

Juha-Petri Tyrkkö

Garan Ankorin lupaus

Kun kolme amerikkalaista avaruuslentäjää asettuivat valvomaan Maan ensimmäistä avaruustunnelihyppyä, Jupiteriin, he eivät osanneet aavistaa, että huomiotta jäänyt tekninen seikka veisi heidät itsensä jonnekin paljon kauemmaksi.

Kohdattuaan kansan, joka eli kaukaisuuksissa, Maan teknisen ja moraalisen vaikutusalueen tuolla puolen miehet joutuivat pohtimaan uusien kumppaniensa kanssa perinpohjaisesti, mitä ovat oikeus ja vääräys, ja miten vääräyden luomien kauhujen ja uhkien keskellä voitaisiin varjella sitä, mikä on oikeaa. Samalla he joutuivat katsomaan peilistä myös itseään sekä kaikkea sitä, minkä olivat synnyinmaailmassaan oikeana omaksuneet.

Kirjoitin tämän tarinan ensimmäisen version 14-vuotiaana, ja siitä tuli ensimmäinen kirjoittamani romaani. Teksti odotti pöytälaatikossa vuoroaan pitkään, ja nyt, huomattavasti myöhemmällä iällä otin sen esiin ja muokkasin sen kirjallisesti tyydyttävämpään asuun. Tarina on kuitenkin pääpiirteissään sama kuin se, joka nuoruudessani yllätti minut kuin salamanisku ja vaati saada tulla kirjoitetuksi.

ISBN 978-952-94-8554-3 (pehmeäkantinen)

ISBN 978-952-94-8555-0 (PDF)

ISBN 978-952-94-8556-7 (EPUB)

Juha-Petri Tyrkkö

Garan Ankorin lupaus

Copyright 2022 © Juha-Petri Tyrkkö

Teoksen jäljentäminen ja levittäminen on sallittua sillä ehdolla, että teos säilyy sisällöltään muuttumattomana ja tämä käyttöehtotiedote liitetään jäljennöksiin. Jos teos käännetään toiselle kielelle, teokseen saa tehdä vain sellaisia muutoksia kuin käännöksen tekemiseen vaikuttavat kielelliset syyt vaativat. Muilta osin teoksen suhteen ovat voimassa tavanomaiset kirjallisen teoksen tekijänoikeuksia koskevat säännöt.

Omakustanne

ISBN 978-952-94-8554-3 (pehmeäkantinen)

ISBN 978-952-94-8555-0 (PDF)

ISBN 978-952-94-8556-7 (EPUB)

Elektroniset versiot ovat ilmaiseksi saatavilla osoitteissa

https://www.iki.fi/puti/Garan_Ankorin_lupaus/ga.pdf

https://www.iki.fi/puti/Garan_Ankorin_lupaus/ga.epub

Sähköposti: puti@iki.fi

1

”Se taisi onnistua”, arveli aluksen kapteeni Alan Hammond tähtyen ohjaajan paikalta avaruuden pimeyteen.

Hänen miehistönsä, Michael Adams ja Timothy Johnson, istuivat perätysten hänen takanaan pitkänomaisen kuomun alla. Kumpikin hymyili Alanin vähäeleiselle lausahdukselle. Kun Maa saisi kolmen neljännestunnin kuluttua tiedon siitä, että heidän sivuitseen vilahtanut koealus oli harpannut Jupiterin läheisyyteen ihmiskunnan ensimmäisen avaruuteen avatun madonreiän kautta, kansojen riemunpurkauksesta olisi vähäeleisyys kaukana.

He kolme sen sijaan saivat tehtäväkseen seistä avaruusakon suulla valvomassa tapahtumia, vielä ylimääräisenä varmistuksena suojaamassa koetta ihmistyön heikkouksilta ja luonnon yllätyksiltä. Tällä kerralla näytti kuitenkin siltä, että ainakin jokin lopputulos oli saavutettu, koska kolmikko oli tuntenut avaruusakon avautumisesta syntyneen painovoima-aallon iskuna kehoissaan ja oli yhä elossa, tuhoisalta toimintahäiriöltä säästyneenä.

Pitkät valmistelut olivat huipentuneet siihen silmänräpäykseen, jonka avaruusakko oli auki ja koealus pyyhäsi sen läpi mahdollisimman kovalla nopeudella. Jankowskan kanuunaan viikkokausia ladattu energia oli tehnyt tehtävänsä ja madonreiän avattuaan purkautunut jonnekin muualle kuin koetta valvovan kolmikon päälle.

”Siirrymme käsiohjaukseen”, ilmoitti Alanin ääni hänen kumppaniensa kuulokkeissa. ”Yhteydet satelliitteihin ovat poikki. Purkaus taisi olla niille liikaa.”

Muut saattoivat todeta saman: näyttöruudut, tavallisesti tiuhalti täynnä tietoa, olivat nyt suurelta osin aution tyhjinä. Ajatus ei huolettanut heitä, sillä he eivät olleet ensi kertaa häiriöitä säikkymättömän kapteeninsa käsiohjauksessa. Heillä olisi vielä aikaa valmistautua paluumaatkaan Maata kohti, sillä koe oli turvallisuusyistä toteutet-

tu kiertoradalla Kuun takana. Koska Aurinko valaisi sillä hetkellä Kuuta Maan puolelta, koe oli tapahtunut pimeyden keskellä.

”Meidän asentomme on tainnut hiukan muuttua”, arveli Mike katsellen puolet tähtitaivaasta peittävää mustaa tyhjiyttä. Kuun pimeä yöpuoli oli kokeen aikana levittäytynyt heidän allaan, entisaikojen suihkuhävittäjää muistuttavan aluksen vatsapuolella, mutta nyt pimeys oli kiivennyt jonkin matkaa heidän oikealle sivustalleen. Alan oikaisi hiukan alusta, enemmän mukavuuden kuin välttämättömyyden takia. Heillä olisi nyt hetki aikaa hengähtää, ennen kuin Maa tulisi esiin ja radioyhteys palautuisi.

Mike katsoi tähtitaivasta tarkistaakseen asennon, johon alus oli päätynyt. Tavallisesti hän saattoi olla jopa ylpeä sujuvista suorituksistaan, mutta nyt hänen katseensa haparoi tähtien keskellä tuloksetta.

”Missä asennossa me olemme?” hän kysyi. ”Minä en löydä merkkitähtiä.”

Alan ryhtyi tarkastelemaan taivasta Miken avuksi.

”Jos merkkitähdet eivät näy, aloitetaan toissijaisista tähdistä. Niitä on kylliksi pitkin koko taivasta. Katsotaanpa...”

Sekunnit vierivät miesten tähytessä avaruuden mustuuden keskellä loistavia lukemattomia tähtiä.

”Outoa”, mutisi Alan. ”Luulisi, että tässä ajassa olisi nähnyt jo muutaman...”

”Mikä tuolla edessä on?” keskeytti Tim heidän tarkastelunsa.

”Missä?” Alan tähyisi aluksen nokan suuntaan, kohti mustan ulapan taivaanrantaan.

”Suoraan edessä. Aivan tuolla taivaanrannassa.”

Alan ja Mike tähysivät Timin mainitsemaan suuntaan mitään löytämättä.

”Sinistä valoa”, opasti Tim. ”Näen taivaanrantaan kiertävän sinisen nauhan.”

”Voisiko se olla jokin sähköilmiö?” tuumaili Alan. ”En minä käsitä, mitä muuta sinistä täällä voisi näkyä.”

Lopulta Alan ja Mikekin huomasivat sen: taivaanran-

nalle oli ilmaantunut ohut, syvänsininen nauha, joka kirkastui ja leveni vähän kerrassaan. Heidän järkensä kieläytyi hyväksymästä sitä, mitä heidän silmänsä heille kertoivat, mutta lopulta sädehtivän vaaleaksi kirkastunut sini oli niin tuttu näky, että totuus oli mahdoton kiistää.

Ilmakehä.

Kuussa ei ollut ilmaa, ja Maa oli kaukana poissa heidän luotaan, Kuun toisella puolella. Näistä tosiasioista piittaamatta vaaleansininen valovuo jatkoi yhä kirkastumistaan, ja sen alareunaan ilmaantui muutamia pieniä, kullanvalkeita valotäpliä. Hämyisiä ääriviivoja alkoi hahmottua pitkin taivaanrantaan.

Aurinko nousi taivaanrannan takaa, ja mykistävä maisema, joka päivänvalossa avautui heidän alapuolelleen, pakotti heidät lopulta myöntämään, että mahdoton oli tapahtunut.

* * *

Vuoristo jatkui joka suuntaan taivaanrantaan asti, ja taivaanrannan takaa sitä tuli näkyviin yhä lisää. Vihreät, ruskeat, tummat ja vaaleat sävyt kirjoivat maisemaa, ja siellä täällä auringon valo heijastui sen eri kohdista kirkkaasti säkenöiden. He katselivat maisemaa sanaakaan sanomatta, ja mitäpä he olisivat sanoneetkaan; ei heillä ollut sanoja kuvata sitä, mitä heille oli tapahtunut. Alan tunsu tarvetta kääntyä katsomaan kumppaneitaan, mutta hän arvasi, että vaikka hän olisi siinä painepukuineen jollakin keinolla onnistunutkin, hän olisi kohdannut selkensä takaa vain kaksi yhtä hämmästyntä silmäparia kuin hänen omansakin.

”Missä me olemme?” ihmetteli Mike ääneen. ”Johtuuko tämä kanuunasta?”

”Kuu tämä ei ole”, lausahti Alan. ”Mutta tuskinpa Maakaan.”

”Joku on nyt tehnyt korkeamman kertaluvun virheen”, tuumaili Mike katsellen oikealle ja vasemmalle. Vuoristo jatkui herkeämättä tarjoamatta heidän silmilleen mitään tuttuja vihjeitä.

Hiljaisuus palasi ohjaamoon, mutta vain tuokioksi. Sen rikkoi Tim, joka oli siihen asti vain katsonut maisemaa lähes silmiään räpäyttämättä.

”Syy tähän saattaa olla juuri siinä *korkeammassa kertaluvussa*”, hän arveli.

”Mitä sanoit?” kysyi Alan.

”Madonreikä on Jankowskan yhtälön ensimmäisen kertaluvun ratkaisu, mutta yhtälöllä on muitakin ratkaisuja. Tutustuitteko Jankowskan tutkimukseen?”

”Minä en ainakaan”, sanoi Alan. ”Minä olen avaruuslentäjä, enkä huippufyysikko.”

”En minäkään hänen papereistaan kovin paljon ymmärtänyt, ja luulenpa, että ne lopulta avautuivat vain pienelle joukolle matemaatikkoja. Valitettavasti matemaatikot eivät olleet paikalla, kun teoriasta tehtiin käytäntöä. He olisivat ehkä huomanneet ajoissa, mitä oli tekeillä.”

”Mitä sitten oli tekeillä?”

”Arvelen, että matemaatikot purkivat ongelman tietokoneinsinöörien ymmärtämään muotoon, ja nämä kävivät tietokoneineen ongelman kimppuun. Kun he näkivät edessään toimivan ratkaisun, he ehkä innoissaan unohtivat, että ongelman tarpeettomiksi oletetut osat olisivat myös vaatineet huomiota.”

”Eli koelentäjät pääsivät oman tunnelinsa kautta Jupiteriin, ja me jonkin sivutuotteena auenneen tunnelin kautta ties minne?” sanoi Alan.

”Juuri niin: ties minne. Vain päätunneli on ratkaistu siten, että siitä tiedetään varmasti, minne se johtaa.”

He vaikenivat ja jäivät katsomaan maisemaa, jonka elollisen lempeät värit toivat mieleen Maan, mutta jonka kaikkialla voimakkaan vuoristoiset pinnanmuodot kuuluivat toiseen, tuntemattomaan maailmaan.

”Mitä me nyt teemme?” kysyi Mike lopulta. ”Menemmekö alas?”

”Ennen pitkää meidän on mentävä alas”, vastasi Alan.

”Emme me voi jäädä loppuiäksemme tänne ylöskään. Mutta...”

He odottivat kärsivällisesti, että Alan jatkaisi lausettaan. Tämä katseli vielä hetken ajan maisemaa.

”Mutta kun katselen tuota maisemaa, minusta tuntuu, että meille on suotu toivo jäädä eloon tuolla alhaalla”, hän jatkoi sitten. ”Meidän on hyvä tehdä ensin täysi kierros, jotta näemme, minne olemme menossa.”

”Käsiohjauksessa?” kysyi Mike.

”Muuta vaihtoehtoa ei ole.”

He jatkoivat matkaansa avaruuden hiljaisuudessa, jossa ainoina ääninä olivat aluksen omien laitteiden humina ja moottorien pehmeä, aluksen runkoa pitkin välittyvä kumu Alanin ajoittain korjatessa heidän lentorataansa. Mike seurasi, kuinka aurinko kohosi minuuttien kuluessa kohti keskitaivasta. Heidän kiertoaikansa vahvisti hänen arvionsa, jonka mukaan he olivat kiertämässä Maan kaltaista taivaankappaletta. Hiukan yli puolen tunnin kuluttua he olisivat nähneet kaiken, mitä planeetan valoisa puoliskolla oli heille näyttää.

Aurinko laski heidän taakseen Alanin pitäessä taivaanrannan heidän edessään. Päivänvalo haipui pois ja jätti heidät jälleen pimeyteen, jossa erottuivat vain tähdet. Ja sitten, kärsivällisen odotuksen jälkeen, aurinko nousi uudelleen heidän edessään paljastaen jo tutuksi käyneen maiseman.

”Vuoria kaikkialla”, totesi Alan. ”Voimme laskeutua samoin ehdoin minne tahansa. Takaisinkaan emme noin vain pääse, koska emme tiedä, missä ja milloin tunneli meille aukeaa, mikäli aukeaa lainkaan. Oletteko valmiit laskeutumaan?”

Miehet vastasivat myöntävästi.

”Siispä laskeudumme”, vastasi Alan ja käynnisti jarrutuksen. Tuokion kuluttua hän käänsi aluksen perinteiseen laskuasentoon, kohtaamaan ilmakehän latvukset vatsapuoli edellä.

Laskeutuminen tuntui rauhoittavan tutulta, kuin mikä tahansa Maahan saapumisista. Tuttu painontunne puristi heidät istuimiinsa, kun alus viilsi tulista vanaansa yöilmojen halki, ja taivaan sini kohosi hitaasti kohti taivaanlakea heidän vajotessaan yhä syvemmälle ilmakehään.

Miken ja Timin luottamus kapteeniaan kohtaan kasvoi entisestään tämän luotsatessa alusta alaspäin hyvin niuk-

kojen mittarinlukemien varassa. Maan elektroniset turva-verkostot olivat nyt poissa, ja Alanin näyttöruutu näytti hänelle vain sellaisia tietoja, joita aluksen laitteet kykenivät mittaamaan omin avuin. Ne kuitenkin riittivät avaruuslentäjälle, joka ei ollut ainoastaan oppinut avaruuslentoa, vaan myös ymmärsi sitä.

Vähitellen ilman sini sulki koko taivaan sisäänsä ja alla olevat vuoret alkoivat kurottua heitä kohti ilmakehän jo lähes laannutettua heidän huiman nopeutensa. Alan saattoi nyt kääntää aluksen lentämiselle otollisempaan asentoon. He saivat luonnonvoimilta vielä yhden karhunsyleilyn, kun heidän lentoratansa oikeni vaakasuoremaksi.

Nyt, kun lentokorkeus ei ollut enää latistamassa näkymää, kaikkialle jatkuva vuoristo näyttäytyi heille koko jylhydessään. Risteilevinä jonoina vuoret kohosivat toinen toistaan korkeammalle, suurina ja pieninä, huippuina huippujen lomassa ja luoden laaksoja laaksojen keskelle. Sykähdyttävä, lämminsävyinen vehreys peitti alavampia maita antaen tilaa kellerville ja tummille ylärinteille ja kimaltavan kirkkaalle lumelle niiden yllä kohoavilla huipuilla. Siellä täällä välkehtivät vuoristolammet tai virtaavat purot. Ilma kohisi pehmeästi heidän aluksensa ympärillä, kun he kaartelivat loivasti vuorten yllä, ja lopulta niiden keskellä aluksen laskeutuessa vähitellen jatkuvasti alemmaksi. Kevyet töytäisyt kertoivat heille vuorten ympärillä liikkuvista ilmajirroista.

Alan muisti aiemmat sanansa heidän toivostaan jäädä eloon. Nyt hänen sanansa koeteltaisiin, sillä hän ei vielä ollut nähnyt alhaalla merkkiäkään edes asutuksesta, saati sitten lentokentistä. Maan tietokoneet olisivat opastaneet heidät vaikka pyrstö edellä laskeutumistorniin, mutta täällä he tarvitsisivat kiitotien, riittävän pitkän ja tasaisen pienisiipiselle ja kovalla nopeudella laskeutuvalla alukselleen.

Alan kaartoi laaksoon toisensa jälkeen, etsien ja hyläten kohteita kohteiden perään. Polttoaineen vähetessä hänen oli oltava valmis tinkimään tiukoistakin turvamääräyksistä, jos hän mieli saattaa heidät maanpinnalle.

He lensivät lähellä ylävän, matalahkon laakson pohjaa, niin matalalla kuin hän rohkeni heitä kuljettaa. Hänen toiveikkaasti arvioimansa aukea osoittautui liian kiviseksi, ja sen jälkeen laakson reuna nousi harvametsäiseksi rinteeksi heidän edessään. Heidän olisi pyrittävä vielä seuraavaan laaksoon. Alan ohjasi aluksen myötäilemään paljasta ylärinnettä, ja päättäväisesti ohjaimia puristaen hän ylitti harjanteen ja suuntasi katseensa sen takana eteenpäin ulottuvaan solaan. Hän näki solan pohjaa pitkin virtaavan puron. Sitä reunusti molemmin puolin tasainen, hiekkainen maa. Hän tiesi heidän tilaisuutensa koittaneen ja notkisti heidän lentoratansa napakalla liikkeellä puronvarren ylle valmistautuen taitoa vaativaan laskuun.

Solanpohjan harvan metsikön keskellä heidän vauhtinsa tuntui äärimmilleen hidastettunakin uhkaavan kovalta. Tarkoin keskittyen Alan laski aluksen vastaan vilistävien pensaiden ja kivien joukkoon, kuvitellulle viivalle, joka kulki hietikkoista puronvartta pitkin.

Heti tunnettuaan aluksen laskutelineissä sen tunnustelelevan ensikosketuksen maankamaraan hän käänsi pako-suihkut jarruttamaan heidän vauhtiaan ja polkaisi voimakkaasti pyöräjarrujen polkimia. Verraten sileästi alkanut lasku muuttui luonnon muovaamalla maanpinnalla pian ankarana ravistelevaksi hänen luoviessaan hidastuvaa alusta maaston esteiden ohi. Käyttökelpoinen puronpiennar loppui, ja hän käänsi alusta vasemmalle toivoen, että se pysyisi pyörillään poukkoillessaan ruhomättäiden yli lopun vauhdin hivetessa. Lopulta alus pysähtyi alarinteelle lähelle solan loppupäätä, metsiköiden väliseen heiniikkoon. Hän sammutti ajolaitteet, päästi irti ohjaimista ja nojautui ponnistuksensa uuvuttamana taaksepäin, istuimensa selkänöjää vasten. Pysähdyksiin hidastuvien ajolaitteiden ääni haipui hiljaisuuteen.

”Oletteko kunnossa?” Alan kysyi kumppaneiltaan. Nämä vastasivat myöntävästi.

He katselivat ympärillään avautuvaa metsäistä vuorimaisemaa ja sen yllä kaartuvaa kirkkaan sinistä taivasta. Syvän levollinen näky huuhtoi pois menneiden tuntien

tuottamaa uupumusta. He olivat saapuneet nyt perille omalla matkallaan kaukaisuuksiin, onnistuneesti ja ilman vahinkoja.

Tuntiessaan voimiensa palautuvan Alan kurotti kätensä kahvaan ja avasi aluksen lasinkirkkaan kuomun. Hän punnertautui ylös istuimeltaan ja laskeutui varovasti ohjaamon reunan yli alas, heitä ympäröivään heinikkoon. Muut katselivat häntä, kun hän seiso i hetken paikoillaan katsellen heidän tulosuuntaansa. Sitten hän avasi luottavaisin ottein kaulallaan olevan lukkolaitteen ja nosti ky pärän pois päästään.

Hänen kasvoiltaan oli helppo nähdä, kuinka hyvältä hänen keuhkoihinsa vetämä ilma hänestä maistui. Innokkaasti hän alkoi riisua painepukuaan. Muita keho tuksia tarvitsematta hänen kumppaninsa kipusivat ulos aluksesta toisiaan auttaen ja tekivät pian hänelle seuraa rinteellä, jättäen ylleen pelkät painepukujen alla olleet ohuet lentopukunsa.

”Se oli melkoinen ralli!” huoah ti Mike riisuttuaan avaruuskypäränsä.

”Älä muuta virka”, vastasi Alan. ”Mutta selvisimme sentään ehjin nahoin, ja aluskin näyttää olevan vielä käytökunnossa.”

”Täältä ei vain hevin nousta”, tuumaili Mike.

”Tosi on”, myönsi Alan. ”Ilmaanpääsy ottaisi vielä kovemmille.”

Kuuma ilma väreili sulavalinjaisen, lyhytsiipisen avaruuslentokoneen pakoaukkojen yläpuolella. Koneen takaa johti pyörien kyntämän soran ja irtautuneiden mättäiden vana kohti puronvarren hietikkoa, jota pitkin Alan oli heidän uhkarohkean laskukiitonsa luotsannut. Tim seiso i hiukan loitompana ja katseli vuorenrinteitä, jotka reunus tivat solan vastakkaisia sivuja. He olivat loivemman ja metsäisemmän rinte en juurella ja katselivat jyrkempää, kallioista rинnettä, jonka yli aurinko paistoi kirkkaana solaan lähes pilvettömältä taivaalta. Sola n kummankin pään sulkivat vuoret; tasamaata pitkin solasta pääsi vain kalli oisemman rinte en lopussa olevasta katkoksesta, jonka kautta puro virtasi pois solasta.

He lähtivät yhdessä kävelemään verkalleen purolle päin ympärilleen katsellen. Kokemuksen olisi voinut olettaa epätodelliselta tuntuvaksi, mutta se tuntuikin vain rauhoittavalta, jopa tutunomaiselta, ikään kuin he olisivat vastikään heränneet unesta kauniiseen aamupäivään. He antoivat katseensa levätä maisemassa toivoen, että luonto parantaisi heidän laskeutumisensa maastoon aiheuttamat ruhjeet pian entiselleen. He saapuivat puron luokse ja maistoivat sen kirkasta, jääkylmää vettä ja huuhtoivat siinä kasvonsa.

”Tämä on onnekas paikka päätyä sattumalta”, tuumaili Mike hyvillä mielin.

”Päätyminen jonkin planeetan luokse on todennäköistä, koska aukko avautuu samankaltaisten avaruustaipumien välille”, muisteli Tim. ”Kaikilla planeetoilla ei kuitenkaan taida olla tällaisia oloja.”

”Entä nyt, kun olemme täällä?”

”Eipä kai muuta kuin käydään taloksi”, sanoi Alan. ”Ensiksi meidän on selvitettävä, miten saamme ravintoa ja miten nukumme. Alus käy jonkinlaisesta suojasta, kunnes saamme jotakin parempaa tilalle.”

”Meistä tulee siis täkäläisiä”, totesi taivaalle katseleva Mike. ”Onneksi olemme kaikki naimattomia. Omaistemme kannalta voisimme yhtä hyvin olla kuolleita.”

”Mutta omalta kannaltamme emme”, vastasi Alan reippaasti. ”Voimme aloittaa tutustumalla ympäristöön.”

He katselivat ympärillään avautuvaa solaa ja jakoivat sen keskenään tutkittaviksi alueiksi. Tim sai tutkittavakseen alusta lähinnä olevan osan solaa.

”Tuokaa aluksen luokse kaikkea, minkä uskotte kelpaavan syötäväksi”, kehotti Alan miesten alkaessa hajaantua. ”Huutakaa, jos kohtaatte ongelmia. Täällä ääni kaikuu kauas.”

”Minä kytken aluksen hätäsignaalin päälle”, sanoi Tim. ”Jos avaruusaukko vielä joskus avautuu, signaali saattaa kantautua avaajien radioihin.”

Miehet lähtivät tahoilleen, pelkäämättä petoeläimiä tai myrkyllisiä pistiäisiä. Jopa valpas ja varovainen Mike oli lähtenyt kävelemään solan pohjaa kuin kotoista tienvart-

ta. Uteliaan ihmetyksen vallassa Tim katseli loittonevia kumppaneitaan sekä maailmaa, joka oli vieraampi kuin vierain tähtisumu ja kuitenkin kotoisampi kuin taakse jäänyt koti.

2

Vaikka Tim viihtyikin kumppaniensa seurassa, se ei voinut korvata hänelle sitä elvyttävää rauhaa, jonka hän koki kulkiessaan yksin metsässä, olipa metsä sitten hänen kotiseudullaan tai kokonaan toisessa maailmassa. Aurin-gon säkenöidessä vihreänä hohtavan lehvästön keskellä hän nautti silkasta olemassaolon onnesta. Lepo vuotees-sakaan ei olisi voinut rentouttaa ja virkistää häntä samoin.

Rinne, jolla hän käveli, oli varsin kalteva, mutta kasvien juuret ja maa muodostivat toinen toistaan tukevan maaperän joka tarjosi kulkijoille runsaasti mukavia jalansijoja. Kasvillisuus oli rehevää ja loputtoman monimuotoista. Joissakin puissa oli pienet ja kapeat lehdet; ne muistuttivat ensi vilkaisulla havupuita. Toisten lehdet taas riippuivat alaspäin pitkinä, kapeina nauhoina, ja eräiden puiden lehdet erkanivat suoraan rungosta ylös kurkottavina kimppuina saaden puut muistuttamaan hiukan jättiläismäistä kukkaa.

Tim näki puun, josta riippui pieniä, marjamaisia, punervankeltaisia hedelmiä. Eräs oksista oli tarttumakorkeudella, ja hän veti sitä varoen puoleensa pitkistä, nauhamaisista lehdistä. Hän tunnusteli pienen hedelmätertun tuoksua, irrotti yhden hedelmistä ja maistoi siitä esiin puristamaansa mehupisaraa. Hedelmä maistui siltä kuin hedelmän sopikin, makealta ja hiukan happamelta, raikkaalta. Sopivaa vertailukohtaa hän ei kuitenkaan onnistunut maulle muistikuviansa joukosta löytämään.

Katsellessaan ympärilleen hän näki monissa puissa silmuja ja kukkia, ikään kuin lupaukseksi siitä, että hiukan myöhemmin olisi puissa tarjolla monia muitakin hedelmiä. Vihanneksia ja juureksia sen sijaan saattaisi olla vaikeampaa löytää, ja monet lehdistä, joita hän maistoi, tuntuivat liian kuituisilta ihmiseräinnoiksi. Eläimiä hän ei nähnyt eikä kuullut; ympäristöstä ei kantautunut

minkäänlaisia eläinten huutoja eikä linnunlaulua. Tuulen huminan ja lehtien kahinan lisäksi kuului vain heikkoa, ajoittaista rapinaa, kenties näkymättömissä liikkuvien hyönteisten ääniä.

Varjo häivähti hänen ylitseen. Hän nosti katseensa ja näki, kuinka hänen ylitseen liisi lintu, niin suurisiipinen, että hän luuli ensi vilkaisemalla nähneensä lentokoneen. Päätelmä lintujen puuttumisesta oli selvästikin ollut hätköity. Lintu oli matkalla alarinteelle päin. Hän seurasi sitä katseellaan, kunnes se hävisi näkyvistä puiden taakse, kaunismuotoista ruumistaan peittävät valkoiset höyhenet auringossa hohtaen.

Hänen oli vaikea arvioida, kuinka korkealla paikalla hän oli. Korkeutensa solan pohjalta hän näki yhdellä silmäyksellä, mutta hänellä ei ollut käsitystä siitä, kuinka korkealla paikalla sola itse sijaitsi. Rinteellä liikkumisen ponnistus sai hänet hengästymään hivenen verran, kuten vuoristossa kuljettaessa saattoi odottaakin, mutta metsä hänen ympärillään oli paljon rehevämpää kuin mitä hän olisi yläviltä seuduilta odottanut.

Samassa hän näki vaalean häivähdyksen puiden lomassa edempänä, hiukan alempana rinteellä. Oliko lintu laskeutunut metsään? Vai oliko siellä jokin maa-eläin? Hän lähti hiipimään nopeasti mutta äänettömästi kohti näkemäänsä, varoen säilyttämästä mitä sitten olikaan havainnut. Hänen ei tarvinnut edetä kovinkaan kauas, kun hän näki sen uudelleen, tällä kerralla hiukan selvemmin. Hänestä vaikutti kuin hän olisi nähnyt ihmishahmon. Oliko jompikumpi hänen tovereistaan seurannut häntä?

Hän jatkoi pujottelevaa etenemistään puiden lomitse, kunnes hän tuli kohdalle, jossa puut eivät enää haitanneet näkyvyyttä. Ja totta olikin, että hän oli nähnyt ihmishahmon, mutta tämä ei ollut kumpikaan hänen kumppaneistaan. Hän huomasi katselevansa nuorta naista, joka kulki puun luota toisen luokse ja keräsi niiden antimia käsivarrellaan kantamaansa kapeansoikeaan, laukkumaiseen koriin. Tämä ei ollut vielä huomannut häntä, mutta oli koko ajan tulossa lähemmäksi. Hän katseli tämän työtä,

kiireettömiä liikkeitä, tämän vaaleaa vaatepartta, ja kuunteli, kuinka tämä hyräili itsekseen ja pysähtyi välillä kohtaamaan vastaanuttleita luontokappaleita kuin tervehtiäkseen niitä. Kun he sitten olivat lopulta keskusteluetäisyydellä toisistaan, tämä huomasi hänet.

Liikuttunut ilo liehahti Timin lävitse, kun nainen tervehti häntä kuin tuttavaansa, samalla luontevan arkipäiväisellä hyväntuulisuudella, jolla tämä kohtasi luonnon ympärillään, hänen työasuaankaan oudoksumatta.

”Päivää”, vastasi Tim englanniksi antaakseen edes jonkin vastauksen tuntemattomalla kielellä lausuttuihin sanoihin ja teki kädellään tervehtivän eleen. ”Olemme hiukan maisemia katselemassa.”

Hänen puhekumppaninsa puhutteli häntä uudelleen, kielellä, joka saattoi olla sama tai eri kuin edellinen, mutta hänelle aivan yhtä käsittämätön.

”Valitan”, hän vastasi.

Kun kolmaskaan, hitaammin lausuttu yritys ei tuottanut sen enempää tuloksia, tämä asteli hänen luokseen, osoitti alarinteelle päin ja kosketti toisella kädellään hänen olkavarttaan ikään kuin pyytäen häntä tulemaan mukaansa. Tämän luontevuuden haltuun antautuneena hän lähti seuraamaan tätä, kohti puiden tuolle puolelle kätkeytyvää määränpäättä.

Heidän kävelymatkastaan ei tullut pitkä. Heti metsikön alkaessa harveta esiin tuli sen reunamille rakennettu asumus. Hänen opastajansa käveli suoraan sen luokse ja hän seurasi tätä uteliaana näkemään lisää. Oli helppo arvata, että he olivat tulleet tämän kotiin. He kiersivät alarinteen puolelle rakennusta, jonka ruskehtava seinä saattoi olla puuta tai muuta kasvisperäistä ainetta. Hän seurasi opastajaansa avoimelle oviaukolle ja siitä sisään rakennukseen.

Rakennuksessa ei ollut eteistä. He tulivat suoraan huoneeseen, joka täytti rakennuksesta huomattavan osan. Sisällä hän kohtasi kolme ihmistä lisää. Hänen ei tarvinnut tarkastella heitä pitkään oivaltaakseen, että he olivat perhe: isä, äiti ja kaksi tytärtä, joista vanhempi oli tuonut

hänet paikalle. Vanhemmat astuivat lähemmäksi, kaiketi tervehtimään häntä, kuin täysin tottuneina Maasta tuleviin avaruuslentäjiin, ja kuuntelivat tyttärensä selitystä hänestä katsoen vuoroin tätä, vuoroin häntä.

Hänet ohjattiin istumaan huolella nikkaroidulle ja mukavaksi pehmustetulle istuimelle. Vanhempi tytär toi hänelle kasvisperäiseltä vaikuttavan villavan, harmahtavan tukon. Huomattuaan hänen neuvottomuutensa tämä opasti häntä puhdistamaan kätensä raikkaalla nesteellä, jota tukosta erittyi sitä hierottaessa. Hän oli tuskin saanut kätensä hangatuksi puhtaiksi, kun hänelle jo tuotiin herkulliselta tuoksuvin aineksin täytetty vaalea, leipämäinen kääro ja puinen, jalallinen juoma-astia täynnä lämmintä, punaruskean kuultavaa juomaa. Tarjoilu oli valmistunut niin nopeasti, että annoksen oli täytynyt olla jo lähes valmiina käyttöä odottamassa. Ilmeisesti paikallisiin tapoihin kuului olla valmiina huolehtimaan ohi kulkevista matkalaisista: kääroä täyttävät herkulliset rouskuvat sekä notkeanpehmeät ainekset oli selvästi tarkoitettu ravitsemaan eikä vain viihdyttämään. Vaikutelmaa korosti vielä se, että isäntäväki otti osaa ateriointiin paremminkin muodollisesti kuin nälkäänsä tyydyttääkseen.

Hänet oli vastaanotettu sydämellisesti, ja siksi oli sitäkin suurempi vahinko, ettei hänellä ollut yhteistä kieltä isäntäväkensä kanssa. He kaikki yrittivät puhutella häntä, mutta tuloksetta. Kun he sitten sen sijaan vaihtoivat omalla, eloisalla kielellään ajatuksia keskenään, arvankin hänestä, hän sai tilaisuuden tarkastella hetken ajan huonetta, johon hänet oli tuotu.

Vaikka hän olikin valmis kutsumaan asumusta taloksi, sen rakennustapa, sisäpuolisen tukikehikon päälle laskeutuvat seinäpinnat, toivat hänen mieleensä paremminkin teltan. Seinät tosin eivät olleet kangasta eivätkä nahkaa, vaan luultavasti puusta tai hyvin vankasta ruo'osta tehtyjä ulospäin viettävien säleiden muodostamia mattoja, jotka arvanakin pitivät olot sisällä miellyttävänä kaikenlaisissa säätiloissa. Seinät olivat rakennusaineidensa luonnollisissa väreissä. Ikkuna-aukoissa oli ruudut, lasinkirkaat, mutta kiiltonsa perusteella eivät välttämättä

lasista tehdyt. Yksi seinämatoista toimitti oven virkaa, ja se oli käännetty ylös ulkoseinustan kiinnikkeeseen. Pienten takahuoneiden oviaukkoja talon sisällä peittivät ovea kevyemmät verhot.

Timin kiitellessä isäntäväkeä ateriasta ja puhdistuksessa käsiään toistamiseen hänen silmiinsä osui uudelleen vastapäisellä seinällä oleva hyllykkö. Hyllyillä olevat vaaleat, laskostetut pakat hän oli ehtinyt panna merkille vasta ohimennen. Uteliaisuutensa yllyttämänä hän nousi ja meni hyllykön luokse. Hänen arvelunsa osoittautui todeksi jo ennen kuin hän ehti ottaa yhtä pakoista käteensä ja avata sen piirroin merkittyä käärettä. Hän piti kädessään kirjaa. Kääreen sisältä paljastui pitkä, pehmeähköstä ja vaaleasta materiaalista laskostettu kaista, jota soljuviksi nauhoiksi sulautuneet kirjoitusmerkit täyttivät rivi toisensa jälkeen. Kirjoitusjälki vaikutti painetulta, jäljennökseltä käsin kirjoitetusta alkuperäiskappaleesta.

Ehkäpä hänkin saisi ajatuksensa välittymään paremmin kirjoittaen ja piirtäen kuin puhuen? Hän otti lentopukunsa taskusta esiin pienen muistikirjan ja sen selkämyksestä niinikään pienen kuulakynän. Hän kirjoitti nimensä tyhjälle sivulle huolellisesti tekstaten.

”Minun nimeni on Timothy Johnson”, hän lausui hitaasti ja selkeästi, osoittaen tekstiä ja itseään. Hän toisti vielä nimensä.

Perheen isä otti muistikirjan vastaan ja tarkasteli nimeä hämillään. Muut perheenjäsenet kokoontuivat hänen ympärilleen. Vanhempi tytär säästi heidät enemmältä aprikoinnilta ojentaessaan kätensä ja saadessaan kirjan haltuunsa isältään. Tietäväinen pilke silmissään hän astui Timin vierelle ja piirsi lehdelle muutaman kirjoitusmerkin, kauniilla käsialalla, varsinkin ottaen huomioon, että hän piti muistikirjaa kädessään kirjoittaessaan.

”Agril”, hän luki nimen kirjan lehdeltä ja osoitti itseään. Muut perheenjäsenet, isä Tangal, äiti Aval ja nuorempi tytär Damal seurasivat viipymättä hänen esimerkkiään. Damal lisäsi vielä viidennen nimen ”Taikol” muiden alle ja viittasi kohti paikkaa jossakin talon ulkopuolella. Tim ei hetimiten osannut yhdistää kirjoitus-

merkkejä kuulemiinsa nimiin, mutta onnistui lausumaan ne kaikki oikein viimeistään toisella yrityksellä. Hän painoi mieleensä havaintonsa, että nimien erilaisuudesta huolimatta ne kaikki alkoivat samalla kirjoitusmerkillä.

He palauttivat kirjoitusvälineet Timille, joka asetti ne pienelle pöydälle istuimien edessä. Nyt, kun keskustelu oli alkanut, hänen olisi ilmeisesti selvitettävä oma alkuperänsä. Hän veti henkeä ja mietti hetken. Sitten hän alkoi piirtää.

Millä tavoin isäntäväki käsittäisi heitä ympäröivän avaruuden? Hän piirsi kokeeksi auringon kiertolaisineen; heidän kasvojenilmeensä kävivät pohtiviksi, mutta he näyttivät ymmärtävän hänen osoittaessaan heille taivaalle, auringon suuntaan sekä kohti maankamaraa. Sitten hän piirsi kuvaan toisen auringon, sitä kiertävän Maan ja katkoviivan, joka kuvasi heidän matkaansa auringon luota toisen luokse. Hän käänsi muistikirjan lehden ja alkoi piirtää kuvaa heidän saapumisestaan laaksoon. Hänen piirtäessään Tangal toi hänen vierelleen tarjolle laskestetun pakan samaa, paperin kaltaista ainetta, jolle hänen aiemmin tarkastelemansa kirja oli kirjoitettu.

Hän jatkoi piirtämistään pakan sivuille. Hän piirsi kuvia Maasta, hahmotteli sen rakennuksia, kaupunkeja, maanteitä ja monia kotimaailmansa rakennelmia ja esineitä, joiden uskoi parhaiten sitä ja sen elämää kuvailevan. Hän hahmotteli aavikon, jäätikön, savannin ja metsän eläimineen, ja myös Maan vuorijonon, pysähtymättä arvioimaan, kuinka tarkoin he hänen piirroksensa ymmärsivät. Sitten hän piirsi vielä suurehkon kuvan aluksesta, jolla oli laaksoon saapunut, ja sen vierelle itsensä ja toverinsa. Hän kirjoitti näiden nimet ja luki ne heille.

Isäntäväki tutki piirroksia syvissä mietteissä, kiinnostuneena, mutta ei vielääkään hämmentyneenä. He osoittivat vielä ylöspäin kuin varmistaakseen, että olivat ymmärtäneet hänen alkuperänsä oikein.

Olivatko he ensin luulleet häntä oman maailmansa kaukaa tulleeeksi muukalaiseksi? Talon asukkaiden hiipiä oli vaalea, mutta kuitenkin hienoisessa rusottavuudessaan

eloisan sävyinen. Heidän rinnallaan hän, jota kotimaailmassaan kutsuttiin ”valkoihoiseksi”, näytti ruskehtavan punakalta. Perheen jäsenillä oli kullakin eriväriset hiukset: isän pähkinänruskea ja äidin tumman jalopuun kaltainen sävy eivät suinkaan olleet periytyneet tyttärille sellaisenaan, vaan Agrilin hartioiden taakse ulottuvat, lyhyellä nauhalla kevyesti kiinnitetyt hiukset olivat kullankeltaiset, Damalin taas lähes mustat.

Tapa, jolla he katsoivat häntä, tuntui hyvin varauksettomalta ja vastaanottavaiselta. Hänen isäntäväkensä ei yrittänyt määritellä häntä. Hän oli avaruusolento, mutta mitäpä siitä; kestittäköön häntä samoin tavoin kuin kaikkia muitakin vieraita.

Tangal oli pannut erityisesti merkille Timin aluksen vierelle piirtämät kaksi kumppaniaan, ja jos Tim tulkitsi hänen viittoiluaan oikein, hän toivoi näidenkin tulevan vierailulle. Niinpä Tim lähti ulos talon edustalle ja kutsui huutaen kumppaneitaan.

”Oletko kunnossa?” kuului vastaushuuto, kaukaa viisaasti tauotettuna, jotta jäljessä seuraava kaiku ei sekoittuisi sanoihin.

”Olen”, hän vastasi. ”Tulkaa tänne ylemmäksi!”

Talonväki seurasi häntä ulos, ja he jäivät yhdessä odottamaan ajaksi, jonka tulijat tarvitsisivat päästäkseen heidän luokseen.

Vaikka kasvillisuus alarinteen puolella rakennusta oli huomattavasti harvempaa kuin ylärinteen puolella, joillakin suunnilla jopa pelkkää ruohikkoa, alus jäi silti sen luota katsoen näkymättömiin. Tim tähyili tulijoita ja käveli sitten sivummalle kuultuaan heikkoja ääniä vähän matkan päässä olevan puurykelmän sivustalta. Alan ja Mike tulivat näkyviin.

”Mitä löysit?” kysyi vielä jonkin matkan päässä oleva Alan ääntään korottaen.

”Tulkaa kahville!” vastasi Tim.

Alan pysähtyi.

”Mitä?” hän kysyi hämillään yrittäen nähdä ilmeisen pilailun läpi.

”Teidät on kutsuttu vieraisille”, selitti Tim.

Osaamatta vastata kuulemaansa Alan jatkoi matkaansa kohti Timiä Mike kannoillaan, ja sitten hän sai näkyviinsä rakennuksen, jonka edustalla sen asukkaat seisovivat odottamassa.

”Ihmisiä”, sanoi Alan miltei kuiskaten. Mike ei sanonut mitään, mutta hänen kasvojenilmeensä puhui hänen puolestaan.

”Tulkaa”, kehotti Tim ja johdatti heidät isäntäväen kanssa sisään taloon. Tulijat vilkuilivat sisään astuessaan ympärilleen vähintään yhtä perinpohjaisesti kuin Tim aiemmin saapuessaan.

”Rohkeasti vain!” kehoitti Tim heitä. ”He ovat mukavaa ja vieraanvaraista väkeä. Ellen erehdy, saatte hetken kuluttua syötävää.”

Tim ei erehtynyt. Hetken kuluttua Alan ja Mike istuivat maistelemassa isäntäväkensä tarjoamaa ateriaa, yhä ympärilleen vilkuillen.

”He ehtivät siis jo syöttää sinua?” arvasi Alan.

”Aivan niin”, vastasi Tim. ”Ehkä he ovat tottuneet ruokkimaan ohikulkijoita, jos asutusta on vähän ja matkat pitkiä.”

Alan huomasi kuvat, jotka Tim oli piirtänyt vaalean pakan laskoksille.

”Tämä on hyvä tapa keskustella, kunnes opimme heidän kieltään”, selitti Tim piirroksiaan. ”Oletteko etevä piirtäjiä? Omien piirrosteni selkeydessä on toivomisen varaa.”

”En tiedä”, vastasi Alan vilkaisten isäntäväkeä. ”Mutta taidamme ainakin saada paljon harjoitusta.”

Mike lehteili uteliaasti pakkaa ja tunnusteli materiaalia sormenpäissään.

”Muistuttaa paperia”, hän tuumaili. ”Pehmeää, mutta sopii piirtämiseen.”

”Mitä piirrämme ensimmäiseksi?” kysyi Alan ja poimi käyttäjänsä odottavan kynän käteensä. Talonväki asettautui heidän ympärilleen innokkaan odottavaisena.

”No, me jokainen voisimme vaikka piirtää oman perheemme”, ehdotti Mike jotakin sanoakseen. ”Tai kotimme.”

Päivä kääntyi iltaan ja aurinko laski solan toiseen päähän. Pöydällä oli kasapäin täyteen piirrettyjä laskoksia, illan kuluessa syntynyt Maasta kertova kuvakirja, jonka viimeiset kuvat oli piirretty huoneeseen sytytettujen kahden valaisimen kirkkaanvaaleassa valossa. Aurin gonlaskun aikaan paikalle oli tullut myös perheen viides jäsen, Taikol, nuori, vasta lapsuutensa taakse jättänyt poika, joka otti vieraat vastaan samalla tavoin uteliaan ystävällisesti kuin muutkin perheenjäsenet. Kun he söivät yhdessä iltapalaa, hedelmiä ja tuntemattomia, suussa rouskuvia lastumaisia kasvinosia, Alan pohdiskeli, miten he viettäisivät tulossa olevan yönsä. Hän vilkaisi tottumuksen voimasta kelloaan, joka osoitti hänelle alkavaa iltapäivää toisessa, kaukaisessa maailmassa. Hän ei ollut nukkunut hyvään aikaan, mutta oli silti menneiden monivaiheisten tapahtumien johdosta yhä vireä, kuten epäilemättä kumppaninsakin. Talonväki heidän kuitenkin tulisi päästää levolle kaikesta työstään heidän hyväkseen.

He olivat harkinneet vetäytymistä alukselleen, mutta talonväki oivalsi heidän suunnittelevan lähtöä ja järjesti heille ripeästi oman tapansa mukaisen yösijan: kolme lattialle auki kääraistystä vuodetta. Vuoteiden pehmeä, ilma-va materiaali oli Agrilin piirroksesta päätellen peräisin vedenpinnan alapuolelta. Avaruuslentäjät myöntivät tarjoukseen mielellään, varsinkin, kun yösija järjestettiin heille niin sujuvilta ja vaivattomilta näyttävistä otteista.

Huolenpito ei loppunut vielä siihenkään, sillä talon ulkopuolella heitä odotti säiliö, jossa oli auringon päivän aikana lämmittämää vettä peseytymistä varten. Mukavuuden täydensi vielä aterioiden yhteydestä tuttu kasvisperäinen puhdistautumisaine.

Miehet peseytyivät vuorotellen yön hämärässä, talon ikkunasta tulevan valon turvin, ja kuivasivat itsensä niin ikään kasvikunnan valmistamiin pyyheaineisiin. Sisälle palattuaan he paneutuivat makuulle yksinkertaisille mutta mukaville vuoteilleen, päällään paksut, lämpimät, kudo-

tut peitteet. Isäntäväki lausui heille jotakin, mikä saattoi olla hyvänyön toivotus, ja jätti heidät kolmisin huoneeseen vetäytyen itse perähuoneisiin, talon ulkomitoista päätellen väistämättä ahtaisiin tiloihin. Alan sammutti vakaasti ja kirkkaasti palavat valaisimet Tangalilta saamiensa ohjeiden mukaisesti, sormiaan polttamatta. Syvä hämärä ja hiljaisuus laskeutuivat huoneeseen. Menneistä kuohuttavista tapahtumista huolimatta levollinen rauha valtasi avaruuslentäjät nopeasti, ja he vaipuivat sikeään uneen toisenlaisen tähtitaivaan hiljalleen lipuessa solaa ympäröivien vuoreharjanteiden ylitse.

3

Avaruuslentäjät tähysivät ikkunasta hämyisää solaa ympäröiviä vuorenrinteitä, joiden huipuille oli juuri viriämässä uuden aamun kullanvalkea loiste. Auringon nousu vuorten takaa näkyville asti kestäisi vielä, mutta valoa solassa oli silti jo yllin kyllin.

He olivat heränneet hyvissä ajoin toivoen siten helpottavansa talonväen ryhtymistä aamuaskareisiinsa. Isäntäväki heräsi ja tuli huoneeseen yksitellen, rauhallisesti mutta aikaleimatta. Matkallaan käymään ulkona tai toisissa huoneissa nämä tervehtivät avaruuslentäjiä kukin omalla tavallaan. Paremman tiedon puutteessa avaruuslentäjät saattoivat vain toivottaa näille hyvää huomenta omalla äidinkielellään.

Tim vilkaisi vaivihkaa pieneen keittosoppeen, jossa perheenjäsenet toimittivat asioitaan vuorotellen. Yksinkertainen aamuateria oli juuri valmistumassa. Näkymän saattoi Maasta saapunut muukalainenkin helposti tunnistaa keittiöksi, sillä tulisija ja seinälle ripustetut keittoastiat olisivat yhtä hyvin voineet olla Maasta kotoisin. Esillä oli vain muutama ruoanlaittoväline, jonka tarkoitus ei heti valjennut avaruuslentäjille.

He ryhtyivät aterialle. Koska tuvan pöytä oli varsin pieni, isäntäväki piti sen väljästi täytettynä syöden sen ääressä avaruuslentäjien seurana vuorotellen. Kuvallisen keskustelun avaruuslentäjät päättivät jättää sillä kerralla tuonnemmaksi, mutta Alan oli jo tarttunut härkää sarvista ja ryhtynyt kielimuuria kaatamaan. Hän kyseli isäntäväeltään innokkaasti esineiden ja niiden käyttötapojen nimiä.

Vanhemmat lähtivät talosta tahoilleen, tapaamaan muita eri tehtävien tai velvoitteiden merkeissä, kuten avaruuslentäjät heidän elein ja muutamain piirroksinkin esitetyt selostuksensa ymmärsivät. Sillä aikaa kun he olivat poissa, taloa jäivät pitämään molemmat tyttäret. Neuvoteltuaan keskenään nämä päättivät, että päivän

seuraavan ulkona tapahtuvan askareen ottaisi tehtäväkseen Damal, joka saisi samalla vieraat mukaansa ja voisi esitellä heille lisää talonväen asuinympäristöä.

Ja niin tapahtui. He lähtivät ulos ja laskeutuivat nelisin Damalin seurassa kohti solan pohjaa Agrilin jäädessä taloon. Damal näytti viihtyvän tehtävässään, eikä näyttänyt ainakaan ulkoisia merkkejä siitä, että olisi harmistunut isonsiskonsa päätöksestä jättää itse taloon kutsumansa vieraat tämän huostaan. Oli ilmeistä, että he olivat ilman muuta kokonaan talonväen yhteisiä vieraita, ja Agril oli luopunut emännyydestään silkkaa tasapuolisuuttaan, tutustuttaakseen siskoaan ja vieraita toisiinsa.

Ensi näkemältä Damal oli vaikuttanut varsin hiljaiselta ja näyttänyt mielummin kuuntelevan kuin puhuvan. Opastajan tehtävänsä hän tarttui kuitenkin innokkaasti, kuulijoidensa rajallista käsityskykyä arkailematta. Miehet tunsivat itsensä helpottuneiksi huomattessaan, että Damal näytti tunnevan olonsa heidän vieraassa seurassaankin varsin kotoiseksi.

Ilmassa oli vielä jäljellä aamun viileyttä. Damalilla oli lämmikkeenä yllään villavan näköinen, kiinni vyötetty takki ja jaloissaan pehmeät, kenties nahkaiset jalkineet, jotka suojasivat hänen jalkojaan maankamaran rosoilta, mutta sallivat hänen kuitenkin löytää varpaillaan jalansijojia. Miesten lentopuvut eivät olleet vuoristoelämään suunniteltuja, mutta täyttivät silti tarkoituksensa solan ainakin toistaiseksi leudoissa oloissa. Ainoa ääni heidän ympärillään syntyi heikosta tuulenvireestä; mikäli lähiympäristön metsässä oli eläimiä, ne pysyttelivät varsin hiljaa, muutamaa kaukaista, laulavaa äännähdyistä lukuunottamatta.

Damal selitti heille parhaan taitonsa mukaan asioita solan eri kohdista, mutta piirustusvälineiden jäätyä taloon heidän käsityksensä kerrotusta jäi väistämättä varsin vajavaiseksi. He oppivat kuitenkin muun muassa sen, että solan nimi oli Agankhor. Sola oli saanut nimensä korkeimman, itäpäässään sijaitsevan vuorenhuipun mukaan. Damal äänsi nimen pehmeällä khi-äänteellä, jollaisen saattoi kuulla joissakin eurooppalaisissa kielissä.

Nimen mahdollista merkitystä he eivät sillä erää saaneet tietoonsa.

Solassa ei näkynyt Damalin kotitalon lisäksi mitään muuta asutusta, ja jos miesten saama käsitys piti paikkansa, perheen muut jäsenet olivat todellakin lähteneet asioilleen jonnekin solan ulkopuolelle. Olivatko he tavallista syrjäisemmällä seudulla, vai oliko vuorten täytämässä maailmassa todellakin niin vähän asukkaita, että heitä ei riittäisi kuin perhe yhtäälle, toinen toisaalle?

Heidän lähestyessään solan pohjaa miesten vuorenhuippujen valossa kiiltelevä alus tuli näkyville. Damal tutki sitä katseellaan peittelemättömän uteliaasti heidän sivuuttaessaan sen jonkin matkan päästä, ja miehet arvasivat, että varsin pian tulisi heidän vuoronsa isäntinä selittää oman maailmansa ilmentymää talonväelle.

He kulkivat solan lyhyitä ruohoja kasvavan pohjan yli ja saapuivat katkokseen etelärinteen itäpäässä. Siellä solan pohjalla virtaava puro kääntyi ulos solasta. Solan ulkopuolinen maailma aamupäiväisessä valkeudessaan avautui katkoksesta vähitellen heidän eteensä.

Näyn henkeäsalpaavaa jylhyyttä ei juurikaan vähentänyt sen asteittainen esiintulo. Heidän edessään avautui kauas taivaanrannan hämyyn asti ulottuva laakso, jonka kaukana alhaalla levittäytyvästä pohjasta suuren osan varasi itselleen sen keskeltä korkeuksiin kohoava jättiläismäinen vuori. Miehet seurasivat katseellaan laaksoa kiertävää, huippukohdiksi jakautuvaa harjannetta. Keskusvuori hohti lukemattomissa eri sävyissä, alarinteillään metsän vihreänä ja kellanruskeana, ylempänä kallion sinertävänharmaana ja ylinnä sen huippua peittävän lumen säkenöivänä valkoisena. Hento aamuinen auer sai sitä täplittävät yksityiskohdat elämään.

Jos joku miehistä oli mielessään arvellut Agankhoria ympäristönsä keskukseksi, erehdys korjautui viimeistään nyt. Agankhor oli todellisuudessa pieni, suojaisa soppi ylhäällä suuren laakson pohjoishuippujen takana. He saapuivat pieneen syvennykseen katkoksen ulkopuolella, kuin näköalaparvekkeelle katsomaan yli suuren laakson. Syvennyksen pohjaa täytti soikea, solasta tulevan puron

täyttämä vuoristolampi. Syvennys oli hiukan Agankhorin solan pohjaa alempana, ja niinpä viimeisen osuutensa matkastaan lammen syliin puro ryöppysi pienenä, kimaltavana putouksena.

Dimal Harman oli suuren laakson keskeltä kohoavan vuoren nimi, ja sitä ympäröivää laaksoa kutsuttiin nimellä Menil Harman. Edellisten sanojen miehet olivat jo oppineet tarkoittavan ”huippua” ja ”laaksoa”, jälkiosan merkitystä he kysyivät Damalilta, jonka eleiden he otaksuivat liittyvän jollakin tavoin auringonlaskuun tai ilta-aikaan. Tarkemman käännöksen puuttuessa he päättivät toistaiseksi kutsua paikkaa Harmaninlaaksoksi.

He laskeutuivat lammen vierelle ja kiersivät sen rantaa pitkin. Muutamia hentoja utukiehkuroita liikkui pitkin sen pintaa. Vedenpinta oli lähes tyyni; ainoastaan putouksen aiheuttamat loivat, rauhalliset aallot keinuttivat lähes huomaamattomasti sen pintaa. Sen vesi oli kirkasta; he näkivät vaivattomasti sen pohjaan asti, ainakin rantaa korkeammalta paikalta katsellessaan. Ulat Odal oli nimi, jolla Damal kutsui lampea ja sitä ympäröivää loivarinteistä syvennystä.

He saapuivat putouksen vastaiselle puolelle lampea ja alkoivat nousta syvennyksen parrasta kohti, kunnes Harmaninlaakso avautui reunan takaa uudelleen heidän eteensä. Kallioinen ja jyrkkä, tottumattomalle kiipeäjälle epäilemättä vaarallisen jyrkkä ulkorinne putosi kohti kannasta, joka yhdisti suuren keskusvuoren laakson seinämään kaukana heidän alapuolellaan. Damal seisahtui reunuksen harjalle ja tähyili hetken laaksoon. Sitten hän otti käsivarreltaan kokoontaitellun, suuren pussin ja poimi sen sisältä harmaan, pörröisen, sukkulamaisen esineen. Esine paljastui puolatapin ympäröimäksi keräksi hänen vetäessään siltä esiin parin sylen verran tuuheaa nauhaa. Hän heitti nauhan vapaan pään ilmaan kohti laaksoa. Heikko tuulenvire alkoi leikitellä ilmeisesti hyvin kevyellä nauhalla.

Nauha ei ainoastaan pidentynyt Damalin vapauttaessa sitä kerästä yhä lisää, vaan se myös pörhistyi lisää. Sen hennot, liuskamaiset ulokkeet levittäytyivät pois päin run-

konauhasta ja alkoivat säkenöidä kirkkaasti nousevan auringon paisteessa. Kun nauha oli kokonaan avattu, näytti kuin Damal olisi pidellyt kiinni hännänkärjestä ihmismivartalon paksuista, ilmassa hitaasti kiemurtelevaa tulikäärmettä, joka sädehti kuin timanteilla kirjailtuna. Käärmeen pintaosat hohtivat punertavina, kun taas pintakerroksen läpi erottuvat ydinosat olivat sinertäviä.

Damal ojensi käärmeen hännänpäässä olevan silmukan Mikelle ja lähti kulkemaan takaisinpäin pitkin syvennyksen reunaa, kunnes löysi etsimänsä, reilunkokoisen irtokiven. Alan kiirehti Damalin avuksi huomattuaan tämän punnertaneen sen kainaloonsa. He toivat kiven Miken luokse ja asettivat käärmeen häntäsilmuksen kalliolle ja kiven painoksi sen päälle estämään käärmettä lennähtämästä tiehensä. Sen jälkeen he siirtyivät Damalin johdolla takaisin lammen rannalle ja istuutuivat odottamaan mukavimmille paikoille, jotka löysivät.

Avaruuslentäjillä ei ollut aavistustakaan siitä, mitä he olivat tekemässä, mutta Damal näytti toimivan hyvin määrätietoisesti. Jos käärmemäinen esine tarvitsi tuuletusta, miksi se piti tehdä näin kaukana Damalin kotoa? Oliko kyseessä jonkinlainen seremonia, ja jos oli, niin miksi he olivat täällä alhaalla, jonne esine ei edes näkynyt? Koska miehet eivät tienneet, kuinka kysyä asiaa Damalilta, he saattoivat vain jatkaa odottamista tämän kanssa. Ajankuluksi Damal poimi lammen pohjasta joitakin kiviä ja ryhtyi selittämään heille joitakin niihin liittyviä seikkoja. Ankarasti älyään ponnistaen miehet yrittivät päästä selville siitä, oliko puhe kivien väristä, kuvioinnista vai jostakin muusta ominaisuudesta.

Kun vajaa tunti oli vierähtänyt ja miehet uskoivat oppineensa kuvailemaan jo varsin monien lammesta löytyvien aineiden ominaisuuksia paikallisella kielellä, he havahtuivat valonhäilähdykseen ylärinteen suunnalla. Rinteen harjalle oli ilmestynyt hyvin suuri lintu, joka tepasteli hitain askelin sinne tänne. Damal vilkutti linnulle, ja lintu lähti kävelemään heitä kohti.

Tim tunnisti linnun nopeasti samankaltaiseksi kuin se, jonka hän oli nähnyt edellisenä päivänä, tuokiota ennen

kuin oli tavannut Agrilin metsässä. Lintu oli valkoinen, ja vaikka sen vartalo ei vaikuttanut kovinkaan massiiviselta, sillä oli huomattava määrä pituutta ja korkeutta; ojentaessaan kaulansa korkeimmilleen se saattoi katsella ihmisiä ylhäältä alaspäin. Sen jalat olivat ohuehkot, mutta hyvin jäntevät. Ne kantoivat linnun muuta ruumista höyhenenkeveän vaivattomasti.

Miehet olisivat saattaneet ensi näkemältä kutsua lintua kesyksi, mutta tarkemmin katsoen ”kesy” ei ollut oikea sana kuvailemaan sitä. Lintu lähestyi Damalia arkailematta ja riippumattoman oloisesti, kuin vertaistaan. Se tuli Damalin vierelle ja tunnusteli pitkäkhön, punertavan oljenkeltaisen nokkansa kärjellä tämän takkia. Damal puheli sille pienen tovin osoittaen välillä suuntaa, josta se oli tullut. Sitten hän poimi pussistaan pari pientä, ruskeh-tavaa kakkua ja suurehkon kasvinlehden. Hän katseli ympärilleen, mutta ei löytänyt läheltä mieleistään paikkaa, joten hän asetti lopulta pussinsa maahan, tasoitti sen, asetti lehden pussin päälle ja kakut lehdelle. Lintu ryhtyi syömään kakkuja. Alan pani kiinnostuneena merkille, että Damal ei oikeastaan syöttänyt lintua, vaan pareminkin ryhtyi sen kanssa yhteiseen aterianviettoon. Hänen toimissaan oli jotakin kunnioittavaa, ikään kuin hän olisi tarjonnut antimiaan toiselle ihmiselle.

Syötyään molemmat kakut lintu pöyhäisi jälleen pari kertaa Damalin takkia olkavarren korkeudelta ja istuutui sitten pussin vierelle, asetteli pitkät, pyrstön taakse laskostuvat siipensä mukavampaan asentoon ja jäi viettämään aamupäivää heidän seuraansa. Miehet tarkastelivat uteliaina lintua eri suunnilta ja lintu näytti puolestaan katselevan miehiä kuin tutustuakseen heihin. Damal seurasi miesten tutkailua, ja sitten hänen mieleensä muistui, että myös lintua voi käyttää kielenopetusvälineenä. Uusi oppitunti ei kuitenkaan ehtinyt edistyä kovinkaan pitkälle, kun he huomasivat, että rinteenhajalle oli ilmaantunut kaksi uutta lintua. Nämä lähtivät saman tien astelemaan kohti heitä.

”Onko tämä lintujen levähdyspaikka?” ihmetteli Mike ääneen. ”Vai miten niitä alkoi nyt yhtäkkiä tulla paikalle,

vaikka emme ole aiemmin nähneet niitä lainkaan?”

Aavistus kajasteli Alanin silmissä.

”Nyt olemme ehkä saaneet selville, mihin sitä ilmaan levitettyä nauhaa tarvitaan”, hän tuumaili.

Damal antoi syötävää myös uusille tulokkaille. Hän kertoi miehille kakuista jotakin ja jäljitteli käsillään lintujen siivenlyöntejä. He eivät saaneet selville, mitä hän tarkoitti, mutta ilmeisesti kakuilla oli jokin muukin tarkoitus kuin pelkästään viihdyttää paikalle osuneita luontokappaleita.

Toiset kaksi lintua saapuivat paikalle, ja Damalilta riitti aina vain annettavaa niille. Kun viimeiset tulijat olivat saaneet osansa, Damal kuitenkin ilmeisesti päätti, että odottaminen oli jatkunut kyllin pitkään. Hän kävi hakemassa ilmassa liehuvan nauhan pois, keräsi sen takaisin puolatapin ympärille ja pani sen maasta ottamaansa pussiin. Hän tuli takaisin miesten ja lintujen luokse ja ohjasi heidät rinteenharjalle. Linnut seurasivat heitä heidän vierellään.

”Alan aavistella jotakin”, sanoi Alan katsellen Damalia, joka astui lähinnä olevan linnun vierelle. Ja sitten, osoittaen Alanin aavistukset tosiksi, tämä kapusi linnun selkään. Lintu suhtautui tapahtumaan mitä luontevimmin. Se astahti pari askelta eteenpäin, kuormatun oloisesti, mutta ei millään tavoin ponnistelevalta näyttäen.

”Ei kai hän vain tarkoita, että...?” huudahti Mike ääni olemattomiin haipuen, katsoen vuoroin linnun selässä odottavaa Damalia, vuoroin edessään syvyyksiin avautuvaa laaksoa.

”Pelkäänpä, että juuri sitä hän tarkoittaa”, myhäili Alan. ”Mitäpä muutakaan tapaa täällä voisi olla matkustaa, kun tavallisten maanteidenkin rakentaminen on mahdotonta?”

Viides lintu oli jo pannut merkille, että sen palveluksia ei sillä kerralla tarvittaisi, joten se hankkiutui matkaan vilkaistuaan vielä kerran heitä kuin varmistaakseen, että oli ymmärtänyt oikein. Nyt jäljellä oli yksi lintu kullekin paikallaolijalle. Damal viittoili heitä nousemaan lintujen

selkään. Miehet noudattivat ohjetta.

Mike nielaisi, kun linnut alkoivat tarpoa kohti jyrkännettä.

”Näiden lintujen on paras tietää, mitä ne ovat tekemässä”, hän sanoi. ”Alas on tuhansia jalkoja matkaa!”

”Emmeköhän me voi tässä asiassa luottaa Damalin arvostelukykyyn”, rauhoitteli Alan. ”Hän on varmasti tehnyt tämän joskus ennenkin.”

Miehet tarttuivat vaistomaisesti lintujaan kaulasta, kun ne ponnahtivat ilmaan voimakkailla jaloillaan ja hulmauttivat auki valtavat siipensä. Ilman nousukiitoa matka alkoi vatsaa kouristavalla syöksähdyksellä alaspäin, mutta lento korjautui vaakasuoraksi lähes saman tien lintujen päästyä kunnollisesti siivilleen.

Heitä kantavien, lihasta ja verestä koostuvien ja äkkiä hyvin haurailta tuntuvien luontokappaleiden selässä istuessa alapuolella avautuvat syvyydet tuntuivat syvemmillä ja uhkaavammilta kuin mikään siihenastinen heidän elämässään, ensimmäinen avaruuteenlähtökin mukaan luettuna. Mutta — kuten Alan mielessään tuumaili — jos avaruuslentäjät uskoivat henkensä avaruuden autiudessa muutaman elottoman, sormenpään kokoisen piisirun huomaan, niin miksipä he eivät voisi luottaa älykkäisiin, matkustajistaan huolehtiviin ratsuihin yhden lentomatkan ajan?

Linnut liisivät suurimman osan ajasta liikkumattomin siivin, poikkeuksena ne hetket, joina ne etsivät nousevia ilmavirtauksia. Heidän lentosuuntansa oli silti loivasti laskeva; he näyttivät olevan matkalla Harmaninlaakson pohjalle, vastakkaiselle puolelle laaksoa. Minuutit vierivät lintujen kiertäessä hitaasti laakson suurta keskusvuorta vastapäivään. Alan vilkaisi taivaalle kohoavaa aurinkoa, kun se ilmestyi näkyviin keskusvuoren takaa, ja päätteli heidän olevan matkalla keskusvuoren länsipuolitse likimain etelään.

Laaksoon laskeutuessaan miehet huomasivat, että korkealta keskusvuoren takaa oli erottunut vain pieni osa laakson piirteistä. Laakso oli oma maailmansa: sen pohjalla vaihtelivat monet eri pinnanmuodot ja kasvilli-

suuden lajit. He onnistuivat huomaamaan myös pari yksinäistä taloa tai muuta asumusta. Mahtaisiko eläminen laaksossa poiketa siitä, mitä se oli Agankhorilla — ainakin he olisivat perille tullessaan aivan eri kasvillisuusvyöhykkeellä kuin lähtöpaikallaan. Ilma tuntui jo nyt lämpimämmältä ja kosteammalta kuin lentoon lähtiessä, vaikka alas oli vielä matkaa.

Vihdoin he alkoivat saapua korkeuteen, joka lupaili lentomatkan olevan loppuillaan ja määränpään tulevan jo näkösaalle. Ja toden totta: heidän eteensä avautui vähitellen matalahkojen kukkuloiden rajaama notkelma, laakso laaksossa. Sen keskellä oli rykelmä rakennuksia, osa niistä asuintaloja, mutta useimmat johonkin muuhun käyttöön tarkoitettuja. Vaikka talojoukko oli liian pieni edes kyläksi, se oli silti suurin taajama, jonka he olivat siihen mennessä onnistuneet uudessa maailmassa tapamaan.

He laskeutuivat talorykelmän liepeille. Talot näyttivät samantapaisilta kuin Damalin koti: värjäämättömistä kasvikkunnan aineksista rakennetuilta ja suhteellisen pieniltä. Talojen keskellä käveli pari ihmistä, jotka heilauttivat heille kättään tervehdykseksi mennessään. Damal lähti verkkaisen mietteliäästi kulkemaan kohti taloryppään keskipistettä, mutta muutti sitten mielensä ja kääntyi heidän mukanaan tepastelevien lintujen puoleen. Hän puhui ja elehti niille, ja ilmiselvästi ymmärtäen hänen sanansa ne nousivat siivilleen ja hävisivät puiden latvusten taakse jättäen heidät nelisin talojen luokse. Alan oli seurannut tarkkaavaisesti Damalin puhetta linnuille. Hän oli aluksi arvellut tämän antavan linnuille ohjeita, mutta puheen sävy oli toisenlainen. Oliko tämä sen sijaan vain kiittänyt lintuja?

Mitä olivat nämä linnun kaltaiset olennot, jotka eivät itse puhuneet, mutta jotka näyttivät ymmärtävän kaiken, mitä ihmiset niille sanoivat?

Talorykelmä sijaitsi aukealla alueella, osittain pienen notkelman pohjalla, osittain sen loivalla, pohjoisella alarinteellä. Aukeaa ympäröi joka suunnalta suurilehtisten puiden ja korkeiden pensaiden muodostama metsikkö.

Ilma oli selvästi lämpimämpää ja täyteläisempää kuin Agankhorin raikkaan kuulas vuori-ilma.

He jatkoivat matkaansa talojen joukkoon. Ihmisiä ei talojen väliin jäävällä, epämääräisen soukalla aukiolla enää näkynyt, mutta rakennusten sisältä silloin tällöin kuuluvat vaimeat kolahdukset ja muut äänet kertoivat, että paikka ei suinkaan ollut autio. Jostakin kuului pari tavallista kuuluvammalla äänellä lausuttua sanaa, joita seurasi naurahdus.

He menivät sisään yhteen suurimmista rakennuksista. Rakennus osoittautui jonkinlaiseksi verstaaksi, vaikka miehet eivät osanneetkaan suoralta kädeltä sanoa, mitä kaikkea siellä oli mahdollista valmistaa. Sen lukuisista ikkunoista tuli sisätiloihin reilusti työnteossa tarpeellista päivänvaloa. Avarassa huoneessa oli erilaisia työpöytiä, hyllyköitä, laareja ja suuria astioita. Näissä näkyi erilaisia kuivattuja kasvisaineiksia, tahtaita sekä erivärisiä jauheita. Ilmassa leijui niiden yhdessä muodostama, jäsentymättömän monivivahteinen tuoksu.

Oikealla sivuseinustalla käsitteli kaksi nuorta naista sylen pituisia villatukkoja kampoja muistuttavilla työvälaineillä. He puhelivat ja naureskelivat keskenään, ja tervehtivät Damalia. Tämä ryhtyi saman tien esittelemään perässään sisään tulleita seuralaisiaan, jotka olivat — aivan sivumennen mainiten? — saapuneet äskettäin ulko-avaruudesta. Naisten tervehdys avaruuslentäjille oli ehkä vivahteen verran kiinnostuneempi kuin Damalille, mutta sitten nämä jatkoivat jälleen töitään ja rupatteluaan. Miehet seurasivat suut virneessä Damalia hänen valitsemalleen laarille ja auttoivat häntä levittämään kevyttä, höytyväistä kasvisilppua sileäksi hiotulle kivipöydälle.

Naisten asut olivat avaruuslentäjien silmään ensi vilkaisulla varsin tutunomaisia: toisella oli kudottu paita, toisella lyhythelmainen mekko, ja kummallakin housut, kuten vuoristossa liikkujille epäilemättä parhaiten sopikin. Ammattiompelija miesten kotiseudulta olisi kuitenkin voinut yksityiskohdista osoittaa, että tutuilta vaikuttavat vaatekappaleet oli todellisuudessa valmistettu heille tuntemattomia perinteitä noudattaen.

Damalin opastamina miehet levittivät kasvisilpun pöydälle mahdollisimman tasaiseksi, ohueksi kerrokseksi, yrittäen arvailla, mitä he olivat tekemässä. Arvoitus ratkesi vähän kerrallaan, kun Damal haki tiiviillä kannella varustetun, lasitetusta savesta valmistetun kannun, jonka sisältämällä nesteellä hän valeli silpun ja katseli, kun siitä alkoi kohota ohutta, utumaista höyryä. Sitten hän ryhtyi kaulimaan silppumattoa varovaisesti puisella kaulimella ja vihmoi sitä ajoittain toisella, vaalealla nesteellä. Työn kestäessä silppu tiivistyi ja litistyi, kunnes jäljellä oli enää ohut, valkoinen matto. Damal oli valmistanut koko suuren pöytälevyn kokoisen paperiarkin, joka nyt kuivui jatkotoimia odottaessaan.

”Nyt me siis tiedämme, mistä paperi tulee”, sanoi Mike tarkastellen tasarakenteista, puhtaan vaaleaa paperia, joka oli vielä hetki sitten ollut hapsottavaa kasvisilppua.

Alan ei kuitenkaan katsonut paperia, vaan kahta muuta naista, jotka olivat saaneet työnsä päätökseen ja poistuivat hyvästellen paikalle jäävät.

”Eivätkö he ota työnsä tuloksia mukaansa?” hän kummasteli ja asteli laarille, johon naiset olivat villatukot jättäneet.

”Ehkä työ on vielä kesken”, ehdotti Tim.

”Täällä on entuudestaan muutama samanlainen. Luulen, että työ tuli valmiiksi, mutta se jätettiin tänne varastoon.”

”He saattoivat olla talkootöissä”, tuumaili Mike.

”Niin sen täytyy olla, kun asiaa ajattelee”, vastasi Alan. ”Tämä rakennuskin näyttää olevan yhteiskäytössä, vaikka joku on sen rakentanut ja joku huolehtii siitä. Tämä joku ei kuitenkaan näytä olevan paikalla perimässä käyttömaksuja käytön rajoittamisesta puhumattakaan. Ehkä ylimääräinen työ ja tuotanto toisten hyväksi on se keino, jolla he elävät mukavaa elämää harvaanasutussa erämaassa.”

Kun suuri paperiarkki oli kuivunut, Damal laskosti sen pitkänomaiseksi pakaksi ja leikkasi pakan suuren, terävän veitsen sekä mittalevyn avulla pienemmiksi

pakoiksi. Sitten he aloittivat uuden paperinvalmistuskierroksen, ja miehet pääsivät itsekin kokeilemaan paperinvalmistusta. Lopulta heillä oli valmiina useita paperipakkoja, jotka Damal asetteli pussiinsa, ja puhdistettuaan työvälaineet hän lähti miesten kanssa ulos. Alan arvasi, että myös osa heidän valmistamastaan paperista päätyisi muuhun kuin heidän isäntäperheensä käyttöön.

Aina heidän olinpaikkansa tai tehtävänsä vaihtuessa Damal opetti heille lisää käsitteitä, joista miehet tosin onnistuivat ymmärtämään vain osan. Lähtiessään pois talorykelmän keskeltä he saivat tietää, että rykelmä tai sitä ympäröivä notkelma oli nimeltään Menhad — uusi, sisällöltään hämäräksi jäänyt erisnimi verkalleen kasvaan luetteloon. Miehet olivat sopineet keskenään laativansa opintojensa tueksi pikimmiten sanakirjan, mutta sitä ennen heidän pitäisi vielä sopia yhdenmukaisesta ja käyttökelpoisesta tavasta kirjoittaa kuulemansa sanat, kunnes oppisivat kirjoittamaan paikallisin kirjoitusmerkein.

Damal ryhtyi taas kutsumaan lintuja paikalle pitkällä, sädehtivällä nauhallaan, jonka hän kiinnitti oksankarhakan päähän ja jota hän meni liehuttamaan ensimmäiselle löytämälleen aukealle kuin riemujuhlaa julistavaa lippua. Eikä aikaakaan, kun jokaisella heistä oli taas vierellään suuri, palvelukseen altis lintu. Nämä saivat Damalilta reilun annoksen syötävää, sillä tällä kerralla matkaa tehtäisiin laaksosta ylärinteille päin.

Heidän paluunsa ei tapahtunut suorinta reittiä, sillä linnut etsivät nousevia ilmavirtauksia, jotka säästivät niiden voimia. Miehet panivat merkille myös, että he eivät palanneet aivan samaan suuntaan kuin mistä olivat tulleet. Damal ohjasi heitä kohti laakson keskusvuorta, ja he nousivat nousemistaan, kunnes olivat tulleet metsää kasvavan korkeusvyöhykkeen yläpuolelle, viileään, tuulisempaan ilmanalaan, laaksoon avautuvan sykähdyttävän näköalan ylle. Eräällä heinää ja ruohoa kasvavalla ylärinteen osalla heitä odottikin aiemmin nähtyjä suurempi rakennus, jonka edustalle he laskeutuivat.

He astuivat sisään karun yksinkertaisesti rakennettuun

mutta tunnelmaltaan kotoisaan taloon, jossa oli muutama huone. Paikalla ei ollut ketään. Katsellessaan huoneiden kalustusta miehet arvasivat, että tämäkin rakennus oli tehty yhteiseen käyttöön. Talossa oli makuuhuone lattialla olevine, miehille jo tuttuine patjoineen. Toinen huone oli lähes täynnä seinustoilla ja lattialla olevia hyllykköjä, joissa oli kirjoja. Huoneen nurkassa, ikkunoiden vieressä oli mankelia muistuttava puristin, jonka vieressä oli tyhjiä paperipakkoja sisältävä puinen teline. Kuten miehet olivat arvelleetkin, Damal jätti useita valmistamistaan paperipakoista telineeseen edellisten seuraksi.

Damalilla oli miehille jotakin näytettävää. Hän kutsui heidät luokseen, otti seinältä lastamaisen veitsen ja leikkasi pakasta irti kaksi paperiarkkia. Sitten hän siveli toisen arkeista ohuelti nesteellä, jota hän sai purnukasta mankelin viereltä. Hän antoi paperin kuivua, kunnes neste oli muodostanut sileän, enää hienoisesti kostean kalvon sen pinnalle. Hän otti hyllystä yhden kirjoista, avasi laskoksesta ensimmäisen sivun, asetti paperin sivun päälle ja työnsi ne mankelin telojen väliin. Hän väänsi hartiavoimin suuresta kammesta, ja kun paperi ja kirjan sivu olivat tulleet ulos telojen toiselta puolelta, paperiin oli jäänyt voimakkaan vihreä peilikuva sivun kirjoituksesta.

Jatko oli helposti arvattavissa: Damal siirsi tekstin tyhjälle paperille sivelemällä edellisen paperin musteella, joka tarttui ainoastaan paperin vihreisiin kohtiin.

”Tämä ei siis ole vain kirjasto, vaan myös monistamo”, totesi Alan.

”Ilmeisesti kirjallinen sivistys leviää samoilla periaatteilla kuin tavara”, lisäsi Tim.

Oppitunti jatkui. Damal ohjasi miehet seinälle kiinnitetyn suuren paperiarkin ääreen. Paperiarkissa oli runsaasti suorja viivoja, jotka risteilivät solmukohdasta toiseen luoden muodoltaan epäsäännöllisen verkoston. Solmukohtiin ja viivojen vierelle oli kirjoitettu joukko sanoja ja merkkejä. Miehet tutkivat paperia kummissaan, kunnes Damal alkoi lukea heille ääneen siihen kirjoitet-

tuja nimiä, ja miehet oivalsivat, että paperi oli kartta. Kartalle oli kuvattu vuorenhuippuja ja muita maamerkkejä vastaavia solmukohtia. Kartan reunoilla oli runsaasti viivoja, jotka päättyivät keskelle tyhjää, ilmeisesti jatkuakseen jonnekin kartan ulkopuolelle. Päätymiskohtien vierelle oli kirjoitettu selittävää tekstiä, ehkä viittauksia kartan ulkopuolisiin alueisiin.

Damal varmisti, että miehet näkivät, kun hän nouti laatikosta läheltä uloskäyntiä kääroksi sidotun paperinipun, jonka päällä oli kirjoitusta. Hän luki yhden sanoista ja osoitti kartalta samalla tavoin nimetyn solmupisteen.

”Tuo laatikko on ilmeisesti posti”, oivalsi Mike.

”Ja melko varmasti talkooposti”, lisäsi Alan.

”Kuinka kauas tämä kartta ulottuu?” kysyi yhä karttaa tutkiva Tim.

Hetken etsittyään he löysivät kartalta oman olinpaikkansa ja pian sen jälkeen myös Agankhorin.

”Jos kartta on mittakaavassa, niin jonkin verran yli sata mailia”, arvioi Alan.

”Olisiko tämä tummempi viiva jonkinlainen valtatie?”

”Miksipä ei. Ilman halki kulkeva valtatie. Pitkät matkat on järkevää keskittää käteville reiteille.”

”Reiteille, joilla on kirjastoja ja posteja, kuten tämä?”

”Ja majataloja”, lisäsi Mike. ”Nuo vuoteet tuolla lienevät juuri matkalaisten käyttöön.”

”Tämä on tärkeä rakennus tällä seudulla”, sanoi Alan. ”Luulen, että meillekin tulee tänne asiaa vielä monta kertaa.”

Damal oli saanut tehtävänsä toimitetuksi ja vei heidät takaisin ulkona yhä odottavien lintujen luokse. Hän osoitti heille iltapäiväiseksi ennättänyttä aurinkoa ja selvitti heille, pääosin elein, että heidän oli aika palata takaisin vuoren pohjoispuolella avautuvan ilmasalmen yli Agankhorille ja syödä keskipäivän ateria.

4

Näytti siltä, että avaruuslentäjien isäntäväen vieraanvaraisuus ei ehtyisi milloinkaan: vaikka he sallivatkin miesten osallistua talon töihin vielä puutteellisten taitojensa mukaisesti, he olivat myös edelleen valmiita huolehtimaan näiden tarpeista isäntäväen tapaan. Miehet olivat rakentaneet lähelle alustaan kivistä, oksista ja muista luonnonaineksista majan, jonka he suunnittelivat vähitellen kohentavansa jonkinlaiseksi kevyeksi rakennukseksi isäntäväeltä ajoittain lainaamiensa työkalujen avulla. Maja helpotti tungosta isäntäväen talossa, mutta miehet kutsuttiin silti toistuvasti nukkumaan talossa, ellei ollut varmaa, että yö olisi leuto.

Päivät kuluivat ja miehet oppivat uudesta asuinympäristöstään yhä lisää käydessään isäntäväkensä kanssa eri työhuoneilla ja aineslähteillä. He osasivat jo valmistaa paperia ja muita tarveaineita itse raaka-aineiden etsimisestä alkaen. He osasivat myös tunnistaa syötävät kasvit ja laittaa niistä ruokaa. Liharuokia he eivät olleet milloinkaan tavanneet; vaikka isäntäväki myönsi, että eläinten liha oli periaatteessa ihmisravinnoksi kelpaavaa, he eivät olleet milloinkaan nähneet kenenkään syövän lihaa. Ja miksipä he olisivat niin tehneetkään, kun suuria, lihaisia eläimiä näkyi perin harvoin, jota vastoin kasvikunta taas tarjosi runsaita antejaan niin ravinnoksi kuin muuhunkin talonpitoon.

Isäntäväkensä kieltä miehet opiskelivat ankarin ponnistuksin, ja heidän muistiinpanonsa karttuivat pakka pakalta. He olivat hyvin ilahtuneita havaitessaan, että saattoivat jo luopua elehtimisestä ja toimittaa asiansa kokonaan sanallisin keinoin, vaikka sitten käypiä ilmaisuja etsien. He eivät kuitenkaan olleet pelkästään oppiva osapuoli; kun he olivat esitelleet aluksensa kiinnostuneen isäntäperheensä jäsenille, ja Agrilille oli selvinnyt, että tietokoneen lukemiin peukalonpään kokoisiin muovilas-

tuihin kätkeytyi kokonainen kirjasto, hän oli pyytänyt, että miehet opettaisivat hänelle ajan kuluessa hiukan englantia.

Alati palvelunhaluisten, ihmisrakkaiden ja lentämisestä nauttivien lintujen selässä miehet olivat retkillään perehtyneet myös kotisolansa sokkeloisiin lähiseutuihin: eteläpuolen suureen ja tunnettuun Harmaninlaaksoon suurine keskusvuorineen, Agankhoria alavampiin laaksoihin sen itä- ja länsipäätyjen takana, sekä Agankhoria pohjoispuolelta sivuvaan tasapohjaiseen rotkoon, joka oli mieluisa kulkuväylä niin jalankulkijoille kuin linnuillekin. Rotkon Agankhorin puoleinen seinämä oli korkea ja monelta osin lähes pystysuora, vastakkainen seinämä loivempi ja rikkonaisempi, ja seinämän takana vuoristo jatkui rykelmänä pienempiä vuorennpypylöitä kiemuraisine solineen.

Miehet kiinnostuivat ammattinsa innoittamina myös yötaivaasta, joka osoittautui heille yhtä uudeksi ja tuntemattomaksi kuin seudut heidän ympärillään. He eivät löytäneet ainoatakaan taivaankappaletta, jonka olisivat onnistuneet varmasti tunnistamaan; jopa himmeä linnunratavalo tähtien takana näytti erilaiselta, epämääräisemmältä kuin se, jota he olivat tottuneet katselemaan. Tähtitaivas sinetöi heidän eroon joutumisensa kaukaisesta Maasta, mutta samalla se liitti heidät heidän uuteen kotimaailmaansa. Se olisi nyt heidän oma tähtitaivaansa, joka heidän olisi opeteltava tuntemaan. Kuin alkukirjaimena aapisessa eteläisellä taivaalla loisti öisin muita selvästi kirkkaampi tähti, joka kiinnitti heidän huomionsa aina, kun he tähysivät taivaalle.

Kysellen ja havainnoiden he ymmärsivät olevansa pohjoisella pallonpuoliskolla, lähempänä päiväntasaajaa kuin napaa. Agrilin kuvaukset auringon liikkeistä antoivat aiheen otaksua, että heidän saapuessaan oli ollut kevät, joka oli nyt jo kääntymässä kesäksi. Kuukausia he eivät voisi laskea, koska kuita ei ollut. Heidän isäntäväljään oli kuitenkin kalenteri, joka oli jaettu jaksoihin. He olivat laatineet sen itse, sillä yhteistä ajanlaskua ei ollut, vaan tavat jaotella päiviä vaihtelivat laakso laaksoilta.

Historiallista aikaa kartoitettiin samoin kuin maastoaikin: kun tunnettu alue loppui, kartan reunaan merkittiin vain, mistä edemmäksi jatkuvaa tietoa kannatti etsiä. Koska tapahtumia merkittiin tunnollisesti muistiin, maailmanhistoria oli epäilemättä kirjattuna olemassa, mutta sen kokoaminen yksin kansiin vaatisi melkoisen määrän työtä, opiskelua ja matkustelua.

Matkallaan keräämään lännempänä solassa kasvavaa pesuvillaa Tim kertaili mielessään kaikkea, mitä oli uudessa kotimaailmassaan kokenut. Hän olisi halunnut mielellään kertoa synnyinmaailmansa asukkaille uusien ystäviensä suhteesta työhön, omaisuuteen, yksityisyyteen, luottamukseen ja moneen muuhunkin asiaan, jotka Maassa olivat kovin ankealla tolalla heidän uuteen kotimaailmaansa verrattuna, mutta joihin kovin harva Maan asukas oivalsi tai jaksoi edes toivoa korjausta.

Paljon työtä elinolojen ylläpito tosin vaati, koska koneiden voimin tuotettuja tarvikevarastoja ei ollut olemassa, mutta toisaalta työ oli vain harvoin raskasta, koska luonto itse oli niin monipuolinen ja runsas tarvikevarasto. Tim sai tarvitsemansa pesuvillan sekä jo tavaksi tulleen ylimäärän kokoon siinä määrin vaivattomasti, että työn raskaimmaksi osuudeksi oli itse asiassa jäänyt kävelymatka kosteikossa kasvavien suurten villapalkojen luokse.

Sillä kerralla työ ei kuitenkaan päättynyt totutulla tavalla, sillä paluumatkalla hän huomasi pensaiden lomassa vilahduksen valkoista. Maassa makasi lintu, samanlainen kuin yksi häntä aiemmin kantaneista, ja hänen katsoessaan sitä lähemmin se osoittautui vahingoittuneeksi. Se makasi maassa ilmeisesti silkkaa nääntymystään. Lähellään olevista jäljistä päätellen se oli kulkenut ainakin matkansa viimeisen osuuden maata pitkin, paremminkin raahautuen kuin kävellen, ja jälkien joukkoon jäänyt veri antoi aiheen olettaa, että se kärsi muiden vaivojensa lisäksi myös verenhukasta.

Mitä tehdä suurelle, henkitoreisiin joutuneelle linnulle? Maassa hän olisi voinut kutsua paikalle poliisin tai eläinlääkärin; täällä ei ollut viranomaisia, joiden huoleksi

linnun auttamisen olisi voinut jättää. Tulisiko lintu lopettaa? Maassa ehkä, mutta nyt hän ei ollut Maassa, eikä näiden olentojen suhde ihmiseen ollut sama kuin Maan lintujen, vaikka siivekkäitä olivatkin. Kuinka hänen odotettaisiin käsittelevän lintua? Hakisiko hän asiantuntevampaa apua, ja jos hakisi, eläisikö lintu yhä heidän saapuessaan paikalle?

Oliko linnulla itsellään odotuksia asian suhteen?

Lintu oli aiheuttanut hänelle eettisen ongelman, mutta se myöskin auttoi itse sen ratkaisemisessa: se keräsi voimansa ja kohotti päätään, suunnaten Timiin puhuttelevan katseen. Se ei tarttunut häneen hädän vallassa, mutta se näytti hänelle ymmärtävänsä oman tilansa, ja myös ymmärtävänsä Timin ymmärtäneen sen. Linnun katse oli vähemmän kuin pyyntö, ja ehkä juuri siksi Timin oli helppo päättää, että se olisi hänelle enemmän kuin käsky. Hän siirsi selässään olleen kantamuksen etupuolelleen ja ryhtyi punnertamaan suurta, nuokahtelevaa, yhteistyöhön halukasta, mutta siihen lähes kyvytöntä lintua selkäänsä. Liitäessään ilmassa linnut näyttivät höyhenenkevyiltä, mutta kantaessaan nyt yhtä niistä selässään Tim huomasi nopeasti, että niiden vaivattomaan lentoinkin tarvittiin huomattava määrä lihaa ja luuta. Paluumatkasta tulisi tuntuva voimanponnistus, mutta Tim ei aikonut luovuttaa. Linnut olivat kantaneet häntä; nyt hän kantaisi yhtä niistä.

Agril oli ensimmäinen, joka huomasi Timin saapuvan talon edustalle lintua kantaen, ja hän myös tuli ulos tätä vastaan joukon ensimmäisenä. Monenlaiset ilmeet vuorottelivat hänen kasvoillaan, kun hän tuli Timin luokse ja kumartui tarkastelemaan maassa makaavaa lintua. Lopuksi päättäväisyys vei voiton yllättyneisyydestä, ja hän nouti sisältä suurehkoon puulaatikkoon pakatun lääkitävälaineiston.

Tim oli jo aiemmin nähnyt, kuinka tottuneen sujuvasti Agril oli hoitanut Alanin puutöissä saaman viiltohaavan, ja samalla hän oli päässyt ihaillemaan monipuolista hoitovälineistöä. Nyt, kun hän näki Agrilin ryhtyvän hoitamaan lintua ripein ja tietäväisin ottein, hän arvasi,

että tämä oli enemmän kuin vain näppäräsorminen haavansitoja ja laatikko oli enemmän kuin pelkkä koti-
apteekki. Tarkkuustyönä valmistetut välineet tekivät
Timiin vaikutuksen, eikä hän kyennyt arvaamaan, missä
ja miten oli valmistettu neulat, joista yhdellä Agril johti
linnun verisuoneen sekoittamaansa liuosta. Lintu alkoi
vähitellen virkistyä, vaikka pysyttelikin yhä makuulla.

Koko sen ajan, jonka miehet olivat uudessa maailmas-
saan eläneet, he olivat viettäneet kuin opintomatalla
onnellisten maassa, vailla muuta huolta kuin oppimisteh-
tävät. Maassa vammautuneena maannut lintu löi tämän
ylistyslaulun keskelle räikeän riitasoinnun. Tim pani
merkillä, että heidän isäntäväkensä suhtautui tapahtu-
maan samalla tavoin hämmentyneesti, ikään kuin
asiointila olisi ollut heillekin uusi. He keskustelivat kes-
kenään oudon varuillaanolevaan tapaan.

Oliko lintu tapaturman uhri? Miten linnulle voi tapah-
tua tapaturma keskellä rauhallista luontoa, jonka se tuntee
hyvin? Oliko jossakin saalistajia, joilta se oli päässyt
pakenemaan? Jos oli, miksi se sai isäntäväen niin syviin
mietteisiin; eikö saaliiksi joutuminen ollut täällä osa
luonnon tavanomaista toimintaa?

Oliko lintua vahingoitettu luonnottomalla tavalla?

”Onko tämä sinusta normaalia?” kysyi Tim Alanilta
linnun vierellä. ”Minusta näyttää hiukan siltä, että heidän
mielestään se ei ole.”

”Jos nuo vammat ovat pedon tekemiä, lintu pääsi
pakoon viime hetkellä. Jonkun pitäisi opettaa petoa tar-
kistamaan ruokalistaansa, sillä minua vaivaa tunne siitä,
että tuollainen ravinnonhankinta ei jollakin tavoin kuulu
tähän maailmaan.”

”Oletko nähnyt täällä yhtäkään petoa?” kysyi Tim.

”En. Jopa hyönteisiä näyttävät kiinnostavan vain
valmiiksi kuolleet saaliit.”

Talonväki valmistautui siirtämään linnun sisään
lepäämään. Miesten saavuttua talo oli jo entuudestaan
varsin tehokkaassa käytössä, mutta linnulle oli silti
onnistuttu vielä varaamaan suojaisa nurkkaus toipumista
varten. Tangal ja Mike tulivat paikalle ja nostivat linnun

yhteistuumiin ja varoen käsivarsilleen muiden seurattessa lähettyviltä.

”Isäntämme näyttävät siltä kuin tämä olisi harvinainen poikkeus”, tuumaili Alan. ”Ja minä kyllä toivonkin, ettemme joudu todistamaan enää enempää tällaisia tapauksia.”

* * *

”Hyökkäys” oli ollut verraten helppo sana selvittää kahden kielen välillä, koska vammoistaan päivä päivältä toipuva lintu oli toiminut oivana esimerkkitapauksena, mutta ”tappelu” olikin jo huomattavasti haastavampi käännettävä. Alan oli sepittänyt kuvitteellisen esimerkin Tomista ja Benistä, jotka joivat väkijuomia kapakassa, kunnes heidän väittelynsä yltyivät solvauksiksi ja lopulta nyrkkitappeluksi. Tarinan juoni tuntui avautuvan Agrilille varsin vaivalloisesti, vaikka Alan ja Tim havainnollistivat sitä jopa näytelmän keinoin.

”Miksi Ben ei lähde pois?” ihmetteli Agril.

”Ben sanoo, että Tomin kuuluu lähteä”, selitti Alan, joka oli ehtinyt raapaista korvallistaan koukeroisen keskustelun aikana jo useita kertoja. Hänestä vaikutti hetkittäin lähes siltä kuin Agril ei olisi kertaakaan elämässään, lastenkaan keskuudessa, nähnyt tappelua, eikä siten tuntisi sitä kuvaavaa sanaakaan. Asian selvitystä vaikeutti myös heidän vielä vähäinen yhteinen sanavarastonsa.

”Ben lyö, koska hän on juonut liikaa”, lisäsi Tim; päihteiden käytöstä hän oli onnistunut tekemään Agrilille selkoa jo aikaisemmin.

”Miksi hän haluaa lyödä?” ihmetteli Agril. ”He tahtovat viettää aikaa yhdessä ja kuitenkin lyövät?”

”He ovat juomaseuraa. He voivat olla hyvissä väleissä edelleenkin, jos he tekevät sovinnon”, sanoi Alan ja kirjoitti heidän keskellään pienellä pöydällä olevalle paperiarkille englanniksi sanan ”sovinto” muiden sanojen seuraksi.

”Saako juoma lyömään?” kysyi Agril. Hänen kasvoil-

taan oli helppo nähdä, että hän ei uskonut ajatukseen.

”Ei”, tuumaili Tim. ”Olut ja viski ovat huonoja selityksiä. Lyöminen on jo heissä, ja juoma vain tuo sen esiin.”

”Ja siitä tulee... *tappelu?*” Agril sovitti lauseeseensa englanninkielisen sanan. ”Mitä lyönnin jälkeen tapahtuu?”

”Tom lyö tietenkin takaisin”, totesi Alan.

”Kuinkapa muutenkaan”, huoahhti Tim.

”Ja niin heidän olostaan tulee aina vain vaikeampi”, ihmetteli Agril.

”Lyödessään Tomia Ben uskoi lyövänsä ongelmaansa”, sanoi Alan. ”Niin hän uskoi pääsevänsä vaivoistaan.”

Samassa Mike astui sisään.

”Terve! Mitä täällä touhutaan?”

”Opetamme toisillemme rumia sanoja”, vastasi Alan.

Mike istuutui pöydän ääreen ja silmäili tottuneen nopeasti arkin sisällön läpi.

”Oletteko te kadonneen pahuuden jäljillä?” hän kysyi englanniksi kumppaneiltaan.

”Väkivallan jäljillä. Tätä kautta opimme ehkä muuta-kin tärkeää heistä. Aihepiiri vain taitaa olla emännällemme vieraanpuoleinen.”

”Varokaa saastuttamasta viattomia mieliä”, sanoi Mike hymähtäen.

”Mitä te sitten teette, jos teitä lyödään?” kysyi Alan Agrililta palaten alkuperäiseen aiheeseen.

”Ei meitä lyödä.”

”Mitä teette, jos ette voi antaa periksi?”

”Jos molemmille sopivaa vastausta ei löydetä kaksin, silloin etsitään itselle sopiva vastaus yksin.”

”Entä jos aikaa siihen ei ole?”

Agrilin silmissä näkyi oivalluksen pilkahdus, kun hän muisti jotakin.

”Oletteko lukeneet vanhoja kirjoja?” hän kysyi.

”Minä taidan tietää, mitä hän tarkoittaa”, sanoi Tim, jälleen englanniksi. ”Hän näytti minulle kerran katkelman, jossa esiintyi ruumiillista kamppailua. He tuntevat kyllä ainakin ajatuksen.”

”Joku on siis jossakin päätyntyt sellaiseenkin ratkaisuun”, totesi Alan.

”Se ei ollut tappelu siinä mielessä kuin me sen ymmärrämme. Sillä kerralla kyseessä oli jonkinlainen hengenvaara ja kiista siitä, kuinka se vältetään. En tiedä, miten hengenvaara syntyi. Taidan lukea sen myöhemmin uudelleen hiukan huolellisemmin.”

”Entä lapset?” kysyi Alan Agrililta. ”Pienet lapset eivät osaa odottaa eivätkä antaa omastaan. Mitä tapahtuu, kun kaksi lasta haluaa ylleen yhden paidan tai hakea puusta ainoan hedelmän?”

”Luulen, että he pyytävät äitiään tai isäänsä auttamaan, jotta kaikki saisivat, mitä tahtovat. En tiedä kaikkista. En ole ollut riittävästi lasten seurassa. Minulle ja sisaruksilleni ei käynyt niin.”

”Entä eläimet?”

”Eläimet eivät lyö.”

”Aivovikaiset? Vahingoitetut? Kivun hämmentämät? Pelokkaat?”

”Miksi he löisivät?” Agrilia alkoi hymyilyttää Alanin sinnikkyys. Lisäksi Alanin mieleen muistui vielä, että hänen käyttämänsä sana ”pelokas” tarkoitti paikallisessa kielessä itse asiassa samaa kuin ”kunnioittavan varovainen”.

”Turha yrittää”, hillitsi Tim ystäväänsä nauraen. ”Vastassa on aina joko Salomon tuomio tai autuas tietämättömyys.”

”Oletteko te koskaan, vaikka vain ajatuksissanne, halunneet mitään sellaista, mitä ei toisten tähden pidä haluta?” jatkoi Alan jääräpäisesti, ja sai kuin saikin Agrilin hymyn haihtumaan.

”Kyllä, toisinaan me kaikki haluamme”, vastasi Agril mieltäväisesti. ”Omaa tahtoa pitää hoitaa samoin kuin omaa ruumista. Joskus sitä varten pitää olla vähän aikaa yksin.”

”Torjuvatko he väkivallan ennalta?” ihmetteli Mike.

”Jos minä löisin, purkaisin omaa työtäni”, jatkoi Agril. ”Minun työni on parantaa eikä vahingoittaa.”

”Kuinka ’tahto’ kirjoitetaan?” kysyi Mike päästääk-

seen Agrilin kevyempien aiheiden pariin.

"Mieli-merkki, yläkaari, *kha*, *e*, pyöreä *ta*", opasti Agril ja seurasi, kuinka Mike kirjoitti sanan *akhet* kummankin kansan omalla kirjaimistolla. Mike pani merkille huojennuksen häivän Agrilin kasvoilla. Vieraan maailman irvokkuuksia kannattaisi ehkä annostella maltillisesti, vaikka kuulijat olisivat niihin varautuneitakin.

He palasivat käsittelemään niitä ihmisiä ja eläimiä koskevia sanoja, joista harharetki tappeluiden maailmaan oli saanut alkunsa.

Tangremonin kapeikko ei ollut kovinkaan kaukana Agankhorin solasta; sinne pääsi linnun selässä alle tunnissa. Huomionarvoisempaa oli, että matkan loppuosuuteen sisältyi melkoinen määrä laskeutumista. Tim otaksui heidän tulleen jopa Harmaninlaakson pohjaa alemmaksi. Ilma heidän ympärillään oli lämmintä ja täyteläistä; miehet olisivat saattaneet kutsua sitä jopa sakeaksi. Kasvillisuus oli lavealehtistä ja alaville alueille leimallista. Joukossa oli monia kasveja, jotka miehet näkivät ensi kertaa.

He olivat noutamassa aineksia Agrilin ja samalla myös erään Menhadissa sijaitsevan varastohuoneen tarpeisiin. Tavallisesti Agril etsi lääkkeidensä ainekset itse, mutta tällä kerralla hän oli uskonut sekä tehtävän että jälleen myös avaruuslentäjät pikkusiskonsa Damalin huomaa. Damal tutkaili puolisääreen ulottuvia kasveja ja kertoi aina jonkin tärkeän lajin löytäessään sen nimen Mikelle, joka kirjasi sen muistiin. Tämä käytti sinnikkäästi paikallista kirjaimistoa, mutta tiesi, että joutuisi paljosta ponnistamisestaan huolimatta pyytämään isäntävän apua virheiden oikaisemiseksi.

He poimivat tuppaina kasvavia kukkia, joiden neulannupin kokoiset valkoiset teriöt sijaitsivat pitkin koko varren pituutta. Kasvin nimessä esiintyi ”kirpeää” tarkoittava sana, mutta nimen perusosaa miehet eivät vielä onnistuneet ymmärtämään. Nimellä saattoi olla jotakin tekemistä kasvin hennon mutta pistävän tuoksun kanssa. Kasveista oli määrä valmistaa uutetta, joka ilmeisesti vaikuttaisi tavalla tai toisella ruoansulatukseen.

”Täköläinen luonto on melkoinen aarreaitta”, tuumaili Mike kasvien lehtiä käännessen.

”Niin on Maankin”, vastasi Alan. ”Tehdastekoiset lääkeaineet eivät ole kaikki, mitä siellä on tarjolla parantamista varten. Aina joskus joku onnekas kompastuu

johonkin uuteen yrittiin tai pieneliöön, joka virittää sisäelimet takaisin nuoruuden teräänsä.”

”Sellaisia kompastumisia saisi sattua enemmänkin.”

”Jos esimerkiksi nämä kukat...”

Alanin lause jäi kesken.

”Me taidamme saada seuraa”, hän totesi.

Lännessä jyrkkäseinäinen kapeikko leveni pikkuruiseksi laaksoksi, ennen kuin päättyi harjanteeseen. Harjanteen laella oli näkynyt hetken ajan liikettä, joka sitten katosi näkyvistä. Damalkin oli jäänyt katselemaan länteen, ja hetken kuluttua he saivatkin jälleen näkyviinsä vielä etäällä olevat liikkujat, viisi harjanteelta peräkanaa alaspäin talsivaa hahmoa. He kuuluivat epämääräisiä, ilmeisesti tulijoiden keskinäisiä huudahduksia. Damalin silmissä tuikahti hiukkanen kohtaamisen iloista odotusta, ja hän otti pari askelta tulijoiden suuntaan, vaikka näiden paikalletulo kestäisikin vielä jonkin tovin. Miehet seurasivat hyvillään isäntäkansansa luontaista tapaa kohdata muukalaiset, joita harvaanasutussa maailmassa tuli vastaan paljon harvemmin kuin Maassa.

Sitä suurempi oli miesten yllätys, kun Damalin orastava hymy kuoli vähin erin pois ja hänen silmänsä alkoivat laajeta. Hän otti jälleen muutaman askeleen, mutta tällä kerralla taaksepäin.

”Mitä siellä on?” kysyi Alan Damalilta. Tämä ei vastannut, vaan vetäytyi pohjoisseinämää reunustavien kalliomuodostumien suojaan ja viittoili miehiä seuraamaan itseään. Mike aikoi kysyä myös jotakin, mutta Damal sipaisi kolmella sormella huuliaan, ilmeisesti vaikenemisen merkiksi.

He asettautuivat hiirenhiljaa pensaita kasvavan kalionulokkeen suojaan ja jäivät tähyämään kapeikon perälle. Heidän näkemänsä kulkijat olivat liian etäällä, jotta miehet olisivat erottaneet heistä yksityiskohtia, mutta Damal oli ilmeisesti erottanut niitä riittävästi ymmärtääkseen piiloutua heiltä. Vähitellen, miesten seurattessa kulkijoiden matkaa, myös heille alkoi käydä näistä ilmi uusia seikkoja.

Muut kulkijat, joita miehet olivat aikaisemmin muual-

la nähneet, liikkuvat kevein askelin ja ympärilleen katsellen, nämä sen sijaan olivat kuin matkalla raskaasta velvollisuudesta toiseen, keskittyneinä vain siirtämään vuoroin kumpaakin jalkaansa toisen edelle. Joukko kulki laakson päädyn poikki ja nousi sitten päätyharjanteen eteläpäässä jälleen ylöspäin, ilmeisenä aikomuksenaan jättää laakso.

Kulkijat olivat jo miltei harjanteen laella, kun he pysähtyivät. Kaksi ensimmäistä puhuivat keskenään. Sanat eivät kantautuneet avaruuslentäjien luokse, mutta heidän oli helppo huomata, että puhujat eivät niinkään keskustelleet kuin väittelivät, elleivät jopa riidelleet. Lopulta etummainen otti vyötäisiltään pitkänomaisen esi-neen ja huitaisi sillä ilmaan. Hän ei edes yrittänyt osua mihinkään, mutta Damal säpsähti kuin isku olisi osunut häneen. Kulkijoiden väittely päättyi, ja he jatkoivat matkaansa kadoten harjanteiden taakse.

Ensin Damal ei hievahtanutkaan, mutta sitten hän alkoi valmistautua paluumatkaan vähin erin kiihtyvällä ripeydellä. Hänen rauhattomuutensa lisääntyi entisestään, kun he huomasivat seurassaan viihtyneiden lintujensa kadonneen jäljettömiin. Kapeikon itäpuoliselta aukealta he saivat eteläharjanteella seisoksivat linnut jälleen näkyviinsä. Nämä eivät kuitenkaan näyttäneet kovinkaan innokkailta lähestymään kapeikkaa, joten he kävelivät harjannetta pitkin niiden luokse. Linnut näyttivät olevan samalla tavoin peloissaan kuin Damal.

He lähtivät lintujen selässä paluumatkalle kohti Agankhoria. Damal rauhoittui sitä mukaa kuin etäisyys heidän ja Tangremonin välillä kasvoi, mutta hän ei vaikuttanut erityisen halukkaalta selittämään, mitä he olivat nähneet ja miksi he kiirehtivät pois paikalta. Osan toisiaan vilkuilevat miehet saattoivat arvata itsekin; olihan etummaisen kulkijan esittämä ele ensimmäinen uhkaus, jonka he olivat uudessa asuinmaailmassaan nähneet.

* * *

”Luulen, että te näitte syvänteenasukkaita”, tuumaili avaruuslentäjien seurassa tuvassa istuva Agril. ”Syvänteenasukkaat tekevät niin kuin Alan äsken näytti.”

”Syvänteenasukkaita?” Alan tunnusteli uutta käsitettä.

”Minä yritän selittää”, lupasi Agril. Hänen keskittynyt ilmeensä kertoi, että tehtävä ei olisi helppo. Miehet olivat kysyneet Tangremonin oudoista kulkijoista ensin Tangalilta, mutta Agril, joka oli etevämpi muotoilemaan sanottavansa ja paremmin perillä avaruuslentäjien tavasta ajatella ja puhua, oli melko pian perinyt tehtävän häneltä. Matkalla itse ollut Damal oli vaitonainen ja jätti ilmeisen mielellään selitystyön siskonsa huoleksi.

”Meidän lisäksi on myös toisia, jotka elävät syvänteissä ja tulevat luoksemme vain tekemään vahinkoa tai ottamaan jotakin. Ehkä niillä toisilla on *tappeluitakin*. Syvänteenasukkaita nähdään korkealla vain harvoin. On hämmästyttävää, että te näitte sellaisia.”

”Miksi he tekevät niin?” kysyi Alan.

”Kukaan ei tiedä. Niin on ollut jo kaukaisista ajoista. Kauan sitten, kun vanhimmat kirjat kirjoitettiin, opettelimme elämään yhdessä pienin ja suurin joukoin. Kun luulimme jo oppineemme, alkoi syvänteistä tulla toisia, jotka tekivät vastoin meidän opastajiemme neuvoja. Nämä toiset ottivat, kun oli aika antaa, ja heittivät pois, kun oli aika säilyttää. Ystävyyttä ei yksikään tuntenut, vaan pelkkää voimaa. Me saimme tuntea sen voiman, kun meitä vietiin pois ja kulutettiin loppuun turhissa töissä.

”Oli löydettävä uusia neuvoja, opittava, kuinka vaikeuksissa eletään. Oli eräitä, jotka kykenivät opastamaan meitä sen jälkeen, kun vanha, hyvä elämämme oli menetetty. Garan Ankor oli heistä viimeisin. Hänestä on kirjoitettu paljon. Meilläkin on yksi kirja, joka kertoo hänestä.”

”Mitä *Ankor* tarkoittaa?” kysyi Alan tarttuen nimen lisämääreeseen.

”En tiedä. Se on vanhaa kieltä, kaukaiselta seudulta. Jos se on sama sana kuin *ennakhol*, se tarkoittaa ihmistä, joka osaa auttaa puhumalla.”

”Opastaja?” tuumaili Mike ääneen englanniksi.

”Puolestapuhuja?”

”Hän kirjoitti kauniisti meistä ja syvänteenasukkaista, mutta hänkään ei mahtanut mitään sille, että syvänteenasukkaat ottivat antamatta, rikkoivat rakentamatta ja löivät hengiltä tai veivät mennessään niitä, jotka eivät osanneet varoa.”

”Eipä ihme, että Damal järkyttyi nähdessään heikäläisiä”, sanoi Alan.

”Syvänteenasukkaita ei ole ennen nähty Tangremonissa, ei ainakaan pitkiin aikoihin. Ehkä korkealle kiipeäjiä on nyt enemmän kuin ennen.”

”Linnut taitavat tuntea heidät myös”, arveli Tim. ”Kun olimme lähdössä syvänteenasukkaat nähtyämme, linnut olivat paenneet paikalta.”

”Kyllä ne tuntevat. Ne tietävät, että niidenkin käy syvänteenasukkaiden käsissä kuten tämän.” Agril katsoi kohti lattialla heidän vierellään lepäilevää lintua, jonka haavat olivat jo lähes parantuneet, mutta niiden saaminen epäilemättä vielä tuoreessa muistissa.

”Kaikista maailmankaikkeuden olennoista juuri tämän kansan piti saada osakseen moinen riesa!” murahti Alan englanniksi.

”Isäntämme ovat hyvin avarakatseisia, kun pitävät meitä vierinaan, vaikka kansamme muistuttaa niin paljon heidän vainoajiaan”, vastasi Tim.

He vilkaisivat vaistomaisesti Agriliin, joka ei varmastikaan ymmärtänyt paljoakaan heidän puheestaan, mutta tavalliseen tapansa odotti kärsivällisesti ja hyväntuulisena, tietoisena miesten tarpeesta selvittää ajoittain asioitaan omalla äidinkielellään.

”Onko näiltä ottajilta koskaan itseltään otettu takaisin?” kysyi Alan Agrililta. ”Tai onko lyöjiä koskaan lyöty?”

”En tiedä”, sanoi Agril. ”Lopulta jokainen joutuu kuitenkin uskomaan, että se, joka lyö lyöjää, on luonut ainoastaan lisää vammoja. Siksi meillä ei ole *tappeluja*. Meidän täytyy löytää jokin muu keino.”

”Ja mikä se on?”

”Sitä emme tiedä vielääkään. Ja siksi voimme vain

välttää niitä, jotka aikovat meille pahaa.”

”Sekä meidän että heidän on vain ollut opittava elämään saman ongelman keskellä”, totesi Mike Alanille.

Alan nyökkäsi itsekseen, mutta oli ilmeistä, että ajatus ei jättänyt häntä rauhaan. Kenties Agankhorilla asuvat saattaisivat elää rauhassa korkealla sijaitsevassa asuinpaikassaan, loitolla syvänteistä, mutta entä muut, joiden olot eivät olisi yhtä suojaisat? Mikä auttaisi heitä? Nyt, kun Maan veritekojen yletön paljous ja niistä kertovien viestimien luoma suojeleva etäisyys eivät enää olleet turruttamassa Alania, hän huomasi, että näiden ahdistettujen, sydämellisessä avoimuudessaan suojattomien ihmisten kohtalo kalvoi häntä yllättävällä, tuskallisen tuoreella tavalla.

Tim oli samoin ajatuksissaan, katse suunnattuna kohti Agrilia, mutta pääosa huomiostaan jossakin loitompana. Puheenaihe oli saanut hänetkin pohdiskelemaan, vaikka hänen ajatuksensa eivät käyneetkään hänen kasvoiltaan ilmi.

Agril kertoi heille syvänteenasukkaiden aikojen kuluessa tekemistä ryöstöretkistä, siitä, kuinka nämä olivat joukolla tunkeutuneet alavammilla seuduilla asuneiden ihmisten koteihin, vieneet kaiken itselleen kelpaavan ja tuhonneet lopun. Toisinaan ryöstäjät veivät tavaraa ja ruokatarpeita, toisinaan ihmisiä, joista ei sen koommin kuulu lukuunottamatta niitä harvoja onnekkaita, jotka onnistuivat pääsemään pakoon ja kertomaan matkastaan syvänteisiin, orjuuteen ja väkivaltaiseen kohteluun. Jos ryöstäjien käyttäytyminen oli raakalaismaista, sitä oli myös näiden ulkomuoto: kyhmyinen, kumara ja karkean karvoituksen kirjavoima vartalo ja rumaan irtistyksen vääntyvät kasvot, jotka eivät hevin tavanneet vertailukohtaa — eivät edes eläinkunnasta, kuten Agril oikaisi Alanin vertauksen; eläimet olivat kauniita ja ystävällisiä, syvänteenasukkaat eivät. Sanojensa vakuudeksi Agril näytti miehille eräässä kirjassa olevaa piirrosta, ja toden totta: kuvassa vihamielisesti kyräilevää kumaraista otusta ei tehnyt mieli verrata sen paremmin ihmisiin kuin eläimiinkään.

Avaruuslentäjien uusikaan maailma ei ollut pelkästään lempeä. Se saattoi olla vilahduksittain myös uhkaava, ja ennen muuta se saattoi esittää kysymyksiä, joihin edes sen alkuperäiset asukkaat eivät osanneet vastata.

* * *

Kahdeksan lintua matkustajineen laskeutui hajanaisessa muodostelmassa Dimal Harmanin rinteelle, jolla ihmisiä ja lintuja oli koolla jo entuudestaan. Alkamassa oli kokous, juhla, tai millä sanalla avaruuslentäjät lopulta kääntäisivätkään Agrililta kuulemansa uuden sanan.

Heidän isäntäväkensä oli ollut jo muutaman päivän ajan tavallistakin toimeliaampaa, ja heidän udellessaan syytä siihen Agril oli keskeyttänyt tuokioksi huolellisen kirjoitustyönsä ja selittänyt heille, kuinka tietoa ja kokemuksia vaihdettiin seudun asukkaiden yhteisissä kokoontumisissa. Dimal Harmanin monitoimiseen kirjastoon oli tullut tiedote tulossa olevasta kokouksesta, ja muuan ystävällinen ohikulkija oli poikennut Agankhorille varmistamaan, että sielläkin tiedettiin asiasta. Avaruuslentäjät, jotka jo tunnettiin seudulla, olivat saaneet erityisen kutsun, ja lähtivätkin mielihyvin täyttämään tehtävää, johon he tunsivat alkuperänsä heitä velvoittavan. Agrilin esimerkkiä seuraten hekin olivat sitten kirjoittaneet selostuksen asioista, joiden arvelivat muita kiinnostavan, ja nyt heidän kirjalliset työnsä matkasivat kokouspaikalle Agrilin pehmeässä selkärakkauksessa. Kirjoitukset talletettaisiin Dimal Harmanin kirjastoon, ja kokouksen kestäessä niistä otettaisiin melko varmasti useampia jäljennöksiä vietäväksi muihin, kenties kaukasiinkin kirjastoihin.

Paikalla oli osallistujia kymmenittäin. Siellä täällä paikalle saapui lisää lintuja, ja useimmat niistä jäivät tapojensa mukaisesti oleskelemaan ihmisten seuraan. Maahan levitettiin liinoja ja viritettiin kevyitä katoksia ateriointia ja muita toimia suojaamaan.

Agankhorilaistenkaan linnut eivät osoittaneet mitään

erityistä kiirettä lähteä omille teilleen. Timin ratsuna oli ollut heidän yhteinen lemmikkinsä, joka oli viettänyt toipilaspäiviään isäntävään asunnossa ja tervehtynyt jo täyteen kuntoon. Se käveli ihmisten ja toisten lintujen joukossa kuin kuka tahansa juhlavieraista.

Avaruuslentäjät liittyivät isäntäperheensä mukana lähimpänä seisoksivien, keskenään puhelevien ihmisten joukkoon, ja Tangal esitteli kolmikon kaikille niille, jotka näkivät heidät nyt ensi kertaa. Keskustelijat tervehtivät ulkoavaruudesta saapujia ilahtuneen kiinnostuneina mutta hillitysti. Toisen maailman kuulumiset selviäisivät keskustelun myötä; ensimmäiset heille osoitetut kysymykset eivät edes koskeneet heidän synnyinmaailmaansa, vaan heidän asuinolojaan Agankhorilla.

”Täällä pienet vihreät miehet eivät ole sensaatio”, totesi Mike Alanille vaivihkaa englanniksi sillä aikaa kun kaksi miehistä haastatteli Timiä ja Tangalia ja muut kuuntelivat.

”He suhtautuvat tuntemattomaan luontevasti”, arveli Alan. ”Jos he ovat tietoisia siitä, etteivät koskaan voi käsittää aivan kaikkea, käsittämätön ei hätkähdytä heitä.”

”Entä Damal? Hän säikähti käsittämätöntä Tangremonissa.”

”Ei toki käsittämätöntä. Kyllä tällaisessakin ympäristössä ymmärretään vaaroja ja uhkia.”

He lähtivät keskustelukumppaniensa mukana siirty-mään vähitellen keskemmälle avointa, harvakasvuista juhla-aluetta metsäsaarekkeiden keskellä. Tangal ja Aval pistäytyivät läheisellä katoksella jättämässä tarjolle valmistamansa ruoat muiden tuomien ohelle. Paikalla oli jo joitakuita maistelemassa, mitä muut olivat valmistaneet. Katoksen alla istui jo isoäidin ikään ehtinyt nainen selittämässä auliisti ympärilleen kokoontuneille kyselijöille, kuinka hänen valmistamansa leivonnaiset oli tehty.

Loitompana soitti neljä musiikin harrastajaa yhdessä yksinkertaisia kieli- ja puhallinsoittimia. Alan kuunteli tarttuvaa sävelkulkua ja kertoi Timillekin huomionsa siitä, kuinka yllättävän helpotajuista ja miellyttävää kuultavaa toisen maailman musiikki oli.

”Agril kertoi, että meillä on samankaltaiset kuulotelimet”, vastasi Tim. ”Ehkä meillä on siksi myös samanlaisia tapoja kuunnella musiikkia.”

Avaruuslentäjät jatkoivat matkaa ihmisryppään luota toisen luokse. Kukaan ei juontanut tilaisuutta, mutta kaikilla näytti olevan yllin kyllin toimitettavaa ja keskusteltavaa ilmankin. Osallistujilla näytti olevan toisilleen varsin paljon asiaa verrattuna siihen, kuinka rauhallisen verkkaiselta elämä seudulla muuten näytti.

Avaruuskin sai lopulta ansaitsemaansa huomiota. Ihmisiä alkoi hakeutua avaruuslentäjien luokse varta vasten puhuakseen taivaankappaleensa ulkopuolisista asioista. Tehtävä oli avaruuslentäjille varsin haastava, vaikka he olivat varautuneet opettelemalla etukäteen keskusteluun sopivia sanoja ja vaikka Agril auttoi heitä parhaansa mukaan. Kuulijoilla oli onneksi entuudestaan summittainen käsitys siitä, mitä avaruus oli, ja kun tärkeimmät tuntemattomat seikat oli selvitetty, kysymykset kääntyivät vähitellen koskemaan miesten kotiseutua.

Miehet olivat aprikoineet keskenään sitäkin, saisivatko he tehtäväkseen toimia tieteen ja tekniikan airuina toiselle kansalle, mutta karu todellisuus katkaisi saman tien siivet heidän ylväiltä unelmiltaan. Ainoa tekninen laite, joka heillä oli puhekumppaneilleen esittää, oli Alanin ranteestaan irrottama kello, jota sitä tutkimaan paneutuneet epäilivät jo ensi näkemältä tarpeettomaksi, sillä ajanhan saattoi helposti lukea suoraan taivaaltakin. Kaiken lisäksi avaruuslentäjät eivät osanneet kertoa, mihin kellon mittaamia ohikiitävän lyhyitä aikamittoja tarvittiin. He eivät myöskään osanneet kuvailla kellon rakennetta, eikä heillä ollut muassaan edes työkalua, jolla sen kuoren olisi saanut avatuksi. Alan huokaisi helpotuksesta, kun he säästyivät nöyryytyksistä pahimmalta: kukaan ei ottanut esille sitä seikkaa, että kello kävi väärällä nopeudella mitatakseen päivän kulkua maailmassa, johon oli päätynyt.

Heidän tallennuskorteillaan oli paljonkin tietoa, jonka he olisivat mielellään jakaneet uusien ystäviensä kanssa,

mutta tietojen saattaminen levitettävään muotoon ei olisi aivan yksinkertainen tehtävä ja vaatisi parhaassakin tapauksessa paljon aikaa.

Kun keskustelu avaruudesta laantui ja keskustelijat alkoivat hakeutua muihin ryhmiin, Tim ja Mike olivat jo panneet merkille seuraavan joukon keskustelijoita. Nämä poikkesivat silmiinpistävästi muista, sillä he puhuivat toisilleen hiljaisella äänellä, vakavan, jotkut lähes apean näköisinä, kuin olisivat olleet hautajaisissa.

”Täällä taidetaan puhua asioista, joista meidän on syytä tietää enemmän”, sanoi Mike Alanille ja nyökkäsi kohti ryhmää. ”He puhuvat syvänteenasukkaista. Eivätkä he ole edes ainoita täällä, jotka puhuvat siitä aiheesta. Asiasta taitaa olla tulossa jollakin tavoin ajankohtainen.”

Miehet hakeutuivat ryhmän vierelle hiljaisesti, kunnioittaen sen ilmapiiriä. Puhujat kuitenkin tekivät heille viipymättä tilaa ottaakseen heidät osaksi joukkoa. Timin lintukumppanikin siirtyi joukon liepeille, ikään kuin kuunnellakseen keskustelua sivusta.

”Oletteko saaneet olla rauhassa uhkaajilta?” kysyi Alanin vierellä seisova mies tältä.

”Olemme”, vastasi Alan kumppaneidensakin puolesta. ”Me olemme nähneet niitä vain etäältä.”

”Sepä hyvä. Minun veljeni kotoa vietiin kaikki työkalut ja ruokavarasto raastettiin hajalleen. Nyt hän suunnittelee rakentavansa uuden kodin turvallisempaan paikkaan, lähelle lumirajaa, kunhan saa ensin hankituksi uudet työkalut ja tarveaineet.”

”Hän joutuu kärsimään monista vaikeuksista”, vastasi Alan pohtien, mikä olisi paras tapa ja sanamuoto ilmaista myötätuntoa sellaisessa tapauksessa.

”Häntä autetaan kyllä. Tällainen vaatii kuitenkin meitä kaikkia ajattelemaan, mitä meille voi tapahtua, ja miten meidän pitäisi siihen varautua.”

Puhuja oli keski-ikäinen, hintelänhoikka ja mietteliään näköinen mies, joka oli pukeutunut värjäämättömään, koko vartalon peittävään vaatteeseen. Hänen puheenparhensa seuraaminen vaati Alanilta ponnistuksia, sillä sitä kirjavoivat oudoilta kuulostavat, suhahtelevat äänneet.

”Sellaista tapahtuu yhä useammin”, lausahti toinen, nuorempi mies.

Alan jäi hetkeksi katselemaan jälkimmäistä puhujaa. Tällä oli varsin voimakkaan näköinen, jopa atleettinen vartalo, ja tämän keskittynyt ja tarkkaavainen katse tuntui vihjaavan hänelle päättäväisyydestä ja tahdonvoimasta.

”Mitä te teette, jos tuhotyö tapahtuu teidän edessänne?” Alan kysyi uteliaasti, edelleen nuorempaa miestä katsellen.

”Mitäpä me tekisimme?” vastasi vanhempi mies. ”Terät ja kärjet, joiden eteen joudumme, ovat kuolemaksi, eivätkä pahantekijät luovu oikeistaan kenenkään pyynnöstä.”

”Tarkoitan kysymykselläni, että mitä tapahtuisi, jos vaikkapa syvänteenasukas tai kaksi pitelisi aloillaan häntä. Toisella niistä saattaisi olla jopa veitsi uhkausvälineenä.”

”Sitten minun olisi pyrittävä estämään tapahtuma ja kenties tartuttava uhkaajaan”, vastasi vanhempi mies raskaasti huohtaen. ”Ei niin, että pystyisin varmasti uhkaa estämään, mutta ehkä on parempi kuolla uhatun mukana kuin vain katsella sivusta hänen kuolemaansa.”

Alan nyökkäsi kuulemaansa pohtien.

”Etkö itse tekisi samoin?” jatkoi vanhempi mies.

”Kyllä”, vastasi Alan verkkaan. ”Juuri niin minä varmaankin tekisin.”

Alan punnitsi sanojaan niitä lausueksaan, mutta Tim ja Mike tiesivät, että hän ei todellakaan jäisi sivustakatsojaksi, jos näkisi kuoleman uhkaavan toisia.

”Eivätkö syvänteenasukkaat sitten tule lumirajan lähelle?” kysyi Mike mieheltä Alanin vieressä.

”Tuskin edes tälle korkeudelle, jolla me nyt olemme”, mies vastasi. ”Lienevätkö tottuneita syvänteiden ilmaan?”

”Mutta jokin yllyttää nyt rohkeimpia kiipeämään korkeammalle kuin ennen”, lisäsi nuorempi mies. ”Sellaisia aikoja on toisinaan, emmekä me tiedä, mistä ne johtuvat. Syyt siihen saattavat olla siellä alhaalla, syvänteiden hämärässä.”

Keskustelijat tekivät avaruuslentäjille selkoa syvänteenasukkaiden menneistä teoista seudulla ja muillakin seuduilla. Kertomukset olivat varsin samanlaisia kuin ne, joita he olivat kuulleet Agrililta. Niitä kuunnellessa oli helppo ymmärtää, miksi seudun väki asui monesti vuorenrinteillä sielläkin, missä oli tarjolla rehevääkasvuisia laaksoja. Oliko syvänteenasukkaiden uhka jopa estänyt ihmisten kokoontumisen asumaan kaupungeissa, vai oliko hajallaan asuminen heille joka tapauksessa luontainen tapa?

Kun keskustelu lopulta laantui ja keskustelijat alkoivat etsiä toisiin joukkoihin, Tim huomasi, että paikalle oli jättäytynyt jo ikääntyvä nainen, joka katseli tarkasti häntä ja hänen seurassaan maisemaa katselevaa lintua. Tim ei muistanut nähneensä naista keskustelijoiden joukossa, mutta tämä näytti kuitenkin olleen jo valmiina paikalla, ikään kuin odottaen keskustelun päättymistä. Nainen tervehti häntä. Tim vilkaisi ympärilleen esitelläkseen hänelle ystävänsä, mutta Alan oli jo siirtynyt muualle ja Mikekin oli matkalla pois päin.

”Minun nimeni on Gital”, sanoi nainen. ”Asun tässä lähellä. Saanko tavata sinut uudelleen, ennen kuin lähdet täältä kotiisi? Haluaisin puhua kanssasi hiukan.”

”Tottahan toki, vaikka saman tienkin”, kehotti Tim.

”Tulen sitten luoksesi uudelleen. Ensin minun on käytävä toisaalla.”

Tim katseli naista, joka lähti kohti ihmisjoukon sivustaa. Gitalin piirteissä yhdistyi yllättävin tavoin ristiriitaisia asioita. Hänestä näki, että hän ei ollut enää nuori, mutta ei oikeastaan näyttänyt vanhukseltaakaan. Kuitenkin tapa, jolla hän liikkui, toi mieleen ikävuosien painon. Ulkoisesti hänessä ei näkynyt merkkejä liikuntakykyä heikentävistä vaivoista. Hän vaikutti enemmänkin raukealta kuin vaivaiselta, ja näytti säästävän voimiaan tietoisesti.

Tim palasi muiden joukkoon. Huomion keskipisteenä näytti tällä kerralla olevan Agril, joka oli pukeutunut ylleen pitkän, valkoisen, auringossa pehmeästi hohtavan vaatteiden. Hänen vyötäröllään oli vyö, jonka solkena oli

kellertävästä metallista tehty, halkaisijaltaan vaaksan kokoinen kimaltava luomus, kuin tähtimäiseksi tyyllitelty kukka.

”Mikä *tu* on?” Tim kysyi silmät ympyriäisinä Agrililta päästyään tämän eteen muiden ihastelijoiden joukkoon.

”Sain tämän kerran kiitokseksi työstäni”, kertoi Agril. ”Toin sen tänne, koska ystäväni haluaa lainata sitä ja tehdä siitä muunnelman.”

”Tuota kelpaakin esitellä”, totesi Timille lähellä seisova Alan.

”Ja tällaisissa tilaisuuksissa sen voi odottaa näkevänsä”, vastasi Tim. ”Kulttuuri muodostuu, kun ihmiset esittävät toisilleen parastaan.”

Agril ei esiintynyt puvussaan pitempään, vaan vaihtoi asua ja antoi vaatteen ystävälleen, itseään hiukan vanhemmalle naiselle, joka pakkasi sen kankaiseen kassiin kunnioittavan hillityn liikkeen. Keskustelu jatkui, mutta avaruuslentäjät panivat merkille, että ihmiset alkoivat vähitellen hankkiutua kotimatalle päivän kääntyessä iltaan. Linnut kykenivät suunnistamaan pimeässäkin, mutta kotiinpaluu oli silti hyvä ajoittaa valoisaan aikaan; maailmassa, jossa ei ollut kaupunkivalaistusta eikä kuuta taivaalla, saattoi alarinteillä olla öisin varsin pimeää.

Lopulta avaruuslentäjien isäntäperhekin alkoi etsiä lintuja viemään heitä takaisin kotiin. Tim huomasi, että Gital oli ilmestynyt vähän matkan päähän kuin tyhjästä, selvästikin odottamaan häntä.

”Menkää te muut edeltä”, ehdotti Tim kumppaneilleen ja nyökkäsi kohti Gitalia. ”Minulla on vielä hiukan puhuttavaa hänen kanssaan.”

Muut myöntivät hänen ehdotukseensa ja lähtivät lentomatalle rinteeltä, jolta lintuja nousi ilmaan yksitellen siellä täällä.

”Kiitos ajasta, jonka minulle annat”, sanoi Gital Timin asteltua hänen luokseen lintu seurassaan.

”Minulle on ilo tutustua uusiin ihmisiin”, vastasi Tim. ”Puhetaitoni on vielä heikko, mutta kuuntelen ja puhun parhaani mukaan.”

”Minulla on sinulle pyyntö. Voisitko tulla mukanani kotiini?”

”Tottahan toki.”

Tim antoi luottavaisen vastauksensa kuin itsestäänselvyden. Varovaisuus, johon hänen synnyinmaailmansa oli häntä totuttanut, tuntui täällä täysin tarpeettomalta. Tunnetta tehosti vielä Gitalin vilpityn vaikutelma sekä se avuntarve, joka oli saanut hänet lähestymään Timiä.

Tim seurasi Gitalin raukeanoloista kulkua alarinteelle päin. Hän tarjosi tälle myös käsivarttaan kulkua helpottamaan, mutta Gital kieltäytyi kohteliaasti.

”Kulkuni on hidasta, mutta yhä varmaa”, hän sanoi. ”Sinun ei tarvitse kantaa huolta perillepääsystäni puolesta.”

Metsikön reunassa oli pieni mökki, johon Gital Timin johdatti. Mökki oli sisältä viihtyisä ja hyvin hoidettu. Gital ei selvästikään ollut ainakaan kodinhoitoavun tarpeessa, jollei sellainen tarve ollut sitten juuri alkanut.

”Minä haluan esittää pyyntöni sinulle, koska näen sinussa erityisiä asioita”, kertoi Gital ottaessaan kaapista pientä puista rasiaa. ”Olet erityisen sopiva toimitukseen, jonka uskon olevan tärkeä. Voin antaa tehtävän sinulle hyvillä mielin.”

”Miten voit vakuuttua siitä?” kysyi Tim. ”Mehän olemme tavanneet vasta äsken.”

”Emme aivan äsken. Onhan minulla ollut koko juhlan aika tutustua sinuun ja kuulla ihmisten kertomuksia sinusta. Ja sitä, mitä he eivät sinusta osaa kertoa, sen kertoo minulle sinun lintuystäväsi.”

Tim kääntyi katsomaan lintua, joka oli empimättä kävellyt sisään hänen perässään.

”Sinun lintusi ei ole sinulle pelkkä ystävä, vaan myös ihailija”, jatkoi Gital. ”Sinussa on jotakin, joka herättää jopa linnun kunnioituksen. Linnut eivät kiinny tämän tapaan kehen tahansa.”

”Se oli luonani saamassa hoitoa vammoihinsa, mutta sen hoitaja oli Agril, enkä minä.”

”Luotan tietysti Agriliinkin, mutta pyydän palvelusta silti sinulta, koska sinulla on paljon tärkeitä avuja, myös siitä syystä, että tulet avaruudesta. Pyyntöni on, että voisit

perille tämän rasian puolestani. Matka ei ole aivan lyhyt, mutta uskallan silti pyytää sitä sinulta.”

”Autan mielihyvin. Minne rasia on tarkoitus viedä?”

”Lapsilleni. He asuvat Kamandronin ylimmillä etelärinteillä, Harjahuipun ja Särmähuipun puolivälin kohdalla. Tunnistat heidän talonsa helposti sen tummanvihertävistä seinistä.”

Kamandron oli tunnettu syväne. Sen rinteet kohosivat niin korkealle, että ylärinteillä ei tarvinnut kantaa huolta syvänteenasukkaista, joita sen pohjalla mahdollisesti asui. Matka ei todellakaan ollut aivan lyhyt, mutta kuitenkin kohtuudella tehtävissä, kun käytettävissä oli reipas ja avulias lintu.

”Toimitan rasian varmasi perille”, lupasi Tim epäroimättä, varmuudella, joka yllätti hänet itsensäkin.

Gital hymyili. Pilkahdus hänen silmissään kertoi, että hän oli jo etukäteen arvannut, minkä vastauksen saisi.

”Minä jätin rasian toimituksen liian myöhäiseen aikaan”, Gital selitti. ”Minun olisi ollut helppo viedä se itse, mutta nyt olen liian heikko tehdäkseni sitä enää. Siksi tarvitsen nyt apua.”

”Minä huolehdin asiasta”, lupasi Tim. ”Voin myös pyytää Agrilia käymään täällä, jos sinulla on terveysthuo-
lia. Hän voi...”

Gital kohotti kättään keskeyttäen Timin.

”Minä en ole sairas”, hän vastasi. ”Minä olen vanha. Tämä on loppuheikkoutta.”

Tim katsoi yllättyneenä Gitalia. Tämä ei edelleenkään näyttänyt vanhukselta, mutta nyt, hänen sanottuaan sanottavansa Tim havahtui näkemään tarkemmin tämän heikkouden laadun. Vaikka hänellä ei ollut vanhuksen ruumista, hänellä oli vanhuksen voimattomuus, ja vaikutti siltä, että voimattomuus oli alkanut verraten nopeasti. Tim tunsu Agrililta oppimansa sanan ”loppuheikkous”, jota Gital oli käyttänyt, mutta hän oli kuvitellut Agrilin tarkoittaneen samanlaista vanhuudenheikkoutta, joka vaivasi Maan vanhuksia. Oliko Gital sitten vanhennut toisella tavalla?

”Miten noin hyväkuntoinen...?”

”Hyväkuntoinenkin ihminen joutuu hyväksymään sen, että hänen elämänsä päättyy eräänä päivänä”, keskeytti Gital hänet jälleen. ”Minä olen elänyt pitkän ja monivaiheisen elämän, ja liityn nyt edeltäjäni joukkoon. Kun palaat matkaltasi lasteni luokse, minä olen kuollut.”

”Älä toki ryhdy vielä kuoleman seuralaiseksi”, pyysi Tim. ”Tulen matkaltani pian, ja palatessani käyn sinua katsomassa. Ja jos tarvetta on, haen Agrilin paikalle.”

”Toivon sinulle sujuvaa matkaa ja kiitän ystävänpalveluksesta”, vastasi Gital hymyillen Timin sinnikkyydelle.

Tim oli aikeissa vastata jääräpäisesti ”tapaamisiin!”, mutta jokin Gitalissa onnistui vaientamaan hänen hyvästelynsä pelkäksi päännökökkykseksi.

Gital tuli oviaukolle saattamaan häntä, kun hän nousi lintunsa selkään ja lähti kotimatkalle iltaiseen auringonpaisteeseen.

* * *

Kamandron oli ensimmäinen todellinen syväne, jonka Tim nyt, matkapäivän koitettua, näki lintuystävänä selästä. Tosin hän ei vielääkään nähnyt syvänettä sanan täydessä merkityksessä, sillä alla avautuvia syvyksiä peitti utu, joka hohti kultaisena auringonpaisteessa. Tähyilemällä suoraan alaspäin hän saattoi erottaa ylempien rinteiden yksityiskohtia, mutta syvemmälle laskeutuvat alueet sulautuivat auttamatta udun hohteen keskelle. Syväne rinteineen oli laajuudeltaan samaa luokkaa kuin Harmaninlaakso, mutta tasaista maata sen rikkonaisella pohjalla oli huomattavasti vähemmän. Sen syvimät osat olivat sen keskellä, lähes rotkomaisen jyrkkien seinämien välissä. Timin oli vaikea kuvitella, että kultaisen himerryksen alle kätkeytyi julmuuden ja väkivallan uhka.

Tim ohjasi lintua kevyellä kosketuksella kohti kahden huipun välistä ylärinteen osaa Gitalin neuvon mukaisesti. Hän tiesi jo, että jos hänelle myöhemmin tulisi uutta asiaa samalle alueelle, hän voisi opettaa paikan nimen linnulle,

ja se veisi hänet perille vaikka pelkän kuulemansa nimen perusteella. Lintu toi hänet utuisen syvänteen yli, kuin kultaisen ulapan vastarannalle, luottavaisesti ja empi-mättä, vaikka hän arvasi sen tietävän, mitä syvyyksissä piili. Tummanvihreä rakennus, jonka luokse he olivat matkalla, oli kuitenkin kaukana vaarallisten alueiden ylä-puolella, kyllin korkealla lintujenkin oleskella levollisin mielin.

Talon asukas oli ilmeisesti huomannut heidän tulonsa jo hyvän aikaa etukäteen, koska oli tullut talon edustalle ottamaan heitä vastaan. Lintu laskeutui ruohikkoon, ja Timin laskeuduttua sen selästä hän ja mies tervehtivät ja esittäytyivät. Mies, Gitalin poika Tergon, ohjasi sekä hänet että linnun sisään evästarjoilun ääreen.

”Mikä tuo sinut tälle seudulle?” mies kysyi hyvän-tahtoisen uteliaasti. ”En muista nähneeni sinua ennen.”

”Tulin tuomaan rasiaa, jonka äitisi lähetti”, vastasi Tim ja antoi vaatteidensa sisällä kantamansa rasian Tergonille. Katseestaan päätellen tämä tunnisti rasian heti. Hän avasi sen ja otti esiin pienen paperipalan, joka oli asetettu rasiaa täyttävien, sormenpään kokoisten siemenien päälle.

”Elämänpensaasi siemenet”, laushti Tergon puolittain itsekseen ja käänsi sitten katseensa Timiin. ”Äitini perin-töaarre. Hän odotti, että löytäisi tarhaajan, jolle antaa sie-menet, ja nyt hän on ilmeisesti päättänyt, että minusta on kehkeytynyt sellainen. Mikäpä siinä. Otan tehtävän vas-taan ja täytän sen siementen arvon mukaisesti. En ole koskaan yrittänyt kasvattaa mitään tämän ikäisistä siemenistä, mutta elämänpensaasi tapauksessa siementen ikä ei ole kovin suuri huolenaihe.”

”Olet siis puutarhuri?”

”Sellaisia töitä olen tehnyt”, vastasi Tergon. Tim aavisti, että sanojen taakse kätkeytyi enemmän kokemus-ta kuin ne antoivat sananmukaisesti ymmärtää. Gitalin päätös oli epäilemättä huolella punnittu.

”Mikä on tämä elämänpensas?” kysyi Tim.

”Se on lääkekasvi, joka tervehdyttää hyvinkin monella tavalla. Sitä pidetään jo lähes kadonneena, mutta jos asia

minusta riippuu, se palaa nyt kadoksista takaisin keskuuteemme. Garan Ankor vaali aikanaan tätä kasvia, mutta syvänteenasukkaat tuhosivat hänen viljelyksensä.”

”Ovatko nuo hänen viljelykseltään?” kysyi Tim silmät pyöreinä nimen hänessä herättämästä kunnioituksesta.

”Mene tiedä, vaikka olisivatkin. Ne saattavat olla siihen kyllin vanhoja. Tämä sanoma, joka oli rasiassa, on erään esiäitini kirjoittama. ’Olkoon näiden kylväjä minua taitavampi’, hän toivoo loppurivillä. Hän ei uskaltanut kokeilla siemenillä enää ensiyriytöksensä jälkeen, ja jätti loput niistä jälkipolville.”

Tergon näytti Timille ajan kellertämää paperipalaa, jonka kirjoitustapakin oli Timille vanhuuttaan varsin vaikeaselkoinen.

”Missä tarhasi on?” Tim kysyi.

”Hetimituossa seinän takana. Se jatkuu ylärinteelle päin. Vesikasvit ovat lammella vielä hiukan ylempänä. Voimme käydä katsomassa viljelystä kohta.”

”Katson niitä mielelläni.”

”Kiitos, että toit siemenet tänne asti. Matka oli epäilemättä pitkä, vaikka lintusi näyttääkin innokkaalta sinua kuljettamaan.”

Tergon vei siemenet toiseen huoneeseen ja palasi Timin luokse pieni lautanen kämmenellänsä. Lautasella oli tuntemattoman kuivatun vihanneksen tai hedelmän kappaleita.

”Maistapa näitä”, hän kehotti. ”Nämä ovat minun viljelykseltäni, ja luulen, että et helposti löydä näitä muualta.”

* * *

Tim oli nähnyt viljelykset jo saapuessaan, mutta ei ollut oivaltanut katselevansa niitä. Kasvit kasvoivat puiden varjossa lomittain ryhmiteltyinä; suuremmat kasvit näyttivät suojelevan pienempiään ja paimentavan niiden kasvuympäristöä. Tergon oli selvästikin hyvin kokenut ja arvatenkin myös oppinut tarhanpitäjä. Tim toivoi hartaasti, että syvänteenasukkaat eivät innostuisi

ulottamaan korkeiden seutujen ryöstöretkiään ainakaan Tergonin talolle asti, sillä sitä vahinkoa ei hevin saataisi korjatuksi.

Tim ei vieläkään tiennyt, kuinka hänen olisi suhtauduttava Gitalin väitteeseen pikaisesta kuolemansaan, mutta velvollisuudentuntoisesti hän vihjasi Tergonille ennen lähtöään, että tämän kannattaisi käydä katsomassa heikkenemään ryhtynyttä äitiään. Timin niin sanottua Tergonin silmiin oli syttynyt tietäväinen ilme, ja hän oli nyökytellyt itsekseen päätään kaukaisuuteen katsellen ja luvannut sitten tehdä Timin ehdotuksen mukaisesti.

Lupauksensa mukaisesti Tim ohjasi lintua kohti Gitalin asuntoa Harmaninlaaksossa. Tergonin katse hänen kuultuaan Timin uutiset oli herättänyt Timissä levottomuutta, ja nyt hän halusi selvittää, mitä Gitalin ennustus hänen omasta kuolemastaan merkitsi. Saattoihan tietenkin olla, että täkäläiset näkivät tulossa olevan kuolemansa, mutta yllättävältä väite oli silti kuulostanut vielä siinäkin määrin toimintatarmoisen ihmisen kuin Gitalin suusta.

Lintu pani merkille maastonkohdat, jotka tarjosivat sille nousevia ilmapirtauksia, ja se taittoi suuren osan matkasta liitämällä, jopa varsin reilulla nopeudella. Tim nautti matkanteostaan verrattoman matkaneuvonsa selässä ja ihaili maisemia, joista ei puuttunut sen enempää jylhyyttä kuin vehreyttäkään. Paluumatka tuntui yllättävän lyhyeltä kartan kertomaan verrattuna.

Tim ylitti taannoisen juhlapaikan, josta juhlan jälkiä saattoi hädin tuskin erottaa. Lintu ylitti rinteenosan juhlapaikalta Gitalin kodin luokse yhdellä pyyhällyksellä ja hidasti vauhtiaan siipiään taivuttaen loivassa laskukaarrossa. Maakosketus oli kevyt ja sulava, kuin lentäjän taidonnäyte.

Oviaukko oli avoinna. Tim tervehti Gitalia ovelta, mutta vastausta ei kuulunut. Hän kurkisti sisään.

Talo oli tyhjä ja äänetön.

Tim astui sisään. Gitalia ei näkynyt missään, vaikka Tim otti vapauden kurkistaa mökin peräsoppiinkin. Oliko

tämä asioillaan jossakin muualla?

Pöydällä oli pieni kangaspussi ja sen alla paperipala, jossa oli kirjoitusta. Tim kumartui katsomaan paperia lähempää. Paperiin oli kirjoitettu: ”Ystävälleni avaruudesta. Kiitos avusta.”

Viesti ja lahja hänelle? Miksi Gital oli jättänyt sen pöydälleen noudettavaksi?

Pussista paljastui punottu kaulanauha, josta riippui luumunkokoinen, läpinäkyvä kuula. Katselusuunnasta riippuen se oli lasinkirkas tai erilaisten värisävyjen täyttämä. Tim ei kyennyt arvaamaan, kuinka riipus oli tehty, mutta oli ilmeistä, että sen laatiminen oli vaatinut sekä tietämystä että työtä. Tim pujotti korun kaulaansa ja sujautti sen paitansa sisäpuolelle. Hän päätti käydä Gitalin luona vielä erikseen kiittämässä lahjasta, jollei löytäisi tätä lähettyviltä.

Astuessaan ulos ovesta Tim huomasi, että oviaukon viereen oli asetettu keoksi neljä nyrkinkokoista kiveä. Hän ei ollut varma, olivatko kivet olleet siinä jo aiemmin, eikä hänellä ollut käsitystä siitä, miksi kivikeko oli oven-suuhun asetettu.

Hän kiersi talon ympäri alarinteelle, talon metsäisemmälle takapuolelle, mutta ei nähnyt Gitalia. Ehkäpä oli paikallaan palata sisälle ja kirjoittaa lyhyt vastausviesti.

Metsikön reunassa, muutamia kymmeniä askelia alarinteen suuntaan, näkyi maassa korin kaltainen kantoväline. Oliko Gital poimimassa metsän antimia? Tim lähti kävelemään kohti koria.

Korin lähellä maassa makasi Gital. Ei tuupertuneena, vaan selvästikin makuulle asettautuneena — ja kuolleena. Hänen vierellään oli kiviä, nyrkin kokoisista kaalinpään kokoiisiin. Suuri osa niistä oli koottu rykelmäksi hänen keskivartalonsa päälle, ja hänen oikea kädensä lepäsi edelleen yhdellä maassa olevista kivistä.

Oliko Gital ryhtynyt hautaamaan itse itseään?

Meneillään oleva työ näytti selvästi hautakeon kokoaemiselta. Gitalin voimat olivat ilmeisesti ehtyneet ja hän oli tyytynyt yhteen korilliseen, jättäen loput työstä jälkipolvien tehtäväksi. Tim katseli hyvän aikaa sanattomana

vainajaa ja tämän elämän äärimmäiseen loppuun asti ulottunutta viitseliäisyyttä. Kunnioituksen vallassa hän otti korin ja lähti edemmäksi rinteelle noutamaan lisää kiviä, saattaakseen loppuun työn, jonka loppuosan Gital olisi joka tapauksessa joutunut jättämään toisten huoleksi.

Hautakeko valmistui pian. Tim asetteli kivet siten, että Gitalin levolliset kasvot peittävä kivi ei koskettanut niitä, vaan kannatteli päälle tulevaa pienempien kivien lisäkerrosta. Hän ei ollut koskaan nähnyt valmista hautaa uudessa maailmassaan, mutta otaksui työn olevan valmis, kun kivistä oli muodostunut pitkänomainen, säännöllisen muotoinen kumpu.

Lintu oli tullut paikalle seuraamaan hänen työtään ja seiso liikahtamatta aloillaan, hautaa katsellen, kuin olisi ottanut osaa toimitukseen. Tim pysähtyi hetkeksi seisomaan linnun vierelle haudan ääreen. Paikallisia hautajaisseremonioita hän ei tuntenut, ja hänen aavistuksensa kertoi hänelle, että sellaisia ei hautaajilta edes odotettaisi: kun elämä oli elämästä kylläinen, oli kuolemalla lupa olla niukan yksinkertainen.

Tim nousi linnun selkään, ja lintu nousi lentoonsa kohti Agankhoria.

6

Agril istui avaruusaluksen keskimmaisella istuimella ja katseli näyttöruudulle ilmaantuvia kuvia. Tim istui hänen takanaan, ohjaamon reunuksella, jotta näkisi hänen päänsä yli kuvaruudulle hänen edessään. Aluksen rakenne ei ollut kovin otollinen kaksin tapahtuviin tietokoneistuntoihin.

Agrilin omaksumiskyky oli tehnyt Timiin vaikutuksen. Timin ei ollut tarvinnut näyttää tälle kuin kerran, kuinka tietokonetta ohjataan ja kuinka tietoa etsitään ja selataan, ja tämä oli ryhtynyt työhön kuin olisi tehnyt sitä koko ikänsä. Polvellaan Agrililla oli aina pakka paperia, jolle hän kirjoitti englanninkielisiä sanoja Timin opastamana sitä mukaa kuin tehtävä niin vaati. Latinalaiset kirjaimet saivat Agrilin käsissä kauniilla tavalla omailemisen asun, joka kiehtoi Timiä yhtä paljon kuin Agrilin edistyminen elämänsä ensimmäisen elektronisen laitteen kanssa. Jopa tämän tavassa ääntää englantia oli omaperäistä sointuisuutta, jota Tim ei mielellään oikaisut lähemmäksi kotiseudultaan tuttua puheenpartta.

Kuvaruudun alapuolella olevaan pieneen pistokkeeseen oli työnnetty Timin henkilökohtainen tallennuslaite. Jo useita vuosia aikaisemmin muistivälineiden tallennus-tila oli kasvanut mittoihin, joissa sen käyttöä ei juuri tarvinnut harkita: peukalonpään kokoinen muovilastu sisälsi tekstiä, ääntä ja kuvatallenteita ahnaimmallekin käyttäjälle riittävän määrän, ja sinne saattoi tallentaa mielin määrin lisää ilman huolta tilan loppumisesta.

Agril oli pysäyttänyt kuvatallenteen paikoilleen haivattuaan siellä aiheen uusille kysymyksille.

”Tuo on siis *luottokortti*?” hän kysyi englanninkielisen sanan avulla osoittaen kuvaa, jossa asiakas maksoi ostoksiaan myymälän kassalla.

”On se”, myönsi Tim kuvaa tähyten. ”Nykyään kädessä pidettävää korttia ei enää käytetä, mutta periaate

on yhä sama.”

”Tavarain *hinnassa* on viisi numeroa”, sanoi Agril kasakonetta osoitaen. ”Tarvitaanko ne kaikki?”

”Yleisesti ajatellaan, että raha-asiat pitää hoitaa tarkasti.”

Kertomukset Maan talouselämästä eivät olleet Agrilille enää aivan uusia, mutta rahatalouden katselu kuvataallenteista kirvoitti hänestä silti yllättyneitä toteamuksia.

”Tavarasta pitää antaa *maksu* tarkasti ja nopeasti, mutta jos *asiakkaalla* on *luottoa*, voi *maksu* tapahtua myöhemmin, mutta *rahan* arvon muutos tai *rahan* poissaolon aiheuttama menetys on korvattava *koron* avulla, jotta *maksu* olisi jälleen tarkka”, luetteli Agril havaitsemaansa kuin koululainen läksyksi tullutta runoa ulko muistista.

”Niin se tapahtuu”, vastasi Tim myötätuntoisesti. Arvopaperikauppaan tutustumisen hän päätti jättää tuonemmaksi; jos Agril innostuisi lausumaan sen käsitteistöä läpi samaan tapaan henkeä vetämättä, tämä luultavasti pyörtyisi hapenpuutteesta. Kun tavara vaihtoi omistajaa tämän kotimaailmassa, se annettiin useimmiten lahjana, josta saatettiin toisinaan kiittää vastalahjalla. Tarkkojen sääntöjen ohjaama kaupankäynti oli heille käsitteenäkin sananmukaisesti aivan eri planeetalta.

Tim oli ollut utelias näkemään, miten Agril suhtautuisi Maasta saamaansa kuvaan. Agril oli ollut heitä kohtaan avoin ja rehellinen, ja Tim päätti, että hän ei olisi tälle yhtään vähemmän rehellinen, vaikka kaiken kauniin ohessa myös tuskallista ja hävettävää kerrottavaa olisikin paljon. Joko Agril kykeni näkemään saamiensa vaikutelmien tuolle puolen tai sitten hänen itsehillintänsä oli raudanluja, sillä hänen katseensa oli kaiken aikaa lähinnä tiedonhaluinen. Vain värähdys leukaperissä tai kaulalla saattoi kertoa hänen sisällään liikehtivistä ajatuksista, kun dokumenttielokuvan sotilaat syöksyivät juoksuautoihin sa vihollisen tulitukselta suojaan tai öljyn tahrinat merilinnut makasivat rannalla. Jotkin toiset kuvat, kuten moottoriteiden monitasoristeykset, saivat hänen silmänsä

laajenemaan hiukan ällistyksestä.

”Eivätkö suuretkaan linnut voi auttaa matkanteossa?” kysyi Agril. ”Se olisi paljon helpompaa kuin rakentaa kaikki tuo.”

”Valitettavasti suurimmat lintumme ovat lentokyvyttömiä”, sanoi Tim. ”Kertoisin kuitenkin ajatuksesi maanmiehilleni mielelläni, jos pääsisin niin tekemään.”

Tim arveli, että Maassa saatettaisiin onnistua jalostamaan ratsastuskelpoinen lintu, kuten sudesta jalostettiin eri koirarodut, suuret ja pienet. Tosin Agrilin kansalle, joka näki linnut paremminkin kumppaneinaan kuin saavutustensa raaka-aineina, eläinjalostus olisi epäilemättä hyvin vieras ajatus.

Tim huomasi Miken lähestyvän alusta.

”Tuletteko syömään välillä?” Mike kysyi kyllin lähelle päästyään.

”Tulemme heti”, vastasi Tim. ”Kiitoksia kertomasta.”

Agril kiipesi ylös istuimelta ja pudisti hiukan tietotulvan raskauttamaa päätään kuin selvittääkseen sitä. Tim katkaisi virran aluksen laitteista.

”Te olette tehneet monta yllättävää valintaa”, sanoi Agril miehille heidän kävellessään tämän kotia kohti. ”Varmasti välttämättömyyden pakostakin, koska teitä on niin paljon toimimassa keskenänne.”

”Monta valintaa olemme tehneet”, myönsi Tim. ”Emmekä läheskään aina omaksi eduksemme. Siltä osin meidän on täytynyt vain opetella elämään aikaansaannostemme kanssa.”

Isäntäperheen kaikki jäsenet olivat vuorollaan käyneet tutustumassa siihen, mitä avaruuslentäjillä oli heille tietokoneen välityksellä kaukaisesta Maasta näyttää. Heidän uteliaisuutensa oli jo vähitellen tyydyttymässä; vain Agril oli päättänyt ottaa aineistosta itselleen opiskelutehtävän. Opinelhaluisena ja käytännöllisenä elämän tutkijana hän halusi selvittää, oliko Maalla opettaa jotakin hänelle käyttökelpoista, ja hän kunnioitti oppimisen mahdollisuuksia myös silloin, kun saadulle tiedolle ei ollut näkyvillä välitöntä käyttöä.

Isäntäväkensä asunnolla avaruuslentäjät saivat käsiin-

sä suuren annoksen sakeaksi suurstuttua keittoa vihanneksista ja vihanneksenomaisista hedelmistä, tarjoiltuna astioissa, jotka he olivat itse retkillään valmistaneet, Tangalin johdolla. He kaikki istuivat ulkona talon edustalla puunrungoista tehdyillä istuimilla; ulkona tilat olivat väljemmät kuin sisällä ja sää oli suhteellisen lämmin, oleiluun sopiva. Agril kertoi perheenjäsenille usein pääkohtia aluksella oppimastaan, ja vaikka muut perheenjäsenet eivät vierailleetkaan aluksella yhtä usein, he olivat innokkaita kuulemaan, mitä Agril oli tallenteista löytänyt.

”Ensi kerralla haluaisin katsoa kokonaan läpi sydämen käsittelystä kertovan esityksen”, Agril sanoi Timille.

”Tottahan toki”, vastasi Tim.

”He tekevät leikkauksia ja asennuksia sykkivälle sydämelle verisuonten kautta”, selitti Agril kiinnostustaan perheelleen.

”Miksi sydäntä pitäisi leikata?” kummasteli Tangal.

”Heillä on sairauksia, jotka vahingoittavat sydämen kudoksia. Lisäksi sydämessä voi olla synnynnäinen vika. Minä tiedän täältäkin erään miehen, joka sai syntyessään viallisen sydämen hänen äitinsä saatua myrkyttyynyttä juomavettä. Hänen heikkoutensa olisi ehkä voitu parantaa käsittelyllä verisuonen kautta. Meikin voisimme valmistaa leikkausvälineen, mutta meidän olisi korvattava heidän katseluneuvonsa jollakin muulla tavalla. He näkevät rintakehän sisään tai läpi, mutta meidän olisi tehtävä sama kuulemalla ja tuntemalla.”

Agrilia eivät näyttäneet haasteet pelottavan. Avaruuslentäjillä ei ollut aavistustakaan, kuinka sydänleikkauksen kaltainen vaativa toimenpide tehtäisiin ilman näköaistin apua. Toisaalta kirurgiaa saattoi pitää osaamisen ihmeenä silloinkin, kun se tehtiin näköaistin avulla, ja silloin saman tekeminen ilman näköaistia olisi vain astetta korkeampi taidonnäyte.

Kun kaikki, myös heidän lintuystävänsä heidän seurassaan, olivat syöneet kylläkseen, Alan tarjoutui pesemään astiat ja sai myös tahtonsa läpi. Tim oli valmiina palaamaan Agrilin kanssa takaisin alukselle,

mutta Agrililla oli loppupäiväksi edessään avaruudellista maallisempia askareita toimitettavana.

”Haluatko huomenna lähteä uudelleen Kamandroniin?” kysyi Tangal Timiltä. ”Työkaluvarastomme tarvitsee huoltoa ja täydennystä. Samalla näet, miten saamme hiomatarpeita ja kovia metalleja.”

”Lähden mielelläni mukaan matkalle. Alan ja Mike lähtevät epäilemättä myös.”

”Matka on syytä aloittaa aikaisin aamulla, kuten itsekin teit viime kerralla.”

”Kerron heille”, lupasi Tim.

Avaruuslentäjät olivat oppineet isäntäväeltään paljon, mutta toisaalta opittavaa olisi edelleen paljon jäljelläkin. Kiitollisena perheen viitseliäisyydestä heidän hyväkseen Tim lähti sisään tarkistamaan, oliko siellä tekijäänsä odottamassa muutakin työtä kuin astioiden pesua.

* * *

Metallipaja oli perustettu pienimuotoisen louhoksen läheisyyteen, jotta varastoa olisi helppo täydentää raaka-aineiden loppuessa. Valmistamo sijaitsi Kamandronin ylärinteillä, samassa laaksossa, jonne Tim oli aiemmin toimittanut Gitalin perintösiemenet, mutta kuitenkin hyvän matkan päässä hänen silloisesta käyntipaikastaan.

Mike, Alan ja Tangal olivat työssään metallipajassa, kun Tim lähti noutamaan louhokselta kontillista malmia. Hänen palattuuan he kokeilisivat yhdessä eri metallien erottamista malmista. Tyhjä kontti selässään Tim kulki leveää, tasaiseksi raivattua polkua kohti louhosta. Hänen lintuystävänsä seurasi häntä hiukan jäljempänä ympärilleen katsellen. Louhos pilkkotti loitompana puiden lomasta. Se oli kuin metsän kätköön pujotettu: kun malmia noudettiin jalkaisin, puita oli poistettu vain niistä kohdista, joista malmia oli kaivettu.

Lintu päästi lyhyen äännähdyksen. Tim kääntyi katsomaan ja näki, kuinka se levitti siipiään katse häneen suunnattuna, ikään kuin olisi halunnut tämän mukaan lentomatkalle.

”Meillä on vielä töitä”, sanoi Tim linnulle. ”Emme pääse vielä lähtemään.”

Lintu ei antanut periksi, vaan alkoi heiluttaa siipiään kiivaammin, katsoen vuoroin häneen, vuoroin metsään. Lopulta se päästi pitkän, valittavan huudon ja alkoi peräännyä, siivet edelleen auki.

Tim ehti ihmetykseltään hädän tuskin huomata häntä kohti sinkoutuvan kiven, ennen kuin se kolhaisi hänen ohimoaan voimalla, joka sai hänet putoamaan polvilleen. Näkökenttä täynnä kipinöitä hän kompuroi jaloilleen, mutta joukko käsiä kiskoi hänet takaisin maahan. Hänen käsivarsiaan väännettiin taaksepäin, hänen selässään olevaa konttia vasten, ja hänet kellistettiin puolittain maaukulle kontin päälle.

Joukko kiireestä huohottavia, kumaraisia olentoja oli ottanut hänet kiinni. Ne eivät kaiketi olleet eläimiä, kuten hän oli ensin luullut, mutta eivät näyttäneet täysin ihmisiltäkään. Niiden alastomia ruumiita peitti harva karvoitus, ja niillä oli oudosti muodostuneet, kalvakat ja arpien tai kyhmyjen kirjomat kasvot, suut irvessä kampsipailun ponnistuksesta.

”Pitäkää kiinni!” huusi yksi, joka kumartui hänen ylleen. Sanat saattoi tunnistaa paikalliseksi kieleksi, mutta voimakas murre vaikeutti niiden ymmärtämistä.

”Onko tällä mitään?” ihmetteli yksi kiinnipitelijöistä.

”Outo puku”, sanoi toinen.

Ensimmäinen olennoista työnsi kyhmyniveliset kätensä Timin taskuihin ja veti esiin kuulakynän.

”Mikä se on?” kysyi toinen.

”Mikä lie”, vastasi ensimmäinen ja heitti kynän pois. Seuraava saalisesine oli muistikirja, jota tämä riiputti kannen kulumasta. ”Paperia!” tämä tuhahti ja heitti kirjankin pois.

Ryöstäjä mätkähti Timin päälle mäjähdyksen ja kirkkaisun saattamana. Ilma täyttyi viuhuvista linnunkynsistä ja siipisulista linnun riennettyä auttamaan ihmisystäväänsä pulasta.

”Ota se!” huusi ensimmäinen. Neljäs olento tuli esiin Timin sivustalta ja otti vyötäisiltään lyömäaseen, jonka

päässä oli toista vaaksaa pitkä, kynsimäinen terä. Aseen sivallus oli tehokas: lintu putosi Timin ryöstäjän selästä pyrstölleen maahan ja kompuroi jaloilleen kylkihöyhenet vereen tahrautuneina. Yksi isku riitti. Lintu säntäsi valittaen pakoon laahaten molempia siipiään.

”Jatketaan!” komensi ryöstäjä ponnekkaan päättäväisesti irvistäen, verinoro päänsä haavasta kasvoille vuotaen.

Timin taskussa oli vielä muistikortti, jota ryöstäjä ei kaiki sen pienen koon takia huomannut. Luultuaan jo tutkineensa Timin kokonaan ryöstäjä laski kämmenensä Timin rinnalle. Paidan alta erottui jotakin kovaa.

Ryöstäjä sieppasi lyömäaseen apurinsa kädestä ja terän tyvestä kiinni pitäen raastoi paidan edestä halki. Timin Gitalilta saama riipus tuli esiin ja säteili ryöstäjän kasvoille ensin punervankeltaista ja hiukan käännähdettyään vihreää valoa. Ryöstäjä katsoi riipusta tyrmistyneenä ja veti syvään henkeä.

”Karakonin Kivi?” tämä huokaisi epäuskoisella äänellä.

”Karakonin Kivi!” huudahtivat molemmat kiinnipiteelijät kaikuna perässä.

Tim huomasi ainoan, sekunnin murto-osan kestävän tilaisuutensa, ponnistautui pystyyn ja sysäsi ryöstäjänsä sivuun. Kiinniottajien ällistys sai heidän keskittymisensä herpautumaan juuri riittävästi hänelle riuhtaista itsensä vapaaksi heidän otteestaan ja säännätä pakoon.

”Ottakaa kiinni!” huusi ryöstäjä täysin keuhkoin, lähes pakokauhuisen kiihkon vallassa ainutlaatuisen saaliin lähtiessä pakoon hänen käsistään. Koko neljän olennon joukko lähti pinkomaan louhoksen suuntaan pakenevan Timin perään.

Timin ruumiinrakenne oli juoksuun sopivampi kuin lyhytkasvuisempien ja vääräsääristen takaa-ajajien, mutta kovin suureksi ero heidän välillään ei päässyt kasvamaan, sillä takaa-ajajia yllytti ennennäkemättömän raivoisa kiihko. Louhokselle saapuessaan Tim kääntyi kohti ylärinnettä louhoksen sivuitse, toivonaan päästä helppokulkuisempaan ympäristöön kuin päättyvää tietä

ympäröivä ryteikkö. Maastossa hänen kulkunsa hidastui, mutta samoin kävi takaa-ajajillekin.

Hän saapui puuttomalle, kallioiselle aukiolle louhoksen yläpuolella, edelleen pökerryksissä alussa päähänsä saamasta iskusta, mutta hädän siivittämänä. Takaa-ajajat saavuttivat hänet lopulta. Hän otti kontin selästään ja nosti sen eteensä torjumaan päällekkäviäjijöitä.

Jotakin valkoista vilahti taivaalla. Juuri ennen kuin ensimmäinen isku osui konttiin, Tim ennätti nähdä linnun, joka oikaisi juuri jyrkkää syöksyään korkeuksista vaakalennoksi, vatsansa alla jokin pitkänomainen esine. Hän heilautti konttia kohti lähimpiä takaa-ajajia ja näki samalla, kuinka lintu käänsi allaan olevan esineen, pitkän karahkan, poikittain puomiksi eteensä ja syöksyi matalalla suoraan heitä kohti kuin täyttä vauhtia kiitävä pikajunan veturi.

Tim heittäytyi maahan. Takaa-ajajille mikään ei sopinut paremmin, ja nämä heittäytyivät hänen kimp-puunsa kuin nälkäiset pedot rusikoimaan ja raastamaan häntä. Humahdus ja samanaikainen jymähdys kertoivat linnun ennättäneen paikalle, ja tuskan parkaisu kertoi iskun tehonneen: vaikka karahka itsessään ei ollut kovin tuhoisa kamppailuväline, linnun kova nopeus ja ruumiin-paino karahkan takana antoivat sille arvaamattoman määrän iskuvoimaa.

”Varokaa!” vaikeroi yksi olennoista. ”Se tulee takai-sin!”

Ankaran kipunsa heikentämänä Tim ryömi eteenpäin näkemättä kunnolla, minne oli menossa. Linnun iskusta oli ilmeisesti saanut osansa useampikin kuin yksi päällekkäviäjijöistä, koska Timiä ei saman tien pysäytetty. Hän kohotti päätään ja siristeli silmiään, ja sitten hän näki sen, mitä toivoikin: linnun taivaalla, kappale karahkaa yhä kynsissään, ottamassa vauhtia uuteen syöksyyn.

Takaa-ajajat kömpivät jalkeille ja yksi ontui muuta-man askeleen kohti pakoon yrittävää Timiä, kunnes huomasi jälleen heitä kohti syöksyvän linnun.

”Metsään!” tämä huusi. Joukko hoiperteli pakoon, ja kaksi sen jäsenistä sai maistaa toistamiseen linnun

kantamaa karahkaa.

Tim pyrki kääntymään kyljelleen, ja samassa hän lipesi kallionreunamalta, jota ei ollut pannut kasvot maata kohti ryömiessään merkille. Hän matkächti alempana olevalle kallionpolvekkeelle, ja hänen päänsä osuminen kiveen sai hänet lopulta vaipumaan armeliaaseen tajuttomuuteen.

* * *

”Täälläkö hän onkin?” kysyi sisään törmäävä Alan, kuin varmistuakseen Miken kertomasta tiedosta.

”Tim on perähuoneessa”, vastasi Agril. ”Hänen on levättävä, sillä hän on saanut monia vammoja.”

”Miten hän pääsi tänne ennen meitä?”

”Lintu toi hänet.”

Agril raotti verhoa, ja miehet näkivät vilauksen linnusta, joka makasi pehmusteiden päällä lattialla kylki sidottuna, joko unessa tai muuten tiedottomana.

”Lintu oli aivan näännyksissä ja menettänyt verta”, kertoi Agril. ”Molempien on levättävä ja toivuttava.”

”Siinäpä sankari, joka on kiitoksensa ansainnut!” lausahti Alan oviverhoa katsellen. ”Vammautuneen uhrin kantaminen vaatii paitsi voimaa, myös kekseliäisyyttä.”

”Onko teidän kokoelmisianne neuvoja tällaisten tapausten varalle?” kysyi Agril Alanilta.

”Voimme käydä katsomassa”, tuumaili Alan. ”Tosin tunnet hoitotyön niin hyvin, että en tiedä, onko siihen tältä osin enää mitään lisättävää.”

Alan tarkkaili horteessa makaavaa Timiä sillä aikaa, kun Agril tutki Maasta tuotuja tiedostoja. He totesivat kuitenkin yhdessä, että he saattoivat ainoastaan jättää Timin voinnin luonnollisen toipumisen varaan. Tämän haavat oli lääkitty ja sidottu. Luunmurtumia hänellä ei ollut Agrilin tutkimuksessa ilmennyt.

Seuraavana aamuna, muiden jo noustua, Tim heräsi horteestaan.

”Minkälainen on vointisi?” kysyi Agrilin paikalle kutsuma Alan Timin ensin raottaessa ja sitten varovasti

avatessa silmiään.

”Kuin muovirasiolla jyrän alla”, vastasi Tim. ”Kuolemista en ole kuitenkaan harkinnut.”

Alan vilkaisi Agrilia, mutta päätteli sitten, että tämä ymmärsi Timin vastauksesta kylliksi, jotta käännöstä ei tarvittaisi. Tim liikautteli kokeilevasti toista kättänsä ja jalkaansa.

”Tarvitset vielä toipumisaikaa”, Alan sanoi Timille. ”Olet saanut koko joukon iskuja ja ruhjeita.”

”Tuskin minä huonommassa kunnossa olen kuin silloin kerran, kun tulin siipi edellä alas San Fernandossa, enkä minä silloinkaan jaksanut päiväkausia vuoteessa maata.”

”Kimppuusi hyökättiin, eikö vain?” rohkaistui Alan kysymään Timiltä, joka ei päästänyt sisuaan ja pirteyttään nujertumaan vaivojensa alle.

Tim sulki silmänsä ja kuvaili lause kerrallaan mieleensä palautuvia tapahtumia. Agril käänsi tämän englanninkielisestä puheesta poimimansa tärkeimmät kohdat isäntäperheelle, joka kerääntyi huoneen oviaukon läheisyyteen.

”Syvänteenasukkaita”, vahvisti Tangal toisten arvauksen kuunnellessaan Timin kertomusta oviaukolta. ”Noin korkealle en ole vielä koskaan kuullut niiden nousseen. Tämä täytyy kertoa muillekin, jotta he tietävät varoa.”

”Mikä syvänteenasukkaat mahtoi yllyttää juuri Timin kimppuun?” ihmetteli Alan.

”Syvänteenasukkaiden ajatuksia ei aina ole helppo ymmärtää”, vastasi Tangal. ”Ehkä he uskoivat saavansa Timiltä jotakin ottamisen arvoista.”

”Yksi joukosta sanoi minun riipustani Karakonin Kiveksi”, kertoi Tim.

Agril nosti Timin vierelle rasiaan asettamansa riipuksen muiden näkyville.

”Sepä yllättävää!” hämmästyivät Tangal. ”Karakon on hyvin kaukana täältä. Miten sikäläinen kivi voisi joutua tänne?”

”Mikä Karakonin Kivi on?” kysyi Alan.

”Kuuluu koraan”, vastasi Tangal. ”En osaa vastata ky-

symykseesi hyvin, mutta tiedän erään, joka osaa. Meidän kannattaa käydä hänen puheillaan sopivan hetken tullen, ja viedä myös tämä riipus hänen nähtäväkseen, jos se sopii Timille.”

”Tekkää niin”, kehotti Tim. ”Meidän on hyvä tietää siitä enemmän.”

”Yllättävää on myös, että lintu ryhtyi taisteluun syvänteenasukkaita vastaan”, sanoi Alan katsellen toisella puolellaan lepäävää lintua. ”Minä ymmärsin, että niillä olisi syvään juurtunut pelko tai vastenmielisyys syvänteenasukkaita kohtaan. Myötätunto ilmeisesti voitti pelon.”

”Se näytti ikään kuin haluavan lakaista ongelman pois ympäriltäni”, muisteli Tim tapaa, jolla lintu oli karakkaa käyttänyt.

Alan olisi mielellään kysellyt syvänteenasukkaista Timiltä lisää, mutta päätti antaa tämän mieluummin levätä. Oli muitakin, jotka voisivat ehkä kertoa syvänteenasukkaista, mutta vain harvat olivat kohdanneet sellaisia silmästä silmään, yhtä läheltä kuin Tim, eivätkä he mielellään muistelisi kokemusta.

”Päästän sinut nyt jatkamaan lepoasi”, sanoi Alan. ”Kiitos tiedoista ja pikaista toipumista!”

”Parasta vauhtiani”, vastasi Tim.

* * *

Genel oli oppinut mies; se oli hänestä tietämättömänkin helppo arvata siitä kirjallisuuden määrästä, jota hänen työhuoneensa hyllyt notkuivat. Vanhalta hän ei näyttänyt, ainakaan Maan asukkaan silmään, joka oli tottunut näkemään ilmeisempiä iän merkkejä, mutta nuorena hän olisi tuskin saanut kerätyksi moista aineistoa edes toisten tekemistä töistä.

Hän riiputti Timin korua silmiensä edessä. Tangal, Alan ja Mike katselivat siitä hänen kasvoilleen heijastuvia värejä ja odottivat hänen arviotaan riipuksesta.

”Minä en tiedä”, hän sanoi lopulta ja laski riipuksen pöydälle. ”Itse asiassa odotin kyllä jotakin muuta.”

Genel otti esiin pakan paperia ja piirsi pienellä hiilenpalalla sen päällimmäiselle lehdelle.

”Otaksumani mukaan Karakonin Kivi olisi kiinni kehysessä, kuten sikäläiseen tapaan kuului. Lukemani kuvaus viittaisi myös johonkin tämäntapaiseen.”

Hän näytti vierailleen hahmotelmaansa, kahta ristikkäistä neljäkästä, joiden risteyskohtaa peitti säteilevää aurinkoa muistuttava rengas.

”Kivi olisi tuossa keskellä”, hän selitti. ”Lisäksi kuvittelisin, että siihen hiottaisiin tahkoja, kun taas tämä kivi on sileä ja pyöreä. Täysin varma en tietenkään voi asiasta olla.”

Genel luovutti riipuksen takaisin Alanille.

”Tuo kivi on toisaalta ihmeellinen omalla tavallaan”, hän jatkoi. ”En ole ikinä nähnyt kiven tuottavan värejä tuolla tavoin, eikä minulla ole aavistustakaan, kuinka se on tehty tai syntynyt. Olettaisin, että tuo katselusuunnasta riippuva väriloisto olisi Karakonin Kiven tapauksessa kyllä mainittu muiden seikkojen yhteydessä.”

”Oletamme siis, että kyseessä ei ole Karakonin Kivi?” kysyi Alan.

”Se on minun arvaukseni. Ehdotan, että kysytte myös muilta. Karakon on varsin kaukana, vähintään kymmenen päivän lentomatkan päässä. Kiven saa kyllä tuoduksi tänne sieltäkin asti, jos siihen on syytä, mutta en ole kuullut enkä lukenut, että kiveä olisi koskaan pitänyt viedä pois Karakonista. Karakon on sekä surullinen että onnellinen osa menneisyyttämme; surullinen, koska sen oli kestettävä syvänteenasukkailta niin paljon, ja onnellinen, koska se kesti kaiken, mikä sen osaksi tuli. Kivellä oli tapahtumissa oma osansa. Tunnetteko niitä?”

”Emme”, vastasivat Tangal ja Alan yhdestä suusta, innokkaina kuulemaan lisää siinä missä Alanin takana seisova Mikekin.

”Karakon sijaitsee suurella harjanteella, joka erottaa toisistaan pohjoisia ja eteläisiä alamaita. Seudulla elää runsaasti syvänteenasukkaita, jotka tulivat aikoinaan toistuvasti joukkoina pahojaan tekemään. Aluetta oli suojattu erilaisin rakennustöin, mutta jostakin tulijat aina

pääsivät sisään. Ihmisiä kuoli ja ruokavaroja sekä tavaroita vietiin minkä vain ottajat kantaa jaksoivat. Jokaisen kerran jälkeen asukkaat kannustivat toisiaan pitäen Kiveä korkealla päänsä yläpuolella ja huutaen: 'Tärkeintä ei voi meiltä ottaa'. Kivi oli vertauskuva niille asioille, jotka eivät ole voimalla pois otettavissa: toivolle, ystävyydelle, kiintymykselle, päättäväisyydelle, periksi-antamattomuudelle."

"Ovatko syvänteenasukkaat yksinkertaisuudessaan sitten päättelleet, että Kivi on se suuri aarre ja salaisuus, joka saa Karakonin menestymään?" kysyi Alan. "Ja siksi se pitää saada otetuksi keinolla millä tahansa?"

"Se on mahdollista", tuumaili Genel. "Eikä merkityksetön olisi myöskään se menetys, jonka karakonilaiset kokisivat nähdessään Kiven syvänteenasukkaan kädessä."

"Se on outo käsitys kivistä", sanoi Tangal.

"Minulle liiankin tuttu", sanoi Alan. "Siellä, mistä minä tulen, on paljon tämäntapaisia ajattelutapoja, ja ne johtavat samoin usein voimankäyttöön."

"Avaruudessa onkin epäilemättä toisenlainen maailma ja toisenlaiset tavat", sanoi Genel. "Haluaisin myöhemmin kuulla teiltä lisää siitä aiheesta, sillä teillä on selvästikin näkemyksiä, joita me emme ole tavoittaneet."

"Kerromme siitä mielellämme."

"Mitä tähän teidän kiveenne tulee, ehdotan, että pidätte sen hyvin kätkeytyneenä. Vaikka se ei olisikaan Karakonin Kivi, syvänteenasukkaat tavoittelevat sitä uskoen, että se on, ja siitä aiheutuvat vahingot ovat sen mukaisia."

"Entä jos riipuksen vain antaisi tavoittelijoilleen?" kysyi Mike. "Rauhoittuisivatko olot, jos Kiveen mieltyneet saisivat sen, mitä kaipaavat?"

"Se ei ole viisasta", sanoi Genel. "Syvänteenasukkaat ovat epäröiviä ja epäluuloisia, ja uskaltavat näyttämään voimiaan vain, jos luottavat joukkoihinsa ja niiden tukeen. Tehokkaaseen toimintaan tarvitaan järjestystä, luottavaisuutta ja kurinalaisuutta, jotka eivät ole syvänteenasukkaille luontaisia ominaisuuksia. Meidän onnemme on ollut siinä, että syvänteenasukkaiden ryhti ei ole

riittänyt tekemään meille kaikkein pahinta, ja siksi moisia pyrkimyksiä ei pidä tukea antamalla pahantekijöiden johtajille Kiveä ja sen mukanaan tuomaa henkistä voimaa.”

”Mikä syvänteenasukkaita yllyttää pahantekoon?” kysyi Alan.

”Tienneekö kukaan?” tuumaili Genel. ”Niin on ollut kautta aikojen. Jos siihen oli alun pitäen syy, se on jo kauan sitten unohtunut. Toisaalta, koska pahanteko jatkuu jatkumistaan, sen syykin saattaa edelleen olla olemassa. Garan Ankor epäilemättä pohti asiaa aikoinaan, mutta hänen kirjoituksensa keskittyivät enemmän ongelman ratkaisemiseen kuin sen syiden etsimiseen.”

Genel otti hyllystä isokokaisen kirjan, pani sen pöydälle ja käänteli sen sivuja tutkivin katsein.

”Tangalilla on tuo sama kirja kotona”, totesi Alan.

”Varsin monella menneisyydestä kiinnostuneella on epäilemättä jäljennös tästä teoksesta”, sanoi Genel. ”Garan Ankoria pidetään viisaana ihmisenä, vaikka kaikki hänen viisautensa eivät vaikutakaan helpoilta ymmärtää tai soveltaa. Tunnetko tuon lausuman?”

Alan kumartui katsomaan lausetta, jota Genel osoitti sormellaan.

”Lupaam, että sinä päivänä, jona me otamme heidät ominamme vastaan, hekin kunnioittavat meitä ominaan”, auttoi Genel Alania lukemaan vanhalla kielellä kirjoitetun lauseen. ”Tämä lupaus saattaa olla hänen kuuluisin lausumansa, ja moni soisikin sellaisen rauhan vallitsevan maailmassa. Sen aika ei kuitenkaan ole ainakaan vielä. Se, joka yrittää ottaa syvänteenasukkaat vastaan kuin omat ystävänsä, saa terän iskun rintaansa ja menettää henkensä.”

Genel sulki kirjan ja huoautti hiukan.

”Olisipa Garan Ankor elänyt kymmenen ihmiselämää, niin hän olisi ehkä löytänyt ongelmaan ratkaisun ja toteuttanut sen.”

”Onko kukaan jatkanut hänen työtään?”

”Monikin omalla tavallaan, mutta pitemmälle pääsemättä. Tutkimattakin on ilmeistä, että syvänteen-

asukkaat näkevät meidät hyödyn lähteenä, jolla ei ole ihmisarvoa kunnioitettavaksi tai varottavaksi. Sitä, miten tällainen piittaamaton katsanto syntyi, emme tiedä. Tuskin olemme sitä itse aiheuttaneet, koska emme ole edes tekemisissä vastapuolemme kanssa.”

”Pidämme siis riipuksen hyvin kätkettynä”, lupasi Alan. ”Kiitos kertomasta.”

”Jos teitä kiinnostaa, voimme seuraavaksi tutustua varhaisiin kuvauksiin syvänteenasukkaiden teoista”, ehdotti Genel ja otti esiin toisen kirjan, jota hänen kuulijansa asettautuivat lähemmäksi pöytää katsomaan.

* * *

Auringonsäteet pilkahtelivat lehvien lomasta Timin ja Agrilin kasvoille heidän kävellessään verkalleen pohjoisrinteen alla, tasamaan reunamilla kasvavien puiden joukossa. Heille oli tullut tavaksi kävellä ja keskustella keskenään silloin, kun he eivät katselleet tallenteita muistikortilta. Nyt Tim oli kuntoutumassa kokemansa pahoinpitelyn jäljiltä ja Agril etsi heille reittejä, jotka eivät rasittaisi Timiä liiaksi.

”Syvänteenasukkailla on outo toisten vallassaan pitämisen halu”, sanoi Agril muistellen, mitä Alan oli Genel in luota tultuaan kertonut. ”Tiedätkö sinä, mistä se johtuu?”

”Se voi johtua pelosta”, tuumaili Tim.

”Miksi he pelkäisivät meitä? Me emme tee pahaa heille.”

”Se, joka elää pahuuden keskellä, odottaa sitä kaikilta. Toisten pelko johtaa kilpailuun. Kilpailuun vallasta. Se, joka hallitsee muita, on turvassa.”

”Kilpailuun?” ihmetteli Agril. ”Kilpailuhan on lasten keskinäistä leikkiä.”

”Minun maailmassani kilpailu on elämän ja kuoleman kysymys. Siitä on leikki kaukana. Me elämme keskellä kilpailua, ja monet niistäkin, jotka eivät halua olla toisille pahoja, ovat mukana kilpailussa toisia vastaan, niin ihmiset kuin ihmisjoukotkin.”

”Siksi siis Garan Ankor sanoi, että meidän pitäisi ottaa heidät ominamme vastaan. He ovatkin oikeastaan ainoat koko maailmassa, joita me emme ole ottaneet vastaan. Se olisi meille kuolemaksi.”

”Te otitte vastaan meidätkin”, myönsi Tim. ”Te otatte meidät yhä vastaan, vaikka tiedätte, millaisesta maailmasta me tulemme. Me kaikki kolme pidämme teistä niin paljon ehkä juuri siksi, että te olette jo siellä, minne me toivomme pääsevämme, ja sellaisia, jollaisiksi me toivomme tulevamme. Teissä meidän toiveemme saavat todellisen muodon.”

”Me taas pidämme teistä, koska te tulette luoksemme kuten ihminen tulee. Vaikka teidän maailmassanne tehdään paljon samaa kuin syvänteenasukkaat tekevät, ja monia vielä oudompiakin asioita, kuitenkin kukaan teistä kolmesta ei ole tehnyt meille pahaa kuten syvänteenasukkaat.”

”Meidän on helppoa kohdata teidät, koska meitä on vain kolme. Jos meitä olisi täällä tuhansittain, mitä mahvaisikaan tapahtua?”

Tim oli hetken hiljaa puntaroidessaan mielikuvaansa.

”Te olette eläneet kaukaisista ajoista asti parhaan luontonne mukaisesti, vaikka teitä on uhattu”, hän jatkoi sitten. ”Älkää antako koskaan periksi. Muuten syvänteenasukkaat saattavat tuhota teidät sormellaankaan teihin koskematta.”

”Meidän mielemme pakenee heitä yhdessä ruumiimme kanssa”, vastasi Agril.

”Ehkä se tekee teistä sen, mitä te olette.”

Agril opetti hänelle uuden sanan: *umiat*. Tim ei ollut varma, pitäisikö se kääntää ”häpeäksi” vai ”kauhistukseksi”; se kuvasi tuskatilaa, joka sai ihmisen valtaansa, kun luonnon ja omantunnon vaatimuksia oli rikottu. Kavahdusreaktio saattoi syntyä yhtä hyvin syvänteenasukkaan töistä kuin havahtumisesta omaan järjettömyyteen. Siitä syntyi tarve paeta, erottautua, puhdistautua kuin polttavasta saastasta. Vaikka kuolemanpelko ei olisi ajanut ihmisiä ylös vuorille, loitolle syvänteiden kauhistuksesta, vastenmielisyyden tuska riittäisi tekemään sen.

Itseään taas ei kukaan voinut paeta, mutta omat erehdykset saivat ihmiset kuitenkin perääntymään yksinäisyyteen, kamppailemaan itseään irralleen sisäisestä kauhunaiheestaan, kunnes he tavoittivat voiman ryhtyä korjaamaan sitä ja sen mahdollisia ulkoisia seurauksia.

”Harhailu on osamme”, tuumaili Tim. ”Jotkut ovat ek-syksissä, jotkut eksyttävät muitakin. Ja nekin, joilla on ymmärrystä hyvästä, eivät välttämättä sitä tavoita.”

”Me voisimme auttaa syvänteenasukkaita monin tavoin, elleivät se olisi meille vaarallista”, tuumaili Agril. ”Voisimme auttaa monia ehkä harhateiltäänkin.”

”Olisitko valmis ottamaan syvänteenasukkaita luoksesi ja elämään heidän kanssaan?”

”Olisin, jos saisin pitää henkeni ja ehyen ruumiini. Ne eivät saa joutua hukkaan, ilman tarkoitusta ja tehtäväänsä täyttämättä. Niin kuitenkin kävisi, jos syvänteenasukkaat eläisivät seurassani.”

Tim saattoi lukea Agrilin kasvoilta ristiriidan tämän rauhankaipuun ja sitä räikeästi loukkaavan syvänteenasukkaiden uhan välillä. Ristiriita oli Timillekin tuttu jo Maasta, mutta täällä, missä hän sai todistaa ihmisten jatkuvaa kunnioitusta toistensa elämää ja arvoa kohtaan, tunne yltyi hänenkin sisällään suorastaan polttavan ankaraksi. Siihen hänellä ei ollut ratkaisua vastaukseksi eikä muistitallennetta esimerkiksi.

Tangalin perheen askareet keskeytyivät, kun nuori, virkeäkatsainen mies tervehti heitä oviaukolta.

”Mingal!” huudahtivat Aval ja Damal lähes yhdestä suusta.

”Olen matkalla käymään sukulaisteni luona ja ajattelin poiketa katsomaan myös, mitä teidän elämäänne kuuluu”, Mingal sanoi talonväelle. Hän näytti sisällyttävän katseellaan talonväkeen myös tuvan seinustalla kirjaa tutkivan Alanin.

”Mukavaa, että tulit”, sanoi Aval. ”Odota hetki, niin tuon sinulle syötävää.”

”Kiitoksia, mutta söin juuri lähtiessäni”, torjui Mingal.

”Me olemme eläneet täällä rauhassa, mutta Kamandronissa oli paettava syvänteenasukkaita”, kertoi Damal. ”Korkeammalla kuin ennen.”

”Se onkin asia, jonka halusin myös käydä kertomassa täällä”, vastasi Mingal ja asetti tuvan pöydälle paperiarokin. ”Tässä on jäljennös kirjaston uusimmista sanomista. Ne kertovat samaa kuin se, mitä olen itsekkin kokenut. Syvänteenasukkaat nousevat ylemmäksi, jopa Harmaninlaaksoon asti.”

Alan katsoi Mingalin tuomaa paperia, ikään kuin kulttuurille ominaisena ystävänpalveluksena kotiin kannettua sanomalehteä. Arkilla oli kolme mainintaa syvänteenasukkaista eri lähiseuduilla ja tiedote erään kutomon uudesta kangaslajista.

”Ovatko syvänteenasukkaat lähestyneet sinun kotiasi?” kysyi Alan Mingalilta.

”Ovat. Siskoni uskoi nähneensä muutaman. Se on itse asiassa eräs matkaanlähtöni syy. Kätkin joitakin tavaroitani ja lähdin kotoani. Palaan sinne, kun voin taas luottaa alueen turvallisuuteen. Siskoni lähti matkaan jo eilen.”

Koska Agankhor sijaitsi suhteellisen korkealla paikal-

la, Tangalin perheellä oli korkeussuunnassa jäljellä vielä turvallisuusvaraa. Alan ei kuitenkaan kyennyt arvaamaan, kuinka korkealle syvänteenasukkaat saattaisivat vielä nousta. Voisivatko agankhorilaiset luottaa siihen, että syvänteenasukkaiden hengityskyky ei riittäisi enää Agankhorin korkeudelle asti?

Agankhoria alempana asui lähiseuduilla kuitenkin koko joukko ihmisiä, ja he eivät olisi omissa kodeissaan enää turvassa.

”Paikalletulooni on toinenkin syy”, lisäsi Mingal ja käänsi katseensa Alaniin. ”Se liittyy sinuun.”

Alan oli pitänyt Mingalia muukalaisena, joka joidenkin aiempien ohikulkijoiden tapaan oli pistäytynyt talossa, luontevasti kuin vanha perhetuttava. Katsellessaan Mingalin kasvoja toistamiseen ne vaikuttivat hänestä jollakin tavoin tutuilta. Hän oli nähnyt Mingalin aikaisemmin, mutta ei heti oivaltanut, missä.

”Minuun?” ihmetteli Alan.

”Muistan puheesi Dimal Harmanilla ja tulini sen johdosta luoksesi”, selitti Mingal.

Niinpä tietenkin: juhlat vuorenrinteellä. Mingal oli kaiketi ollut mukana siinä joukossa, jonka kanssa Alan oli keskustellut syvänteenasukkaista.

”Minä vain kysyin muutaman kysymyksen”, sanoi Alan.

”Juuri niiden kysymysten takia minä luotan sinuun erityisesti. Sekä kaiken sen muun takia, mitä luonamme sanoit. Minä uskon, että jos jollakulla on neuvoja tätä ongelmaa varten, niin juuri sinulla. Kukaan muu ei ole lähestynyt asiaa yhtä päättäväisesti ja neuvokkaasti kuin sinä. Minä pyydän sinulta neuvoja. Ajatuksia, jotka voisivat olla meille avuksi.”

”Luostat minuun lujasti kovin vähäisistä syistä. Minä olen muukalainen, ja olen vasta opettelemassa, kuinka täällä eletään. Miten minä voisin tietää, mikä on paras tapa suojautua vaaralta, joka on minullekin uusi?”

”Se on uusi myös minulle ja muille tällä seudulla asuville. Olen kuullut mainittavan, että tulet maailmasta, jossa tällaiset asiat tunnetaan paremmin kuin täällä. Siksi

tulin kysymään neuvoa juuri sinulta.”

Yllättyneenä saamastaan tehtävästä Alan katseli Mingalia, joka oli melkein kuin kunnioituksesta palava oppilas opettajansa jalkojen juuressa.

”Tietenkin kerron kaiken, josta voi olla toisille apua”, vastasi Alan. ”Helppoa ratkaisua ei kuitenkaan ole, enkä lupaa, että neuvoni ovat viisaita. Sen kuitenkin tiedän, että jos jonakin päivänä joudut tilanteeseen, jossa päätät puolustautua, joudut tekemään asioita, joista kärsit itsekin.”

”Olen valmis”, vakuutti Mingal. ”Teen sen, mikä on tehtävä.”

”Pohdimme siis yhdessä asiaa jo tänään, jos ehdit, ja joudumme epäilemättä palaamaan aiheeseen useita kertoja myöhemminkin.”

”Kiitos. Se helpottaa oloani.”

Aval seurasi keskustelua myötätuntoisena Mingalia kohtaan. Damal kuunteli myös, ja hänen kasvonsa kertoivat ristiriitaisista tunteista: hänkin kunnioitti avaruudesta saapuneen vieraan ainutlaatuisia kykyjä, mutta aavisti myös, että ne kyvyt liittyisivät varsin pelottaviin asioihin, joita ei tehnyt mieli seurata läheltä.

”Sinun huolesi koskettaa erityisesti minua itseänikin, sillä syvänteenasukkaat vahingoittivat kumppaniani Timiä, jonka hyvinvoinnista olen työnikin puolesta erityisessä vastuussa”, kertoi Alan Mingalille. ”Tim oli vähällä menettää henkensä, mutta hänen uskollinen lintunsa toi hänet tänne ja Agril on siitä alkaen hoitanut häntä. Nyt Tim on toipunut kylliksi, jotta hän saattoi lähteä jälleen kuvia katsomaan Agrilin kanssa.”

”Haluan tehdä voitavani hänenkin turvallisuutensa hyväksi”, sanoi Mingal. ”Kaikkien hyväksi.”

”Koko maailmaa et voi yksin pelastaa, mutta tuen sinua mielelläni sen pelastamisessa, minkä voit pelastaa.”

Ovelta kuului askelia. Mike tuli sisään mukanaan kantamus käsivarren pituisia kasveja.

”Saanko jättää nämä perähuoneeseen?” Mike kysyi Avalilta. ”Agril joutuu tutkimaan, ovatko nämä sopivia Timin lääkitsemiseksi.”

”Tottahan toki!” vastasi Aval.

Mike pani merkille Mingalin, ja he tervehtivät toisiaan lyhyesti, ennen kuin Mike kävi jättämässä kasvit käsiinsä.

”Mingal tuli pyytämään neuvoja syvänteenasukkaiden varalle”, kertoi Alan Miken palattua tuvan puolelle. ”Ajattelin, että voisimme käydä katsomassa, onko muistikortillani mitään, mistä on meille hyötyä.”

”Minäkin tulen”, tarjoutui Mike. ”Onkin hyvä, jos pahantekijöitä vastaan voidaan löytää jokin keino.”

He lähtivät kolmisin ulos, laskeutumaan pitkin kaarevaa linjaa ohi talon alapuolisen metsikön. Mingal käveli toisten jäljessä ympärilleen katsellen. Hän tuns Agankhorin samalla tavoin kuin muut matkojensa varrella tapaamansa seudut, pääpiirteiltään tutut mutta yksityiskohdiltaan yhä uudet.

”Onneksi aluksessa on kolme näyttöruutua, niin mekin mahdumme mukaan”, naurahti Alan Mikelle englanniksi. ”Agril on ahkeralta tallenteiden katselultaan kohta täysinoppinut Maan asukas.”

”Tullessani hän ja Tim tutkivat eurooppalaisia katedraaleja”, kertoi Mike ja irvisti. ”Mene tiedä, vaikka Raamattuakin.”

”Kuulostat siltä kuin asia vaivaisi sinua.”

”Papit ja huijarisaarnaajat ovat viimeinen riesa, jota tänne toivoisin. Syvänteenasukkaissa on heille kylliksi kestämistä.”

”Älä huoli! Jos pidät Raamattua kulttuurimme tuotteenä, se on vain kirja muiden joukossa. Jos taas uskot, että sen takana on oikea Jumala, voinet myös uskoa, että Hän on ollut täällä jo ennen meitä. Se, mitä me tänne mukamme tuomme, ei tule tyhjälle pöydälle.”

”Toivoa sopii.”

”Minä olisin paljon enemmän huolissani siitä, mitä meidän on nyt näytettävä Mingalille, ja kuitenkin luotan siihen, että voin senkin näyttää.”

He odottivat hetken, jotta perässä tuleva Mingal saavutti heidät. Metsikön reunan takaa tuli näkyviin valkean-kiiltävä avaruuslentokone, josta Mingal sai uuden tarkas-

telukohteen.

Agril istui tutulla paikallaan Timin istuimella ja Tim hänen vierellään koneen ulkopuolella, aiemmin kyhäämällään istuintelineellä, jonka päällä hän oli sopivalla korkeudella nähdäkseen kuvaruudulle. Hänen vammansa olivat epäilemättä yhä kivuliaita ja vaikeuttivat hänen liikkumistaan, mutta mikäli hänen olonsa hänen istuessaan telineellä oli tuskallinen, hän ei ainakaan näyttänyt sitä ulospäin. Hän tervehti tulijoita ja Agrilkin pani heidät merkille lukemisensa lomassa.

”Tälläkö te tulitte tänne?” ihmetteli Mingal katse kulmien pitkin koneen runkoa päästä toiseen. ”Istumatila näyttää varsin pieneltä niin pitkälle matkalle.”

”Me emme tulleet tänne aivan omin voimin”, selitti Alan. ”Luonnonvoimat toivat meidät tänne yhtäkkiä.”

Alanin opastamana Mingal kiipesi tämän istumapaikalle ja sai edessään olevan kuvaruudun heräämään henkiin.

”Saanko kopioida muistikortiltasi muutaman tiedoston, jos omaltani ei löydy sopivia?” pyysi Alan Timiltä. ”Meidän pitäisi löytää puolustautumiseen liittyvää aineistoa, ja sinun korttisi on ilmeisesti paljon paremmin varusteltu kuin minun tai Miken.”

”Kerro toki heti, kun tarvitset korttia”, vastasi Tim.

Alanin ei vielä tarvinnut turvautua Timin korttiin, sillä hän löysi omalta korttiltaan uutiskoosteen muutaman vuoden takaisesta San Diegon mellakasta.

”Tämähän on kuin näkisi unta päänsä ulkopuolella”, ihasteli Mingal kuvaruudulla elävää kuvaa.

”Tässä tapauksessa valitettavasti pahaa unta”, sanoi Alan. ”Hetken kuluttua näemme *poliisin* ja eräitä heidän tavoistaan toimia vaaran keskellä. Kerro, jos haluat pitää tauon, niin voimme katsoa jotakin miellyttävämpää tämän ohella.”

”Olen valmis oppimaan sen, mitä tarvitsemme”, vakuutti Mingal yhä, antamatta periksi ruutuun ilmestyneiden, vertavuotavien kasvojen edessä.

* * *

Mingal ei malttanut viipyä sukulaistensa luona kovin pitkään. Joidenkin päivien kuluttua hän palasi Agankhorille. Kävellessään rinnettä ylöspäin hän huomasi, että solaan oli tullut muitakin uusia vieraita.

Ihmisiä oli saapunut yksin ja kaksin, ja tulijoiden joukossa oli pari perhettäkin. Tangal ja Aval olivat tavoilleen uskollisina ottaneet heidät avosylin vastaan, mutta koska tulijat eivät olisi mitenkään mahtuneet samanaikaisesti heidän taloonsa, nämä olivat ryhtyneet rakentamaan itselleen luonnonaineksista yöpymissuojaa alemmaksi rinteelle. Kaikilla oli kerrottavanaan sama tarina: syvänteenasukkaat olivat alkaneet hiiviskellä heidän kotiensa lähetyvillä. Agankhorin he tunsivat suojaisana ja korkeasta ilmanalastaan huolimatta mukavana asuinpaikkana, joka oli luonnollinen valinta paeta syvänteistä tulevaa vaaraa.

Jotkut tulijoista olivat tunteneet Agankhorilla asujat, koska he kävivät samoissa yhteistapaamisissa Dimal Harmanilla. Heitä kutsuttiin ”lähistöllä asuviksi”, koska he asuivat vain tunnin tai parin lentomatkan päässä, kyllin lähellä yhteisiin kokoontumisiin. Kaksi oli tullut kauempaakin, ja toisaalta muutamat muut olivat vielä tuntemattomia, vaikka asuivatkin lähempänä.

Alan herätti tulijoissa varovaista toiveikkuutta, vaikka he eivät Mingalin tavoin pyytäneet häntä pelastajaksi. Tulijat istuksivat rinteellä talon lähetyvillä ja puhuivat luontaisesta pääaiheestaan, syvänteenasukkaista, aina ollessaan vapaina ruoankeruusta ja muusta toimeentulon turvaamisesta.

Koko isäntäperhe oli paikalla Mingalin saapuessa talolle. Myös Alan oli tuvassa Mingalin kurkistaessa oviaukosta sisään.

”Hauska saada sinut takaisin luoksemme!” toivotti Aval vastaukseksi Mingalin tervehdykseen.

Mingal itse sen sijaan oli kaikkea muuta kuin ilahtunut. Hänen kasvojaan synkensi ahdistus.

”Mitä on tapahtunut?” ehätti Alan ensimmäisenä kysymään. ”Onko sukulaisillesi tapahtunut jotakin pa-

haa?”

”Kaikki sukulaiseni ovat turvassa ja voivat hyvin”, vastasi Mingal hiljaisella ja värittömäksi latistuneella äänellä. ”Tulin takaisin Menhadin kautta, ja siellä sen sijaan...”

Mingal hengitti syvään, ennen kuin jatkoi lausettaan.

”Alue on tyhjä. Ihmiset ovat poissa. Taloja on vahingoitettu ja tavaraa rikottu. En nähnyt muita kuin yhden syvänteenasukkaan livahtavan talojen taakse piiloon. Laskeuduin vielä yhden talon eteen matkalla Menhadista tänne, ja sielläkään ei ollut ketään.”

Tuvassa oli hetken ajan hiljaista kuulijoiden sulatella tyrmistyttävää uutista.

”Moni on paennut tänne, kuten ulkona näit”, vastasi Tangal. ”Menhadilaisia heidän joukossaan ei kuitenkaan monia ole. Minne muut ovat mahtaneet mennä, ja mitä heille on mahtanut tapahtua, että he kaikki lähtevät paikoon yhdellä kertaa?”

”Tunneteko tämän?” kysyi Mingal ja veti kankaan-kappaleen esiin vaatteidensa kätköistä. Kappale osoittautui kyynänpään kohdalta irti repeytyneeksi osaksi hihaa. Kangas oli vaaleansinistä, ohuehkoa ja ilmavaa, Alanin silmissä silkkiä muistuttavaa. Hihansuuhun oli ommeltu kullankimaltava koristeraita. Repeytymän reunassa oli pieni, tumma läiskä, joka saattoi olla kuivunutta verta.

Damal ojensi nopeasti kätensä ja otti hihankappaleen vastaan Mingalilta. Hän ei kuitenkaan ryhtynyt tarkastelemaan sen yksityiskohtia, vaan jäi paikoilleen katsomaan sitä mykkänä, kuin patsaaksi jähmettyneenä.

”Tunnetko sinä sen?” kysyi Alan Damalilta.

”Ekal”, vastasi Aval tyttärensä puolesta. ”Damalin ystävä. Olemme nähneet paidan hänen yllään.”

”Minä ompelin tämän”, sanoi Damal hiljaa, tukahtuneella äänellä koristeraitaa osoittaen.

”Mistä löysit tuon?” kysyi Alan Mingalilta.

”Harmaninlaakson länsirinteeltä. Se ei ollut kovin kaukana talosta, jonka luona kävin. Vaalealla kalliolla se erottui kauas.”

Alan katseli hetken lamautuneita ihmisiä ympärillään.

”Minä lähden etsimään häntä”, hän sanoi.

”Minäkin tulen”, terästyi Mingal sanomaan. ”Mutta mistä me voisimme häntä etsiä?”

”Jos tiedät, missä Ekal asuu ja missä hiha oli, meillä on suunta, josta voimme aloittaa.”

”Kaakkoon”, vastasi Mingal. ”Meidän on mentävä kaakkoon länsirinteeltä.”

”Siispä matkaan! Täällä on niin paljon ihmisiä, että lintuja saattaa olla vielä valmiina paikalla.”

”Mitä teemme, kun löydämme hänet?”

”Mietimme sitä sen jälkeen. Joudumme ehkä tulemaan välillä takaisin, mutta tärkeämpää on löytää hänet ensin mahdollisimman nopeasti.”

Timin lintuystävä oli jo kuntoutunut kylliksi lentääkseen, mutta Alan ei silti edes harkinnut sitä ratsukseen. Hänen arvelunsa mukaisesti he saivat tilalle kaksi muuta lintua suoraan solan rinteeltä ja lähtivät lentoon kohti Harmaninlaaksoon johtavaa katkosta.

Matkanteko alaviistoon oli joutuisaa. He saapuivat hihan löytöpaikan yläpuolelle kymmenessä minuutissa ja kaartoivat kohti kaakkoa. Alanilla oli vaikeuksia nähdä selvästi navakan ilmavirran pyyhkiessä hänen kasvojaan, mutta Mingal näytti olevan tottuneempi tähyämään nopeasti lentävän linnun selästä. Pian hän ohjasi lintuaan lähemmäksi Alania ja lopulta tämän yläpuolelle, jotta lintujen siivet eivät osuisi toisiinsa.

”Tuolla on jotakin!” hän huusi osoittaen etuviistoon.

”Meidän on laskeuduttava ajoissa!” huusi Alan vastaan.

He laskeutuivat lähelle laakson pohjaa. Alhaalta Mingalin näkemä kohde ei enää erottunut, mutta hän ohjasi silti erehtymättä sitä kohti.

”Lintuja ei kannata tuoda liian lähelle määränpäättä”, huusi Alan, nyt jo vaivattomammin lentonopeuden hidastuttua vaakalennossa.

Lopulta Alankin erotti metsiköiden lomasta jotakin luonnon omista muodoista poikkeavaa. Puiden lomassa oli leveä, ympäristöstä erottuva tiheikkö ja sen vierustoil-la oksattomaksi karsittua metsää. Alan ohjasi linnun

maahan, näkösuojaan matalan kumpareen taakse. Perille jäisi parin minuutin matka metsäisessä maastossa. Mingal pyysi lintuja odottamaan paikoillaan heidän paluutaan. Alan toivoi lintujen ymmärtävän tämän sanat ja eleet oikein, sillä mahdollinen pakoonlähtö jalkaisin arvelutti häntä.

”Täällä ei ole asunut ketään”, sanoi Mingal heidän noustessaan kumpareen lakea kohti. ”Se, mitä täällä on tehty, on tehty vasta äskettäin.”

”Meidän on puhuttava ja liikuttava hiljaa. Heillä voi olla tarkka kuulo.”

Tiheikkö tuli näkyviin. Nyt Alan saattoi nähdä, että se oli puiden oksista punottu aita tai este, miehen korkuinen. Aita sulki sisäänsä parin tenniskentän laajuisen, toisesta puoliskostaan puita kasvavan alueen, jonka puuttomaan päähän oli rakennettu kivistä suuri tulisija. Rakennelmasa paloi tuli. Alueella liikkui joitakuita, mutta Alan ei erottanut tähytyspaikaltaan aitauksen reunan yli, keitä sen sisällä oli ja mitä he tekivät. Tulisijan läheltä kuuluva kalke kertoi meneillään olevista töistä.

”Meidän pitää päästä parempaan paikkaan katsomaan”, sanoi Alan hiljaa Mingalille. ”Muista pysyä näkymättömissä.”

Helpotukseksen Alan huomasi, että uhka oli jo saanut Mingalin varovaiseksi. He kiersivät aitausta vastapäivään huomattuaan siinä kulkuaukon. Heinikon seassa ryömien he pääsivät parempaan katselupaikkaan, vaikka joutuivatkin laskeutumaan alemmaksi kumpareenrinteen mukana.

”Oikeastaan arvasinkin tämän”, kuiskasi Alan nähdessään aitauksen sisään. Aukiolla oli joukko syvänteenasukkaita uhkailemassa ympäristöstä ottamiaan vankeja kirvein ja piiskan kaltaisin levein hihnoin, ja valvomassa, että nämä tekivät tunnollisesti saamiaan töitä. Peremmällä aitauksessa oli puihin sidottuina lisää vankeja, joita ei ilmeisesti tarvittu juuri sillä hetkellä työntekoon. Suuri tulisija oli ahjo, jonka avulla työstettiin tummaa metallia teriksi, todennäköisesti aseisiin. Kulkuaukolla oli kaksi aseistettua vartijaa.

”Emme tulleet yhtään liian aikaisin”, sanoi Alan. ”Nyt me merkitsemme muistiin sen, mitä tästä havaitsemme, ja sitten lähdemme takaisin Agankhorille hakemaan apuvoimia vapauttamaan nuo vangit.”

Havaintonsa tehtyään Alan ja Mingal alkoivat ryömiä pois päin aitauksesta, ja nousivat jalkeille heti aitauksen kadottua kumpareenrinteen taakse. He harppoivat kohti paikkaa, johon olivat jättäneet linnut, ja näkivät helpotukseen lintujen odottavan kuuliaisesti heidän paluutaan.

Alan yritti hillitä itseään ja välttää liiaksi hoputtamista nyt ylärinteiden suuntaan lentäviä lintuja. Hän joutuisi joka tapauksessa käyttämään aikaa saadakseen kokoon joukon, jolla olisi uskallusta ja edes alkeellisimmat valmiudet kohdata aseistettuja syvänteenasukkaita. Hyvin järjestetty yhteistoiminta olisi etu pelkän pelon ja ahneuden ohjaamia syvänteenasukkaita vastaan, mutta toisaalta vapauttajat itse joutuisivat kohtaamaan tehtävässään ennenkokemattoman haasteen.

Linnut laskeutuivat talon edustalle nopean sulavasti, tietäen ohjaamattakin, mitä niiltä odotettiin. Tangal ja Aval astuivat ulos talosta havaittuaan tiedustelijoiden palaavan retkeltään.

”Löysittekö Ekalin?” kysyi Aval.

”Me löysimme joukon harmanilaisia, syvänteenasukkaiden töihinsä pakottamina”, vastasi Alan. ”En nähnyt, oliko Ekal joukossa, mutta heidät on kaikki saatava kuitenkin pian vapaiksi. Me ryhdymme nyt kokoamaan joukkoa, joka on valmis suorittamaan tehtävän.”

”Te siis lähdette vastustamaan syvänteenasukkaita?” kysyi Tangal.

”Se on tarkoitukseni. Se on välttämätöntä. Ja uskon, että se on myös mahdollista.”

”Totisesti avaruudessa asuu toisenlaisia ihmisiä kuin me!” lausahti Tangal silmissään toivon ja kauhun sekais-ta kunnioitusta.

Alan lähti viipymättä ulkona oleskelevien ihmisten joukkoon Mingal mukanaan kertomaan, mitä oli Harmaninlaaksossa nähnyt. Hän oli toivonut saavansa hankkeeseensa vapaaehtoisia pelkän selontekonsa voi-

mallalla, mutta joutui lopulta valitsemaan arvioivalla katseellaan muutamia nuoria miehiä ja kysymään heiltä suoraan, halusivatko he ryhtyä vaaralliseen vapautustehtävään. Hän oli helpottunut siitä, että Mingal oli hänen vierellään auttamassa häntä muotoilemaan sanottavansa kyllin selvästi. Kolme miestä lupautui, sellaisella epäroimättömällä varmuudella, jota Alan oli heiltä toivonutkin.

”Kovin heiveröisin voimin me lähdemme vaatimaan tehtävään”, huokaisi Mike Alanin joukkoa katsellessaan. ”Ja kovin vähän on tarjolla aikaa kouluttaa heitä kamppailun taitoon.”

”Meidän on pelattava niillä korteilla, jotka olemme käteemme saaneet”, vastasi Alan. ”En minäkään ole mikään kamppailukouluttaja, mutta meidän on pakko saada uhrin pois loukusta. Kenties pääsemme oveluuden avulla eteenpäin siitä, missä voimiemme rajat tulevat vastaan.”

Seuraavaksi vapaaehtoisille oli saatava suojarahusteet. Haarniskojen loihittamiseen aika ei riittäisi, mutta kenties luonnon aineksista voisi saada aikaiseksi jotakin, mikä vaatteiden alla antaisi edes hiukan suojava aseiden iskuja vastaan. Ehkäpä kypärää muistuttava suojuus pään ympärillä myös kertoisi syvänteenasukkaille, että tulijat olivat tosissaan.

Sillä aikaa, kun joukon ulkopuoliset avustajat valmistivat suojarahusteita, Alan harjoitti joukkoa torjumaan hyökkäyksiä. Tehtävä oli aloitettava perusteista, sillä näytti siltä, että joukon jäsenet eivät olleet harrastaneet lapsuudessaan edes veljesten välisiä painiotteluita. Määrätietoiset oppilaat edistyivät kuitenkin nopeasti.

”Minä tunnen erään, joka olisi juuri sopiva tähän tehtävään”, sanoi yksi vapaaehtoisista Alanille erään rynnäköharjoituksen jälkeen. ”Ystäväni Entar. Hän on neuvokas ja riiskaotteinen. Voin hakea hänet tänne, jos haluat hänet mukaan. Hän olisi täällä huomenna.”

”Jokainen kykenevä ja halukas on tervetullut”, vastasi Alan.

”Minä haen hänet”, lupasi veljensä harjoituksia seuraava sisko vitsaspunos käsissään. ”Silloin sinun ei

tarvitse keskeyttää harjoitteluasi.”

”Tiedän, että hän ei kieltäydy, kun kuulee, mitä täällä tapahtuu,” lupasi veli.

Sisko laski työnsä käsistään ja lähti saman tien ylärinteitä kohti kutsumaan itselleen lintua.

”He tarvitsevat enemmän hyökkäävyyttä,” arvioi Mike joukkoa Alanille. ”He ovat tunnollisia ja oppivaisia, mutta heille tämä toiminta näyttää olevan paremminkin voimistelua kuin taistelua. Siitä puuttuu kipinä.”

”Minun on luotettava siihen, että he löytävät kipinänsä tositoimien alkaessa,” vastasi Alan. ”Nyt meidän on tyydyttävä siihen, että he tietävät, miten menetellä.”

Valmistelutyöt jatkuivat iltamyöhään asti, kiireessä lähteä matkaan mahdollisimman pian, ja kuitenkin tarpeessa olla varautuneena kaikkeen. Ihmiset kävivät purolla peseytymässä ja paneutuivat sitten levolle yksin ja yhdessä rakennettuihin tilapäissuojiiinsa.

Varhain seuraavana aamuna muutamat paikallaolijat olivat jo käyneet keräämässä toisille aineksia yksinkertaiseen aamuateriointiin. Aamutoimien jälkeen työt jatkuivat, kunnes ne keskeytyivät hetkeksi neljän linnun laskeutuessa paikalle. Edellispäivänä mainittu Entar kaksine ystävineen liittyi joukkoon.

”Mitä säkissäsi on?” kysyi Mike uteliaasti Entarin, nuorehkon ja voimakkaan näköisen miehen irrottaessa kantamustaan selästään. Tämä avasi kantamuksensa ja otti esiin valkoisen pallon. Hänen kahden käden sormensa eivät aivan riittäneet ulottumaan pallon ympäri.

”Niissä on suoloja ja hyvin kuivattuja kasvisaineksia”, selitti Entarin paikalle noutanut nainen.

”Kuulin, mihin olette lähdössä,” selitti Entar. ”Arvelen, että teille on hyötyä näistä.”

”Mitä ne ovat?” kysyi Alan. ”En ole koskaan nähnyt tuollaisia.”

”Minä näytän.”

Entar etsiytyi harvakasvuisimpaan kohtaan, jonka lähettyviltä löysi, otti esiin pienet tulukset ja iski kipinän palloon. Pallo syttyi ja alkoi syöstä sähköisten valkoisena

palavia aineksia joka suuntaan kuin mahtavankokoinen bengalinkynttilä. Jokainen turvallisuuttaan arvostava pyysisi kunnioittavan välimatkan päässä palavasta pallosta.

Kun pallo oli kotvan kuluttua palanut olemattomiin, miehet ryhtyivät polkemaan sammuksiin kyteviä ruhoja.

”Oivallista!” ylisti Alan. ”Tämä on meille suuri apu.”

Vahvistettuna uusilla tulijoillakin joukko oli yhä varsin pieni tehtävää varten. Periksi antamatta Alan kuitenkin harjoitti sitä, jopa Entarin ystävien jälkeenkin mielensä rohkaisseita tulokkaita. Tangalkin liittyi mukaan, kertoen haluavansa tehdä jotakin hyödyllistä, vaikka ei taistelijasta kävisikään.

Lopulta miehet sitten haalivat kokoon riittävän määrän lintuja ja lähtivät matkaan kohti Harmaninlaaksoa yllään erikoisen näköiset suojavarusteensa. Heidän uskolliset avustajansa seurasivat katseellaan heidän matkaansa ulos katkoksesta, pois heidän näkyviltään.

He laskeutuivat hyvissä ajoin lentämään puiden joukossa, hitaasti, mutta hyvässä kätkössä. Saatuaan leirin puiden lomasta näkyviinsä he laskeutuivat ja jatkoivat matkaa jalan. Linnut jäivät odottamaan heidän paluutaan.

Alan oli helpottunut huomattavasti, kuinka hyvin joukko taisi äänettömän liikkumisen taidon. Risukaan ei rasahtanut heidän jalkojensa alla. He saapuivat leiriä kiertävälle tiheälle oksa-aidalle vartijoiden seistessä loitompana portin suulla tietämättöminä siitä, mitä aidan luona oli tekeillä. Miehet helpottuivat huomattavasti, että kiertovartiota ei ilmeisesti ollut.

He alkoivat purkaa aitaa hyvin teroitettuina veitsin. Aitaan oli jo syntynyt miehenmentävä aukko, ennen kuin sen sisäpuolella puihin sidotut vangit panivat merkille, mitä oli tekeillä. Alan viittoili heitä aukosta pysymään hiljaa. Tulijat hiipivät aitaukseen ja alkoivat leikata poikki kiitollisina hymyilevien vankien siteitä. Alan kehotti heitä matalalla äänellä hiipimään ulos aukosta ja loitolle leiristä.

Vain osa vangeista oli sidottuna puihin. Muut olivat aitauksen toisessa, puuttomassa päässä tekemässä vangitsijoiden vaatimia töitä. Alanin joukko jatkoi matkaansa

kohti työntekijöitä.

”Jatketaan, kunnes meidät huomataan,” sanoi Alan joukolleen. ”Sen jälkeen teemme rynnäkön tavalla, jota opettelimme. Te neljä, huolehtikaa portinvartijoista.”

He olivat vielä viimeisten puiden katveessa, kun yksi vankeja komentavista syvänteenasukkaista vilkaisi heitä kohti, säpsähti, ja päästi huudahduksen. Muut havahtuivat heti. Syvänteenasukkaita oli parikymmentä, vankeja hiukan vähemmän.

Harjoituksensa mukaisesti joukko lähti yhtenäisenä rivistönä ryntäykseen kohti syvänteenasukkaita, kita ammollaan vertahyytävästi karjuen, vahvistetut seipäät koholla. Heidän rinta- ja pääsuojuksistaan oli tahallisesti jätetty töröttämään ulkonevia osia korostamaan heidän groteskia ulkonäköään.

Syvänteenasukkaat eivät tuntuneet ensin lainkaan käsittävän näkemäänsä, vaan tuijottivat paikoilleen jähmettyneinä, silmät ympyriäisinä hämmästyksestä. Välimatkan nopeasti huvetessa nämä oivalsivat menettäneensä aikaetunsa, ja kun Entar vielä sinkosi palavan suolapallon näiden keskelle, nämä pyörähtivät ympäri ja lähtivät suin päin pakoon kohti aitauksen porttia. Portinvartijat vilkuilivat sinne tänne yrittäessään keksiä, miten suhtautua leirin sisäiseen tilanteeseen. Omansa he pääsivät ohitse, mutta takaa-ajajien edessä he kohottivat kirveensä, säästyneinä hyökkäyksen aiheuttamalta ensisäikähdykseltä.

”Paetkaa!” huusi Alan vangeille, jotka olivat nyt jääneet ilman vartijoita. Muutama lähti kohti aitaan avattua aukkoa, muutama kohti porttia. Muut jäivät paikoilleen seisomaan kuin horteessa, kuin eivät olisi käsittäneet, mitä oli tekeillä.

Miesten jämäkän taipuisat, metallisälein vahvistetut sauvat kestivät toistaiseksi syvänteenasukkaiden kirveeniskuja, mutta oli vain ajan kysymys, koska joku näistä saisi iskunsa viedyksi perille asti. Vankeja livahti täyslyöllistettyjen vartijoiden sivuitse ulos leiristä.

Mingal näki nuoren naisen hyökkäävän takaapäin häntä ahdistavan vartijan kimppuun. Nainen oli käynyt

tämän kaulaan, jalat tämän selkään tuettuina, heikentääkseen tämän toimintakykyä.

”Ekal!” huudahti Mingal nähdessään naisen puvun revenneen hihan. ”Mene jo! Me teemme tämän.”

”En jätä teitä!” vastasi Ekal jatkaen sinne tänne pyörähtelevän ja kirveellään huitovan syvänteenasukkaan häiritsemistä.

Jäljelle jääneet syvänteenasukkaat ymmärsivät jääneensä alivoimaisiksi ja lähtivät pakoon edellä paenneiden jäljessä. Viimeisenkin vartijan jätettyä leirin uhka oli kadonnut ja yhteenotto päättynyt. Vartijan selästä pudonnut Ekal kömpi pystyyn kuvettaan hieroen.

”Te olette nyt turvassa,” julisti Alan leirissä yhä järkytyksen vallassa seisoville vangeille. ”Syvänteenasukkaat on ajettu pois. Palatkaa koteihinne tai tulkaa luoksemme Agankhorille, etlette voi palata.”

Alan kääntyi joukkonsa puoleen.

”Suurkiitos teille kaikille! Te pelastitte heidät syvänteenasukkaiden käsistä. Ja te onnistuitte siinä ilman yhtäkään lyöntiä, surmaamisesta puhumattakaan.”

”Tämä oli yksinkertaisempaa kuin odotin,” vastasi yksi joukon jäsenistä.

”Se luultavasti toimi näitä syvänteenasukkaita vastaan vain tämän kerran,” varoitti Alan. ”Jos kohtaamme ne uudelleen, ne voivat olla paremmin varautuneita.”

Vapautetut vangit alkoivat herätä turtumuksestaan ja hankkiutua ulos leiristä. He katsoivat vapauttajiaan ihmeissään, kuin tietämättä, kuinka reagoida. Kaksi heistä tuli kiittämään joukkoa. Vapauttajat olivat itsekin hämillään, katsellen toistensa outoa varustusta ja kerraten mielessään, kuinka he olivat esittäneet hyökkäävän hirviön raivoa ja saaneet syvänteenasukkaat vastoin odotuksiaan perääntymään.

Linnut loitompana laskeutumisaikanaan eivät ilmeisesti olleet säikähtäneet mellakkaa. Ne olivat täysilukuisina paikalla miesten tullessa niiden luokse, auliina paluumatkalle heidän kanssaan.

Lintujen saapuessa Agankhorille Alan pani heti merkille ympäristön hiljaisuuden. Aikaisemmin tilapäis-

majojen ympäristössä liikehtiviä ihmisiä ei nyt näkynyt. Alan harppoi isäntäväkensä talolle. Aval ja Damal olivat sisällä ruokaa laittamassa.

”Missä kaikki ovat?” kysyi Alan heiltä. ”Näin vain pari ihmistä.”

”Joku pani äskettäin merkille muutamia syvänteenasukkaita Harmaninlaakson pohjoisrinteellä. Ihmiset eivät tunteneet enää olevansa turvassa ja lähtivät jatkaamaan pakoaan. Muutama jäi kuitenkin tänne.”

”Minne he menivät?”

”Länteen. En tiedä, minne. Ehkä ylängöille.”

”Siellä on vaikea tulla toimeen. Siellä on kovin vähän vettä ja ruokaa.”

”Kuinka teidän oma yrityksenne onnistui?”

”Hyvin. Vangit ovat nyt vapaita, enkä tiedä kenenkään kuolleen siellä.”

”Te olette ihmeellinen kansa!”

”Kiitä mielummin omaa kansaasi. He tekivät työn siellä laaksossa, rohkeasti ja tehokkaasti.”

Alan tuli ulos ja kertoi uutiset joukolleen.

”Vahvuutemme heikkeni entisestään,” totesi Mike.

”Ainakin jäljelle jääneet ovat kyllin rohkeita jäädäkseen.”

”Entä mitä me nyt teemme? Onko meidänkin lähdeittävä pakomatkalta? Jos syvänteenasukkaat nousevat tänne asti, he tekevät meistä selvää.”

”Pitäisiköhän meidän vastustaa heitä uudelleen?” pohdiskeli Alan. ”Se on heille vielä uusi kokemus. Meitä on vain muutama, mutta voisimme ehkä antaa vaikutelman paljon suuremmasta vahvuudesta kuin mitä meillä on.”

”Miten?”

”Koska Harmaninlaakson tämänpuolisella rinteellä on nähty syvänteenasukkaita, meidän täytyy sulkea katkos. Meidän on yritettävä saada se näyttämään linnoitukselta, jonka takana on arvaamaton määrä ihmisvoimaa. Syvänteenasukkaat ovat jo nyt korkealla tavanomaisen alueensa yläpuolella. Katkos on melko varmasti ainoa paikka, josta he voisivat äärimmilläänkään yrittää tänne sisään.”

”Katkos on kapeikkonakin varsin leveä.”

”Tehdään lammen lähelle kulkureiteille kevyt aita, samanlainen kuin heidän leirissään. Se voi riittää heidän silmissään linnoitukseksi. Sitten lisäämme pari vartijaa, yöllä muutaman tulen ja mahdollisesti muuta varustusta vaikutelmaa antamaan. Vartijat varustetaan suolapalloin.”

”Saako palloja jostakin lisää?”

”Minä voin tehdä niitä,” lupasi Entar. ”Se vaatii jonkin verran lentämistä, mutta voin ehkä saada niitä jo huomiseksi.”

”Erinomaista. Mennään sisään piirtämään linnoitus-suunnitelma. Sen jälkeen voimmekin jo alkaa koota aineksia.”

Ajatus seisomisesta vartiossa yöllä oli kansalle uusi, mutta Alan uskoi heidän suoriutuvan tehtävästä. He alkoivat varustaa solaa kaikkia yllätyksiä vastaan, joita saattoivat odottaa syvänteenasukkaiden keksivän.

* * *

”Se näkyy jo tästäkin”, sanoi Alan katsellen Agankhorin katkoksen läpi pilkistävää maisemankaistalletta. Harmaninlaakson taivaalle nousi savua laakson itäpuolelta, minkä he olivat jo laakson reunalla käyneiltä kuulleetkin.

”Minä käyn katsomassa sitä vähän lähempää”, sanoi Tim, lintu jo valmiiksi vierellään.

”Sinä olet vielä toipilas.”

”Agril antoi luvan lähteä. En minä loppuikäni voi lepäilläkään.”

”Olkoon siis niin, kun hänkin kerran niin sanoo. Mutta varo vahingoittumasta enempiä. Tuskin Agrilkaan pystyy aivan mitä tahansa korjaamaan.”

”Selvä se.”

Tim lähti matkaan linnun selässä. Alan jäi seuraamaan hänen lentoaan kohti katkosta synkän näköisenä.

Edessä oleva laakso oli pieni, mutta levitti huomattavan määrän savua Harmaninlaakson taivaalle. Tim lensi pitkin Harmaninlaakson itäharjannetta, kunnes

saapui savuavan laakson reunalle itäharjanteen itäpuolella. Pienessä laaksossa oli metsäpalo, joka oli jo tuhonnut suuren osan laakson kasvillisuudesta. Mikäli huipuilla oli ollut lunta, se oli nyt sulanut, eivätkä lumesta syntyneet vähäiset purot kyenneet hillitsemään liekkien voimaa. Ei ollut palonsammuttajia, joita hälyttää hätätilannetta korjaamaan.

Savu nousi laakson länsirinteelle. Pohjoisrinteen yläosassa, juuri ja juuri savun ulottumattomissa, seisoksi joukko ihmisiä. Tim ohjasi linnun laskeutumaan heidän luokseen.

Ihmisiä oli toista tusinaa. Paikallisella mittapuulla sitä voisi kutsua jo taajaman väestöksi.

”Syvänteenasukkaatko tämän tekivät?” kysyi Tim häntä lähinnä seisovalta, synkän näköiseltä mieheltä.

”Syvänteenasukkaatpa juuri. He vaativat meitä lähtemään laaksosta, ja kun emme totelleet heti, he syyttivät laakson. Heillä oli jotakin palavaa nestettä varattuna tarkoitukseen.”

”Ja te menetitte kotinne kaikkineen. Jättekö kaikki henkiin?”

”Jäimme”, vastasi mies, pudotellen sanojaan harvaksen. ”Ja tällaista on hengissäolo, meidän nyt, ja tuota pikaa kaikkien muidenkin. Olisimmepa heidän ystäviään, niin pääsisimme vähemmällä.”

”Aivan sellaisen ystävyuden varaan ei kannata suunnitelmia perustaa”, vastasi Tim, värähtäen sekä kuulemaansa ajatusta että siihen sisältyvää harhaa. ”Paremminkin, kuten Garan Ankor sanoi...”

Mies kohotti väsyneesti kättään.

”Me kaikki tiedämme, mitä hän sanoi”, mies keskeytti. ”Kukapa ei olisi hänen kirjojaan lukenut? Vaan missä on hänen viisautensa nyt, kun sitä tarvittaisiin? Vuosia kuluu satamäärin, emmekä me näe muuta kuin hävitystä ja kuolemaa. Meidän on luotava itse oma viisautemme, sellainen, joka säästää meidät tuholta.”

Mies nyökkäsi kohti ylärintettä.

”Gandol tuolla ylempänä”, hän jatkoi. ”Hän johtaa nyt meitä. En tiedä, onko hänellä vielä suunnitelmaa, mutta

hän on meistä paras sellaisen luomaan. Mitä muutakaan meillä enää on?”

Tim katsoi kohti ylärinnettä. Muutaman yhteen koontuneen ihmisen keskellä oleva hahmo oli ilmeisesti Gandol.

”Me Agankhorilla voisimme ehkä auttaa...”

”Tarjouksesi on ystävällinen, mutta ei auta meitä. Meidän on selviydyttävä itse, jos mielimme selviytyä lainkaan. Edessämme on vielä monia vaaroja, eikä meillä ole muuta keinoa kuin oppia elämään niiden keskellä mahdollisimman pian.”

Joukko oli ilmeisesti päätöksensä tehnyt. Tim saattoi vain hyvästellä heidät ja lähteä paluumatkalle.

* * *

”Tulit ehjänä takaisin”, onnitteli Alan Timiä tämän laskeutuessa linnun selästä.

”Hyvän linnun selässä on helppo toimia.”

”Mitä löysit?”

”Syvänteen asukkaat sytyttivät laakson. Siellä oli metsäpalo. Asunnot olivat palaneet ja asukkaat rinteellä. Palon syyttäjii siellä ei enää näkynyt.”

”Tulevatko kodittomat tänne?”

”Ei näytä siltä. He valitsivat itselleen johtajan, enkä tiedä, mitä he suunnittelevat. He olivat järkyttyneitä ja pettyneitä. En ole vielä koskaan nähnyt täällä ihmisiä sellaisina kuin he olivat.”

”Meillä sen sijaan on jälleen yksi uusi tulija”, sanoi Alan huomattessaan silmäkulmastaan talostas ulos astuneen miehen. ”Manel tuli tänne tuokio sitten. Syvänteenasukkaat tuhosivat hänenkin kotinsa ja ajoivat hänet pakoon. Hän tuli jalan, koska häneltä karkasi matkalla sattuneessa hyökkäyksessä lintu.”

”Sinä olet siis Tim?” kysyi Manel heidän luokseen päästyään. ”Kuulinkin sinusta kerrottavan.”

”Jäätkö joukkoomme?” kysyi Tim.

”Olen matkalla sukulaisteni luokse. En voi jäädä ainaakaan pitkäksi aikaa. Ehkä yhdeksi yöksi.”

Manel näyttikin pakomatkalaiselta. Hän oli rasittuneen, jopa nääntyneen näköinen, ja hänen kasvoistaan näkyi pakottava kärsimys, joka ajoi häntä eteenpäin.

”Jos tapaavat ihmisiä, jotka haluavat auttaa meitä tämän laakson sulkemisessa syvänteenasukkailta, kerro heille”, pyysi Alan. ”Täällä on käyttöä halukkaille auttajille.”

”Näin rakentamanne aidat”, vastasi Manel nyökyttellen. ”Viisaasti tehty. Syvänteenasukkaat pyrkivät yhä ylemmäksi. Ne selvästikin etsivät jotakin.”

”Jotakin muuta kuin ruokaa ja esineitä?”

”Joku pakoon päässyt sanoi niiden etsivän Karakonin Kiveä.”

”Sen huomasimme itsekkin”, vastasi Alan. ”Tim sai lahjaksi korun, jota syvänteenasukkaat nyt luulevat Karakonin Kiveksi. Hän oli jo menettää henkensä sen takia.”

”Eikö se siis ole oikea koru? Millainen se on?”

Tim vilautti korua kaula-aukostaan. Auringonvalo heijastui siitä vihreänä tuikahduksena Manelin silmiin.

”Todennäköisesti ei”, vastasi Alan. ”Me emme ole varmoja siitä, miltä sen pitäisi näyttää.”

”Kaunis se ainakin oli. Erikoinen.”

Keskustelu keskeytyi, kun Mingal tuli keskustelemaan puolustuksesta Alanin kanssa. Harjoitukset jatkuivat yhä heidän varautuessaan erilaisiin hyökkäyksiin ja vaaratilanteisiin. Myös Manel tuli seuraamaan heidän toimiaan ja kysymään seikoista, jotka eivät hänelle katselemalla valjenneet.

Yhden yön yöpyjäksi Manel ehti saada illan kuluessa runsaasti elämyksiä ottaessaan osaa keskusteluihin, ruoanlaittoon ja muihin tehtäviin, joita talolla oli. Hän oli tuota pikaa kuin heidän vanha tuttavansa, jo aikoja laaksossa asunut.

Illan tullen Manelille valmistettiin luonnon aineksista yksinkertainen vuode toisten samanlaisten ohelle katoksen alle. Aivan samaan aikaan ihmiset eivät käyneet nukkumaan, sillä Alanilla oli vielä ohjeita annettavana harjoittelijoille, ja muilla keskusteluja läpi käytäväksi.

Pienet merkkituloet valaisivat talon ympäristöä. Reittiä

vartiopaikoille ei ollut valaistu, mutta sinne kulloinkin meneville oli kylliksi valaistustarvikkeita mukana. Myös avaruuslentokoneen valonheittimet valaisivat omaa rinteensaansa. Alan oli jo pohdiskellut, voisiko aluksen siirtää katkokselle ja sen pakosuihkuja hyödyntää jollakin tavoin puolustuksessa.

Aamiainen syötiin aamun sarastaessa, jälleen melko luonnollisessa muodossaan. Alan suunnitteli päivän ohjelmaa mutustellessaan pitkänomaista, vihreää hedelmää, jonka hänen kumppaninsa olivat hänelle tuoneet.

”Onneksi on ollut rauhallista”, Alan sanoi puolittain itseksensä. ”Tarvitsemme kaiken ajan, jonka vain valmistautumiseemme saamme.”

”Kuka on vartiovuorossa?” kysyi Tim.

”Manel, aamuyöstä alkaen.”

”Luulin, että hän oli lähdössä.”

”Niin olikin. Hän tarjoutui lähtiäisiksi keventämään taakkaamme yhdellä vartiovuorolla. Neuvoin hänelle, kuinka työ tehdään ja annoin aamuvuoron hänelle.”

”Hänen vuoronsa taisikin juuri päättyä”, Tim sanoi tähyten puiden lomitse katkokselle päin. ”Tuo tulija näyttää ainakin aivan häneltä.”

”Ei vuoron vielä ollut tarkoitus loppua”, vastasi Alan. ”Ja vartio vaihdetaan vartiopaikalla, ei täällä.”

”Hän huutaa jotakin.”

Kaukaa solan pohjalta kuului huuto, kuitulevystä taivutetun puhetorven vahvistamana, juuri se sana, jonka he halusivat viimeiseksi kuulla.

”Hyökkäys!” huusi Manel. ”Hyökkäys!”

Alan oli jo harjoittanut joukkoaan tätä tapausta varten, joten liikkeellelähtö tapahtui heti.

”Damal, kätke arvotavara!” huusi Alan talolle päin vielä muistutukseksi lähtiessään. ”Agril, valmistele lääkkeet!”

Kaikki tehtäviin valmistetut juoksivat hakemaan tarvittavat välineensä ja lähtivät sitten rinnettä alas kohti katkosta. Vei vain muutamia minuitteja, kun ensimmäiset jo saapuivat suoja-aidoille.

”Harmaninlaakson pohjoisrinnettä nousee joukko

hyökkääjiä”, kertoi Manel päästyään Alanin vierelle. ”Heillä on monenlaista välineistöä mukanaan. He eivät luultavasti ole vielä huomanneet hälytystämme.”

Entar jakoi säkistä suolapalloja aitojen taakse sijoit-tautuville miehille. Aidoilta he eivät nähneet pohjois-rinteelle, joten Alan ja yksi miehistä lähtivät lammelle kurkistamaan partaan reunan yli rinnettä. Hyökkäävää joukkoa ei näkynyt, mutta Alan uskoi havainneensa hiukan liikettä jyrkällä, kallioisella rinteellä sinnittelevän puurykelmän lomitse.

”Puolustajien kannattaisi ehkä tulla tähän partaalle”, tuumaili Alan. ”Silloin hyökkääjät joutuvat hyökkäämään jyrkkään ylämäkeen.”

”Paljonko siellä on tulijoita?” kysyi mies hänen vierellään, pitäen urheasti pelkoaan hallinnassa.

”En tiedä vielä.”

Metsiköstä lennähti puinen keihäs. Se pyyhkäisi läheltä Alanin ohi, osui kiviseen rinteeseen ja alkoi poukkoilla rinnettä takaisin alas. Alan vastasi keihään heittoon sytyttämällä suolapallon ja sinkoamalla sen kohti metsikköä. Keihäitä tuli kaksi lisää, molemmat ohi. Hyökkääjät eivät näyttäytyneet vielä.

”Damal on täällä”, huusi Mike aidoilta.

”Mitä hän täällä tekee?” huudahti Alan.

”Agril tekee vielä liuosta ja pyysi tuomaan tämän”, huusi Damal puolestaan selitykseksi ja näytti laatikkoa aidan takaa.

Metsiköstä alkoi purkautua olentoja, jotka kiipesivät ylös rinnettä ällistytävän nopeasti ja ketterästi.

”Miehiä eteen!” huusi Alan. ”Tuokaa suolapalloja!”

Kaksi keihästä lisää; toinen ei kantanut perille ja toinen meni varsin kaukaa ohi.

”Jos heidän tähtäskykynsä on tuollainen, meillä ei ole juuri pelättävää”, rohkaisi Alan vierelleen tulevia miehiä. Valkoista tulta syöksevät pallot poukkoilivat alas rinnettä tulijoita kohti.

Alan sai pian huomata, että hyökkääjillä oli matkassaan muutakin kuin puisia keihäitä. Pieni esine raapaisi hänen hihaansa ja kimmahdi kirkkaasti kilahtuen

kivestä. Yksi miehistä poimi rinteeltä esineen, epäsäännöllisen muotoisen, reunoistaan veitsenteräviä ulokkeita sojottavan metallinkappaleen.

”Laatikkoon osui!” huudettiin aidoilta.

Damalin tuoma laatikko oli haljennut säleiksi edellistä suuremman metallinkappaleen iskusta, ja sen sisältä vuoti ulos erivärisiä nesteitä. Näytti siltä, että he olivat aliarvioineen hyökkääjien tähtäyskyvyn. Aidoilla olleet lähtivät kohti parrasta siellä seisovien puolustajien avuksi. Alan pyörähti ympäri kuultuaan parahduksen takaansa.

Partaan sivustalla maassa oli polvillaan Damal puristamassa verta vuotavaa rannettaan, edessään yksi metallinkappale lisää. Alan ja Entar juoksivat Damalin luokse muiden heittäessä lisää suolapalloja pitääkseen ylös pyrkijät loitolla. Paikalle ennätti myös Taikol, murskautuneen laatikon jäännökset sylissään.

”Suuret kiitokset sinulle”, sanoi Alan hänelle. ”Mutta nyt kiireesti aidan taakse! Tämä ei ole sopiva paikka lapsille.”

Taikol, joka oikeastaan kävi jo nuorukaisesta, näytti yllättyneeltä, mutta totteli sitten Alanin vaatimusta. Alan otti laatikon jäännöksistä esiin sidetarpeita Damalia varten.

”Tässä on myrkkyä”, sanoi Entar käännellen kädessään metallilevyn palaa, jonka reunasta tipahdelti keller-tävää, karvaan hajuista nestettä. ”Tätä he ovat käyttäneet muuallakin.”

”Tappavaa?”

”Mahdollisesti tappavaakin. Hän pelastuu kyllä vielä, jos saa ajoissa apua.”

”Tim!” huusi Alan. ”Hae Agril! Damal kuolee myrkkyyn!”

Alan oivalsi, että hänen sanansa eivät olleet omiaan rohkaisemaan vetäytymään taipuvaista Damalia, mutta tällä kerralla tämä näytti suhtautuvan tilanteeseen sisukkaan toiveikkaasti, vaikkakin huultaan purren.

Kun Damal oli sidottu ja verenvuoto hallinnassa, Alan palasi takaisin partaan etuosaan ja kahmaisi suolapallon

kumpaankin käteensä.

”Antakaa roiskua!” hän huusi heittäen alempana rinteellä kyyristeleviä olentoja vuoroin suolapalloilla, vuoroin näiden omilla, rinteelle pudonneilla heittoaseilla. Hammasta purren hän yritti muistuttaa itselleen, että hän ei ollut paikalla purkamassa omaa raivoaan, vaan esimerkkinä toisille hyökkääjien määrätietoisena pysäyttäjänä.

* * *

Tim saattoi nähdä jo kaukaa, että asiat talolla eivät olleet kohdallaan. Oven edustalla oli kaksi karvaista ja suurta, mutta liskomaisen matalaa eläintä. Ovi oli auki ja sisältä kuului kolinaa ja huudahduksia. Lintu epäröi lähestyä taloa, mutta Tim ohjasi sen rinteelle ja juoksi loppumatkan talolle.

Eläimet käänsivät päänsä kohti Timiä, mutta eivät reagoineet häneen muulla tavoin. Ne antoivat hienoisesti tokkuraisen vaikutelman. Tim ei tunnistanut eläimiä, eikä muistanut nähneensä niiden kaltaisia aiemmin. Ne olivat harvakarvaisia, Niiden terävähampaiset leuat, varpaat, ja pitkä, paksu häntä korostivat niiden liskomaista vaikutelmaa. Niiden hartioissa oli haavoja ja iskujen jälkiä.

Tim aikoi mennä sisään ovesta, mutta vaistonsa varoittamana kurkisti ensin ikkunasta sisään.

Huoneessa oli neljä syvänteenasukasta hakkaamassa kirvein sisustusta säpäleiksi, kuin etsien jotakin kuumeisen kiihkeästi. Takaseinällä oli Agril, loukussa, arvioiden tilannettaan suojanaan pitelemänsä paistinlevyn takaa.

”Täällä ei ole mitään!” huusi yksi syvänteenasukkaisuista. ”Se mies saa varoa itseään!”

”Otetaan nyt ainakin tuo”, sanoi toinen osoittaen Agrilia. Syvänteenasukkaat kävivät tämän päälle ja sivalsivat kirveellä levyn hänen käsistään. Käsirysystä tuli lyhyt, ja pian yksi syvänteenasukkaista piti Agrilia käsistä ja toinen jaloista, aikomuksenaan kantaa hänet ulos.

Tähyttyään eri suuntiin Tim löysi päänsä kokoisen kiven, ja hädän terästämin voimin syöksyi talolle ja paiskasi kiven ikkunaruuudun läpi. Yksi syvänteenasukkaista kaatui lattialle kiven iskusta. Loput ryntäsivät ovelle kantamukset mukanaan.

Ensimmäinen ulostulija kompastui maatyökaluun, jonka varren Tim syöksi tämän jalkoihin. Loput ryntäsivät maahan kaatuneen ylitse ulos ja tämä horjui pystyyn pysyäkseen muiden mukana. Tim lähti myös muiden perään yrittäen pysäyttää vastaan hangoittelevaa Agrilia kantavat ryöstäjät. Muut olivat kuitenkin jo tilanteen tasalla, ja taakasta vapaa ryöstäjä heilautti kirveensä kohti Timiä. Terä ei osunut, mutta sen lappeesta Tim sai kasvoihinsa iskun, joka teki lopun hänen kamppailustaan. Ryöstäjät nousivat pihalla olevien eläinten selkään. Nahkahihnan läjähdys kiiri pihamaalla ja eläimet lähtivät matkaan alarinteelle päin.

* * *

Alan katsoi järkyttyneenä Timiä, joka laskeutui linnun selästä epävarmoin askelin, kasvot veressä.

”Tässä kaikki, mitä siellä oli”, hän sanoi antaen kolme purnukkaa Alanille. Yksi purnukoista oli vielä lämmin.

”Mitä sinulle on tapahtunut?”

”Syvänteenasukkaita”, vastasi Tim. ”Ne veivät Agrilin.”

”Mistä ne tulivat? Tästä ei ole mennyt läpi ketään.”

”Jotakin muuta kautta sitten.”

Entar tutki Timin tuomia astioita.

”Tällä voimme yrittää”, hän sanoi Agrilin valmistamia lääkeaineita haistellen. ”Osa siteen alle, ja loput hänen pitää juoda.”

Partaalla olijat heittivät lisää suolapalloja, ja saivat vastaansa lisää metallinkappaleita. Hyökkääjät olivat edenneet rinteellä ja olivat nyt jo uhkaavan lähellä. Ilmassa leijui alempana syttyneen palon savua.

”Varokaa!” huusi yksi miehistä ylempää. ”Ne tulevat läpi!”

Hän ei kuitenkaan tarkoittanut rinteellä keihäitä heittelevää joukkoa, vaan lukuisampaa, sivustoille ilmaantunutta joukkoa, joka nousi riuskaa vauhtia rinnettä kohti partaan tyveä, aitojen ja partaallaolijoiden väliin. Ilmassa sinkoilevien heittoaseiden määrä moninkertaistui hetkessä, ja puolustautujien oli pyrittävä suojautumaan, miten parhaiten taisivat.

Syvänteenasukkaat olisivat voineet tehdä heistä lopun ylivoimallaan, mutta miesten suureksi yllätykseksi tulijat eivät hyökänneetkään kohti partaallaolijoita, vaan kääntyivät ylös kohti lammelle johtavaa äyrästä ja niiden takana olevia aitoja. Ei aikaakaan, niin ne olivat murtautuneet aitausten läpi ja tunkeutuivat solaan ylivoiman edessä perääntyneiden aidanpuolustajien sivuille.

Helpotus jäi lyhyeksi, sillä keskeltä lähestyvät hyökkääjät olisivat kohta partaalla. Alan viittilöi heitä menemään partaan itäreunan yli, jonne jäljelle jääneet hyökkääjät eivät toivottavasti näkisi. Rinne oli vaarallisen jyrkkä, mutta vaara saattoi silti olla pienempi kuin hyökkääjien aiheuttama.

Hyökkääjät saavuttivat partaan ja nousivat sen yli. Puolustusjoukkoa siellä ei enää ollut, vaan tulijoita vastaan lensikin Timiä kantava lintu, joka aiempien kokemustensa rohkaisemana nyt ojensi jalkansa iskuun ja syöksyi päin joukkoa saattaen sen sekasortoon. Rinnettä alas horjahtaneet hyökkääjät pyrkivät takaisin koolle, mutta Tim ohjasi linnun uuteen iskuun laakson puolelta.

Tim ja lintu eivät jääneet jatkamaan vaarallista ilmataisteluaan joukon kanssa, vaan nousivat partaan reunan tasalle ja kääntyivät siellä länteen. Hyökkääjät ymmärsivät heidän liikkeensä juuri kuten hän oli toivonutkin: nämä luulivat hänen palaavan omiensa luokse ja lähtivät hänen peräänsä, eri suuntaan kuin hänen kumppaninsa. Eksytettyään takaa-ajajat kyllin loitolle hän saattoi kaartaa kohti itää etsimään rinteellä kiipeileviä kumppaneitaan.

Puolustautujat olivat edenneet hyvän matkaa viistosti alas jyrkkää rinnettä etsien kulkukelpoisia reittejä, yhtäällä helpompia, toisaalla tottumattomille hyvinkin

pelottavia. Tim oli helpottunut ajatellessaan, että ainakin paikalliset asukkaat olivat kiipeilleet rinteillä koko ikänsä. He olivat lopulta pysähtyneet suojaan syvennykseen, josta he näkivät länteen, mutta josta he itse eivät ainakaan loistaisi toisten silmiin.

”Oletteko kaikki paikalla ja kunnossa?” kysyi Tim heti päästyään linnun selästä alas.

”Kyllä olemme”, vastasi Mike. ”Manel ei ole joukossamme.”

”Mitä hänelle tapahtui?”

”En ainakaan nähnyt hänen joutuvan hyökkäyksen uhriksi.”

”Mielenkiintoista...” Tim vaipui mietteisiinsä.

”Mikä?”

”Se, miten hän kykenee elämään ikään kuin syvänteenasukkaita ei olisikaan. Jo alkaen siitä, miten hän saapui paikalle. Hän tuli Mindorista, eikö totta?”

”Kyllä”, vastasi Damal. ”Minä kuulin, kun hän sanoi niin.”

”Miksi hän tuli tänne, eikä kaakkoon, turvaan lähimmälle ylängölle? Miksi hän lähti suuntaan, jossa häntä saartoi kaksi suurta syvänettä? Miksi syvänteenasukkaat hyökkäsivät juuri hänen vartiovuorolleen? Miksi, kun ne hyökkäsivät taloon, ne jättivät ainoastaan hänen tavaransa riepottamatta? Miksi hän halusi auttaa meitä, mutta lähti juuri nyt, hyvästejä jättämättä?”

”Onko sillä merkitystä?” kysyi Alan. ”Manel on ihminen eikä syvänteenasukas.”

”Ehkä on, ehkä ei. Erikoista se on silti. Olen jo nähnyt, kuinka ihminen antaa myöten syvänteenasukkaiden painostuksesta, mutta voiko syvänteenasukas antaa myöten ihmiselle? Mikä häntä suojelee?”

”Emme voi enää kysyä sitä häneltäkään, kun hän on jo mennyt.”

”Häntä emme tavoita”, myönsi Tim. ”Mutta Agril meidän on löydettävä ja saatava takaisin. Lähtekää te takaisin Agankhorille. Minun on mentävä etsimään häntä.”

”Voiko Agankhorille mennä?” kysyi Mike. ”Eikö koko sola ole nyt täynnä syvänteensaukkaita?”

”Ei ole”, vastasi Entar. ”Olen siitä varsin varma. Syvänteenasukkaat tulivat sinne vain etsintäretkelle, eivätkä viivy siellä hetkeäkään kauempaa kuin on pakko. Ilma on niille sietämättömän ohutta.”

”Harkitkaa silti”, varoitti Alan. ”Jos tapaatte vielä syvänteenasukkaita, kuka teidät pelastaa? Olisiko parempi mennä vaikkapa Dimal Harmanin kirjastolle?”

”Mitä ne etsivät juuri Agankhorilta?” ihmetteli Alan.

Tim veti esiin korunsa paitansa alta.

”Esimerkiksi tätä”, hän sanoi.

”Minä lähden myös”, sanoi Alan huokaisten, katse koruun kiinnittyneenä. ”Minun hölösuisuudestanihan tämä ahdinko alkoi.”

”Minäkin lähden”, vaati Entar.

”Päättäkää siis, kuinka jakaudumme. Sitten lähdemme matkaan. Jos olette kirjastolla, ilmoittakaa merkillä.”

* * *

Tim ohjasi lintuaan kohti Kamandronia, lähintä syvännettä, jonne Agril olisi saatettu viedä, mikäli ryöstäjät olisivat syvänteeseen matkalla. Hänen kannoillaan seurasivat Alan, Entar ja Mingal. Määränpää oli valittu heidän ainoan, hataran arvauksensa pohjalta. Matkallaan he tähysivät alaspäin toivoen saavansa näkyviin ryöstäjät, tai mitä tahansa vihiä heistä. He pyysähtyivät matkan varrella taloihin kyselemään asukkaiden havaintoja. Syötävää he saivat kaikkialta, mutta tietoja ryöstäjistä ei ollut kenelläkään heille antaa. Vasta Kamandronia lähestyessään he näkivät hietikon, jonka poikki johtivat jäljet. Entarin silmissä jäljissä oli kylliksi yhtäläisyyttä Timin kuvauksen kanssa, jotta niitä saattoi pitää etsintäsuuntaa puoltavana vihjeenä.

He ylittivät Kamandronin reunaharjanteen, ja näöltään jo tutuiksi käyneet utuiset syvyydet avautuivat heidän eteensä. Tällä kerralla he eivät lentäneet syvänteen yli tai reunoja pitkin, vaan sukelsivat suoraan kohti sen keskus-

ta.

”Tässä meidän täytyy erota”, huusi Alan lintunsa selästä.

”Minä menen pohjoiselle sivustalle”, sanoi Mingal.

”Ottakaa te kaksi sitten itä ja etelä”, sanoi Alan.
”Minä menen länteen.”

”Toimikaa varovasti!” muistutti Tim. ”Tapaamme etelärinteellä, kun olette valmiit.”

Kohta he olivat toisilleen enää pieniä, ilman himerrykseen häviäviä pisteitä. Alan ohjasi lintuaan yhä alemmaksi. Lintu näytti kummeksuvan heidän kulkusuuntaansa, mutta suostui kuuliaisesti tehtävään.

Minuutit vierivät. Kasvillisuus muuttui verkkaan heidän allaan lajien jäädessä heidän taakseen ja uusien korvatessa niitä edessä avautuvista sumuisista syvyyksistä. Ilman tihetessä taivaanlaen sini kalpeni pikkuhiljaa ja alkoi lopulta verhoutua kaikkialla leijuvaan utuun.

Puut vähenivät ja loppuivat lopulta kokonaan. Ruohot alkoivat antaa tilaa pienille ja suurille saniaisille. Joukkoon ilmaantui sieniä, joista suurimmat kohosivat ihmistä korkeampina nuijina saniaisten ylle.

Lintu tuntui paremminkin uivan kuin lentävän tiheässä ilmassa. Alan ohjaili sitä laajasti kaartelevaa reittiä oikealle ja vasemmalle yrittäen löytää kulkureitin, jota ryöstäjät olisivat saattaneet käyttää.

Alan ohjasi linnun jo loivenevalle rinteelle ja laskeutui maahan tutkimaan epäselviä jälkiä, yrittäen saada edes joitakin vihjeitä toiveidensa puolesta tai niitä vastaan. Maaperä ei ollut kovin otollista jäljittämiseen, eikä edes jälkien jättäjien laji heitimiten hänelle selvinnyt.

Hän kohotti katseensa maasta ja huomasi lintunsa kadonneen. Ei olisi ihme, jos lintu pelkäisi matkallaan syvänteessä, mutta sillä tuskin olisi silti tapana poistua varoittamatta kokonaan paikalta. Alan tähyili ympärilleen. Lintua hän ei nähnyt, mutta sen sijaan hän kuuli askelia läheisen tiheikön takaa. Hetken kuluttua tuli näkyviin sekalainen joukko.

Kolme miestä ja joukko syvänteenasukkaita heidän

jäljessään. Alan katseli tulijoita liian yllättyneenä tehdäkseen muuta kuin seistäkseen ja tuijottaakseen heitä. Hän piiskasi aivonsa täyteen laukkaan yrittäessään päästä selvytyteen siitä, mitä moinen näky merkitsi ja miten hänen pitäisi sen suhteen menetellä.

Miehet ja syvänteenasukkaat olivat selvästi samaa joukkoa. Syvänteenasukkaat seurasivat heitä kuin karja paimenia, valppaan ja valmiin näköisiä, mutta johtotehtävät selvästikin miehille luovuttaneina. Joukko oli aseistautunut. Myös miehillä oli lyömäaseet, ja jonkinlainen värikäs merkki rintamuksessaan.

Miehistä etummainen tarkasteli samoin Alania ja hidasti vauhtiaan, kunnes koko joukko lopulta pysähtyi hänen eteensä. Alan huomasi seisovansa kasvillisuuden keskitse kulkevan väylän keskellä, kuin tien tukkeena. Joukko olisi päässyt hänen ohitse, mutta ei osoittanut aikomusta tehdä niin. Jokin hänessä oli pysäyttänyt heidät.

Mies katseli häntä arvioivasti, varuillaan, kenties hieman peloissaankin. Alan oli kuvitellut olevansa melko vaaraton näky lentopuvussa ja ilman aseita, mutta hänen rohkea aseettomuutensa ja rävähtämätön katseensa tuntuivat olevan miehelle aseistustakin pelottavampi näky.

Mielleyhtymät Maasta tulvahtivat nopeasti hänen mieleensä. Sotajoukko. Sotaväenosasto. Osastontunnukset. Arvomerkit. Hierarkia. Käskyvalta. Ilmoitusvelvollisuus.

Mies ei tuntenut häntä. Mies ei ymmärtänyt kuka ja mikä hän oli. Miehen katse suuntautui hänen lentopukuunsa, jota hän yhä käytti isäntäväeltään saamiensa paikallisten vaatteiden ohella. Eikä vain pukuun, vaan puvun rintamuksessa olevaan avaruusjärjestön tunnukseen. Hänellä oli nyt ohikiitävä tilaisuus kokeilla onneaan.

”Keitä te olette?” hän kysyi terästäen ääntään tulijoita varten tekaisemansa arvovallan voimalla.

Keino toimi.

”Minä olen Amar, länsirinteeltä”, vastasi mies, lauh-

keasti kuin lammas. ”Tämä on Regonin kolmas joukko. Tehtävä ulkolaaksoissa on onnistunut käskyn mukaisesti.”

”Onko teillä tietoa Agankhorille lähteneen joukon tuloksista?”

Mies maisteli paikannimeä.

”Se ei ole meidän puolemme vastuulla”, hän sanoi lopulta. ”Sinne päin menevät lähtevät Terandronista. Me valmistamme tätä seutua Vahvimmalle, joka tulee lähiaikoina Mormolista.”

”Mistä?” Nimi tuntui olevan Alanin tuntemaan maailman ulkopuolelta.

”Mormolista”, toisti mies yllättyneenä Alanin tietämättömyydestä. ”Hohtavien Soiden takaa.”

Kaukaa. Lähimmilläänkin hyvin kaukaa.

”Miten saitte tiedon?”

”Kaikkihan sen tietävät. Viimeisin tieto tuli tämän mukana.”

Mies osoitti kumppaniaan, joka käänsi vasenta hartiaansa häntä kohti. Hänen hartiallaan oli valkoinen levy, jonka pinnalle oli jaloillaan tarttunut parin vaaksan kokoinen, sudenkorentoa muistuttava hyönteinen. Jos hyönteinen oli heidän kirjekyyhkynsä, se oli arvatenkin kyyhkyjäkin nopeampi.

”Oletteko nyt menossa Regonin luokse?”

”Kyllä olemme.”

”Jatkakaa siis matkaanne.”

Joukko lähti matkaan, miehet katsellen suoraan eteensä, syvänteenasukkaat pälyillen häntä oudoksuvasti. Hän oli helpottunut päästessään heistä eroon ennen kuin hänen oma huijauksensa paljastui. Jäätään yksin hän yritti saada häkellyttävät havaintonsa järjestykseen.

Tärkein oli Agrilin ryöstäjien sijainti. Heitä oli siis nyt syytä etsiä Terandronista. Tieto helpottaisi heidän löytämistään huomattavasti.

Ihmisillä ja syvänteenasukkailla oli yhteistoimintaa. Miten sellaista oli päässyt syntymään, oli hänelle täysi arvoitus, mutta hänen olisi otettava se jatkossa huomioon. Oliko Manelkin siis ollut yksi heidän vakoojistaan?

Ylärinteiden alaisessa maailmassa oli järjestyneitä joukkoja, yhteiskunnan alainen yhteiskunta, josta hän ei tiennyt mitään. Kuinka moni muukaan tiesi? Mitä tapahtuisi, jos tämä toinen yhteiskunta saisi tahtonsa toteutetuksi? Kuka oli tämä Vahvin?

Alan harppoi sinne tänne yrittäen löytää kadonneen lintunsa. Lintu tuli kuitenkin itse hänen luokseen, kun syvänteenasukkaiden joukko oli ehtinyt kyllin loitolle heistä. He lähtivät matkaan kohti etelärinnettä. Lintu oli ilmeisen helpottunut siitä, että heidän suuntansa oli vihdoinkin pois syvänteestä.

Hän lensi lintunsa selässä etelärinteen tuntumassa sinne tänne, laajalla alueella, tällä kerralla tarkoitukseen näkyä mahdollisimman selvästi, jotta hänen kumppaninsa löytäisivät hänet. Hänen mielensä keveni, kun hän sai jälleen hengittää raikasta, viileää ilmaa kirkkaan siniseksi palautuneen taivaan alla. Ajan kuluessa muut liittyivät hänen seuraansa yksi kerrallaan. He laskeutuivat lähelle etelärinteen huippuja.

”Näin vain tuhottuja tai tyhjiä taloja”, kertoi Mingal. ”Alempana oli pelkkiä kasveja. En nähnyt edes syvänteenasukkaita.”

”Minä sain tietoja”, kertoi Alan. ”Agril saattaa olla Terandronissa, naapurisyvänteessä.”

”Keneltä sait tiedon?” kysyi Mingal.

”Näyttelin johtajaa ja sain tietoja joukolta, jossa oli ihmisiä ja syvänteenasukkaita”, selitti Alan. ”Heitä on niin paljon, että he eivät enää tunne toisiaan.”

”Se oli rohkea suoritus”, hengähti Tim. Hän ihmetteli, mahtoivatko Mingal ja Entar edes oivaltaa, kuinka täpärästi Alanin oli täytynyt uhkayrityksestään suoriutua. Jolleivät sitten joukot syvyyksissä olleet yhtä kokemattomia omissa tehtävissään.

”He ovat järjestyneet laajemmin kuin arvelin”, sanoi Alan. ”Heillä on jonkinlainen viestintäverkosto, jossa ovat osallisina myös suuret hyönteiset.”

”Entä seuraavaksi?” kysyi Mingal.

”Lähdemme seuraavaan syvänteeseen”, sanoi Alan. ”Jaksatteko?”

”Jaksamme”, vastasi Entar koko joukon puolesta kuin itsestäänselvyytenä.

”Terandron on pitkänomaisempi syväne kuin tämä”, sanoi Alan. ”Meidän kannattaa ehkä mennä sinne kaksi tästä ja kaksi loitommasta päästä.”

”Minä ja Tim voimme aloittaa loppupäästä”, ehdotti Entar.

”Tehdään niin”, myöntyi Alan. ”Tuo ylärinteellä oleva sola on helpoin kohta päästä Terandroniin. Sitä kautta lentäessämme emme myöskään näyttäydy rinteiden tarkkailijoille enempää kuin on väistämätöntä.”

He nousivat ilmaan ja ohjasivat lintuja ylös rinnettä, metsiköstä toiseen puiden latvusten lomassa pujotellen. Solan lähestyessä puusto alkoi harveta ja he kannustivat lintuja kiihdyttämään vauhtia.

Alan painautui matalaksi lintunsa selässä, kun se kääntyi vaakalentoon lähellä solan louhikkoista pohjaa. Hän ei ilmavirralla nähnyt enää selvästi eteensä. Ohjaus oli nyt linnun vallassa.

”Pitäkää kiinni!” huusi Mingal, kun sola päättyi ja sen pohja kääntyi jyrkäksi, Terandronin syvyyksiin viettäväksi rinteeksi. Entar ja Tim jatkoivat vaakalennossa ja jäivät pian pelkiksi pisteiksi vaaleansinertäviin korkeuksiin Alanin ja Mingalin lintujen jatkaessa syöksyään rinnettä myötäillen ja esteitä väistellen. Ilmanpaineen nousu koski heidän korviinsa. Aikaa tuntui kuluvan loputtomiin, ennen kuin Alan ja Mingal päättivät heidän olevan siinä määrin syvällä, että oli aika hidastaa vauhtia ja tarkastella ympäristöä.

He etsivät merkkejä asutuksesta. Joitakin hylättyjä rakennuksia he löysivätkin, mutta eivät vielä syvänteenasukkaiden joukkoja tai oleskelupaikkoja. He jatkoivat matkaa yhä syvemmälle syvänteeseen, ja lopulta, syvännettä kiertävällä tasamaasuudella Mingal lopulta huomasi jotakin.

”Tuolla on joitakuuta liikkeellä”, sanoi Mingal ääntään madaltaen ja etuoikealle osoittaen. Vauhdin hidastuttua tuulen ääni oli heidän helpotukseensa hiljennyt kuiskaukseksi. He pohtivat, mihin jättää lintunsa, sillä

niillä syvyyksillä ei lintuja juuri näkynyt, ja jokainen sellaisen selässä istuva olisi luonnostaan epäilyttävä.

Heidän löydettyään sopivan pensaikon he laskeutuivat sen taakse. Mingal jäi pensaiden taakse lintujen kanssa, tietoisena siitä, että hänellä ei olisi taitoa käsitellä syvänteenasukkaita siten kuin Alan teki. Alan itse tiesi myös, että hänen onnensa tuskin jatkuisi loputtomiin. Jos syvänteenasukkaat taitaisivat vallankäytöstä edes alkeita, hän jäisi lopulta kiinni.

Liikkeelläolijat tulivat kallionulkoneman takaa, jälleen muutama mies, joita seurasi joukko syvänteenasukkaita.

”Kuka sinä olet?” kysyi joukon etummainen heti Alanin nähtyään. Alan kiristeli hampaitaan harmista menetettyään aloitteen tulijalle.

”Olen johtamassa toimintaa Harmaninlaakson pohjoisosassa”, muotoili Alan pysytellen nimettömyyden ja monikäsitteisyyden suojassa.

”Miksi sinulla ei ole tunnusta?” tiukkasi mies.

Alan veti hitaasti henkeä.

”Me olemme nyt tehtävissä”, hän sanoi arvovaltaisimmalla äänellään. ”Tunnuksista huolehditaan sitten, kun on niiden aika, ja niistä huolehtivat vain ne, joita asia koskee. Vie joukkosi perille, äläkä puutu sinulle kuulumattomaan.”

Mies viittasi joukon liikkeelle luoden Alaniin tuiman, uhmakkaan katseen, mutta ei sanonut mitään.

”Hetkinen vielä!” vaati Alan asettuen miehen eteen.

”Niin?” vastasi mies kärsivällisyytensä kooten.

”Missä on pohjoisrinteelle lähetetty joukko?”

Alan toivoi hartaasti, että tämä uskallettu kysymys ei paljastaisi totuutta hänestä.

”Minä en tiedä”, vastasi mies. ”Ykkönen ja kakkonen ovat tuolla yläluolalla. Siellä saatetaan tietää.”

Joukko jatkoi matkaansa. Takimmaisiet syvänteenasukkaat vilkuilivat häntä mennessään.

”Hämmästyttävä suoritus!” sanoi Mingal ihailien Alanin palattua pensaille.

”Nyt meidän on mentävä yläluolalle, missä se sitten

lieneekään”, sanoi Alan muistellen, mihin suuntaan joukon johtaja oli kättään heilauttanut.

He lensivät loivasti yläviistoon paljasta rinnettä seuraten. Pian näkyviin tuli luolan suu, ja sen sivuitse kulkeva kulkureitti, jonka vaikeakulkuisimpia osia oli muokattu turvallisemmiksi kävellä. He jättivät linnut alemmaksi rinteelle. Nämä näyttivät rauhattomilta, mutta olivat jo ehtineet todistaa kuntoisuutensa tavalla, johon aniharva niiden lajikumppaneista rohkenisi.

Luolasta tuli syvänteenasukas, joka pysähtyi äkisti säikähtyneen näköisenä Alanin nähdessään. Mingal pysyi varovaisesti loitompana.

”Ovatko Harmaninlaakson joukot täällä?” kysyi Alan arvaten, että arasti pälyilevälle olenolle tuskin tarvitsisi kovakasvoista näytellä. Syvänteenasukas tyytyi vain osoittamaan sormellaan luolaan, lähelle sen suuta. Samassa Alan näkikin, että luolassa oleskeli jo sen sisääntuloaukolla useita syvänteenasukkaita, joista suurin ja yrmein pani merkille itsestään puhuttavan. Tämä mulkaisi Alania ja jäi odottamaan hänen asiaansa.

”Missä ovat Harmaninlaakson pohjoisrinteelle menevät joukot?” kysyi Alan.

”Garkholin joukot?” kysyi syvänteenasukas vahvasti murtaen. ”Yhä siellä. Ne viipyvät aina.”

Terandronistakaan ei siis kannattaisi etsiä enää pidempään. Alan kääntyi lähteäkseen.

”Kuka sinä olet?” kysyi syvänteenasukas. ”Sinun on ilmoitauduttava. Se on sääntö.”

”Ryhmälle tuleva uusi komentaja”, vastasi Alan olkansa yli mennessään, uhmakkaan ylimalkaisesti, yrittäen vapautua ympärilleen sulkeutuvasta ansasta. Hän harppoi matkoihinsa, yrittäen vaikuttaa paremminkin kiireiseltä kuin hätäntyneeltä.

”Seis!” huusi syvänteenasukas. ”Sano nimesi!”

Alan saavutti Mingalin ja linnut. He lähtivät kiireesti matkaan toivoen, että syvänteenasukas ei ehittäisi heidän peräänsä näkemään heidän lähtöään. Heidän epäluulonsa Alan ymmärsi jo herättäneensä. Heidän olisi löydettävä ja pysäytettävä Tim ja Entar, jotta nämä eivät lentäisi suo-

raan surman suuhun.

Matka ylös oli pitkä, mutta helpotukseksi he näkivät nousun kestäessä kaukana kumppaniensa kaksi lintua, jo matkalla pois päin syvyyksistä. Nämä huomasiivat myös heidät ja käänsivät suuntansa heitä kohti.

”Mitä näitte?” kysyi Alan kumppaniensa saavutettua heidät korkealla syvänteen yläpuolella.

”Vain syvänteenasukkaita kuljeksimassa”, vastasi Entar. ”Olimme vähällä saada osuman keihäistä.”

”Agrilin kaappaajat eivät ole täällä”, kertoi Alan. ”Meidän on mentävä takaisin Harmaninlaaksoon etsimään heitä.”

He ohjasivat jo pitkään lentäneet lintunsa kohti Harmaninlaaksoa yrittäen saada ne suostumaan vielä jatkuvaan voimienponnistukseen. Linnut näyttivät ymmärtävän matkustajiensa hätää, ja osallistuivat vastustelematta koetukseen.

”Miten ihmiset voivat johtaa syvänteenasukkaita?” ihmetteli Mingal muistellen syvänteissä näkemiään käsittämättömiä näkyjä.

”Ehkä he ovat antaneet periksi?” arvaili Alan. ”Ehkä se on eräs tapa suojautua?”

Vuorenhuiput jäivät taakse yksi toisensa jälkeen lintujen lentäessä kohti Harmaninlaaksoa ja miesten mittaillessa katseellaan maastoa alapuolellaan. Ne harvat ihmisen kaltaiset olennot, jotka he korkeuksista laskeutuivat lähempää katsomaan, olivat tuskin olleet osallisina Agrilin katoamiseen.

Lopulta he saapuivat Harmaninlaaksoon, mutta matka ei vielä ollut ohi, sillä Dimal Harmanille oli reunavuorilta vielä ilmaulappaa ylitettäväksi. Suuri keskusvuori lähestyi tuskastuttavan hitaasti.

He saapuivat kirjastolle, mutta heidän sisään kiirehtivät askeleensa hidastuivat olemattomiin, kun he näkivät oviaukosta ulos ulottuvan lintujen kutsunauhan. Näyn kertoma sanoma sai pian vahvistuksensa, kun he astuivat sisään, mutta eivät löytäneet sieltä ketään. Vain pitkin huoneita paiskotut huonekalut kertoivat, että paikalla oli kamppailtu. Koska tavarat olivat pääosin

tallessa, kyseessä ei ilmeisesti ollut ollut etukäteen suunniteltu ryöstö.

”He olivat täällä”, puki Alan ilmeisen sanoiksi. ”Heidät on viety.”

”Mistä lähdemme etsimään heitä?” kysyi Mingal.

”Jos minä olisin syvänteenasukas, lähtisin etelään tai lounaaseen, kiireesti tiheämpään ilmaan”, tuumaili Entar.

”Sinne mekin sitten lähdemme”, päätti Alan. ”Muitakaan ehdotuksia ei taida olla.”

Nääntyneinä loputtomiin jatkuvasta retkestään he lähtivät kohti alarinteitä. Linnut keräsivät voimiaan liitäen sinne tänne vievin hitain kaarroksin. Miehet tähysivät maastoa nähdäkseen, olivatko kaappauksen uhrin jättäneet itsestään ja kulkusuunnastaan muita merkkejä.

”Näettekö? Tuolla!” huudahti Entar pian ja osoitti kallioita alempana. Kivien päällä oli vaatekappale.

”Tangalin paita”, totesi Alan heidän lähestyessään paikkaa. ”Se on ehyt. Verta ei näy.”

”Se taitaa olla merkki”, arveli Tim. ”Hän on ottanut Ekalista mallia ja jättänyt meille tienviitan suuntaa osoittamaan.”

”Sikäli kuin syvänteenasukkaat jatkavat matkaansa suoraan.”

”Tämä auttaa meitä kuitenkin huomattavasti eteenpäin.”

Tim laskeutui kallioille ottamaan paidan talteen ja nousi sitten muiden seuraksi takaisin ilmaan.

”Jatketaan matkaa”, sanoi Alan. ”Kyllin hitaasti, jotta näemme kaiken tarpeellisen.”

Matalalla lentäen, metsiköltä toiselle kaarrella he haravoivat katseillaan maastoa, mitään löytämättä. Kun heidän ensimmäinen havaintonsa sitten onnistui, se ei tapahtunut silmien, vaan korvien voimin.

”Kuuletteko?” sanoi Mingal. He hidastivat lentonopeuttaan.

”Minä en kuule mitään”, vastasi Alan.

”Huutoja.” Mingal osoitti suuntaa, josta oli äänet kuullut. ”Juuri nyt niitä ei enää kuulu, mutta meidän kan-

nattaa mennä tuonne.”

He jatkoivat matkaa Mingalin osoittamaan suuntaan, ja pian muutkin alkoivat kuulla satunnaisia huudahduksia, ja lopulta myös toiminnan ääniä.

”Siellä on taas leiri”, sanoi Alan nähtyään pilahduksen puiden lomitse. ”Laskeudutaan tähän.”

Leiri oli perustettu kahden jyrkän kallioseinämän väliin, kiilanmuotoiseen syvennykseen, ja syvennyksen suu oli suljettu luonnonaineksista tiiviisti rakennetulla aidalla.

”Vartijoita on nyt enemmän kuin ennen”, totesi Alan. ”Ja ne ovat vahvemmin aseistettuja.”

He jättivät linnut taakseen ja hiipivät eteenpäin tähyilemään leiriin pensaiden takaa.

”Siellä taitaa olla myös rakennuksia”, sanoi Mingal.

Aidan takaa hämmöttivätkin parin puusta ja kivistä kyhätyn rakennelman huiput.

”Agankhorilaisia!” huoahhti Mingal nähtyään vilahduksen tutusta myöhemmin tulleesta miehestä leirin portin tuntumassa.

”Taisimme löytää, mitä etsimme.”

”Niin taisivat nuokin”, sanoi Entar hiljaa taakseen katsoen.

Takaa heidän sivuilleen astui joukko syvänteenasukkaita, keihäillään heitä kohti osoittaen.

8

Tim tutki rakennuksen seinää. Se oli liian tukeva purkaa ja päästä läpi. Ja jos he onnistuisivatkin saamaan sen rakenteet liikkumaan, rakennus voisi silloin sortua heidän päälleen.

Oviaukolla oli vartija, karvainen ja rujokasvoinen. Aina välillä tämä kurkisti sisään nähdäkseen, ettei tekeillä ollut mitään pakenemiseen tähtäviä hankkeita. Kaikki Agankhorilta paenneet olivat leirillä, rakentamassa siihen lisää rakennuksia sekä uutta muuria, joka valmistuttuaan korvaisi sisäpuolelleen jäävän muurin. Joukosta puuttui vain Agril, joka oli joutunut syvänteenasukkaiden ryöstämänä kadoksiin jo aiemmin.

Alanilla kumppaneineen oli yhä varusteensa. Syvänteenasukkaat olivat ensin etsineet heidän vaatetukseensa mahdollisesti kätkeytyjä esineitä, mutta jättäneet sitten työn kesken muiden kiireidensä edeltä ja sulloneet heidät rakennukseen. Entar näytti kumppaneilleen säkkiään, jossa oli yhä suolapalloja.

”Valmistautukaa lähtöön”, hän sanoi ääntään madaltaen ja siirtyi kohtaan, josta hän näki oviaukosta ulos.

”Aiotko onnistua tuossa?” kysyi Alan ällistyneenä paikallisen kumppaninsa valmiudesta tehdä suunnitelmia.

”Aion. Me saamme kaikki ulos, jos he ymmärtävät lähteä heti. Nuo tuolla ovat ilmeisesti tulossa hakemaan meitä.”

Entar osoitti vaivihkaa sormellaan ulos, suuntaan, josta joukko vartijoita oli tulossa kohti rakennusta. Hän otti esiin kaksi palloa ja iski niihin kipinän. Pallot eivät kuitenkaan ehtineet syttyä roihuun, sillä hän puristi kämmenellään valmistamansa kyllästetyt kankaanpalat palopisteiden päälle. Hän odotti oikeaa hetkeä.

Vartijat olivat enää kymmenen, viidentoista askellen päässä rakennuksesta.

”Nyt!” huusi Entar ja heitti pallot ulos, toisen oviaukon vartijan jalkoihin ja toisen ulos, hiukan loitommaksi, kohti tulijoita. Hän sytytti heti kaksi palloa lisää ja heitti ne jälkimmäisen seuraksi pihalle.

Pallot päätyivät heidän ja uloskäynnin väliin. Alanista näytti ensin, että Entar oli valinnut typerimmän mahdollisen vaihtoehdon pallojen suunnaksi, altistaen heidät pihan syvänteenasukkaille, mutta sulkien heidän oman reittinsä ulos. Entar kuitenkin tiesi, mitä teki. Syvänteenasukkaat huusivat säikähdyksestä ja raivosta ja alkoivat juosta kohti rakennusta ja miehiä palavan alueen sivuitse. Ensimmäisestä pallosta ihoonsa palavia roiskeita saanut ovenvartija oli vetäytynyt loitommaksi ja hätisteli tovereitaan pysymään loitolla tulesta.

Vangit jäivät lähes vartioimatta, ja huomattuaan tilaisuutensa koittaneen he lähtivät ryntäykseen kohti porttia ja vapautta, juuri kuten Entar oli laskenutkin.

”Suoraan läpi!” huusi Entar ja kiskaisi kumppaneitaan käsivarresta, johtaen heidät juoksuun suoraan päin pallojen syöksemää tulimattoa ja sen läpi. He selviytyivät uhkayrityksestään vain vähin palovammoin, vaatteet roiskeista savuten. Syvänteenasukkaat kiersivät paloalueen ja jäivät pakenijoista jälkeen.

Linnut olivat ilmeisesti päättäneet, että käyntiin lähtenyt taistelu ei kuulunut enää niiden tehtäviin, ja poistuneet paikalta. Jäljellä oli vain yksi, Timin uskollinen ystävä. Se yritti tapansa mukaan häätää syvänteenasukkaita loitommalle, mutta nämä osasivat puolustaa itseään kyllin hyvin pakottaakseen henkensä kaupalla hyökkäilevän linnun perääntymään kerran toisensa jälkeen.

Agankhoria kohti pakeneva joukko oli juuri kokoontumassa, kun metsiköstä säntäsi heitä kohti lisää aseistautuneita syvänteenasukkaita. Alanin kauhuksi nämä tunkeutuivat joukon keskelle ja erottivat Timin muista. Tim oli nyt saarroksissa ja pahoin alakynnessä. Kolme syvänteenasukasta tarttui häneen ja alkoi raastaa häntä takaisin kohti leiriä. Alan oli lähdössä Timin avuksi, mutta kohtasi rivistön tappoaseita. Jäljelle jääneet

syvänteenasukkaat kääntyivät nyt pakenijoita kohti ja lähtivät ajamaan heitä takaa. Takaa-ajajat eivät olleet kumaraisia, alikuntoisia räpäileitä, vaan ilmeisesti hyvin ruokittuja ja harjaantuneita, ja hapenpuute näytti vaivavan näitä selvästi vähemmän kuin muita syvänteenasukkaita.

”Hajaantukaa!” huusi Alan.

He hajaantuivat, kuuliaisina asiantuntijanaan kunnioittamansa Alanin tietämykselle. Takaa-ajajat eivät antaneet uuden käänteen hämmentää itseään, vaan he valitsivat itselleen omat takaa-ajettavat. Alania kauhistutti ajatus naisista pakenemassa raakalaisia, mutta nämä näyttivät kunnoltaan kyllin vahvoilta paetakseen ohueen ilmaan tottumattomampia takaa-ajajiaan.

Alan vilkuili irvistelevää, murisevaa olentoa, joka ajoi häntä yli kivien ja mättäiden, tiheiköstä toiseen, kallionkumpareille ja niiltä alas. Hän etsi mitä tahansa maaston muotoja, jotka voisivat antaa hänelle etua takaa-ajossa. Lopulta, juostessaan kahden kallionkohouman välitse hän löysi etsimänsä, alhaalla riippuvan ohuen, notkean oksan kallion äyräällä takaa-ajajan jo tavoittaessa häntä. Nuoruutensa sankaritarinoista mallia ottaen hän hyppäsi ja tarttui kiinni oksaan. Oksa myöti hänen painonsa alla, mutta veti hänet lopuksi laajaan keinahdukseen alempana jatkuvan maaston ylle.

Kuului raskas mätkähdys, jota seurasi enteellinen hiljaisuus. Oksa keinahti takaisin kohti lähtöpaikkaansa ja Alan katsoi alas. Äyrään takana ei ollut pelkästään kymmenisen jalkaa alempana jatkuva maankamara, vaan seinämä putosi pystysuorana allaan ammottavaan railoon, jonka pohjalta kohosi terävsärmäisiä kallionkappaleita. Niihin hänen huono-onnisempi takaa-ajajansa oli murskannut vartalonsa railoon pudotessaan.

Maasto suosi muiden pakoa rinteen noustessa ja metsän tihetessä. Aseenkanton vielä tottumattomat takaa-ajajat juuttuivat kiinni tiheikköjen puihin ja kadottivat takaa-ajettavansa lopulta näkyvistään. He alkoivat etsiä toisiaan alettuaan luottaa siihen, että takaa-ajo oli päättynyt. Yksi toisensa jälkeen he tavoittivat

toisensa, uskaltamatta huutaa toisiaan, jotta eivät kiinnittäisi itseensä enää enempää huomiota. He olivat selvinneet lähinnä juoksemisesta aiheutunein naarmuin. Mingalilla oli kaksi vertavuotavaa haavaa, jotka hän oli saanut käsiryssä kallonrinteellä, ennen kuin hänen vastustajansa putosi alas.

He lähtivät matkaan kohti Agankhoria, varoen synnyttämistä ääniä ja muutenkaan herättämättä huomiota.

* * *

Agril oli juossut loputtomasti, enimmäkseen ylämäkeen. Jossakin hänen takanaan oli joukko syvänteenasukkaita. Tapahtumien huumaannuttamassa mielessäänkin hän tiesi, että jos ne saisivat hänet uudelleen kiinni, hän olisi mennyttä. Hänen haavansa kirvelivät hänen hikensä valuessa niihin. Hänen saamansa iskut, tahallisesti suunnatut ja annetut, olivat uutuudessaan ja typeryytävissä järjettömydessään sekä kipeyttäneet hänen vartalonsa että lyöneet hämmentyneeseen lamaanukseen hänen mielensä. Hän tiesi kyllä, miten syvänteenasukkaat uhrejaan kohtelivat, mutta se ei silti vähentänyt hänen järkytystään, kun hän joutui kokemaan sen itse.

Hän ei ollut tarkoin selvillä siitä, minne hänet oli tuotu, mutta hän otaksui olevansa jossakin Terandronin läntisillä liepeillä, matkalla länteen. Nyt hänen nousunsa oli päättynyt harjanteen huipulle. Edessä oli laskeutuminen solaan, ja sitten nousu uudelle, korkeammalle vuorenharjanteelle.

Aurinko oli jo harjanteen takana ja ilta nopeasti hämärtyvässä. Yöllä kiinnijoutumisen vaara kasvaisi entisestään. Agril ei kuitenkaan uskaltanut pysähtyä. Ylhäällä hän ponnisti näköään löytääkseen maiseman keskeltä otollisimman kulkusuunnan, jota hän sitten alhaalla kulkiessaan yritti edes summittain noudattaa. Osan ajasta hän tähyisi tähtiä säilyttääkseen suuntansa niiden avulla.

Samassa hän törmäsi johonkin. Jhonkuhun, elävään

olentoon. Hän suistui jaloiltaan ja hänen jo rasiuksen piiskaama sydämensä yltyi säikähdyksestä täyteen lauka-
kaan.

”Kuka olet?” sai hän sanotuksi, edes jotakin tapahtu-
masta ymmärtääkseen. Pimeydeksi tihenevästä hämärästä
kuului naurahdus.

”Minä ajattelin kysyä sinulta juuri samaa”, sanoi
oudolla tavalla karhea miehen ääni.

”Minä olen Agril, Agankhorilta”, vastasi Agril takai-
sin jaloilleen noustessaan. ”Pääsin juuri syvänteenasuk-
kailta pakoon.”

Mies pimeydessä oli hetken hiljaa, kuin arvioiden
kuulemaansa. Tämä astui askeleen eteenpäin, ja tämän
hahmo alkoi erottua pimeänhämrästä maisemasta.

”Ei syvänteenasukkaita tarvitse paeta”, tuhahti mies.
”Niitä voi käskeä.”

”Eivät ne minua totteli”, sanoi Agril

Miehen puhetapa sai Agrilin hämilleen. Siinä oli
voimaa, vaarallista, hallinnasta päästettyä voimaa,
jollaista kenenkään ei olisi pitänyt päästää vallitsemaan
elämänsä. Maailma tuntui kutistuvan hänen edessään,
joutuvan hänen lujasti ja piittaamattomasti puristavan
nyrkkinsä sisään.

”Ne ovat *heikkoja*”, sanoi mies. ”Ne joutuvat
pysyttelemään teriensä ja keppiensä takana suojassa
selviytyäkseen edes seuraavaan päivään. Ja toistensa
takana. Niiden ainoa toivo on, että joku niitä älykkäämpi
johtaa niitä. Kyllä ne tottelevat. Ne syövät vaikka tomua,
jos niitä oikealla tavalla käskee. Ja minä käsken,
kaikessa, missä tarvitaan. Alistumisen aika on nyt ohi.
Tänne tulevat pian ne, jotka tietävät, miten käskyn voima
toimii, ja mitä sillä voi saada aikaan.”

”Kuinka ihmisiä tappava syvänteenasukas voisi antaa
itsensä kenenkään...?”

”Ei se ole jotakin, mitä annetaan”, keskeytti mies. ”Se
otetaan. Siinä se ero.”

Agril jäi katselemaan sanattomana, kun mies lähti
jatkamaan matkaansa hänen ohitse, hänen tulo-suun-
taansa.

”Sinä otat tai sinut otetaan”, sanoi mies hyvästiksi mennessään ja päästi oudon naurahduksen. ”Niin yksinkertaista se on.”

Agrilia sivuuttaessaan mies oli hetken ajan kyllin avoimella alueella ja kyllin lähellä häntä, jotta hän erotti tämän piirteet. Tämä näytti kuluneelta ja väsyneeltä, mutta silti levottomalta. Tämän hiukset olivat poissa ja iho kuivuuttaan halkeillut. Tällä oli muutama arpikin.

Miehen sanat riehuivat Agrilin mielessä kuin tulipalo, jonka hän näki polttavan poroksi koko tuntemansa maailman. Kyyneleet kohosivat hänen silmiinsä, kun hän tunsu oman avuttomuutensa tapahtumien edessä. Olisiko edes Garan Ankor voinut tätä ymmärtää, saati sitten torjua? Ihmisten aika oli ohi. Jäljelle jäisi vain kahdenlaisia syvänteenasukkaita.

Agril lysähti kivelle istumaan, liian nääntyneenä jatkaakseen matkaansa, liian nääntyneenä tekemään muuta kuin itkemään.

* * *

Tim oli vankina samassa rakennuksessa kuin Agankhorilta tulleet edellisellä kerralla. Hänellä oli nälkä; ennen vangitsemistaan hän ei ollut ehtinyt syödä juuri mitään, ja sen aikana häntä ei ollut ruokittu. Yrittivätkö hänet vanginneet ja häneltä tietoja tiukkaavat syvänteenasukkaat heikentää häntä, vai eivätkö ne vain piitanneet hänen tarpeistaan? Nälkä tosin ei olisi hänen ongelmansa pitkään, sillä jos Terandronista kutsuttaisiin väkeä tunnistamaan häntä, hän saattaisi päästä hengestään hyvän aikaa ennen nälkään nääntymistään.

Kuultuaan vangitsijoidensa puhuvan keskenään Karakonin Kivestä Tim oli kiireimmiten kätkenyt korunsa rakennuskivien väliin siten, että se oli paremminkin rakennuksen ulko- kuin sisäpuolella.

Illan tullen syvänteenasukkaat paneutuivat levolle jättäen vain yöksi työllistetyt ja näiden valvojat jalkeille. Pimeys tiheni, kunnes alueella ei nähnyt enää mitään ilman tulta. Pieni tuli olikin viritetty pihamaalle, mutta se

ei hiipueessaan sanottavasti valaissut ympäristöä.

Hiljainen rapina havahdutti Timin. Se ei tullut oven suunnalta, vaan katolta. Tim nousi ja asettautui lähelle äänen lähdeä. Pimeydessä hän ei nähnyt sen aiheuttajaa. Hän tunnusteli ja kiskoi kattokiviä. Muutama pienehkö kivi irtautui ja jäi hänen käsiinsä. Rapinan tuottaja työntyi aukosta sisään. Tim tunsu käsissään ilahduttavan, tutun linnunnokan ja kaulan. Nokka kannatteli pientä oksaa, jossa oli runsaasti sormenpään kokoisia hedelmiä.

Tim söi nopeasti lintuystävänsä tuoman lahjan ja silitti toisella kädellään tämän kaulaa. Aukko, jonka hän oli kattoon tehnyt, oli luultavasti liian pieni hänen vartalolleen ja ulos kiipeäminen ylipäänsä liian äänekestä onnistuakseen salaa. Hänelle oli arvoitus, miten lintu oli päässyt paikalle vartijoiden havahtumatta. Kukaan ei näyttänyt huomanneen sen läsnäoloa vielääkään. Hänen mielessään käväisi ajatus nopeasta lähdöstä linnun jaloista riippuen, mutta lintu ei välttämättä kuormattuna onnistuisi sellaisessa ilmaannousussa.

Lintu oivalsi, ettei saisi Timiä mukaansa, ja vetäytyi aukosta. Ellei se voisi pelastaa ystävänsä, se toisi tälle ainakin lisää syötävää. Sinä yönä Tim sai syödäkseen kylläiseksi asti.

Aamulla hänen vankilansa ovesta heitettiin sisään vedellä täytetty nahkaleili ja muutama tapettu, nylkemätön pikkueläin, kenties hänen ateriakseen tarkoitettu. Vettä hän uskaltautui maistamaan, koska ei uskaltanut jättää juomatilaisuutta käyttämättä. Vesi maistui kyllin puhtaalta, jotta hän uskaltautui juomaan sitä lisää.

Ovelle asetettiin yksi vartija lisää. Häntä ei pantu pakkotöihin. Pelättiinkö hänen pääsevän työmaalta pakoon? Muun tekemisen puutteessa hän jäi loikomaan makuupaikalleen. Hän ehti torkkua ehkä tunnin tai pari, ennen kuin ulkoa alkoi kuulua riitelyn ääniä.

”Tiehesi!” huusi yksi.

”Sinä lupasit minulle osuuden!” vaati toinen.
”Kiipesin korkealle saadakseni ne kaksi.”

”Jaosta päätän minä!”

Tim kurkisti oviaukosta ja ennätti juuri parahiksi näkemään, kuinka suurempi syvänteenasukas pieksi pienempää keihäänvarrella.

”Vaihto!” huusi suurempi toiselle Timin vartijoista. ”Tämän räpäleen vuoro jatkuu, kunnes se oppii pitämään suunsa.”

Pienempi syvänteenasukas sysättiin oviaukolle, jolle vapautettu vartija antoi tälle auliisti tilaa.

”Ja jos teet tuossa työssä virheen, tiedät kyllä, mitä sinulle tapahtuu!” muistutti keihäänvarrella lyöjä.

Uusi vartija huomasi Timin katselevan ulos ja alkoi häättää häntä takaisin sisemmälle samanlaisin keihäänis- kuin kuin oli itse vastikään saanut. Lyöntien loputtua Tim jäi maahan istumaan ja hoivailemaan vertavuotavaa nenäänsä. Hän katseli ovelle palannutta syvänteenasukasta, joka arpisesti ulkomuodostaan päätellen oli joutunut iskujen uhriksi usein ennenkin. Tunsiko tämä itsetuntonsa kohenevan, kun oli löytänyt jonkun vielä itseään heikomman, jota piestä? Verenvuodon tyrehtyttä Tim paneutui takaisin makuulle.

Iltapäivällä Tim heräsi uudelleen ja katseli leiriä, tällä kerralla varovaisesti kauempana oviaukosta. Suuri, pienempänsä päälle käynyt syvänteenasukas näytti olevan joukon komentaja. Muut syvänteenasukkaat kavahtivat tätä, lukuunottamatta kahta pientä kyyryselkää, joilla saattoi olla jonkinlainen erivapaus syvänteenasukkaiden yllättävän monimutkaisessa arvojärjestelmässä. Nämä ilveilivät ja tekivät kujeitaan töihin pakotetuille syvänteenasukkaille. Ihmisiä ei näyttänyt sillä kerralla olevan vankeina hänen lisäksi.

Leiriin tuli ajoittain vierailevia syvänteenasukkaita, joilla oli komentajalle asiaa. Tim ei onnistunut kuulemaan, mistä nämä puhuivat. Myöhemmin leirin väki näytti havahtuvan yhdessä hänen kanssaan, kun tulijoita oli kokonainen joukko. Joukko marssi sisään kuin olisi omistanut leirin.

”Täälläkö se mies on?” kysyi joukon johtaja ilmeisesti olettaen kaikkien tietävän, kenestä oli puhe. Leirin komentaja viittasi keihäällään kohti rakennusta, jossa

Tim oli. Kaksi tulijoista harppoi aikailematta oviaukolle, ja vartijat väistyivät näiden tieltä. Nämä kaksi raahasivat Timin ulos.

”Minä tunnen sen!” huudahti yksi joukosta. ”Se karkasi kerran...”

Joukon johtaja vaiensi puhujan ärähtämällä. Joukko siirtyi takaisin leirin ulkopuolelle lukuunottamatta kahta, jotka pitelivät Timiä aloillaan. Joukon jäsenet kävivät neuvottelua keskenään. Johtaja vilkaisi vähän väliä kohti leiriä ja näytti kaiken aikaa voitonriemuisemmalta. Tämän katseesta loisti ahneus. Vihdoin joukon johtaja antoi merkin, ja Timiä pidätelleet raahasivat hänet ulos leiristä joukon luokse.

”Seis!” huusi perään ennättävä leirin komentaja. ”Me tarvitsemme sitä vielä. Minne olette menossa?”

”Terandroniin, hankkimaan vastauksia pariin kysymykseen”, vastasi joukon johtaja.

Komentaja yritti vastustella, mutta joutui perääntymään keihäänkärkien edessä. Joukko lähti matkaan Tim mukanaan.

He eivät ehtineet kauemmaksi kuin metsikön toiselle puolelle, ennen kuin joukon johtaja pysähtyi.

”Ne eivät tienneet!” johtaja riemuitsi. ”Ne eivät enää olisi täällä, jos olisivat tienneet. Nyt Toraghin lupaama linna on meidän.”

Tim aprikoi, minkälainen löytöpalkkio hänestä oli luvattu. Minkälaisia linnoja oli syvänteenasukkailla? Johtajan käyttämä sana tarkoitti suojamuurein varustettua asumusta, sellaista, joita vuorilla oli tietyillä seuduilla joskus rakennettu syvänteenasukkaiden hyökkäyksien varalta. Olivatko nämä onnistuneet ryöstämään linnan?

Johtaja astui Timin eteen.

”Ei meidän Terandroniin tarvitse mennä”, johtaja sanoi. ”Gron Suuren ei tarvitse tietää tästä mitään. Anna pa nyt Kivi tähän.”

”Minulla ei ole sitä”, vastasi Tim.

Tim painettiin lähintä puuta vasten. Hänen kurkulleen asetettiin keihään terä.

”Älä pakota meitä ottamaan sitä itse”, neuvoi johtaja

häntä. ”Kadut seurauksia varmasti.”

”Se on leirissä”, sanoi Tim. ”Minulla ei ole sitä täällä.”

Johtaja jäähmettyi paikoilleen kasvoillaan tyrmistynyt ilme. Tämän silmissä alkoi kuitenkin kyteä tuli.

”Ne tiesivät sittenkin!” tämä huusi. ”Äkkiä takaisin! Nyt me näytämme sille huijarille!”

”Kuulehan!” aloitti Tim, mutta syvänteenasukkaalla oli liian kiire kuunnella enää ketään.

”Me revimme ne kaikkien nähden!” julisti johtaja yllyttäen joukkonsa juoksuun. Timiä juoksetettiin muiden mukana.

Joukko syöksyi leiriin keihäät ojossa. Leirissä olijat pakenivat tulijoita, minkä taisivat, mutta komentajaa ei väistelemään päästetty. Kesti vain hetken, kun tämä jo makasi maassa kahden syvänteenasukkaan pitelemänä ja johtajan painaessa tämän rintakehää jalallaan.

”Mihin panit Kiven?” tämä tiukkasi komentajalta. ”Kävi ilmi, että olet huijannut meidät tänne tyhjän takia.”

”En minä tiedä mistään Kivestä mitään”, uikutti henkeään haukkova komentaja. ”Mies vain vaikutti tutulta ja minä ilmoitin...”

Johtaja pisti komentajaa veitsellä käsivarteen.

”Nyt on viimeinen tilaisuutesi kertoa.”

”En tiedä!” huusi kivusta irvistävä komentaja. ”Minun oli vain käsketty...”

Keihäänpisto teki komentajasta lopun.

”Katsotaanpa, tietääkö joku muu täällä”, sanoi johtaja sopivaa uhria katseellaan valikoiden. Kuolleen komentajan alaiset eivät jääneet odottamaan kohtaloaan. Osa sääntäsi pakoon leiristä, osa ryhtyi taistelemaan henkensä edestä. Leiri muuttui hetkessä sekasortoiseksi taistelukentäksi.

Timille ei joukolta liennyt enää huomiota. Hän livahti rakennukselle ottamaan talteen kätkemänsä korun, ihmetellen mielessään, mitä olisi seurannut, jos koru olisi päätynyt tulijoiden haltuun. Yhtä nopeasti hän lähti pois leiristä. Muutama syvänteenasukas pani hänen lähtönsä merkille, mutta ei vastustajiensa ahdistamana kyennyt

tekemään asialle mitään.

Hän lähti kohti pohjoista, yrittäen löytää seuduille, joilla olisi vähemmän syvänteenasukkaita.

* * *

Agril heräsi äkkiä. Lähestyvät askeleet olivat tunkeutuneet hänen unenhorteeseensa ja saivat hänet nyt nousemaan kiireesti pystyasentoon kivellä, jolle hän oli nukahtanut. Ympärillä oli pimeää, eikä hän nähnyt tulijasta kuin pienen lyhdyn.

”Kuinka sinä nukut täällä?” kysyi yllättynyt naisenääni pimeydestä. Tulija ei ollut ainakaan syvänteenasukas.

”Pakenin syvänteenasukkaita”, vastasi Agril, yhä hiukan voimattomasti.

”Tule kotiini nukkumaan. Yö voi olla viileä ja tuo kivi on varmasti epämurkava vuoteeksi.”

Agril lähti hänen mukaansa empimättä, kiitollisena siitä, että hänellä oli jälleen joku, johon luottaa. Tämän toteamuksen kivestä hän myös havaitsi varsin oikeaksi: kun hän lähti liikkeelle, kaikki pakomatalla saadut vammat ja makuualustan aiheuttamat lihaskivut palasivat muistuttamaan häntä hänen kovista kokemuksistaan.

Naisen kotiin ei ollut pitkä matka. Agril oli itse asiassa hämmästynyt siitä, että tämä uskalsi yhä asua alueella, jolla liikkui niinkin paljon syvänteenasukkaita kuin hän oli jo havainnut. Tämä ei kuitenkaan näyttänyt erityisen pelokkaalta.

Naisen tarjoama kuuma hedelmämehu ja leivonnaiset saivat Agrililta innokkaan ja kiitollisen vastaanoton. Ateria sai hänen voimansa vähitellen palautumaan, jollei täyteen määräänsä, niin ainakin tasolle, joka sai hänen elämänuskonsa palautumaan. Hänen emäntänsä, jo ikääntymisensä aloittanut nainen, tyyni, luottavainen ja itsekin luotettavalta tuntuva, vältti kuormittamasta häntä liioilla kysymyksillä ja valmisti hänelle vuoteen. Ateriansa jälkeen Agril paneutui makuulle ja salli myös mielensä vähitellen asettautua kauan kaipaamaansa rauhaan.

Kun hän sitten aamun sarastaessa heräsi, hän joutui

miettimään hetken, missä oli, ennen kuin edellisen päivän tapahtumat palautuivat hänen mieleensä. Hän nousi vuoteesta ja katsoi ulos ikkunasta. Luonto oli hiljainen, jopa oudon hiljainen, ikään kuin sekin olisi ollut varuillaan uudenlaisen uhan alla. Taivaalla ajelehti pilviä, paksuja ja pyöreitä, aivan toisenlaisia kuin Agankhorin taivasta verhoavat hahtuvat ja harsot.

Agrilin emäntä havaitsi Agrilin heränneen ja nousi valmistamaan heille aamiaista.

”Menetitkö omaisasi?” hän kysyi ruoanlaittotöidensä ääreltä. ”Vaikutat kovin alakuloiselta.”

”En ole menettänyt heitä, tietääkseni”, vastasi Agril. ”Mutta me kaikki olemme menettämässä koko maailmamme. Syvänteenasukkaat turmelevat meidät itsensä kaltaisiksi, ja nyt he aikovat vielä asettaa meille hallitsijoitakin.”

Agril pelkäsi tartuttavansa ahdistuksensa naiseenkin, mutta tämä ei näyttänyt säikähtävän kuulemastaan. Ilmettä hänen kasvoillaan olisi voinut pitää lähes hymynä.

”Niin ne yrittävät”, hän sanoi. ”Mutta turhaan. Ei sellaisilla keinoilla voi mitään hallita. Asioiden ja ihmisten hallitseminen on vaikeaa kaikkein viisaimmillekin, sitä vaikeampaa, mitä suuremmista asioista on kysymys. Miten syvänteenasukkaat voisivat hallita ketään, kun eivät kykene hallitsemaan edes itseään? Hetken ne voivat näyttää voimiaan, mutta lopulta kaikki voimaan tarttuneet joutuvat kohtaamaan totuuden.”

”Syvänteenasukkaat tappavat kaikki.”

”Jouduin näkemään itsekin, mihin niiden pahuus ylittää. Menetin enoni. Hän ei kyennyt juoksemaan pakoon kyllin nopeasti.”

Nainen huokaisi heidän yhteisen taakkansa painosta.

”Jos meidän osamme on kauhea, syvänteenasukkaiden osa on vielä kauheampi”, hän jatkoi. ”Millaista tuskaa täytyykään olla elää kokematta ja luomatta muuta kuin kuolemaa.”

”Tiesikö Garan Ankor, että näin kävisi?”

”Uskon, että tiesi. Tai saattoi ainakin hyvin arvata. Hän tiesi myös, että niin kauan kuin me itse emme heitä

pois saamaamme yhteistunnon lahjaa, meillä on jotakin kestäväää, jotakin, mitä syvänteenasukkat eivät voi ottaa eivätkä rikkoa.”

He kävivät yksinkertaiselle mutta ravitsevalle aamuaterialle. Agril tutki katseellaan talon näkyvillä olevia ruokavaroja ja ehdotti, että lähtisi syötyään etsimään metsästä aineksia naisen tuleviin aterioihin. Nainen ei näyttänyt pelkäävän lähteä ruoanhakuretkille, mutta Agril halusi silti kantaa osan niistä vaaroista, jotka tämän yllä olivat, sillä olihan tämäkin ottanut kantaakseen hänen huolensa.

Agankhorille oli hänen olinpaikaltaan matkaa. Hänen olisi varustauduttava myös omaa matkaansa varten, koska ei ollut varma, kauanko se kestäisi. Suunnan hän tiesi kyllä, mutta joutusi luultavasti kulkemaan reittejä, jotka eivät veisi suoraan toivottuun suuntaan.

Aamu oli lämmin, selvästi lämpimämpi kuin Agankhorin viileänraikkaat aamut. Agril käveli aamuateriansa jälkeen yksinään metsässä talon lähellä, tutkien kasvillisuutta ja keräten tunnistamia hedelmiä ja juuria. Hän oli noussut pitkän matkan ylämäkeen pakomatallaan, mutta hän huomasi edelleen olevansa huomattavasti alemmalla ilmastovyöhykkeellä kuin mikä Agankhorilla vallitsi.

Tuulenpuuska kahisi puiden latvuksissa. Sitä seurasi pian toinen ja kolmas. Tuuli oli lämmin ja kostea. Se nousi Terandronin syvyyksistä ylärinteille ja hyökyi vuorenharjanteiden yli. Sen sisältämä kosteudesta alkoi kehkeytyä pilvi, joka levittäytyi taivaalle Agrilin yläpuolella. Pilvestä alkoi putoilla sadepisaroiita. Sade oli alkamassa nopeasti ja saattaisi yltyä rankaksikin. Agril päätti keruuretkensä ja palasi takaisin taloon.

Vuoristoisessa maailmassa sadetyypit vaihtelivat riippuen siitä, millaisessa ympäristössä ilma liikkui. Agankhorilla satoi pääasiassa kahdella tavalla, joita Agrilin perhe kutsui yläsateeksi ja alasateeksi. Yläsade lankesi korkealla leijuista harsopilvistä pienen pieninä jääkylminä pisaroina, jotka leijuivat hitaasti alas. Välillä saattoi sataa rakeita tai hiukan lunta, jopa lämpiminäkin

vuodenaikoina. Harsopilvien läpi siivilöityvä auringonvalo kultasi koko laakson sykähdyttävän vaaleankeltaisella hohteella. Alasade taas oli peräisin Harmaninlaaksosta nousevasta lämpimästä ja kosteasta ilmasta. Sade tuli eteläharjanteen ylle muodostuvista pilvistä suurina ja lämpiminä pisaroina, jotka tuuli kantoi pohjoisrinteelle asti. Joskus solaan saattoi eksyä myrskynpuuskiakin, jotka laantuivat pian sokkeloisen maaston keskellä.

”Viime sateesta onkin aikaa”, totesi nainen katsellessaan Agrilin kanssa ikkunasta pilvien pyörteilyä ja kuunnellensa ryöppyinä lankeavan sateen ropinaa.

”Kauanko tällainen sade täällä kestää?” kysyi Agril.

”Ehkä iltaan. Sitä on vaikea ennustaa. Oletko lähdössä?”

”Minua tarvitaan Agankhorilla. Perheeni ja ystäväni saattavat olla parhaillaan etsimässä minua.”

”Silloin sinulla on syytä lähteä. Viivy kuitenkin täällä ainakin siihen asti, että sade on ohi.”

”Kiitoksia huolenpidostasi. Miten olisinkaan jaksanut eteenpäin ilman sinua!”

”Olen iloinen, että sain tavata sinut ja pitää sinua vieraanani.”

”Olen kyllä huolissani puolestasi, kun jäät tänne syvänteenasukkaiden lähetyville.”

”Kuka enää tietää, missä kaikkialla ne kulkevat? Ja kulkekoot sitten, missä kulkenevatkaan. Jos ne tekevät minusta lopun, käyköön niinkin. Joka nosti minut tähän epätäydelliseen ja vaarojen täyttämään elämään, kykenee ajan tullen nostamaan minut myös täydelliseen elämään.”

”Siinä ajatuksessa on hyvä elää.”

Kuin puhutun vakuudeksi sateen keskellä, jonkin matkan päässä talosta juoksi heidän sivuitseen kaksi syvänteenasukasta, jälkimmäinen ajaen edellistä takaa tukeva oksankarahka kourassaan.

”Ei ole lepoa uhrilla”, huokaisi nainen. ”Eikä takaa-ajajallakaan.”

* * *

Seuraava aamu valkeni kirkkaana. Edellisen päivän sateen jättämä kosteus oli jo suurelta osin haihtunut. Anivarhain matkaan lähtenyt Agril taivalsi vuorenrintettä mukanaan pieni juomavesileili ja pussillinen leivonnaisia, vartavasten vaeltajan voimantarpeeseen tehtyjä. Harjanteita seurasivat laaksot, laaksoja harjanteet. Keskimäärin maasto kuitenkin nousi vähitellen. Harjanteita ylittäessään hän näki lännessä siintävän, Harmaninlaaksoa reunustavan huippujonon, ensimmäisen kyllin korkean, jotta sen huipuilla säkenöi auringonvalossa siellä täällä lumi. Hän näki myöskin toisen, tätä kohti vievän matalampien huippujen jonon, jota pitkin hän voisi ehkä kulkea länteen kohti Harmaninlaaksoa.

Hän tuli laaksoon, jonka pohjaa täytti järvi. Järven pinta väreili sen yllä leikittelevässä tuulussa ja heijasti Agrilin kasvoille läikehtivää auringonvaloa. Hän kulki pitkin järven pohjoisrantaan, jolla rinne oli loiva ja metsää vähän. Laakson luoteisosasta hän ehkä pääsisi vaivattomasti ulos laaksosta ja seuraavan laakson jälkeen ehkä ja Harmaninlaakson reunaharjanteelle.

Hän oli jo nousemassa loitommaksi järvestä, kun hän kuuli takaansa rapsahduksen.

”Otetaanko talteen?” lausahti karkea ääni rapsahduksen suunnalta. Agril arvasi, että rauhan hetket hänen elämässään olivat jälleen ohi.

Kaksi syvänteenasukasta tuli esiin kivien takaa, toisella varustuksenaan kynsikirves, toisella karkeatekoisen veitsi. Agril lähti pakoon ylärintettä kohti, tiheimmän metsän suuntaan. Rinne jyrkkeni nopeasti. Hän kääntyi juoksemaan vaakasuoraan siinä toivossa, että syvänteenasukkaiden kyky liikkua poikittain kaltevalla rinteellä olisi huonompi kuin hänen. Syvänteenasukkaat seurasivat häntä jäämättä paljoakaan jälkeen.

Kallioiset rinteet lähestyivät toisiaan. Maasto oli kapenemassa rotkoksi. Rotkon takana erottui kuitenkin vapaata tilaa, joten Agril ei ilmeisestikään ollut matkalla umpikujaan. Mutta kauanko hän jaksaisi paeta?

Kauhukseen hän huomasi, että edessä, kapeikon toisella puolella oli pieni syvänteenasukkaiden leiri. Hän

oli matkalla suoraan näiden käsiin. Vilkuillen nopeasti ympärilleen hän näki pakomahdollisuutensa, kallionkollon, johon hän saattoi tunkeutua ennen kuin takaa-ajajat näkisivät, minne hän oli menossa. Kamppailien jalansijastaan kapeassa viilloksessa hän huomasi helpotukseksi, että takaa-ajajat ohittivat hänet alempaa, rotkon pohjaa pitkin.

”Te ette saa maailmaa itsellenne”, kuiskasi Agril kuin rohkaisuksi itselleen. ”Te ette kykene hallitsemaan maailmaa.”

Hän odotti hetken, ja varmistuttuaan siitä, että häntä ei tarkkailtu, hän lähti takaisin päin, jatkamaan matkaansa järven rantaa etelämmäksi, toivomansa mukaan turvallisempaan kohtaan jatkaa matkaa kohti Harmaninlaaksoa.

Hän tunsikin olonsa hyvin helpottuneeksi, kun hän lopulta pääsi viimeisen solan yli korkealle ylös, Harmaninlaaksoa kiertävälle harjanteelle. Ilma oli jo kylmää ja rinne kivikkoisen ja vaikeakulkuinen, mutta hän piti sitä jopa suojana syvänteenasukkaita vastaan. Hänellä oli vielä pitkä kävelymatka jäljellä Agankhorille, mutta hän ei antanut senkään lannistaa itseään. Lintuja ei ollut näkyvillä. Ehkä ne olivat alkaneet vetäytyä piiloihinsa syvänteenasukkaiden liikehinnän yltyessä.

Harjanne oli siinä määrin työläs kulkea, että Agril päätti laskeutua Harmaninlaaksoon ja lähestyä Agankhorian alempia rinteitä pitkin. Hän pysähtyi ajoittain lepäämään pitkän vaelluksensa varrella ja katsoi aina välillä taivaalle arvioidakseen, kuinka pitkälle päivänvalo riittäisi. Yöllä hän olisi helppo saalis syvänteenasukkaille.

Matkan taittuessa hänen toivonsa perillepääsystä alkoi voimistua. Ehkäpä syvänteenasukkaat olivat jo saaneet ilkiytönsä tehdyiksi laakson pohjoisosissa ja siirtyneet muualle? Silloin hän voisi nousta rauhassa pohjoisrintettä ylös ja etsiä mahdollisimman helpon reitin Agankhorille.

Hänen harras toiveensa ei kuitenkaan täyttynyt, sillä kallion takaa häntä vastaan tuli ketjuksi levittäytynyt joukko syvänteenasukkaita. Hän kääntyi ympäri, vain

todetakseen, että takaa oli syvänteenasukkaita tulossa vielä lisää. Hänet oli ilmeisesti nähty, kun hän taivalsi rinnettä pitkin. Hän lähti jälleen pakoon, epätodennäköisimpään suuntaan, ylös jyrkkää ja kivistä rinnettä.

Hän oli laskenut oikein: syvänteenasukkaat eivät uskaltautuneet takaa-ajoon rinteelle, jolla hänkin selviytyi vain vaivoin. Nämä eivät kuitenkaan antaneet periksi, vaan seurasivat häntä rinteenosan alareunaa pitkin.

Hänen epäonnekseen rinne alkoi käydä lähes mahdottomaksi kulkea, liian jyrkäksi, vailla luotettavia jalansijoja. Hän arvioi mahdollisuukdiaan kääntyä takaisin ja jatkaa toiseen suuntaan, mutta jo pelkkä käännös osoittautui liian vaikeaksi selviytyä. Hänen jalkansa lipesivät ja hän alkoi luisua kohti rinteessä alla olevaa tasannetta, jonka toiselta reunalta rinne jatkui alas yhtä jyrkkänä. Hän päätyi suoraan takaa-ajajiensa eteen.

Ensimmäinen päällekkäviä heilautti kynsikirvestään häntä kohti, mutta häne ennätti väistää iskun. Tämä kohotti kirveen uuteen iskuun, ja Agril tarttui sen verteen elämästään kamppailen. Seuraava takaa-ajaja ennätti paikalle. Agril heittäytyi eteenpäin ja tunsu, kuinka kirves pyyhkäisi hänen päänsä ylitse. Kaksi hyökkääjää syöksyi hänen päälleen. Kallio katosi Agrilin alta. Hän putosi. Hetkeä myöhemmin hänen ympärillään rytisevä oksisto kertoi hänen ilmalentonsa päättyneen tiheään pensastoon.

Huumaantuneena hän kömpi ulos pensaikosta. Ylhäällä, tasanteen partaalla makasi yksi syvänteenasukas liikkumattomana. Jyrkällä rinteellä makasi toinen ja kaukana alhaalla, rinteessä alla kolmas. Ylhäällä näkyi likkettä, mutta kukaan ei näyttänyt halukkaalta koettamaan onneaan partaan alapuolisella rinteenosalla.

Agril jatkoi henkensä kaupalla lipeilevää matkaansa rinteellä, kunnes pääsi alemmaksi, kulkukelpoiseen maastoon. Takaa-ajajat olivat jääneet taakse, kenties takaa-ajosta luopuneina. Kaukana oikealla näkyi talo, jonka ikkunat oli rikottu ja oviaukko jätetty ammolleen. Asukkaista ei näkynyt merkkejä.

Aurinko alkoi laskea. Valon vähetessä Agrilin ahdinko lisääntyi. Hän lähti pyrkimään takaisin kohti

ylärinteitä siinä toivossa, että vuorten taakse laskeutuvasta auringosta riittäisi enemmän valoa ylhäällä kuin alhaalla. Jos hän joutuisi taittamaan loppuosan matkastaan pimeässä, hänellä ei ehkä olisi muuta neuvoa kuin käyttää syvänteenasukkaita vastaan näiden omaa keinoa, äänetöntä, vaivihkaista liikkumista.

Hän lähti ylittämään pientä, puutonta aukeaa toivossa, että löytäisi sen vastakkaiselta puolelta sopivan levähdyspaikan ennen saapumistaan matkansa jyrkimälle nousuosuudelle. Kuitenkin, kun hän lähti ylittämään aukeaa, hänen eteensä astui puiden joukosta musta hahmo. Taasko hänen oli kohdattava takaa-ajajansa?

”Agril?” huudahti tuttu ääni. ”Sinä olet yhä elossa!”

Helpotuksen hyöky tulvahti Agrilin koko kehon läpi. Hän otti puusta tukea jalkojensa hervotessa. Vihdoinkin hän oli päässyt turvaan ystäviensä luokse!

* * *

Syvänteenasukkailta paettuaan Tim oli samoillut Harmaninlaakson metsissä kohti Agankhoria, tarkkaillen huolella ympäristöään välttyäkseen enää joutumasta kiinni. Ilta alkoi hämärtyä ja Agankhorille oli yhä matkaa. Tim etsi riittävän turvallista yöpymispaikkaa, ja uskoi lopulta löytäneensä sellaisen: kallionäyrään, joka oli reunaan asti sankan metsän peittämä. Äyrään takana oli pystysuora pudotus, korkea kenenkään hypätä vapaaehtoisesti, mutta kenties kyllin matala, jotta sen alle pensaikkoon pudonnut voisi säästyä kohtalokkailta vammoilta. Äyräällä yöpyjä näkisi myös lähestyjät, mutta kukaan ei näkisi häntä.

Tim oli käynyt etsimässä syötävää, ja kantoi nyt hedelmäsaalistaan kohti löytämäänsä yöpymispaikkaa. Hän jatkoi yhä ympäristönsä tarkkailua, ja hänen ollessaan jo melkein perillä hän huomasi liikkett puiden takana. Hän livahti kiireesti piilopaikkaansa niin nopeasti ja äänettömästi kuin taisi. Tiheikön lomitse hän sai tulijan uudelleen näkyviinsä. Tämä oli yksin ja hiipi varovaisesti. Syvänteenasukas tämä siis tuskin oli. Tim odotti

kärsivällisesti tulijan tullessa lähemmäksi. Lopulta tämä tuli kyllin lähelle, jotta Tim tunnisti tämän. Hän oli nähnyt kerran aikaisemminkin tämän saman kävelijän ja hänen kevyen, lipuvan astuntansa metsän keskellä, kuin yhtenä metsään kuuluvista hahmoista. Tim lähti häntä vastaan sydän tulvillaan helpotusta ja sen mukana kumpuavaa riemua.

Agril oli selvinnyt hengissä, pelastunut syvänteenasukkaiden käsistä! Tämänkin tuntema helpotus heidän kohdattuaan antoi hänelle vihiä siitä, kuinka kova koettelemus oli tälle ollut. Tim ohjasi hänet piilopaikkaansa, ja he virittivät pienen nuotion, joka lämmitti oksien kattaman tilan pian kodikkaan lämpimäksi. Siellä Agril kertoi hänelle hiljaa kaikesta kokemastaan.

”He aikovat ryhtyä hallitsemaan?” tuumaili Tim. ”Niin minäkin kuulin. Mutta miten kukaan voi hallita tuollaista joukkoa? Syvänteenasukkaat eivät ole sovussa keskenäänkään.”

”Meidän on kai noustava lumen keskelle asti”, sanoi Agril katsoen vuoroin nuotioon, vuoroin taivaanrantaan. ”Olemme turvassa vasta niin korkealla, että syvänteenasukkaat eivät kykene hengittämään siellä enää lainkaan.”

Tim katseli Agrilin syvämietteisiä kasvoja myötätunto sydäntään viiltäen. Vielä nytkin, kun tällä olisi ollut kaikki kuviteltavissa olevat syyt tuntea vihaa syvänteenasukkaita kohtaan, tämä jatkoi sen sijaan ihmisten tulevan elämän suunnittelua ylivoimaisiksi käyvissä oloissa, lähes toiveikas katse silmissään, aina yhtä myötätuntoisena kaikkia kärsiviä kohtaan.

”Sinulla on erityinen taito”, sanoi Agril katsoen häneen. ”Sinä olet paennut syvänteenasukkailta jo useita kertoja. Tunnut aina tietävän, miten pitää menetellä.”

”Tuskin se minun ansiotani on. Minun maailmassani on ihmisiä, joita on harjoitettu sellaiseen toimintaan. Minua ei ole. Minulla on usein vain yksi vaihtoehto, jota minun on seurattava, eikä lopputulos ole minun käsissäni.”

Tim ajatteli menneitä tapahtumia ja huokaisi.

”Toivoin, että olisitte säästyneet kaikelta tältä”, hän jatkoi. ”Ei vain syvänteenasukkailta, vaan myös niiden vastustamiselta. Tunnen teidän kaikkien rauhankaipuunne, varsinkin sinun. Tiedän sinun toivovan hyvää syvänteenasukkaillekin, vaikka et tohdikaan sanoa kaikkia ajatuksiasi ääneen ihmisten kuullen.”

”Minä tiedän, että sinäkin toivot”, vastasi Agril lempeä, toivontäyteinen hymy kasvoillaan. ”Me olemme vain kovin avuttomia, kyvyttömiä elämään niin kuin kaipaamme.”

”Alan osaa vapauttaa leirin toisensa jälkeen, mutta hänkään ei kykene vapauttamaan maailmaa siitä, mikä ajaa syvänteenasukkaat perustamaan lisää leirejä.”

”Hänkin tahtoo auttaa meitä kaikkia. Hän on asettanut itsensä vaaraan puolestamme ja saanut paljon aikaan.”

Tim ojensi Agrilille kuorimansa keltaisen, soikean hedelmän, jonka tuoksu leijui ilmassa.

”Tämä on samanlainen hedelmä kuin se, jonka olin poiminut puusta juuri ennen kuin tapasin sinut ensi kertaa”, sanoi Agril hedelmää katsellen. ”Silloin en tiennyt sinusta muuta kuin että olit tullut kaukaa, etkä ymmärtänyt sanojani. Enkä minä sinun. Pian sain tietää, että tulit maailmasta, joka oli pelon vallassa kuten tämäkin maailma nyt. Kuitenkin sinussa oli jotakin meille läheistä. Sinä olit kulkenut pelon läpi, tullut ulos siitä jäämättä sen otteeseen. Siksi sinun seurassasi on niin hyvä olla. Olet kertonut minulle monta kiinnostavaa ja hyödyllistä tarinaa.”

”Pelon ahdistama ymmärtää rauhan arvon. Ymmärtäisivätpä syvänteenasukkaatkin sen.”

Agril pysähtyi hetkeksi katsomaan Timiä.

”Olen kiitollinen siitä, että saan elää seurassasi”, hän sanoi. ”Voisiko meistä tulla pariskunta?”

Tim sai äkkiä aivastuksensekaisen yskänpuuskan.

”Mitä sinulle tapahtui?” kysyi Agril huolehtivasti.

”Ei mitään”, rauhoitteli Tim. ”Minä vain hiukan yllätyin. Taisin saada myös hedelmänsiemenen nenääni.”

”Aiheutinko *minä* tuon?” kysyi Agril silmät pyöristyneen hiukan. ”En toki tarkoittanut säikäyttää sinua. Sinun ei

tarvitse...”

”Älä missään tapauksessa pelkää sanoneesi mitään väärää”, pyysi Tim kättään kohottaen. ”Ehdotuksesi oli kaunis, toiveiden täyttymys kenelle tahansa, joka sen saa kuulla. Ehkä voimme ryhtyä suunnittelemaan sitä heti, kun siihen kaikelta tältä pakenemiseltamme pääsemme.”

No, niin! ajatteli Tim hiukan pyörryksissä kuulemas-
taan. *Nyt on sitten paikalliset kosiomenotkin opittu. Aikaa
niihin ei ainakaan haaskaantunut.*

Agril poimi tertusta yhden hedelmän lisää ja ryhtyi kuorimaan sitä. Iloisesta tuikkeesta hänen silmissään saattoi nähdä, että hän oli saanut lisää suunniteltavaa tulevaisuuden varalle.

”Onko sinun kylmä?” kysyi Tim. ”Yöllä saattaa viiletä. Voin hakea sinulle lisää lämmikettä.”

”Tulen hyvin toimeen täällä laaksossa”, vastasi Agril. ”Nämä heinät riittävät hyvin peitteeksi.”

Tim valmistautui vartioimaan yöllä samalla, kun Agril valmisti itselleen makuupaikkaa. Tämä olisi mielellään kysellyt häneltä agankhorilaisten kuulumisia, mutta myös Tim oli vasta matkalla heidän kotisolaansa. Sen sijaan Tim kertoi hänelle lisää tarinoita Maasta ja sen asukkaiden elämästä. Omista sukulaisistaan hän oli kertonut jo aiemmin. Hänestä oli vahinko, että Agril ja he eivät pääsisi tapaamaan toisiaan.

Yö oli tähtikirkas, eikä tähtien valaiseman taivaan alla erottunut kenenkään liikettä. Rauha vallitsi Timin istuessa mietteissään, puuhun nojaten. Puolenyön lähestyessä Agril heräsi ja pyysi päästä vartioon Timin sijasta, mutta Tim suostutteli hänet jatkamaan uniaan vielä jonkin aikaa.

Yö oli heille levollisin pitkään aikaan.

* * *

Aurinko ei ollut vielä noussut, kun he jo lähtivät matkaan. Tim vältti viivyttelystä, jotta paikalle ei ehtisi ilmaantua syvänteenasukkaita. Vihertävänsininen kajo Dimal Harmanin huipulta loi himmeää valoa heidän

ylleen heidän taivaltaessaan pitkin rinnettä. Maaperää peitti heidän reitillään sammalta muistuttava pehmeä matto, joka pehmensi heidän askeliaan ja vaimensi niiden äänet. Ohuita utuhahtuvia leijui heidän ympärillään. Valo vuoren huipulla voimistui vähitellen ja alkoi saada aurin-gonnousun punertavaa sävyä. Valaistus oli tunnelmallinen, rauhallinen, hiukan salaperäinenkin. Vain suuret, valkoiset, hitain siiveniskuun lentävät linnut olivat poissa, syvänteenasukkaita muualle väistäneinä.

Timin oli vaikea käsittää, miten edes syvänteenasukkaat jaksoivat kaiken hänen näkemänsä luonnonkauneuden keskellä kantaa mukanaan vihan ja katkeruuden taakkaa. Maisema oli liian koskettava kylvää tuhoa sen keskellä, ja vaikutelma vain voimistui, kun aurinko alkoi loistaa harjanteen yli laakson vastakkaiselle rinteelle. Tim ja Agril eivät vielä nähneet itse aurinkoa, mutta kylläkin sen luoman päivänvalon ja säkenöinnin maiseman kirkkaimmissa kohdissa.

Tim hidasti äkkiä kulkuaan.

”Kuuletko?” hän sanoi.

”Kuulen”, vastasi Agril.

Alarinteen suunnalta kantautui puheen ääniä. Puhetta hallitsi yksi puhuja, muut lisäsivät väliin korkeintaan sanan silloin, toisen tällöin.

”Matalaksi!” komensi Tim. He piiloutuivat kasvien joukkoon.

Näkymä alarinteeelle päin kävi avoimemmaksi. He saivat näkyviinsä aseistetun, ilmeisesti vartiotehtävissä olevan syvänteenasukkaan.

”Siellä on jonkinlainen kokous”, sanoi Tim. ”Meidän täytyy lähteä ylärinteen suuntaan.”

”Kuuletko, mitä he sanovat?” sanoi kuuntelemaan jäänyt Agril. Tim terästi kuuloaan ja alkoi saada kiinni lauseita alhaalta kuuluvasta, usean murteen sekaisesta puheesta.

”Teidän on ymmärrettävä, mitä teette”, vaati ääni. ”Myös silloin, kun kohtaatte vastustajat. Tyhjään heilumiseen ei ole varaa. Iskujen on osuttava, ja niiden on osuttava kohdalleen.”

”Tästä näkee sinne”, sanoi Agril Timille kurkistaen ruohomättään sivuitse. Tim laskeutui hänen vierelleen.

”... näytän teille”, jatkoi ääni. ”Sinä olet nyt uhri. Nouse ylös!”

Suurta teräasetta pitelevä syvänteenasukas osoitti kohtia jalkeille käskemänsä avustajan vartalosta.

”Teidän pitää osua tähän, tähän tai tähän. Iskussa pitää olla kunnolla voimaa, mutta ei silti pidä huitoa korkealle ilmaan. Teidän on aina ehdittävä ensin, mitä sitten teettekään.”

”He harjoittelevat tappamista”, totesi Tim.

”Menegal Hurja katso huomenna, että kaikki osaavat tämän”, jatkoi ääni. ”Sitten hän vie teidät tehtävään.”

Joukkoon saapui uusi syvänteenasukas. Edelliset kääntyivät katsomaan tätä.

”Vahvistus johtajilta”, tämä sanoi. ”Kaikki tapetaan. Eläville ei ole enää käyttöä.”

”Minne ensin?”

”Länteen ja pohjoiseen. Ylös asti. Varsinkin ne siellä ylhäällä pitää saada hengiltä.”

”Ne, joilla on se lintu?”

”Juuri ne. Niillä on vaarallisen paljon yhteistoimintaa. Saatte meiltä lisää väkeä sitten ajan tullen. Jos ne ovat lähteneet muualle, tarkistakaa myös etelä.”

”Nyt ei ole hetkeäkään hukattavana”, sanoi Tim Agrilille. ”Meidän on päästävä kiireesti muiden luokse.”

He lähtivät matkaan syvänteenasukkaiden huomamatta, niin nopeasti kuin jyrkillä rinteillä kykenivät. Matkanteko vaati ankaran veronsa, ja he olivat tuota pikaa hengästyksissä ja näännyksissä. Vauhdin hidastamiseen ei kuitenkaan ollut varaa. Tim pysähtyi hetkeksi kuivamaan kasvojaan hiestä, ja oli jo jatkamaisillaan matkaansa, kun hänen silmiinsä osui vilahdus valkoista.

Tuttu lintu viiletti heitä kohti matalalla rinteiden yllä. Aikaimmalla se kaarsi heidän luokseen ja pudottautui maahan heidän vierelleen.

”Juuri oikeaan aikaan!” riemuitsi Tim.

Hänen riemunsa asettui jonkin verran hänen muistaessaan, että kaksi ihmistä alkoi olla enemmän kuin

lintu jaksaisi kantaa.

”Nouse selkään!” käski Tim. ”Minä seuraan pian perässä.”

”Sinä voit jäädä kiinni!” vastusti Agril.

”Niin voit sinäkin”, muistutti Tim. ”Lennä perille ja lähetä sitten lintu takaisin tänne.”

”Minä en tahdo jättää sinua yksin.”

Lintu äännähti kärsimättömästi ja katsoi vuoroin kumpaakin.

”Hyvä on”, vastasi Tim linnulle. ”Saat tahtosi perille. Selkään, Agril! Me lähdemme molemmat.”

Lintu kohosi siivilleen Agril selässään, ja juuri, kun se oli kohoamassa maasta, tarttui Tim sen nilkkoihin. Lintu kääntyi alarinteen suuntaan saavuttaakseen riittävästi nopeutta pysyäkseen kuormineen ilmassa. Tim joutui nostamaan jalkansa ylös, jotta ei olisi kolhinut niitä kiviin. Kiivaasti siivillään ilmaa piesten lintu alkoi kerätä vähitellen korkeutta.

Lintu joutui pysähtymään usein lepotauolle, mutta matka taittui silti monin verroin nopeammin kuin jalan. He olivat jo ylärinteillä, kun Tim näki rinteellä kiipeilevän Alanin. Hän ohjasi linnun tämän luokse.

”Löysit Agrilin?” Alan sanoi ilahtuneena. ”Suuremmoista!”

”Missä muut ovat?” kysyi Tim.

”Turvassa, jos niin käy sanominen. Saimme hiukan lisää väkeä suojaamaan Agankhoria. Se on tällä hetkellä paras paikka pysytellä suojassa.”

”Matka Terandronista tänne on kirjavanaan syvänteenasukkaita, ja nyt ne ovat ottaneet tehtäväkseen tappaa eivätkä vangita. Joukkojen johtajat ovat kiinnostuneet erityisesti meistä Agankhorilla.”

”Osin odottaa sitä. Me olemme nyt käynnistämässä uutta suunnitelmaa.”

”Mikä se on?”

”Takaa-ajo.” Alan vaihtoi kielensä englanniksi saadakseen sanansa valituksi sujuvammin. ”Meidän on näytettävä tulijoille, että meitä ei voi kohdella mielivaltaisesti. Jos saamme joukkomme näyttämään ylivoimaiselta,

syvänteenasukkaat perääntyvät ja pakenevat. Niin joukkoja on mahdollista ohjata ja hallita. Voimme ehkä jopa estää niiden ryhmittymisen täysiksi sotavoimiksi. Näittekö syvänteenasukkaita loppumatkallanne?”

Timin ei tarvinnut vastata, sillä juuri silloin kaukaa alempaa laaksosta erottui heidän korviinsa sotahuudon kaltainen karjahdus.

”Vie Agril muiden luokse”, pyysi Tim. ”Minä lähdän harhauttamaan tuota joukkoa.”

”Yritä saada ne kulkemaan kohti lounasta.”

”Ole varovainen”, pyysi Agril Timiltä.

”Tämän linnun kanssa selviämme kyllä”; vakuutti Tim.

Lintu nousi ilmaan Tim selässään ja lähti nopeasti kiihtyvään lentoon kohti alarinteitä, heidän kuulemansa huudon suuntaan.

* * *

Agankhorilaisten helpotus oli suuri, kun Agril liittyi jälleen heidän joukkoonsa.

”Mihin Tim jäi?” kysyi Mingal muiden tungeksiessa Agrilin ympärillä kuulemassa uutisia hänen vaiheistaan.

”Hän harhauttaa syvänteenasukkaita alempana rinteellä”, kertoi Alan. ”Meidän on lähdettävä liikkeelle mahdollisimman pian. Seuraavat hyökkääjät eivät ryöstä eivätkä ota haltuunsa, vaan tappavat. Oletteko valmiita?”

”Meillä on jonkin verran varustusta”, sanoi Mingal. ”Suolapallojen tarveaineet alkavat käydä vähiin. Meidän on pian haettava valmistusaineita varsin kaukaa.”

Alan lähti Mingalin kanssa Agankhorin rinteillä harjoittelevien uusien tulijoiden luokse. Tällä kerralla käytössä oli aivan uusi asetyyppi, jousi. Heidän valmistamansa jouset olivat kiireessä tehtyinä melko karkeatekoisia, mutta niitä ei ollutkaan tarkoitettu tarkkoihin osumiin kaukaa, vaan pelotteen luomiseksi. Joukossa oli kaksi suurempaa, jousen kaltaista heittokonetta, joita käytettiin maahan tuettuina.

”Mihin näitä kaikkia käytetään?” kysyi Mike, jolta osa

valmisteluista oli jäänyt merkille panematta.

”Me saamme hyökkäyседun, kun säikytämme vastustajamme edellämme käyvin välinein. Käytämme pölyä, palavia nuolia ja muita heitettäviä välineitä, joita ei ole täällä juuri nähty. Kun syvänteenasukkaat joutvat hämmingin valtaan, niitä on helppo ajaa.”

”Minne ne ajetaan?”

”Pähkinärotkoon, jos saamme ne sinne asti.”

”Entä sen jälkeen? Eivät kai ne loppuikänsä rotkossa pysy?”

”Sieltä ne on helppo poimia pieninä joukkoina ja kuljettaa Komil Kamaniin, jota ajattelin niiden loppusijoituspaikaksi, eräänlaiseksi suureksi vankilaksi. Komil Kamanista on hyvin vaikea poistua muualta kuin yhtä reittiä pitkin, ja sinne asetamme vartion.”

”Sinne on myös toistasataa mailia matkaa.”

”Siihen haasteeseen meidän on vain vastattava. Osaa syvänteenasukkaista on joka tapauksessa aina kuljetettava pitkä matka.”

”Näin me siis siirrymme kahakoinnista täyteen sotaan”, tuumaili Mike. ”Kuinka haihtuvaa voikaan rauha olla! Ja mitä tapahtuu näille ihmisille, kun heistä tulee pakenijoiden sijasta hyökkääjiä?”

”He ovat jo osa sotatoimia, halusivatpa tai eivät. He ovat keskellä yhteenottoa, ja jos minusta riippuu, he lähtevät sieltä pelastuneina. Meidän on saatava joukkoomme jatkuvasti lisää ihmisiä, ja jos mahdollista, myös toimintaan suostuvia lintuja. Olen jo ohjannut muutamia tänne majoittuneita värväystehtäviin ja valmistuttamaan lisää kalustoa.”

”Millä saat heidät toimimaan tehokkaasti ohjattuina ja päättäväisinä sotavoimina? He ovat ensikertalaisia, ja syntyneet kulttuuriin, joka ei anna heille mitään valmiuksia tällaisiin tehtäviin.”

”Kyllä se antaa. Tämä kulttuuri on kasvattanut heidät yhteistoimintaan, ja se on tällä hetkellä tärkein voimavaramme. Minä puhun heille toistuvasti, ja minun on vain luotettava siihen, että saavutamme sen myötä tavoittelemamme yksituumaisuuden.”

”Sinusta tuli kenraali.”

”Minä teen vain sen, mitä meidän on pakko tehdä.”

Mike katseli joukkoa, joka toimitti askareitaan ja valmistustehtäviään rinteillä jo varsin määrätietoisena näköisesti. Ehkäpä Alan todella saavuttaisi tavoitteensa. Ei häntä ollut tyhjän takia Maassakaan valittu heidän kapteenikseen.

* * *

Tim risteili lintunsa kantamana sinne tänne Harmaninlaakson alarinteillä ja sai kuin saikin aikaan juuri haluamansa: hänen edestakainen lentelynsä vaikutti siltä, kuin hän olisi etsinyt jotakin. Omiaan? Se riitti vihjeeksi syvänteenasukkaille. Nämä lähtivät rynnäkköön hänen sunntaansa, vaikka eivät vielä edes tienneet, mitä olivat ajamassa takaa.

Hän ohjasi linnun alas, puunlatvojakin alemmaksi, ja lennätti sitä hitaasti syvänteenasukkaiden edellä. Nämä olivat päästelleet kukin omanlaisiaan huudahduksia epäsointuisena kuorona, mutta yllättäen niiden huutoon syntyi rytmi.

”Dakhol!” ne huusivat lähes yhteen ääneen. ”Dakhol! Dakhol!”

Tim ei aavistanut, mitä nämä tarkoittivat. Hän oli lähestymässä edessä olevaa metsikköä ja lähti kaarroksen sitä reunustavan pensaston yli.

Samassa pensaista suoraan hänen edessään alkoi ponnahtella esiin syvänteenasukkaita. Ja sivummalla yhä lisää. Ja lisää. Ilmassa sinkoili keihäitä, kiviä ja metallinkappaleita.

Timin lintu ei juuri kaivannut ohjeita Timiltä. Se teki napakan käännöksen lähes kyljelleen kallistuneena, oikaisi asentonsa ja lähti ankarasti ponnistaen jyrkkään nousuun. Alhaalta kuului lyhyt, ponnistuksen vääristämä karjahdus, jota seurasi terävä suhahdus. Kun isku osui linnun vartaloon, se tuntui voimakkaana myös Timin omissa jäsenissä. Sekasortoisesti räpiköiden lentokykynsä menettänyt lintu putosi alas yrittäen pitää Timiä

selässään ja hidastaa heidän alastuloaan edes hiukan.

Törmäys maahan oli raju ja kivulias. Tim horjui jaloilleen ja lähti kompuroimaan pakoon. Hän arveli ainakin luidensa jääneen ehyiksi. Hänen pakomatkastaan ei kuitenkaan tullut pitkää, sillä isku selkään sai hänet kaatumaan päistikkää matalaan heinikkoon.

”Kiinni on!” huusi raakkuva ääni hänen päälleen heittäytyvien syvänteenasukkaiden vangitessa hänen liikkumattomaksi. Nämä kiskoivat hänet pystyyn, kohtaamaan eteensä kokoontuvan syvänteenasukkaiden joukon.

”Se on se!” huusi toinen. ”Lintumies! Me saimme lintumiehen kiinni!”

”No, niin!” sanoi aiempi raakkuja ja astui Timin eteen ilmeisin päällikön elkein. ”Saimme lopulta tämänkin kiinni.”

Päällikkö oli hiukan kumarainen, hiukan kumppaneitaan vantterampi, ja juuri niin ruma kuin syvänteenasukkaalta saattoi odottaakin. Tämän kasvoissa oli aiempien vammojen jättämiä jälkiä.

”Nyt sinä kerrot minulle, missä muut ovat”, päällikkö sanoi. Se oli paremminkin toteamus kuin käsky. ”Olet nyt vahvempasi käsissä, joten teet kaiken, kuten määrään. Sitten kuolet. Hitaasti tai nopeasti, sen päätän sinusta riippuen.”

Päällikön vyöllä oleva nahkahihna ja veren tahrима kynsikirves kertoivat selvällä kielellä, että päällikkö oli tottunut aseidenkäyttäjä ja valmis käyttämään niitä aina tilaisuuden tullen. Aikoisiko päällikkö jättää hänet henkiin, jos hän kavaltaisi ystävänsä? Hän ei jaksanut uhrata enempää ajatuksia tälle kuolemaakin kauheammalle vaihtoehdolle.

”Minä olen Dakhol Mahtava”, lausui olento hitaan painokkaasti Timiä hoputtaakseen. ”Sinun elämäsi on nyt minun kädessäni.”

”Kuolemani ei ole sinun vallassasi”, vastasi Tim hiljaa, enemmän itselleen kuin päällikölle. Vastauksen yllättämä päällikkö otti nahkahihnan vyöltään ja sivalsi sillä Timiä kasvoihin. Sen väkäset raastoivat hänen ihoaan.

”Mitä sanoitkaan?” päällikkö tiukkasi.

Timin ajatukset alkoivat hervota. Monimutkaisten suunnitelmien aika alkoi olla ohi, kun elämää näytti olevan jäljellä enää joitakin sekunteja.

”Sinä voit saada vain ruumiini. Minä olen ikuisuusolento.”

Dakhol pysähtyi hetkeksi maistelemaan kuulemaansa.

”Ikuisuusolento? Niinkö tämä mies sanoi?”

Dakhol antoi merkin komennettavilleen. Nämä painoivat Timin maahan. Dakhol astui hänen vierelleen, otti kynsikirveen käsiinsä ja kohotti sen päänsä yläpuolelle.

”Katsotaanpa sitten, miten pitkään se sinun ikuisuutesi kestää.”

Tim sulki silmänsä ja jäi odottamaan kirveeniskua. Ehkä se olisi helpompi kuolema kuin monen muun kokema. Kirvelevän kauniit muistikuvat hänen onnellisista päivistään agankhorilaisten kanssa tässä koskettavassa, luoksekäyvässä maailmassa lipuivat hänen silmiensä editse.

Isku viipyi. Tim avasi silmänsä ja taivutti päätään ylöspäin. Päällikön kirves oli yhä koholla. Yksi tämän alaisista oli tarttunut kirveen varteen ja sopotti nopeasti jotakin tämän raivon vääristämien kasvojen edessä. Päällikön viha alkoi lientyä ja ja raivoisa ilme muuttua vähän kerrassaan häijyksi virnistykseksi.

”Sinulle voikin olla käyttöä”, sanoi Dakhol Timille. ”Saat pitää henkesi, jos olet hyödyksi. Mutta muista, että minä voin muuttaa mieleni milloin tahansa. Vaikka olisit minulle arvokas, korvaamaton et ole.”

Hänestä tuli siis orja. Hänen henkensä olisi jatkuvasa vaarassa, mutta sitenkin hän olisi edes hiukan lähempänä ystäviään kuin viruessaan kuolleen kallioilla.

”Lähdetään!” komensi Dakhol.

”Eivät ne voittamattomia ole”, virnuili muuan toinen heidän lähtiessään kävelemään, kaksi vahvaa syvänteenasukasta Timiä yhä kiinni pidellen.

”Eivät”, vastasi Dakhol. ”Niitä pitää vain osata käsitellä.”

Kävelymatka oli pitkä. He kulkivat kohti Menhadin taloja, ja pysähtyivät sitten alueen pohjoispuolelle aurin-
gon alkaessa jo laskea.

Tim määrättiin keräämään ilta-aterian ainekset koko joukolle. Kaksi vartijaa seurasi häntä hänen vierellään kaiken aikaa, valmiina toimimaan pienimmästäkin epäilyttävästä merkistä. Dakholin joukolla oli kaksi keittoas-
tiaa, joissa hän palattuaan ryhtyi keittämään kasvismu-
hennosta. Alkukantaiset olosuhteet huomioiden hän onnistui mielestään hyvin, mutta syvänteenasukkaat söivät vastentahtoisin ja tyytymättömän oloisina, kaiketi tottumattomina ylävien seutujen ruoka-aineisiin, mutta alistuen pakon edessä osaansa. Annoksesta jäi Timillekin runsaasti syötävää.

Timin vartijat pysyttelivät hänen vierellään myös yöllä. Tim pani merkille, että myös Dakholilla itsellään oli vierellään kaksi vartijaa. Oli helppo arvata, että epäluuloisten, riitaisten ja pahansuopien syvänteenasuk-
kaiden joukossa johtajien kävisi tuota pikaa huonosti, jos eivät pitäisi huolta turvallisuudestaan.

Harmaninlaakson pohjalla ilma oli lämmintä myös yöllä. Taivasalla oli helppo nukkua. Tim vaipuikin yllättävän sikeään ja virkistävään uneen, ja heräsi vasta, kun häntä aamulla töytäistiin. Oli aika valmistaa aamiainen.

Syvänteenasukkaat eivät olleet virkistyneet unestaan läheskään samassa määrin kuin Tim. Joukko oli heti noustessaan tokkurainen ja äreä, kenties hapenpuutteen vaivaama. Tim säästyivät enemmältä työnteolta, kun syvänteenasukkaat riistivät hänen tuomansa ruoka-
ainekset hänen käsistään ja ryhtyivät syömään niitä valmistamattomina. Määrätietoinen Dakhol ei sallinut joukolleen ruokalepoa, vaan komensi sen liikkeelle viimeisten vielä pureksiessa ateriansa rippeitä. Matka

jatkui kohti lounasta, jossa kaksi Harmaninlaaksoa reunustavaa harjannetta liittyi yhteen.

He poistuivat laaksosta. Sitä varten heidän oli noustava ylös vuorenrintettä. Vaikka ylityskohta oli matalimpia, joita laakson ympäriltä saattoi löytää, syvänteenasukkaat näyttivät olevansa voimiensa ääri-ajoilla, kasvot jo sinertyvinä. Timin vartijat eivät hellittäneet, vaan ripustautuivat tämän käsivarsiin sitä lujemmin, mitä raskaammiksi näiden jalat kävivät.

He olivat tulossa seudulle, jolla Tim ei ollut koskaan käynyt. Dakhol sen sijaan näytti tuntevan alueen hyvin, ja ohjasi joukkoaan tottuneesti. Kapeikko, johon he olivat tulleet, laskeutui vähitellen alaspäin ja muuttui solaksi. Solan toisessa päässä heitä vastassa oli kuitenkin syvähäkö jyrkänne, jonka parras jatkui sivulle kääntyvää vuorenselkää pitkin leveänä kynnyksenä. Dakhol käveli pitkin reunamaa etsien jotakin, ja pysähtyikin pian, ilmeisesti etsimänsä löytäneenä.

”Etujoukon köysi on tässä”, Dakhol sanoi ja viittasi joukkonsa kolme etummaista luokseen. ”Te menette alas ensimmäisinä.”

Tim harppoi köyden luokse, epäluuloisiksi käyvät vartijat kintereillään.

”Seis!” Tim huusi. ”Älkää laskeutuko!”

Dakhol synkistyi ja otti edellisestä päivästä tutun nahkahihnan taas käteensä.

”Voin vakuuttaa teille, että jos olette joskus laskeutuneet tästä, ette varmasti tehneet sitä tätä köyttä pitkin”, selitti Tim ennen kuin Dakhol ehti lisätä hänen ihoonsa uusia jälkiä edellisten seuraksi. Hän tarttui köyteen, kietaisi sen kätensä ympärille ja kiskaisi rivakasti. Kuului kuiva rusahdus, ja hänen kädestään sojotti katkennut, töyhdöksi rispaantunut köydenpätkä.

”Tämä on ansa. Kukaan ei valmista oikeaa köyttä tällaisista aineksista.”

Dakhol katsoi vuoroin köyttä ja vuoroin Timiä, tyrmistyneenä ja varsin epäpäällikkömäisesti.

”Kierretään!” Dakhol ärähti lyhyesti.

”Ansan rakentajat saattavat olla lähettyvillä odotta-

massa meitä”, varoitti Tim.

Dakhol pysähtyi ja suuntasi häneen pitkän ja arvioivan katseen. Arviointi vaihtui vähitellen suunnittelevaan laskelmointiin, ja ensimmäistä kertaa Tim näki Dakholin silmissä pilkahduksen, jossa saattoi olla jopa hiven arvonantoa.

”Tarkkailijat!” tämä komensi, ja heti irtautui joukosta pieni ryhmä toteuttamaan selittämättä selvää tehtäväänsä. Ryhmä lähti jolkottamaan jyrkänteen parrasta eteenpäin seinämän sivuitse, kohti kaarretta, jossa äyräs kapeni ja katosi sitten seinämän taakse näkymättömiin. Tarkkailijat eivät kuitenkaan ehtineet edes mutkan taakse, kun alkoivat jo perääntyä. Mutkan takaa tuli lisää syvänteenasukkaita aseet tanassa.

Taistelusta tuli epäsuhtainen ja sotkuinen. Dakholin joukko oli selvästikin harjaantuneempi kamppailemaan. Vaikka tulijoilla oli paljon aseita, näme eivät osanneet käyttää niitä kyllin tehokkaasti, ja pian kapeikossa makasi ruumiita pitkin ja poikin loppujen kompastellessa niiden ylitse ja liukastuessa niistä vuotavaan vereen. Ei aikaakaan, niin Dakholin joukko oli työntänyt vastustajansa partaan yli alhaalla odottavaan kuolemaansa. Loput tulijoista perääntyivät, miten parhaiten taisivat, mutta kovaksi onnekseen päätyivät umpikujaan edempänä äyräällä Dakholin joukon suljettua ainoan jatkoreitin.

”Ne antautuvat”, huusi yksi Dakholin joukosta. ”Kuulitteko?”

Taistelu taukosi. Dakhol astui kuuden kallionloukkoon perääntyneen syvänteenasukkaan eteen.

”Te olette nyt minun”, Dakhol sanoi. ”Ymmärrätekö? Te teette kaiken, kuten minä sanon. Te osallistutte kaikkiin voimin meidän työhömme. Tiedätte kyllä, mitä muuten tapahtuu.”

Perääntyneet myöntelivät kiihkeästi ja astuivat arasti ulos kallionloukosta. Tim katseli, kuinka näiden uskollisuus siirtyi päälliköltä toiselle lähes rutiininomaisen sujuvasti, kuin osana näiden päivittäistä elämäntapaa. Valta, uhkaukset ja lyönnit olivat näiden yllä aina, vallanpitäjä vain vaihtui aina välillä.

Jatkoreitti johti lopulta alas aikansa vuorensinämää seurattuaan. Uudet jäsenet seurasivat johtajaansa kuuliaisina, ja joukko oli saanut myös lisää aseita saaliiksi voittamiltaan vastustajilta.

Laakson läpi kulkiessaan syvänteenasukkaat poimivat nyyteistään kuivia hedelmiä ja söivät niitä kulkiessaan. Se tuntui Timistä varsin oudolta, kun hän näki, kuinka paljon tuoretta ja maukasta syötävää heidän reittinsä varrella oli. Laakson antimet vain eivät tuntuneet kiinnostavan ketään joukosta.

Laaksoa seurasi toinen, ja sitä vielä kolmas. Reitti johti kaiken aikaa alemmaksi tilapäisistä nousuista huolimatta.

Tauolle pysähdyttäessä Dakhol määräsi Timin tarkastamaan ja huoltamaan joukon saamat uudet aseet. Tämä teki työtä käskettyä, ja saatuaan työnsä valmiiksi vei aseet Dakholille, joka näyttikin hyväksyvän hänen työnsä moitteita esittämättä.

Matka jatkui, ja he ehtivät ylittää vielä kaksi harjanetta, ennen kuin Dakhol päätti, että oli aika leiriytyä yöksi.

Yksi uusista tulokkaista määrättiin vartioimaan Timiä toisen, jo aiemmin tehtävää hoitaneen syvänteenasukkaan kanssa. Dakhol selitti tulokkaalle seikkaperäisin ja värikäin sanankääntein, mitä tälle tulisi tapahtumaan, jos tämän tarkkaavaisuudessa vartiossa ilmenisi toivomisen varaa. Kun uusi vartija tuli lähemmäksi, Tim huomasi tavanneensa tämän jo aiemmin, Harmaninlaaksossa.

”Minä tunnen sinut”, vahvisti vartija puolestaan Timin havainnon. ”Minä tiedän myös, mitä sinä saatat yrittää, mutta siihen et saa enää tilaisuutta.”

”Minä en vielä tunne sinua”, vastasi Tim lauhkeasti paneutuessaan makuulle vartijoidensa väliin. ”Mitäpä, jos kertoisit itsestäsi.”

Vartija katsoi häntä hetken hölmistyneenä ja kääntyi sitten pois päin, osoittamatta mitään aikomusta vastata Timin ehdotukseen. Tim teki olonsa niin mukavaksi kuin taivasalla saattoi. Hän nukahti pian vartijoiden jäädessä pitämään häntä silmällä.

Tim keräsi aineksia aamiaiseen. Hän ei antanut kärsimättömien vartijoiden hoputtaa itseään liiaksi, vaan huolehti siitä, että sai kokoon syötävää monipuolisesti eri kasvilajeista. Hän löysi myöskin varsin harvinaisen hedelmäpuun, jonka päärynän tapaan pitkäkaulaiset hedelmät olivat kypsyneet juuri sopivan meheviksi. Hän kiipesi puuhun poimimaan hedelmiä. Hedelmät eivät kuitenkaan suostuneet irtautumaan oksista niin vaivattomasti kuin hän oli toivonut.

”Onko teillä veistä?” huusi Tim alas.

Vartijat katsoivat toisiaan.

”On”, vastasi toinen. ”Entä sitten?”

”Lainaisitko sitä minulle, että saan hedelmät irti puusta?”

”Ei käy”, vastasi vartija lähes refleksinomaisesti. ”Ota se, mitä sinulla jo on. Me lähdemme muiden luokse.”

”Tuskin löydätte näin hyviä muualta matkaltamme. Ja teillekin kai maistuu hyvä ruoka?”

Vartijat neuvottelivat keskenään. Tim seurasi, saisiko lupaus herkuttelusta näitä taipumaan. Vihdoin toinen tarttui empien veitseensä ja sinkosi sen sojottamaan puunrungosta lähelle Timiä.

Tim kokosi parhaat löytämänsä hedelmätertut puusta ja lähti laskeutumaan alas hedelmät mukanaan.

”Seis!” huusi vartija kirves valmiina kädessään. ”Veitsi tänne ensin!”

”Aivan totta”, vastasi Tim hymähtäen itsekseen ja pudotti veitsen maahan. Vartija poimi sen talteen.

Kun Tim oli jälleen kyllin vaaraton, vartijat sallivat hänen laskeutua maahan tarkoin valvottuna. Tim kokosi uudet ja edelliset aineksensa kangasnyyttiin ja nosti ne sitten olalleen.

”Ehkä te jonakin päivänä vielä luotatte minuun”, hän sanoi vartijoilleen heidän takaisin päin talsiessaan. Nämä eivät vastanneet.

Matka jatkui etelälounaaseen. Timia marssitettiin jatkuvasti kauemmaksi Agankhorista. Hänen vartiointinsa oli herkeämätöntä ja jokainen uudi vartija yhtä epäluuloinen kuin edellinen. Maasto alkoi aletessaan muuttua vaikeakulkuisemmaksi ja vaati yhä enemmän kiipeilyä ja tasapainoilua. Edessä oli vielä kaksi harjannetta. Tim pani merkille, että toisen harjanteen takaa ei näkynyt mitään sen takaisia maastonmuotoja.

Puut kävivät pienmmiksi ja harvinaisemmiksi. Lähemmän harjanteen takana olevassa solassa puita ei enää ollut, vaan ainoastaan kituliasta ruohikkoa. He kulkivat solan poikki ja nousivat jälkimmäiselle harjanteelle.

Harjanteen takaisen näkymän poissaolo oli jo antanut Timille vihjeitä siitä, että edessä oli jotakin poikkeuksellista, mutta heidän noustuaan harjanteen laelle asti näky sai silti hänet värähtämään. Heidän edessään oli valtaisa, pitkänomainen syväne, jota he nyt katselivat sen toisesta päästä. Hän ei nähnyt syvänteen vastakkaiseen päähän, koska sen piirteet häipyivät ilman ohueen utuun, mutta hän arvioi syvänteen olevan pituudeltaan vähintään samaa luokkaa kuin Harmaninlaakso. Sen jyrkät rinteet painuivat sumuisiin, tummanharmaisiin syvyyksiin rikko-naisten muotojen, ulokkeiden ja onkaloiden päättymättömänä sumana. Kasvillisuutta oli vähän, ja se oli oudon näköistä. Syvänteen pohjalle asti hän ei kyennyt näkemään.

Dakhol näytti tuntevan tämänkin alueen hyvin. Ehkä se oli tämän kotipaikka. Joukko laskeutui kiemurtelevaa reittiä pitkin muodostumien kirjavoimaa rinnettä. Tim arveli, että vallitsevalla vauhdillaan he joutuisivat yöpymään matkalla, ennen kuin olisivat alhaalla asti – mikäli sinne asti olivat matkalla.

”Katsokaa!” huudahti joku joukosta. Sivummalla kasvoi pensaita. Riemunkiljahduksia päästellen joukko ryntäsi pensaiden joukkoon. Jopa Timin vartijat osallistuivat ryntäykseen ja raahasivat Timiä mukanaan. Syvän-

teenasukkaat alkoivat riipiä pensaista pieniä, pyöreitä hedelmiä ahnain kourin.

”Vihdoinkin kunnan ruokaa!” iloitsi yksi. Muut alkoivat paiskoa kuivia hedelmiä pusseistaan pitkin tannerta ja ahtoivat suunsa täyteen pensaista raastamia tuoreita hedelmiä.

”Syömmе ilta-aterian tässä!” julisti Dakhol, yhtä hyvillään löydöstä kuin joukkonsa jäsenet.

Tim astui uteliaana jo lähes tyhjäksi riivityn pensaana ääreen. Pensaassa oli pitkät, kiemuraiset lehdet ja käppyräinen oksisto. Hedelmät olivat pieniä, pyöreitä, tummia ja ohtukuorisia. Hän irrotti yhden hedelmistä ja maistoi sitä. Maku oli varsin hyvä, täyteläinen ja sopivan makea. Hän oli yllätynyt siitä, että syvänteenasukkaat, jotka tavallisesti söivät ilottomasti, lähinnä vain vatsaansa täyttääkseen, nyt hyökkäsivät niin kiihkeän innokkaasti juuri näiden pensaiden kimppuun.

Myös Tim ehti syödä kyllikseen hedelmiä, ennen kuin Dakhol jälleen komensi joukon jatkamaan matkaa. Ateria tuntui täyttävältä ja tyydyttävältä. Tim tunsii hedelmien läsnäolon kehossaan erikoisena tarmon täyteisenä yllykkeenä vielä senkin jälkeen, kun hänen vatsansa oli jo sulattanut sisältönsä pääosin tyhjiin.

Suuren rotkon kaltainen syväne sulkeutui vähitellen heidän ympärilleen rajaten yläpuolella näkyvää taivasta yhä vähemmäksi. Näkyvyys alemapana syvänteessä oli parempi kuin hän oli ylhäältä katsoen arvellut. Utu antoi rikkonaiselle maisemalle jonkin verran pehmeyttä. Taivas näytti vaaleammalta kuin vuorilla.

Laskeutuminen vaati veronsa. Tim oli kiitollinen, kun Dakhol lopulta määräsi heidät leiriytymään yöksi, ja hän saattoi aavistaa, että muut olivat päätöksestä aivan yhtä helpottuneita. He olivat asettuneet kallionulkonemalle, jonka partaalta rinne putosi hyvän matkaa jyrkempänä alaspäin. Paikka olisi makuualustaksi kovanlainen, mutta Tim tiesi siitä huolimatta nukkuvansa yön sikeästi.

Hiljaisuus laskeutui syvänteenasukkaiden vaipuessa vähitellen uneen. Ympäristöstä ei kuulunut edes eläinten ääniä. Tuuli ei puhaltanut. Pimeys oli lähes käsinkoske-

teltava. Ainoa valopilkku oli himmeä nuotio.

Tim käänsi kylkeä. Toinen vartijoista läimäytti häntä heti keihäänvarrella kylkeen.

”Pakoon on turha yrittää”, vartija sanoi. ”Huomaamme jokaisen liikkeesä.”

Ja minne hän pakenisikaan? Yksinään hän ei edes löytäisi tietä ulos syvänteestä, ja saattaisi menettää matkalla henkensäkin pudotessaan johonkin kallionkoloista.

Etsivätkö agankhorilaiset häntä? Jos he tekisivät etsintäretkensä lintujen puutteessa maata pitkin, he olisivat jatkuvasti alttiina syvänteenasukkaille. Miten hänen katoamisensa vaikuttaisi muiden suunnitelmiin? Mitä Alan ja Mike tekisivät, jos löytäisivät hänet kuolleena?

Aika kului. Tim torkahteli mietteidensä lomassa. Pian hän pani merkille, että ympäristö oli käynyt oudon hiljaiseksi. Hänen vartijoistaankaan ei tuntunut lähtevän mitään ääniä, ei edes liikahdusta tai hengähdystä silloin tällöin.

Tim nousi istumaan. Mitään ei tapahtunut, vaikka hänen liikehtimisestään aiheutui ääniä. Hän kohottautui polvilleen ja siirtyi hiukan sivulle päin. Hänen kätensä osui toiseen hänen vartijoistaan, kuten hän oli odottanutkin.

”Nukutko sinä?” kysyi Tim hiljaa.

Vartija ponnahti jaloilleen.

”En... en minä ole nukkunut”, sopersi vartija. ”Minä olen koko ajan...”

Vasta silloin vartija tuntui heräävän täysin.

”Takaisin paikallesi!” tämä ärjähti ja hutki umpimähkään nahkahihnallaan.

”Onko sinulla vaikeuksia?” kysyi toinen vartija, hahmonsä ääri viivat töin tuskin hämärästä erottuen.

”Vaikeuksia?” huudahti ensimmäinen. ”Oletko sinä nukkunut, kun päästät vangin kuljeksimaan, minne sattuu?”

”Minä en nuku vartiossa!” puolustautui toinen jyrkästi.

”Miksi et sitten...?”

”Älkää toki herättäkö Dakholia”, varoitti Tim. ”Siitä ei seuraa mitään hyvää.”

”Ymmärrät kai, mitä tapahtuu, jos vielä kerran teet tempujasi?” murahti ensimmäinen vartija paneutuen aloilleen.

”Yritin vain pitää huolta teidän turvallisuudestanne. Mitä itse luulet tapahtuvan, jos Dakhol tekee tarkastuskierroksen ja tapaa teidät nukkumasta?”

”Ei pelkoa!” tuhahti vartija. ”Johtajia ei kiinnosta muu kuin syöminen, nukkuminen ja komentelu.”

Rauha palasi leiriytymispaikalle. Tim oli jälleen makuulla vartijoidensa välissä ja kuulosteli ääniä. Vartijat tuntuivat ainakin pysyvän siitä alkaen hereillä. Loitompaa erottui hiukan kuorsausta. Joku myös äänteli unissaan.

Tim alkoi jälleen vaipua horteeseen, mutta sitten hän havahtui kuultuaan jotakin tavallisesta poikkeavaa. Hän terästi kuuloaan. Kuuluiko jostakin lähettyviltä kahinaa? Ainkaan vartijat eivät tuntuneet panevan ääntä millään tavoin merkille.

Samassa heidän edessään leimahti soihtu, jonka päältä oli äkkiä kiskaistu paksu peite. Soihtun takaa virnisti Dakhol, muassaan neljä vartijaa.

”Jatkakaa vartiointia”, sanoi Dakhol ja kääntyi joukkoinen pois. Soihtu katosi jälleen peitteen alle jättäen näkyviin vain hiukan kajoa. Timin vartijat olivat jälleen pystyssä, täyteen virkeyteen säpsähtäneinä.

”Tuota minä tarkoitin”, sanoi Tim vartijoille.

”Mistä sinä tiesit sen?” tiukkasi toinen.

”Noin johtajat aina tekevät, kun pelkäävät kurin höltyvän turvallisissa oloissa”, vastasi Tim.

”Ei kai tuota vain ole pantu meille ansaksi?” epäili toinen Timiä synkeästi tuijottaen.

”Etkö luota minuun, vaikka herätin teidät edeltäkäsini?” kysyi Tim.

Kumpikaan vartija ei löytänyt Timin sanoihin sopivaa vastattavaa. Nämä vaipuivat jälleen äänettömyyteen.

* * *

Aurinko oli jo noussut, kun joukko nousi jatkamaan matkaansa edemmäksi syvänteeseen. Ilma heidän ympärillään oli kuumankosteaa ja raskasta, mutta taltutti auringonpaahdetta jo kylliksi, jotta valo ei enää lisännyt kuumuuden tunnetta sinä vähänä aikana, jonka aurinko ennäti syvänteeseen paistaa.

Tim katseli ympärilleen. Ylävien maiden kasvit väistyivät laji toisensa jälkeen, antaen tilaa saniaisille ja sienille. Kasvillisuudesta ei enää erottunut kasveja, joista olisi saanut Timin tuntemaa ravintoa. Syvänteenasukkaat eivät ainakaan näyttäneet olevan asiasta millään tavoin huolissaan.

Reitin varrella oli siellä täällä syvennys tai pieni luola, mikä asuttu, mikä asumaton. Iältään ja ruumiinkunnoltaan vaihtelevat syvänteenasukkaat tarkkasivat heidän matkantekoaan. Näiden ilmeet vaihtelivat varautuneen uteliaasta piittaamattomaan, jopa tylsistyneeseen.

Keskipäivällä he saapuivat perille. Dakhol pysähtyi keskelle jalkapallokentän kokoista tasannetta rinteessä. Tasanteen seinällä oli luolia, osa luonnollista alkuperää, osa ilmeisesti kaivettuja. Dakhol, kuten arvata saattoi, oli varannut käyttöönsä luolista suurimman ja mukavimman. Sinne Dakhol majoitti myös Timin. Luola oli niukasti kalustettu; se sisälsi lähinnä Dakholin vuoteen ja muutamman yksinkertaisen tarve-esineen, epäilemättä vuorilta ryöstetyn.

Tasanteella kasvoi samanlaisia pensaita kuin ne, joiden kimppuun joukko oli aiemmin matkallaan niin innokkaasti rynnännyt. Niinpä joukko nytkin, jo hiukan edelliskertaa asettuneemmin, kävi aterialle pensastoon. Tim liittyi heidän mukaansa. Pensaiden hedelmät näyttivät olevan syvänteenasukkaiden pääruokalaji. Muutamat söivät myös kiinni saamiaan liskon kaltaisia eläimiä, vaivautumatta edes paistamaan niiden lihaa. Timille riittivät hedelmät, syvänteiden paras anti, jotka tuntuivat tarpeet tyydyttävässä ravitsevuudessaan olevan lähes ristiriitainen vastakohta ympäristön tyllylle niukkuudelle.

Timiä ei vastoin hänen odotuksiaan ollut määrätty ainakaan suoraa päätä orjantyyöhön. Hänelle jäi aikaa katsella syvänteenasukkaita, jotka kuluttivat omaa aikaansa jaaritellen tai riidellen keskenään. Jotkut tekivät kiireettömässä tahdissa työtä pajassa takomassa teriä. Osasivatko syvänteenasukkaat valmistaa metalleja, vai olivatko raaka-aineetkin vuorilta ryöstettyjä?

Dakhol oli poistunut paikalta omille asioilleen ja jättänyt Timin luolaan vartijoiden vartioitavaksi. Vartijoita oli kaksi. Toinen niistä oli jälleen Timille jo tutuksi käynyt syvänteenasukas Harmaninlaakson leiriltä. Kun toinen vartija sitten jätti tämän toviksi yksin vartioon käydäkseen noutamassa syötävää, Tim sai tilaisuuden puhutella tätä.

”Elätkö sinä mielelläsi tällaisessa paikassa?” hän kysyi.

”Missä sitten?” ihmetteli vartija, alttiimpana puhumaan kuin useimmat kumppaninsa. ”Ei muualla ole helpompaa. Ja jos yritän lähteä, minut tapetaan. Täällä olen ainakin joukossa.”

”Mikä on nimesi?”

”Ei minulla ole nimeä. Mitä minä sellaisella tekisin? Vain päälliköillä on nimet.”

Mitäpä nimellä todella tekisikään mailmassa, jossa toisia kutsuttiin vain käskettäväksi? Silloin oli kai samantekevää myös se, kuka käskyn täyttäisi. Päälliköt voisivat ehkä käyttää nimiään rehentelyyn ja maineensa levittämiseen. Se selittäisi myös syvänteenasukkaiden mieltymyksen lisänimiin.

”Teettekö te täällä muuta kuin valmistatte aseita?”

”Kyllä täällä pidetään hauskaakin. Tai siis johtajat pitävät. Johtajien suosiosta riippuu, kuinka hauskaa muilla on.”

Kuvaus ei luvannut hyvää. Joutuisiko Tim todistamaan taistelunäytöksiä tai muita julmuuksia toisten kustannuksella? Miten häntä itseään hyödynnettäisiin sellaisiin tarkoituksiin? Ja mitäpä muuta sisältöä syvänteenasukkaan elämässä voisikaan syvänteissä olla?

Illalla Dakhhol palasi ja komensi Timin laittamaan mahdollisimman hyvää ruokaa. Tim kynsäisi korvallis-taan miettiessään, miten saisi aikaan kulinaristisen taidonnäytteen oloissa, joissa ruoka-aineita oli vähän ja ruoanlaittovälineitä tuskin sitäkään vähää. Hän kävi metallipajalla löytääkseen sieltä jatketta Dakhholin niukkaan astiavarustukseen ja kierteli myös lähiympäris-töä löytääkseen ruoka-aineita. Hänen mukanaan seurasi kaksi ärhentelevää, jatkuvia vastalauseita esittävää vartijaa, mutta Tim piti päänsä arvattuaan, että nämä eivät estäisi häntä täyttämästä Dakhholin käskyjä. Tim pyydysti myös samanlaisia pikkueläimiä, joita oli nähnyt syvänteenasukkaiden syövän, käyttäen samoja pyynti-menetelmiä kuin nämä, mutta eläinten lihaa hän ei aikoisi syödä raakana.

Tim onnistui löytämään saniaisia, joilla oli suurustava vaikutus, sekä joitakin siemenkasveja, joiden siemenet antaisivat tukevan lisän ruokaan. Kasvikset ja siemenet hän hienonsi ja viritti tulen, jonka avulla hän sai paiste-tuksi pieniä kakkuja ja luoduksi jopa jonkinlaisen kastik-keen.

Tasanteelle alkoi tulla syvänteenasukkaita, joita Tim ei ollut ennen nähnyt. Nämä olivat ilmeisesti Dakhholin vieraita, arvatenkin siis jonkinlaisia päälliköitä ja näiden avustajia. Nyt hän ilmeisesti pääsisi luomaan Dakhholille mainetta oivana isäntänä.

Ruoka valmistui viime hetkellä Dakhholin tullessa jo vaatimaan sitä tarjolle. Tim oli aikaansaannoksestaan suorastaan ylpeä, valmistusolot huomioon ottaen. Hän kantoi käsissään improvisoitua paistinlevyä, jolla liha ja vihanneskakut tirisivät rasvassa. Hän oli oikeissa tarjoilla ruoan itse, mutta levy vietiin hänen käsistään ja vieraat kerääntyivät sen ympärille. Tim kiirehti tarjoamaan näille kastiketta lihan kostukkeeksi.

Tim oli kaukaa viisaasti valmistanut runsaasti syötävää. Hyvänmakuinen ruoka sytytti vieraiden ruoka-halun ja kului nopeasti. Lopulta vieraat olivat kylläisiä,

jotkut lähes vatsavaivoihin asti, ja ateriointi hidastui, kunnes nämä lopulta unohtivat tarjoilun ja siirtyivät illan toiseen aiheeseen, rehentelemään toisilleen. Tim puhdisti ruoka-astioita ja kuunteli vieraiden urotöiden vähittäistä paisumista. Puhelu oli eloisaa ja remuisaa, täysin ilman väkijuomia asiaa edistämässä.

”Mitä nyt kahden lyöminen on?” vastasi Dakhol kumppaninsa kerskumiseen. ”Minä olen selviytynyt neljää vastaan. Se onnistuu, kun tietää, miten ja mihin lyö.”

”Kuka tahansa pystyy siihen kirveellä”, vastasi toinen. ”Mutta oletko koskaan joutunut Naraghin miehiä vastaan pelkkä hihna kädessäsi?”

”Naragh miehineen ei ole lasta parempi, kun on hengestä kysymys. Ja saman voi sanoa monesta muustakin näillä main. Pakoon lähtisivät, minkä jaloistaan pääsivät.”

”Sinäkö väität olevasi niin ylivoimainen muita vastaan?”

Dakhol tuhahti.

”Jopa apulaiseni tekisivät selvää sellaisista tyhjän veroisista pelkureista.”

Joukosta kohosi epäuskoinen, ilkkuva naurunremakka. Dakhol kääntyi katsomaan taakseen.

”Tule tänne!” Dakhol käski Timiä. Tim käveli kuuliaisesti Dakholin vierelle.

”Mikä tuo on?” kysyi yksi joukosta.

”Teillä ei olekaan tällaista”, ylvästeli Dakhol.

”Näyttää hyvinsyötetyltä”, totesi toinen.

”Enpä tiedä”, sanoi kolmas. ”On sitä meilläkin...”

”Hyvin syönyt, hyväkuntoinen”, sanoi Dakhol haastavasti. ”Jotakin aivan muuta kuin täällä päin näkee.”

Joukossa oli muutama tavallistakin pahansuisemman näköinen syvänteenasukas, joka tuskin pitäisi Dakholin kerskumisesta. Eikä Tim arvannutkaan väärin. Seuraavan puheenvuoron ottikin muuan synkeä jurottaja.

”Onko sinulla näyttää mitään sanojesi tueksi, vai pidätkö vain kovaa ääntä? Lähetä tänne se kirkassilmäsi, niin katsotaan, kuka kukin on.”

”Hyvä on”, vastasi Dakhol, jo arvioivammin, mutta periksi antamatta. ”Kadut vielä katkerasti, että avasit suusi.”

Tim työnnettiin keskemälle aukiota, jolla syvänteen-asukkaat aterioivat. Yksi Dakholin vartijoista läimäytti Timin kämmenelle karkeatekoisen veitsen. Timin haastaja asteli raskain askelin lähemmäksi häntä.

”Vain toinen meistä lähtee täältä elävänä”, saneli haastaja hänelle säännöt ja kohotti hiukan kädessään olevaa nirhalaitaista teräasetta.

Tim alistui osaansa. Syvänteenasukkaiden keskuudessa oli selvästikin mahdotonta vältellä yhteenottoja. Hän kumartui laskemaan veitsen maahan.

”Mitä sinä teet?” huudahti Dakhol. ”Älä jätä veistäsi maahan!”

”Veitsellä syntyy vain rumaa jälkeä”, vastasi Tim. Hänen äänestään kuului jo hänen kumppaneihinsa väsynyt vivahde.

Joukosta kuului naurua. Sitten katselijat hiljenivät, kun haastaja lähti hyökkäykseen. Tim valmistautui ottamaan hänet vastaan. Hän arvioi tämän hyökkäystä ja jätti oman väistöliikkeensä aivan viime hetkeen. Haastajan ase heilahti. Yleisö veti henkeä varmana tulossa olevasta osu-
masta.

Toisin kävi. Tim käytti vastustajaansa vastaan Maan monista kamppailulajeista tuttua keinoa: hän ei yrittänyt pysäyttää vastustajaansa, vaan päinvastoin auttoi tätä jatkamaan liikettään alkuperäiseen suuntaan, jalkansa yli. Ällistynyt hyökkääjä päätyi kasvoilleen tantereelle, ase kädestään hervoten. Silmänräpäystä myöhemmin Tim istui tämän selän päällä, tämän käsivarsi lukko-otteessa. Vapaaksi jääneellä kädellään hän korjasi talteen hyökkääjältä pudonneen ase.

”Nyt minulla on ase”, hän ilmoitti silmät pyöreinä tapahtumia tapittavalle yleisölle. Hänen allaan oleva haastaja uumoili loppunsa olevan lähellä ja rimpui, mutta tuloksetta. Tämä pääsi ylös vasta, kun Tim päästi tämän.

”Ole hyvä”, sanoi Tim ja ojensi haastajalleen kahva

edellä asetta, jonka tämä oli pudottanut. ”Eiköhän tämä jo riitä?”

Yleisön hölmistystä kesti vain hetken. Sitten se ratkesi hillittömään nauruun. Perin pohjin nöyryytetty haastaja riuhtaisi aseensa itselleen ja lähti saman tien marssimaan pois koko paikalta. Dakhol näytti olevan erityisen hyvillään tapahtumien käännteistä, kenties helpottunutkin, kun tämän uhkarohkea kamppailuhaaste oli päättynyt oman puolen voittoon.

Ottelun seuraaminen näytti yhdistäneen jäljelle jäänyttä joukkoa jonkin verran. Nyt joukon puheissa oli vähemmän mahtailua ja uhittelua, ja enemmän pilailua. Joukon hyvä tuuli oli tosin ostettu yhden nolatun poislähtijän kustannuksella.

Illan kuluessa vierailijat lähtivät pois yksi toisensa jälkeen, osa reippaasti kävellen, osa luhun näköisinä ja lähes hiipivin askelin. Dakholin joukon heikoimmat tutkivat aterian rippeitä löytääkseen niistä vielä makupalan tai pari itselleen. Illasta olisi voinut tulla yksi joukon onnellisimmista pitkiin aikoihin, mutta silloin rauhan katkaisi Dakholin huudahdus hänen luolansa sisältä.

”Kaikki tänne!” huusi Dakhol määräyksen. Paikallaolijat kokoontuivat kuuliaisesti aukiolle. Sillä välin Dakholin vartijat marssivat ripeästi luolalta toiselle, käyden sisällä kussakin niistä.

”Joku on käynyt ottamassa saaliistani!” sanoi Dakhol uhkaavaan sävyyn. Hän ei ehtinyt pitemmälle, kun yksi vartijoista huusi: ”Täällä!” ja lähti harppomaan kohti Dakholia. Dakhol pysähtyi Timiä vartioineen pienemmän vartijan eteen.

”Sinun luolastasi”, tämä sanoi pahaenteiseen sävyyn. ”Nyt saa joukkomme muistutuksen siitä, mitä tällaisesta seuraa.”

”Seis!” huudahti Tim ja kiskoi Dakholin erilleen uhristaan, jota tämä jo pahoinpiteli potkuin ja aseensa iskuin. ”Oletko varma syytteestäsi?”

”Pois tieltä!” ärjähti Dakhol. ”Minun saaliiseeni ei kukaan koske joutumatta siitä vastaamaan.”

”Tämä asia pitää tutkia”, jatkoi Tim jääräpäisesti, paikoiltaan hievahtamatta. ”Kerro, mitä saaliistasi puuttuu.”

”Jalallinen malja. Iso ja kiiltävä. Hyvää metallia. Paljon kuvioita ulkopinnalla.”

”Näytä löytämäsi esineet”, sanoi Tim paikalle saapuneelle vartijalle. Tämä nosti esiin kaksi metallipikaria ja yhden saviruukun. Yhtäkään esineistä ei voinut erehtyä luulemaan Dakholin kuvausta vastaavaksi.

”Sinun maljasi ei ole ehkä täällä enää lainkaan”, sanoi Tim Dakholille.

”Yhdellä päälliköistä oli lähtiessään jotakin kiiltävää mukanaan”, huusi yksi joukosta.

”Se ei olisi yllätys”, sanoi Tim. ”Voimiaan käyttäneitä vihataan usein.”

”Perään!” huusi Dakhol silmät leimuten. ”Ne saavat tietää, ketä vastaan ryhtyivät.”

”Ei!” ehätti Tim sanomaan. ”Juuri sitä lähtijät haluavatkin. Matkan varrella voi olla piilopaikka, jossa on väkeä odottamassa.”

Dakhol katsoi Timiä miettien, ja kääntyi sitten joukkonsa puoleen.

”Te siellä! Ja te! Saatte maljan omaksenne, jos haette sen takaisin.”

”Heillä voi olla ylivoima”, muistutti Tim.

”Nämä ovat joukkoni parhaita. Tärkeintä on, että malja ei jää niille toisille. Kaikkien on tiedettävä, että minua vastaan ei tehdä mitään. Minua vastaan ei kukaan voi mitään!”

Tim kääntyi ympäri ja nosti Dakholin pieksemän uhrin maasta käsivarsilleen. Hän lähti kantamaan tätä Dakholin luolalle joukon kummastelevien katseiden editse.

”Mitä sinä aiot?” ihmetteli Dakhol.

”Huolehdin siitä, että arvokas joukkosi ei vajene yhdellä”, vastasi Tim olkansa yli.

Päästyään luolaan Tim alkoi hoitaa uhrin haavoja niillä vähillä keinoilla, joita olosuhteet sallivat. Hän kiskoi sidetarpeita omista vaatteistaan. Uhri oli

pyörryksissä päin ja valitti kipujaan, mutta Tim uskoi tämän selviävän ilman merkittäviä jälkiseurauksia.

Dakhol katseli luolan suulta Timin toimia ja uhrin vähittäistä elpymistä.

”Sinä olet hyvä apulainen”, Dakhol sanoi. Äänen sävy oli vaimea, mutta syvänteenasukkaan suusta lause oli ainutlaatuinen tunnustus.

”Kiitos”, sanoi Tim. ”Sinun kannattaa kuitenkin varoa. Mitä vahvempi sinusta tulee, sitä enemmän vastustajia saat.”

”En minä päästä ketään ottamaan paikkaani. Minä osaan suunnitella.”

”Mitä olet ajatellut tehdä sitten, kun Vahvin on täällä ja alkaa pitää valtaa?”

”Mikä ihmeen Vahvin?” Dakholin ääneen alkoi hiipiä jälleen edellisiltä päiviltä tuttu viha. ”Älä yritä temppuilla kanssani! Sinulle pitäisi olla jo selvää, että minä olen ylin käskijä näillä seuduilla.”

* * *

Seuraavana aamuna Tim tunsi itsensä huonovointiseksi. Olivatko syvänteen ilma ja yksitoikkoinen ruoka alkaneet aiheuttaa hänelle haittoja? Hän kömpi ulos luolasta särkevää päätään pidellen. Tasanteella oli vain kaksi vartijaa, jotka seurasivat hänen liikkeitään.

Hän meni hedelmäpensaille aamuaterialleen muistaen, kuinka vahvistavilta ne olivat aiemmin tuntuneet. Hedelmät eivät pettäneet häntä tälläkään kerralla. Syömissen aloittaminen kivulloisena ja uupuneena kävi kankeasti ja vastentahtoisesti, mutta jo muutaman hedelmän jälkeen hänen huonovointisuutensa alkoi hellittää ja tarmonsia palata. Päänsärky haihtui vähitellen. Kohta aamiaisensa jälkeen hän oli kuin uusi mies, aterian voima sisällään hehkuen.

Edellisen päivän tapahtumat alkoivat palautua hänen mieleensä. Juhlista oli selvitty vähemmän vahingoin kuin hän oli pelännyt – mutta mistä johtui Dakholin ilmeinen tietämättömyys syvänteenasukkaiden hankkeesta saada

itselleen johtaja? Joko Dakhol oli elänyt tietämättömänä ulkomaailman tapahtumista, tai sitten tieto itsessään oli vasta muutamien hallussa. Voisiko ennenaikainen mahtailu hallitsijan tulolla olla jonkinlainen propaganda-ase?

Dakhol tuli ulos luolasta, ja Timin nähtyään tuli heti hänen luokseen.

”Meillä on tehtävää”, sanoi Dakhol. ”Meidän on varustauduttava matkaan. Etelässä on joitakuita, jotka ovat alkaneet elää kuin minä en olisi heitä koskaan käsenytkään. Tavaraa ei tule, eikä tietoja toimiteta ajallaan. Sinne on myös tullut väkeä ilman minun lupaani. Me näytämme sikäläisille, että kun minä käsen, silloin juostaan!”

Matkaanlähtijöiden varustus vahvisti Dakholin sanat Timille. Jokaisella oli kynsikirves, hihna, pari veistä tai muuta teräasetta. Muutama nuijakin odotti käyttöönsä muita rotevampien kantajien olalla.

”Minä tiedän, mitä sinä osaat”, sanoi Dakhol Timille. ”Sinun taitojasi tarvitaan nyt. Jos onnistumme, palkitsen sinut. Saat omaisuuttani ja myös omia palvelijoitani. Annan sinulle heistä parhaita, niitä, jotka varmasti tottelevat sinua ja ovat sinulle hyödyllisiä.”

Kuulollaolijoiden ilmeet kertoivat, kuinka poikkeuksellisen avokätinen Dakholin tarjous oli.

”Hyvä on”, Tim sanoi aikaa voittaakseen. Hänellä ei ollut aavistustakaan siitä, mitä häneltä vaadittaisiin, tai miten hänen tulisi toimia saamissaan tehtävissä. Hän saattoi vain toimia muiden mukana, kunnes saisi sopivan tilaisuuden vaikuttaa asioihin.

”Ota varustus matkaasi, niin lähemme”, määräsi Dakhol. Muuan tämän alaisista, pitkäkätinen ja koukkuselkäinen, toi hänelle tarvittavat aseet ja ruokatarpeet.

Matkaan lähtivät lähes kaikki Dakholin majapaikalta. Joukko lähti etelään, kohti heidän tulo-suuntaansa nähden vastakkaista syvänteen päätä. Syvänteen oli suuri. Kestäisi hyvän aikaa, ennen kuin he pääsisivät edes sieltä ulos.

Maasto jatkui samanlaisena, paikoin helpompana, paikoin vaikeampana kulkea. Aika kului ja matka taittui verkalleen. Auringon syvyyden kalventama valo levittäytyi syvänteeseen epämääräisenä, värittömän oloisena, ja alkoi sydänpäivän jälkeen vähitellen hämärtyä auringon painuessa syvänteen reunan taakse.

Tim huomasi yllätyksekseen väsyvänsä nopeammin kuin aikaisemmin. Häntä jopa hengästytti, ja se ei voinut ainkaan johtua hapen niukkuudesta, sillä happea syvänteen tiheässä ilmassa oli yltäkyllin. Hän jatkoi taivallustaan joukon mukana konemaisesti, vain siirtäen jalkaansa toisen eteen yhä uudelleen ja uudelleen.

Lopulta he pysähtyivät. Dakhol astui Timin eteen.

”Käy se sinunkin voimillesi”, totesi Dakhol. ”Tullessa jo melkein luulin, ettet väsyisi milloinkaan. Ota hedelmä. En halua, että kukaan joutuu kantamaan sinua. Huomenna jatkamme matkaa, ja silloin lähdemme tästä syvänteestä.”

Tim kaivoi kuuliaisesti ruokapussistaan pienen, pyöreän hedelmän. Hän söi sen, ja pian toisen, kolmannen ja neljännenkin. Väsymys alkoi haihtua hänen ruumiistaan. Tämäkö oli se salaisuus, jonka turvin syvänteenasukkaat tekivät ryöstöretkiään yläville seuduille?

Iltavalmistelut alkoivat. Dakhol päätteli Timin työkuuntoiseksi ja määräsi hänet tehtäviin.

* * *

Jälleen uusi aamu koitti. Timin olo oli entistä huonompi. Hänen koko ruumistaan särki, hänen silmissään hämärsi ja hän tunsu itsensä voimattomaksi. Myös hänen virtsansa oli muuttunut oudon vihreäksi.

Täältä on pakko päästä pois, hän ajatteli. Minä en selviydy syvänteessä elämisestä.

Dakhol oli herännyt jo aiemmin ja kiirehti nyt joukkoa saattamaan aamutoimensa loppuun ja lähtemään matkaan.

”Lisää vauhtia!” käski toinen Timin vartijoista, jotka yhä seurasivat häntä.

”Tässä kunnossa en kovin paljoa jaksa”, huomautti Tim.

”Kyllä jaksat. Syöt vain hedelmiä, niin sinun ei tarvitse valitella.”

Tim teki työtä käskettyä. Hedelmien hämmästyttävä vaikutus ei tullut hänelle enää yllätyksenä. Hän söi niitä hyvällä halulla, jopa yllättävän hyvällä ottaen huomioon, että hän ei ollut erityisen nälkäinen. Hänen tarmonsapalautui jälleen, ja matka ulos syvänteestä saattoi alkaa.

Päivänvalo raikastui vuorilta tuttuun teräväpiirteiseen kirkkauteensa heidän noustessaan ylemmäksi. Dakholsuuntasi kohti korkeahkoa huippua, joka kuului syvänteeren reunaharjanteisiin. He kiersivät huipun alemmaa, sen länsipuolelta. Harjanteen toisella puolella heidän eteensä avautui vehreä laakso.

”Tästä me sitten aloitamme!” määräsi Dakhol.

Damal oli kylmissään, mutta ei itse edes huomannut sitä. Agankhorin solan korkeille etelähuipuille oli leijunut ohut huntu lunta, joka vielä solan varjoisammalla sisärinteellä sulaessaan palelsi hänen jalkojaan hänen ohuiden jalkineidensa läpi. Hän oli pyörryksissä kiihkeästä kiipeämisestään ohuessa ilmassa. Hänen kurkkuaan puristi hänen ahdistuksensa, mutta häneltä liikenä huomiota vain hänen omille, synkkää kehää kiertäville ajatuksilleen.

Solan vastakkaisella rinteellä vaelteli puiden joukossa pikkuruisia pisteitä, Alanin harjoittamien joukkojen miehiä valmistautumassa erilaisiin puolustustehtäviin. Damal oli kuunnellut kauhun kylmettämänä avaruudesta tulleiden ystäviensä kertomuksia heidän kotimaailmastaan, ja oman kansansa ihmisten uutisia syvänteenasukaiden hirmuteoista lähiympäristössä. Alhaalta oli tullut pakottava voima, joka uhkasi heidän elämäänsä, ja nyt siihen vastasi ylhäältä toinen pakottava voima. Hänen tuttu maailmansa oli katoamassa, muuttumassa irvokkaiden syvänteiden irvokkaaksi peilikuvaksi. Enää ei ollut sijaa millekään kauniille ja lempeälle, oli vain raakuus raakuutta vastustamassa. Heidän rakkaat ystävänsä avaruudesta olivat tehneet kaikkensa heitä auttaakseen, mutta näilläkään ei lopulta ollut tarjota muuta kuin voimaa vastaan.

Minne paeta? Voisiko nykyisiä asuinsijoja ylempänä enää elää?

Garan Ankor oli joutunut lähemmäksi syvänteenasukkaita kuin he, ja selvinnyt hengissä. Hänen aikanaan ei alkanut syvänteenasukkaiden liikehdintää. Mitä hän oli tehnyt toisin? Oliko hänkin lopulta vain paennut? Oliko hänkin osa sitä joukkoa, joka joutui lopulta taipumaan vahvempansa edessä ja antamaan kaiken itselleen kalliin tämän murskattavaksi?

Huipulta avautui näkymä myös Harmaninlaaksoon. Tavallisesti se olisi ollut näky, jota ihailta vaikka koko päivän, mutta nyt se oli kiinniottojen, pakkotyön ja pahoinpitelyjen tanner, laaksosta toiseen hyökkyvän kuoleman uusi tyysija.

”Mitä te vielä tahdotte!” huusi Damal kohti laaksoa, tyhjään ilmaan, kenenkään häntä kuulematta. ”Te saitte jo kaiken! Menkää pois!”

Damal lysähti istumaan kylmälle kalliolle. Hän oli yhdellä lähiympäristön parhaista näköalapaikoista, ja kuitenkin hänen oma näköalansa oli hävinnyt olemattomiin. Oli vain musta umpikuja, tuho siellä tai tuho täällä. Kuinka paljon helpompaa olisikaan olla jo kuollut itsekkin!

Kesti hetken, ennen kuin Damal lamaannuksensa keskellä kuuli nimeään huudettavan. Joku kiipesi häntä kohti pitkin huipulta toiselle polveilevaa harjannetta. Damal kohotti katseensa ja tunnisti heti tulijan, sydänystävänsä Ekalin.

”Onneksi olet turvassa!” sanoi Damal, ponnettomasti, mutta silti kiitollisena ystävänsä puolesta. ”Kaikille ei ole käynyt yhtä hyvin.”

”Minä tiedän”, vastasi Ekal asettautuen Damalin vierelle ja tutkien tätä katseellaan, uteliaana näkemään hänen synkkyytensä taakse. ”Pakenin itse vaaroja etelästä. Mitä Agankhorilla on tapahtunut?”

”Syvänteenasukkaat tulivat ja menivät. Nyt täällä olemme enää me, mutta me itse emme enää ole sitä, mitä olimme ennen.”

”Kyllä sinä olet vielä sama kuin ennen”, vakuutti Ekal. ”Surullisempi kyllä – ja kukapa ei näinä aikoina olisi – mutta minä kyllä tunnen sinut ja näen, millainen yhä olet.”

Damal katsoi Ekalia. Tämä oli ollut jo entuudestaan tytöksikin hoikka, ja näytti nyt jo lähes riutuneelta, mutta jakso silti edelleen hymyillä.

”Missä kotiväkesi on?” kyysi Damal.

”En tiedä. En ole nähnyt heitä sen jälkeen, kun syvänteenasukkaat ajoivat meidät hajallemme. Minä tulin

tänne vuorenhuippuja pitkin. Halusin kovasti tavata sinut ja muut täällä.

”Kiitos, kun tulit!” Hymyyn asti Damal ei vielä yltänyt, mutta hänen silmiinsä oli syttynyt hiven uutta elämää. ”Annoit minulle jälleen syyn elää.”

”Lopeta tuollaiset puheet!” moitti Ekal häntä. ”Tule, niin lähdemme yhdessä alas muiden luokse.”

Taival alas oli nousuakin hankalampi, mutta vuoristoon tottuneet kulkijat selviytyivät siitä ilman horjahduksia tai kolhuja. Solan pohjalla ilma oli lämpimämpää kuin ylhäällä, ja Damalin jo kohmeisiksi käyneet jalat alkoiva elpyä.

”Täällä on paljon ihmisiä”, totesi Ekal katsellen solan pohjoisrinnettä heidän lähestyessään sitä.

”Heitä on tullut tänne itse ja Alan on kutsunut heitä paikalle vielä paljon lisää”, kertoi Damal. ”Heitä on jo niin paljon, että Alan on alkanut siirtää heitä Harmaninlaaksoon rakentamaan majapaikkoja itselleen. Hän luo sinne ryhmiä, jotka yhdessä toteuttavat hänen suunnitelmansa eri osia.”

He kiipesivät rinnettä kohti Damalin kotia. Vastaan tuli eri asioilleen matkalla olevia ihmisiä, osa tuttuja, osa täysin tuntemattomia, mutta kaikki tervehtivät heitä kuin olisivat tunteneet heidät koko ikänsä. Kodin edustalla oli koolla lisää ihmisiä, ja sieltä Ekal löysi yllätyksekseen oman isoenonsa, tuttuun tapaansa hyväntuulisen vanhan miehen.

”Tiedätkö mitään kotiväestäni?” kysyi Ekal heti heidän tervehdittyään.

”Näin heidät vähän aikaa sitten Harmaninlaaksossa”, kertoi isoen. ”Molemmat voivat hyvin, sikäli kuin lyhyeltä tapaamiseltamme ymmärsin.”

Ekalin rauhallisen ulkokuorenkin läpi saattoi nähdä, kuinka syvällekyvä hänen helpotuksensa oli.

”Luulin jo menettäneeni heidät”, Ekal sanoi. ”Nyt minun on taas helpompi elää.”

Ekal näki toisenkin tutun. Rinnettä heidän luokseen käveli Mingal, joka samassa pani heidät merkille.

”Miten ilahduttavaa nähdä sinut yhä turvassa!” tämä

sanoi tervehdyksen Ekalille.

Ekal oli yhtä säteilevää hymyä astuessaan Mingalin eteen.

”Kiitos, kun pelastit minut!” hän sanoi tarttuen Mingalin käsiin. ”Ilman sinua ja ystäviäsi olisimme kaikki olleet tuhon omat.”

”Kuka ei olisi tehnyt samoin?” vastasi Mingal hiukan hämillään saamastaan huomiosta. ”Onneksi Alan osasi näyttää, kuinka se tehdään.”

”Ja sinä osait tehdä sen, mitä hän näytti.”

”Liitytkö joukkoon nyt, kun olet täällä?”

”Mielelläni. Täällähän muutkin läheiseni nyt ovat.”

”Minä käyn tuolla sisällä. Uudet muistiinpanot on liitettävä arkistoon. Sitten lähdän takaisin laaksoon.”

”Pääsenkö minäkin?” kysyi Ekal. ”Haluan nähdä, mitä Alan on luonut.”

Mingal mietti hetken.

”Hän haluaa sinne vain toimintavalmiita ihmisiä, koska lähettyvillä voi vielä olla syvänteenasukkaita. Mutta ehkäpä sinä olet juuri sillä tavoin toimintavalmis kuin hän tarkoitti. Minä muistan vielä, kuinka sinä käsitelit syvänteenasukkaita laaksossa.”

Niin Ekal lähti Mingalin matkaan Harmaninlaaksoon, Alanin ohjaaman joukon luokse.

* * *

Varsin paljon Alan olikin onnistunut luomaan, olkoonkin, että pääosan työstä olivat tehneet hänen johdollaan muut ihmiset. Mike, joka oli Alanin luona laaksossa, kutsui hänen aikaansaannostaan kaupungiksi, mihin Alanilla oli tapana vastata: ”Mitäpä, jos puhuisimme vain leiristä?”. Ruohikkoisella kentällä ja osaksi sitä reunustavan metsän suojassa oli joukko puista ja muista luonnonaineista rakennettuja majoja, joissa vietti yönsä edelleen kasvava joukko Alanin organisoimaa puolustusväkeä. Ruoan ja veden hankkijoille, tiedustelu-tehtäviin ja tarvikkeiden valmistukseen oli määrätty omat ryhmänsä. Majat muodostivat selvärajaisen ryppään,

mutta alueella ei ollut ulkomuuria, sillä Alanin näkemyksen mukaan he antaisivat pelottomamman vaikutelman, jos he eivät kätkeytyisi muurin taakse. Syvänteenasukkaat olivat antaneet heidän asumuksensa olla rauhasa, sillä nämä selvästikin ymmärsivät, mitä vastaan olisivat nousseet.

Alan oli alkanut saada mainetta jo melko kaukaisillakin seuduilla, ja sen myötä paikalle saapui sieltä asti yksittäin miehiä, toisinaan muutamia naisekin. Kaikille riitti tehtävää Alanin luona.

Edempänä laaksossa joukko miehiä toteutti Alanin leirin päätehtävää, syvänteenasukkaiden ajoa. Koska syvänteenasukkailla oli tapana paeta pois päättäväisen ylivoiman edestä, Alan oli todennut, että he saattoivat ohjailta laaksossa oleskelevia syvänteenasukkaita mielensä mukaisesti yksinkertaisesti muodostamalla ajoketjuja, jotka uhkaavalta näyttävillä rynnäköillään saivat nämä pakosalle ilman minkäänlaista taistelukoostusta. Kun huhut heidän toiminnastaan levisivät syvänteenasukkaiden keskuudessa, ne olivat omiaan vain tehostamaan heidän toimintaansa. Alanin pääajatuksena oli ajaa syvänteenasukkaat väliaikaisille säilytysalueille, joista nämä voitaisiin koota vartioiduiksi saattueiksi ja marssittaa lopuksi uuteen, yhteiseen kotisyvänteeseensä, Mekhandroniin, joka Alanin tutkimusten perusteella kykenisi ylläpitämään suurtakin asujaimistoa, ja samalla voitaisiin vain muutamien vartiopistein järjestää vankilaksi, josta ei ollut minkäänlaista syvänteenasukkaalle mahdollista ulospääsyä.

Ensimmäinen säilytyspaikka oli kuin Mekhandronin pienoismalli, Pähkinärotko, joka sijaitsi vähän matkaa kaakkoon Harmaninlaakson keskipisteestä. Muualta koottavat syvänteenasukkaat pitäisi sitten koota jollekin toiselle alueelle ennen matkaa määränpäähensä. Alan toivoi, että menettelystä syntyisi herpoamattoman kurinalainen kansanliike, joka lopulta voisi vapauttaa koko maailman syvänteenasukkaista ilman, että hänen itsensä tarvitsisi sitä johtaa.

Alan seisoi matalalla kumpareella lerinsä laitamilla ja

kuunteli muutaman kumppaninsa kanssa kaukaa kuuluvia, torvella soitettuja merkkiäänä. Merkit olivat Alanin itsensä suunnitteleimia. Hän oli yhdistellyt piirteitä kaukana idässä käytettävistä torvimerkeistä ja *silbosta*, Kanarian saarilla käytetystä vihellyskielestä, ja saanut näin luoduksi merkkikielen, jolla viestijä saattoi ”puhua” sanottavansa torveen ja saada viestinsä kantamaan kokonaisten laaksojen yli.

”Hyviä uutisia”, sanoi Alan torvimerkit kuultuaan ja niihin vastattuaan. ”Näyttää siltä, että Harmaninlaakso alkaa olla toistaiseksi vapaa syvänteenasukkaista.

Miehet hänen ympärillään ottivat uutisen vastaan kunnioituksesta hartain katsein. Se tuntui liian hyvältä ollakseen totta, ja kuitenkin se oli.

”Tämä ei vielä ole voitto”, muistutti Mike Alania. ”Syvänteenasukkaat on yhä saatava viedyksi täältä eteenpäin, ja siinä vaiheessa, kun saattuetta kootaan, syntyy väistämättä lähikosketus. Ja siihen osallistuu ihmisiä, jotka eivät kertaakaan elämässään ole taistelleet.”

”Tiedän, että riski on olemassa, mutta meidän on pakko yrittää”, vastasi Alan. ”Uskon parhaan vaihtoehdon olevan, että ylläpidämme toiminnan jokaisessa vaiheessa sellaista ylivoimaa, että kapinahenki ei pääse heräämään.”

”Vaikka syvänteenasukkaiden koko elämä on jo kapinaa?”

”Kapinakin voi toimia vain oman toivonsa varassa. Ja sitä me emme heille anna.”

”Ehkä se riski on vain hyväksyttävä”, myönsi Mike.

”Kuten heidän ilmeistään näet, tämän on tapahduttava. Sille on jäljellä enää yksi vaihtoehto, se, jota kukaan meistä ei halua.”

”Onnea yritykseen. Me tarvitsemme sitä.”

* * *

”Pian alkaa sataa”, sanoi Ekal katsellen sumumassoja, jotka kumpusivat Harmaninlaakson taivaalle kuin

tyhjästä keskeyttämään heidän lääkeyrttien hakumatkaansa.

”Onneksi sade on täällä lämpimämpää kuin Agankhorilla”; sanoi Damal. ”Meidän kannattaa silti lähteä pikimmiten takaisin. Me emme kohta enää näe, minne olemme menossa.”

Tytöt jatkoivat taivallustaan heinikossa, jonka päälle pyörteilevä sumu painui yhä alemmaksi, häivyttäen maiseman heidän ympäriltään.

”Syvänteenasukkaita täällä ei taida enää olla, mistä suuri kiitos Alanille”, sanoi Ekal.

”He kolme toivat tullessaan ihmeen”, myönsi Damal.

Pyörteilevät tuulet saavuttivat laakson pohjan. Sumupilvet alkoivat vihmoa sadetta, paremminkin vaaka-suoraan tyttöjen kasvoille kuin heidän ylleen. Kuten Damal oli ennustanut, he joutuivat sietämään kastumisen, mutta paleleminen heitä ei uhannut. He jatkoivat matkaansa sisukkaasti, edessään hämmöttävää heinikonkaistaletta tuijottaen.

He olivat jatkaneet matkaansa jo hyvän aikaa, kun sumupilvet alkoivat osoittaa ensimmäisiä ohenemisen merkkejä. Vähitellen keskennän vuorottelevien heinikojen ja metsikköjen yllä alkoi ilmaantua kerros kirkaampaa ilmaa.

”Maaston olisi pitänyt alkaa nousta jo”, ihmetteli Damal. ”Me olemme yhä laaksossa.”

”Pianhan asia selviää, kun nuo pilvet hälvenevät”, vastasi Ekal.

Lopulta sumu alkoi olla kyllin korkealla, jotta maisemaa saattoi hahmottaa loitommaksikin.

”Dimal Harmanin piti olla oikealla”, sanoi Damal tähyten pilvien alareunan paljastamia rinteitä.

”Se on tuolla takavasemmalla.”

”Mutta me olemme koko ajan kulkeneet kohti Agankhoria.”

”Sininen Rinne, Tomun Koti, Renheldronin kukkula, Köynnökset”, luetteli Ekal osoittaen sormellaan vuorenrinteen piirrettä toisensa jälkeen. ”Kyllä vuori on juuri tuolla.”

”Missä me sitten olemme?”

”Ilmeisesti jossakin Menhadin ja Pähkinärotkon välillä. Juuri täällä syvänteenasukkaita ajettiin takaa. Nyt ainakin tiedämme, minne päin jatkaa.”

He kääntyivät jatkamaan suuntaan, josta olivat eksyneet. Kotimatka oli lyhenemisen sijasta jopa jonkin verran pidentynyt. He eivät kuitenkaan päässeet pitkällekään, kun edessä oli uusi yllätys.

Maassa makasi syvänteenasukas, joka yritti voimattomasti tempoa jalkaansa irti kivenkolosta, johon se oli juuttunut. Jalassa oli jo vertavuotavia ruhjeita.

Damal perääntyi askel askeleelta, kauhun ja petty-
myksen sekaiset ilmeet kasvoillaan vuorotellen.

”Älä pelkää”, sanoi Ekal hänelle. ”Me olemme turvassa tältä syvänteenasukkaalta.”

Ekal katsoi vuoroin maassa samoin pelokkaana pälyilevää syvänteenasukasta, vuoroin ystäväänsä, joka kävi ankaraa sisäistä kamppailua voittaakseen pelkonsa. Vähän kerrassaan Damal kiskoutui lähemmäksi, ikään kuin hänen pelkonsa olisivat olleet hänen kulkuaan hidastavia köynnöskasveja.

”Pintahaavoja ja ruhjeita”, sanoi Ekal, joka oli jo ehtinyt tutkia syvänteenasukkaan vammat. ”Luut ja lihakset ovat ehyitä. Verta vuotaa. Meidän täytyy sitoa nuo haavat, kunhan saamme jalan irti kivenkolosta.”

”Tämä taitaa olla enemmän Agrilin alaa”, sanoi Damal epävarmalla äänellä.

”Yksi yrteistämme kelpaa haavojenkin hoitamiseen”, muisteli Ekal. ”Tehdään niistä kääre.”

Tytöt kiskoivat yhteisvoimin kiviä saadakseen syvänteenasukkaan jalan vapautetuksi. Kun Ekal siirtyi vetämään tätä itseään kainaloista, jalka irtautui lopulta kivien keskeltä. Syvänteenasukas jäi paikoilleen maahan istumaan vilkuillen jalkaansa ja Ekalia.

Ekal hakkasi kivellä kämmenenkokoista lehteä murskaksi vapauttaakseen sen ainesosat. Hän raastoi hihan irti paidastaan ja teki siitä siteen puhdistamansa ja lehdellä peittämänsä haavan päälle. Syvänteenasukas salli vastustelematta tyttöjen hoitaa itseään.

”Minne olit matkalla ennen kuin juutuit tähän?” kysyi Ekal syvänteenasukkaalta. Tämä näytti tavoittelevan hetken puheenlahjaansa, ennen kuin sai vastatuksi.

”Ystävä tarvitsee kukkia”, tämä vastasi karhean rikkonaisella äänellä.

”Ystävä?”

”Se on hänen nimensä. Hän on mahtava. Johtajatkaan eivät voi käskeä häntä.”

Damal kuunteli vastausta järkyttyneenä. *Ystävä?* Syvänteenasukkat myrkyttivät pilalle jo toistensa sanavarastonkin.

Ekal auttoi syvänteenasukkaan jaloilleen.

”Jaksatko?” hän kysyi.

”Kyllä”, vastasi syvänteenasukas koetellen hiukan horjuvan jalkansa kantavuutta.

”Mitä kukkia etsit?”

”Pieniä siniharmaita, keltainen töyhtö keskellä.”

”Udunkumppani?” arvasi Ekal kukan nimen. ”Me näimme niitä tullessamme. Lähdemmekö keräämään niitä?”

Syvänteenasukas myöntyi mielellään, ja lähti heidän mukaansa jopa kiireisen oloisesti. Tytöt tulivat aiemmin ylittämälleen heinikolle. Ekal ryhtyi heti poimimaan syvänteenasukkaan kuvailemia kukkia.

”Kas, tässä”, hän sanoi sitten, ojentaen syvänteenasukkaalle kelpo kimpun kukkia. Tämä otti kukat luiseen kouraansa, koneellisen tottelevaisesti, ikään kuin ei olisi täysin tajunnut, mitä oli tekeillä, ja kääntyi sitten lähteäkseen kävelemään länteen päin.

”Sinun ei tarvitse palata johtajiesi luokse”, sanoi Ekal tälle. ”Voit jäädä meidän luoksemme. Me suojelemme sinua muilta.”

Syvänteenasukas pysähtyi, kääntyi, ja loi tyttöihin katseen, jota he eivät kyenneet täysin tulkitsemaan.

”En minä voi jättää Ystävää.”

Syvänteenasukas jatkoi matkaansa jättäen tytöt taakseen.

”Kauhun mahti on valtava”, totesi Ekal. ”Lupaus suojustakaan ei riittänyt vapauttamaan siitä.”

”Onneksi sentään löysimme udunkumppanit”, vastasi Damal. ”Mitä tuolle olisikaan tapahtunut, jos olisi palannut ilman niitä?”

* * *

”Tiivistäkää!” huusi Alan miehille, jotka ajoivat syvänteenasukkaita edellään. ”Tulemme solaan.”

He olivat matkalla alinta löytämäänsä kulkureittiä Pitkien Lehtien Solasta Harmaninlaaksoon. Syvänteenasukkaat juoksivat heidän edellään kiitettävän tiiviinä joukkona, ja he perässä, huolehtien tarkoin siitä, että yksikään ajettavista ei pääsisi sivulle päin pakoon. Pähkinärotkolle ei enää ollut pitkälti matkaa, jo itsensä uuvuksiin juosseiden miesten helpotukseksi. Heidän oli kuitenkin näyteltävä mahdollisimman pirteää ja kamppailunhaluista pitääkseen syvänteenasukkaat hallinnassaan.

Kaukaa kuului merkkitorven ääni.

”Jättäydy jälkeen!” käski Alan oman joukkonsa torvenkantajaa. ”Ilmoita viesti saaduksi. Me emme voi nyt pysähtyä.”

Torvenkantaja teki työtä käskettyä, tarkaten, mihin suuntaan muu joukko hänen luotaan jatkoi.

”Syvänteenasukkaat ovat alkaneet harveta lähiseudun laaksoissa”, tulkitsi Alan viestin kumppaneilleen. ”Suunnitelmamme taitaa olla tiedossa.”

Torvenkantaja yritti tavoittaa heitä, mutta hänen paraskin nopeutensa kavensi välimatkaa vain vähän. He olivat tulossa Pähkinärotkolle. Puiden takaa alkaisi viimeinen rinne, joka johtaisi Pähkinärotkon suuaukolle ja sitä reunustaville miesten muodostamille vartioketjuille, jotka johtaisivat syvänteenasukkaat rotkoon kuin karjan.

”Anna saapumismerkki!” huusi Alan taakseen torvenkantajalle. Tämä antoi merkin vartioketjuille.

Syvänteenasukkaat saivat määränpänsä näkyviinsä ja sulloutuivat hetkeksi kokoon, mutta jatkoivat sitten matkaansa hitaammin, epäröivämmin.

Kaukaa kuului uusi torvimerkki, johon torvenkantaja vastasi.

”Agril lähti Agankhorilta?” toisiti Alan itsekseen kuulemansa merkin. ”Taas? Miten se on tapahtunut? Oliko siellä taas syvänteenasukkaita?”

Torvenkantaja tavoitti kumppaninsa.

”Kysy, veivätkö tai ajoivatko syvänteenasukkaat Agrilin matkaan!” pyysi Alan. Torvenkantaja lähetti kysymyksen.

Kesti raastavan pitkän ajan, kun sanoman ääni kulki vastaanottajalleen, joka lähetti sanoman vielä eteenpäin. Sitten oli vielä odotettava paluuviestiä.

”Hän lähti itse”, kuului hämmentävä vastaus.

Alan yritti oivaltaa kuulemaansa, mutta hänen ajattelunsa ponnistuksensa keskeytyivät, kun hän saapui viimeiselle rinteelle syvänteenasukkaat lähellä edellään. Takaa-ajettavien matkantekoa hidasti selvästikin se, että näitä vastassa seisoivat paitsi oudon hajanaisiksi heittäytyneet vartioketjut, myös edellistä suurempi joukko paikoillaan seisovia syvänteenasukkaita, joukon etummaisena hahmo, jonka hän olisi toivonut kaikkein viimeisenä siellä näkevänsä.

”Ei!” huokaisi Alan silmiään pyyhkäisten. ”Mitä tahansa muuta, mutta ei tätä!”

* * *

”Tämä meidän on pidettävä hallussamme”, sanoi Dakhol syvänteenasukkaiden joukon kävellessä pitkin jylhän vuoren rinnettä. ”Tänne ei kukaan pääse salaa, eikä tästä pääse edes ohi salaa.”

Mikäli vuorella oli aiemmin ollut muita, nämä olivat ilmeisesti ottaneet vihjeestä vaarin ja poistuneet hyvissä ajoin paikalta. He näkivät tullessaan vain muutaman tyhjän talon, jopa yhden, johon ryöstäjät eivät vielä olleet kajonneet.

Tim tunsi vuoren nimeltä. Se oli Dimal Gion, Menneisyyden Huippu. Selitystä oudolle nimelle hän ei tiennyt, mutta seudulla oli hänen käsityksensä mukaan

ollut joinakin aikoina huomattavakin määrä asukkaita.

”Täällä on paljon syötävää”, sanoi yksi Dakholin joukosta innostuneesti nähdessään muutamia pikkueläimiä taapertamassa kiireettä puiden lomassa.

Dakhol silmäili joukkoaan, joka tutkaili ympäristöönsä arvioivasti.

”Tämä työ olisi helpompaa, jos tuota joukkoa ei joutuisi pitämään jatkuvasti kurissa”, sanoi Dakhol synkeään sävyyn. ”Niukkuudessa se nurisee ja kapinoi, runsaudessa se on laiskaa ja kuritonta.”

”Jospa heidät saisi yhteistyöhön mielihalulla?” tuumaili Tim. Ajan kuluessa hän oli saavuttanut Dakholin luottamuksen, ja kävi tälle hetkittäin jo lähes ystävästä. Hän odotti tilaisuuksia vaikuttaa asemaansa ja joukon henkeen, ja näytti siltä, että nyt oli käsillä yksi sellainen.

”Sellaista ei ole tapahtunut vielä kenellekään”, sanoi Dakhol.

”Sinä voisit olla ensimmäinen, jolle niin tapahtuu.”

”Miten?”

”Sinun täytyy saada joukkosi kunnioitus. Kunnioitus ei ole pelkästään sitä, että sinua pelätään. Voit luoda joukossasi halua palvella sinua, jos olet sitä kohtaan ystävällinen.”

”Mutta minähän olen.” Dakhol katsoi Timiä kummissaan. ”Minun joukossani on hyvä olla. Ilman minua nuo kävelisivät suoraan vieraiden käsiin ja menettäisivät saman tien henkensä.”

”Älä ole pelkästään luja. Ole myös pidetty. Anna omillesi syytä iloita siitä, että kuuluvat joukkoosi. Se vahvistaa kaikkia yksin ja yhdessä. Jos joudut lyömään ja uhkaamaan, olet jo menettänyt tilaisuuden. Onnistumisen tunnet siitä, että sinun ei tarvitse koskaan tehdä niin.”

”Kuka haluaa tehdä mitään, ellei ole pakkoa?”

”Kyllä haluaa. Olen itse nähnyt niin tapahtuvan.”

”Noidenko sitten pitäisi pitää minusta? Ei johtajista pidetä. Johtajia seurataan, jos siitä on hyötyä, ja sitten joku ottaa johtajan paikan itselleen.”

”Näet siis itsekin, että seuraajiesi mieli on saatava muuttumaan. Johdettavat haluavat hyvän johtajan,

sellaisen, jonka seuraamisesta koituu hyvää kaikille. Sen näkeminen ja uskominen ei tapahdu hetkessä. Siihen voi kulua pitkäkin aika, mutta lopputulos on kaiken sen työn arvoinen. Sinä et pelkää ponnistella saadaksesi itsellesi vuoresi ja arvokkaat esineesi. Ponnistele myös saadaksesi luottamusta, kunnes lopulta oma joukkosi on valmis ponnistelemaan pitääkseen sinut johtajanaan.”

Tim jätti Dakholin pohdiskelemaan järjestömiljöön kuulostavia sanojaan ja käveli vuorenrinteellä katsellen joukkoa, joka puuhaili omiaan, etsien syötävää tai muita hyödyllisiä tarveaineita, tai nahistellen keskenään pikkuaasioista. Monilla oli vammoja, jotkut yhteenotoissa saatuja, jotkut Dakholin omien luottomiesten aiheuttamia. Dakholilla oli selvästikin ollut kuitenkin silmää hallita joukkonsa jäseniä. Karkaaminen saattoi houkutella moniakkin, mutta Dakholin luottomiehet hakisivat karkurit takaisin pitkänkin matkan takaa ja tekisivät näistä varoittavan esimerkin muille.

Dakhol oli luonut toisenkin pelotteen. Aika ajoin tämän luokse lennähti hyönteinen mukanaan paperipala, jonka tämä kertoi olevan sanoma johtajatovereiltaan. Joukko saattoi nähdä mielessään johtajien verkoston, joka piti huolta siitä, että myös naapurijoukkojen jäsenet olivat johtajilleen kuuliaisimpia. Seutu näytti harvaanasutulta, mutta valvovia silmiä oli silti turha yrittää paeta.

Tuntui perin toivottomalta yrittää istuttaa mitään lähimmäisenrakkauden kaltaistakaan sellaisissa oloissa, mutta myös yrittämättä jättäminen voisi olla kohtalokasta. Tim saattoi vain tehdä sen, mitä oli pakko tehdä, ja toivoa, että työ kantaisi edes jonkinlaista hedelmää.

* * *

Huonovointisuudesta oli tullut Timille jo tuttu olotila, mutta tämä kerta oli pahempi kuin yksikään aiemmista. Hän makasi kitukasvuisessa heinikossa pitkin yötä kärsien voimattomuudesta, kuumeesta ja raajojen kouristuksista. Ajatus siitä, että hänen olisi seuraavana päivänä nouseva palvelemaan Dakholin joukkoa tuntui

pelottavalta, jopa ylivoimaiselta.

Sairaus oli hänelle arvoitus. Hän ei ollut kärsinyt mistään taudista planeetalle tultuaan, ennen kuin joutui syvänteenasukkaiden pariin. Toisaalta syvänteenasukkaat itse eivät näyttäneet potevan samoja vaivoja kuin hän, tai sitten ne eivät vain näkyneet näistä päälle. Hänen ihonsakin oli alkanut kuivua, ja hänen päästään irtoili hiuksia.

Aamun tullen kaksi Dakholin joukosta löysi hänet kontillaan metsiköstä etsimästä jotakin syötävää.

”Mitä täällä tapahtuu?” ihmetteli yksi.

”Onpa heikon näköinen”, sanoi toinen.

Tim käänsi vaivalloisesti päätään näitä kohti.

”Toisiko joku minulle hiukan vettä”, hän uskaltautui pyytämään.

”Tästä saat”, sanoi ensimmäinen ja heitti Timin eteen oman, poltetusta savesta tehdyn pullonsa, ties mistä ryöstetyn.

”Syö hedelmiä!” käski toinen ja heitti perään kangaspussin. ”Ei sinusta tuollaisena ole mitään hyötyä.”

Tim hamusi pussin käsiinsä kiitollisena osakseen saamasta harvinaislaatusesta auliudesta. Syvänteenasukkaat käänsivät hänelle tuhahtaen selkensä ja lähtivät pois.

Tim kahmaisi kämmeneensä aimo annoksen kuivia hedelmiä ja oli juuri sullomaisillaan ne kaikki kerrallaan suuhunsa, kun ajatus äkkiä pysäytti hänet. Kiihkeän nälän kaltainen leimahdus keskellä hänen ruokahaluttomuuttaan oli herättänyt hänet.

Aina, kun hän söi hedelmiä, kivut ja väsymys poistuivat, ja niiden tilalle tuli ruumiissa kihelmöivä kiihko ja epätasainen, hiukan sekasortoiselta vaikuttava mielentila. Hedelmien vaikutus haipui sitten vähitellen päivän kuluessa, ja kun se oli loppunut, tilalle hiipivät kivulloinen pahoinvointi ja muut oireet.

Hänestä oli tullut hedelmien orja. Hän ei tiennyt, oliko hedelmillä samanlainen vaikutus syvänteenasukkasiin, mutta mitään hyvää hän ei niiltä odottanut. Hän pudotti hedelmät takaisin pussiin. Hänen oli pakko selviytyä ilman, ottipa se kuinka koville tahansa. Muuten hedelmät

saattaisivat vielä tehdä hänestä lopun, tai elleivät tekisi, syvänteenasukkaat saattaisivat päästää hänet päiviltä, jos hänestä ei enää olisi riittävästi hyötyä.

Hän lähti raahautumaan takaisin kohti yöpymispaikkaansa. Matkalla häntä vastaan tuli jälleen yksi Dakholin miehistä, tuttu, kaltoinkohdeltu vartija, josta hän oli yrittänyt saada itselleen puhekumppanin. Erityisen rohkaisevasti ei alkanut tämänkäänkertainen kohtaaminen, kun vartija arvioivasti häntä vilkaistuaan lähti jatkaamaan matkaansa.

”Auttaisitko minua hiukan?” pyysi Tim tältä ennen kuin tämä ehti mennä pois. Syvänteenasukas pysähtyi ja kääntyi katsomaan Timiä outo puhuttelu yhä mielessään kaikuen.

”Mitä sinulle on tapahtunut?” kysyi syvänteenasukas.

”Ei mitään erityistä. Olen vain huonovointinen. Jos näet jossakin ruskeajuuria kasvamassa, voisitko tuoda minulle muutaman?”

”Silläkö aiot toipua?”

”Niin minä ainakin toivon.”

”Mitä minua hyödyttää kantaa sinulle juureksia?”

”Mitä toivoisit sitä vastaan?”

Jo tutuksi käynyt laskelmoiva katse syytti syvänteenasukkaan silmiin.

”Dakhol saa paljon papereita toisilta johtajilta”, tämä sanoi. ”Minäkin haluan tietää niistä jotakin. Opetä minulle paperien salaisuus. Dakhol on varmasti kertonut sinulle jotakin.”

Tim mietti hetken tämän vaatimusta.

”Haluatko oppia lukemaan?” hän kysyi täsmennykseksi.

”Papereissa on vain merkkejä ja jälkiä. Miten niiden avulla voi valvoa meitä?”

”Hyvä on.” Jos vartijalta puuttui lukutaito, ja asia tätä kiinnostasi, niin mikäpä sen parempi. ”Minä pidän huolen siitä, että opit lukemaan viestejä. Huomaat vielä, että maailmassa on sen lisäksi paljon muutakin luettavaa.”

”Sitten saat juuria.”

”Kiitos. Aloitamme opinnot, kun muut nukkuvat.”

Vartija lähti pois. Tim tiesi, että ruskeajuuri edistäisi haitallisten aineiden poistumista hänen ruumiistaan. Ehkä se tehoaisi myös hedelmien aiheuttamaan myrkytykseen ja tekisi hänestä taas toimintakuntoisen.

Hedelmiin hänen ei enää kannattaisi koskea.

* * *

”Täällä piti olla hyvät varastot!” ärähti Dakhol marssiessaan ulos jälleen yhdestä vuorenrinteen talosta.

”Ehkä ne on jo ryöstetty”, tuumaili Tim. ”Tai kätkeyty. Et kai itsekään jättäisi omaasi toisten vietäväksi?”

Tim pohdiskeli, miten saisi syvänteenasukkaat kunnioittamaan suurella työllä valmistettua omaisuutta, jos sellaista jossakin retkensä vaiheessa löytäisivät. Tavara ei ehkä milloinkaan enää löytäisi oikeaa omistaajaansa, mutta ainakin se voisi olla hyödyllistä jollekulle toiselle, jos jäisi ehyeksi.

”Kapinoijat pakenivat meiltä”, sadatteli Dakhol. ”Tavarat ja varastot ovat kadonneet, jos niitä on koskaan ollutkaan. Joku saa vielä vastata tästä hukkaan menneestä matkasta.”

Tim katseli ylärinteelle päin. Pian hänen silmiinsä sattui jotakin. Hän muisti samassa, että ei ehkä olisi viisasta kertoa suin päin kaikkea näkemäänsä syvänteenasukkaille, mutta nämä olivat jo panneet merkille, että hän oli nähnyt jotakin, ja tähysivät nyt samaan suuntaan hänen kanssaan.

”Mikä tuolla on?” kysyi yksi Dakholin joukosta osoittaen suuntaan, johon Tim oli katsonut.

”En minä näe mitään”, vastasi Dakhol. ”Mitä siellä näkyy?”

”Iso kivi.”

”Emme me kiviä tänne tulleet ihmettelemään!”

”Joku on tuonut sen kiven paikalleen. Siellä on jälkiäkin.”

Tämä riitti herättämään syvänteenasukkaissa riittävästi uteliaisuutta, jotta joukko lähti ylärinteelle päin siinä heikossa toivossa, että saisivat saaliikseen edes

jotakin muuta kuin päivän ruoka-aineet. Heidän oli kiivettävä varsin paljon ylöspäin jo entuudestaan ohuessa ilmassa, mutta joukko ei antanut periksi.

Mitä lähemmäksi he pääsivät, sitä kiintoisammalta kohde näytti. Vuoren seinämässä oli luola tai muu syvennys, ja sen suulle oli tuotu hyvin suuri kivi. Tim saattoi vain arvailla, millä keinoin kivi oli saatu paikoilleen, mutta ympäristön raivausjäljet viittasivat siihen, että miesvoimaa ja apuneuvoja oli tarvittu paljon.

Syvänteenasukkaat alkoivat joukolla kiskoa kiveä. Lopputuloksen Tim olisi voinut kertoa jo edeltäkäsien: kivi ei hievahtanutkaan. Dakhol oli vakuuttunut siitä, että kiven takana odotti toiveiden täyttymys, eikä siksi halunnut antaa periksi. Lihasvoimiensa loputtua Dakhol istuutui kiven vierelle ja näytti vaipuvan syviin mietteisiin. Hän näytti muistelevan jotakin, mieltään ankarasti ponnistaen. Tätä jatkui hyvän tovin. Sitten hän kutsui uskottunsa luokseen. Tim ei kuitenkaan näyttänyt kuuluvan sellaiseen sisäpiiriin, jonka Dakhol olisi kutsunut neuvonpitoonsa.

Se, mitä neuvonpidossa puhuttiin, jäi Timille arvoitukseksi, mutta seuraavaksi uskotut alkoivat antaa ohjeita joukon muille jäsenille. Nämä alkoivat hankkiutua matkaan kaksin tai kolmisin, joillakin uskottu parinaan.

Dakhol valitsi lähimmän talon ja määräsi jäljelle jääneet leiriytymään sen ympärille. Talon tämä varasi omaan käyttöönsä ja kielsi ketään muuta astumasta sinne sisään. Muut lähtivät hankkimaan ja valmistelemaan tarpeita yöpymistä varten.

Kesti iltaan asti, ennen kuin edes ensimmäiset matkaan lähetetyt palasivat leiripaikalle. Muita oli odotettava seuraavaan päivään, viimeisiä jopa sitä seuraavaan. Eikä tehtävä ollut ohi, vaan tulijat lähtivät uudelle retkelle.

Matkaan lähetetyt toivat Dakholille pusseissa tai pienissä laatikoissa kuivia, rapisevia aineita, jotka tämä vastaanotti talon ovella ja sulki oven sitten joukkonsa katseilta. Talon savuaukosta kohosi ajoittain savua osoitukseksi siitä, että Dakhol käytti talon tulisijaa.

Muuta he eivät saaneet johtajansa toimista tietää.

Timille lepoaika sopi mainiosti. Hänelle jäi hyvää aikaa opettaa oppilastaan ensin lukemaan maahan kirjoittamia sanoja ja sitten rakentamaan luottamusta häntä kohtaan. He eivät toistaiseksi olleet saaneet käsiinsä Dakholin hallussa olevia sanomia, mutta hänen oppilaallaan alkoi jo olla kylliksi valmiuksia lukea viestejä, jos niitä näkisi. Tim ei ollut koskaan nähnyt seudulla käytettävän kuin yhtä kirjaimistoa, ja vaikka siinä esiintyikin alueellista vaihtelua, hän uskoi, että saamansa opin turvin hänen oppilaansa pystyisi lukemaan melko kaukanakin kirjoitettuja tekstejä. Kirjoitus oli pääosin äänteellistä, ja vaikka sanojen alussa saattoikin esiintyä monenlaisia luokittelumerkkejä, merkkien määrä oli silti riittävän pieni omaksua ilman ylenmääräisiä ponnistuksia.

Lopulta koitti se hetki, jona Dakhol astui ulos valtaamansa talon ovesta mukanaan puoliksi täytetty säkki. Dakhol asteli yläväille paikalle, josta kaikki saattoivat nähdä ja kuulla häntä. Hän käskikin koko joukkonsa kuulolle, ja kaikki tulivat, uteliaina kuulemaan, mitä heidän johtajansa salaperäiset toimet merkitsisivät.

”Te luulette, että minua voi pettää ja minua vastaan voi kapinoida!” julisti Dakhol paikaltaan. ”Te ette vielä kuitenkaan tunne minua. Te luulette, että minä en kykene johtamaan teitä, mutta näytän toteen, että minä ja muut johtajat kykenemme moneen, mitä ette voi kuvitellakaan. Tänäpä minä näytän teille, millaisia voimia minulla on hallussani. Muistuttakoot ne teille, miten käy niiden, jotka nousevat minua vastaan.”

Timkin seurasi Dakholin ylitsepursuavan mahtipontista esitystä kiinnostuneena näkemään, mitä tämä aikoi sanojensa tueksi esittää. Ainakin tämä oli valmistellut asiaa pitkään.

”Te ette koko joukollannekaan saaneet luolan suulla olevaa kiveä liikahtamaankaan. Nyt minä näytän teille, kuinka minä siirrän kiven paikoiltaan yksin, omakätisesti. Tietäkää silloin, kenen johdettavana olette!”

Dakhol asteli luolan suulla olevan kiven luokse ja

sijoitteli tuokion ajan mukanaan kantamaansa säkkiä sen juurelle. Säkin suun hän tuki avoimeksi kahdella puukepillä. Sitten tämä siirtyi loitommaksi, otti pienestä laatikosta esiin hehkuvan hiilenpalan liinan suojaamaan käteensä ja sinkosi hiilenpalan tarkasti tähdäten säkin avoimesta suusta sisään.

Säkistä alkoi kuulua rätinää ja sieltä pöllähti ulos kipinäpilvi. Rätinän tauottua äkämystyneen näköinen Dakhol otti toisen hiilenpalan ja heitti sen edellisen perään. Mitään ei tapahtunut. Nyt jo vaivoin epätoivonsa peittävä Dakhol otti kolmannen hiilenpalan, keskittyi tähtäykseen ja sinkosi sen raivokkaasti sisään säkkiin.

* * *

Tim nousi rinteellä istumaan huumaantuneena, korvat ankarasti soiden. Ilmasta tipahteli pieniä kivenkappaleita maassa jo olevien seuraksi. Suurempia kiviä poukkoili rinnettä alas. Ylärinteen puolella leijui ohutta savua.

Tim onnistui pääsemään jaloilleen. Ympäriin katsellessaan hän näki lisää hävitystä: multaa, juuriltaan repeytyneitä kasveja, käyttöesineiden sirpaleita. Maassa makasi kaksi syvänteenasukasta kuolleen näköisinä. Muut olivat paenneet alarinteelle, ja näytti siltä, että pari kauimmaista eivät aikoisi lainkaan seisahtuakaan.

Dakhol itse makasi maassa ylempänä rinteellä kivenkappaleiden joukossa, ruhjeita ja ilmeisesti aivotärähdyksen saaneena. Tämä näytti olevan vain osaksi läsnä todellisuudessa ympärillään.

”Kuuletko minua?” kysyi Dakholin puoleen kumartanut Tim, hädin tuskin omaakaan ääntään kuullen. Dakholin harhaileva, kohdistumaton katse kääntyi lopulta häntä kohti ja siihen syttyi jonkinlainen tajunnan pilke.

”Minä onnistuin”, huomasi Tim tämän sanovan, sanottavan puoliksi tämän huulilta lukien. ”Uskotko nyt?”

”Onneksi elät yhä”, vastasi Tim. ”Kaikille joukossasi ei käynyt yhtä hyvin.”

Timin avulla Dakhol ponnistautui istumaan ja näki aikaansaannoksensa.

”Jos aiot vastakin käyttää voima-aineita, kysy minulta ensin neuvoa”, kehotti Tim. ”Minulla on niistä enemmän kokemusta. Mistä sait ohjeet tähän?”

”Sain ne kauan sitten eräältä neuvojalta annettuani hänelle metalleja.”

Dakhol alkoi pyrkiä jaloilleen.

”Tavarat ainakin kerään”, tämä sanoi.

”Anna minun ensin sitoa haavasi”, hillitsi Tim. ”Ne vuotavat verta.”

Dakhol alistui Timin hoidettavaksi. Toimenpiteiden lomassa Tim katseli ylärinteellä olevalle luolalle päin. Luolan edustalle oli syntynyt lisää raiviota. Suuresta kivistä oli lohjennut pois aimo kappale, ja jäljelläkin olevaan osaan oli ilmestynyt halkeama. Luolaan oli nyt syntynyt kyyryssä läpikuljettava kulkuaukko, josta pilkkotti rikkoutuneita esineitä.

Timin pantua työnsä päätteeksi sidontatarpeet pois Dakhol lähti rinteelle saalistamaan ehyiksi jääneitä esineitä. Huomatessaan, että Tim oli matkalla kohti luolaa Dakhol kiirehti mukaan, jotta Tim ei pääsisi luolalle yksin.

Luola oli tilavahko, mitoiltaan kuin suurehko huone. Sinne oli pakattu arkisia käyttöesineitä. Lähellä luolan suuta, jossa räjähdys oli tapahtunut, esineet olivat enim-mäkseen pirstaleiksi hajonneita, mutta luolan perältä saattoi löytää joitakin ehyitäkin esineitä. Timin silmiin osui ensimmäisenä vähin vaurioin selviytynyt kirjahylly. Dakhol puolestaan etsi luolasta työvälineitä, joilla saattoi tehdä tai teettää olonsa mukavammaksi syvänteissä eläessään, sekä vaihtokelpoista tavaraa, jolla saattaisi myöhemmin käydä kauppaa.

Tim saattoi nopeasti nähdä, että osa kirjoista oli varsin vanhoja ja vaalien säilyttyjä. Niiden otsakkeet vaihtelivat käytännönläheisistä yleismaailmallisiin. Hänen huomionsa kiintyi erityisesti muutamaan teokseen, jotka sivusivat syvänteenasukkaita.

Paksuimman niistä oli kirjoittanut Garan Ankor.

* * *

Dakhol perääntyi kohti kallioseinämää henkivartijansa vierellään.

”Meitä ei huijata!” huusivat hänen alaisensa kivin ja oksin varustautuneina. ”Lupasit meille osamme saaliista, ja me tahdomme sen nyt!”

”Yllyttäjät eivät saa mitään, ja kapinoijista tehdään nahkasäkkejä!” varoitti Dakhol. ”Palatkaa töihinne, tai vartijani tekevät teistä selvää!”

”Dakhol pitää selkänsä takana kokonaista tavarakasaa, ja miän en ole saanut kuin yhden hiomakiven ja metalliketjun!” huusi yksi sivustalta. ”Olemmeko raata-neet aivan turhaan?”

”Vartijat!” huusi toinen. ”Mitä te saitte? Onko johtajanne antanut teillekin vain nyrkillisen rihkamaa luvatus palkkion sijaan?”

”Eikö tavaraa pitänyt olla hyvin vähän?” mutisi henkivartija kumppanilleen.

”Me emme olleet edes paikalla, kun jako tehtiin!” huusi yksi lisää.

Huudot yltyivät ja joukko tiivistyi hiljalleen kohti Dakholia.

”Näyttäkää etummaisille mallia kurinpalautuksesta!” käski Dakhol vartijoitaan.

Mitään ei tapahtunut. Vartijat kääntyivät kohti Dakholia.

”Paljonko sitä tavaraa oli?” kysyi lähinnä Dakholia seisova vartija. ”Me emme ole saaneet selkoa osastamme, jota olemme odottaneet jo pitkään.”

Vartijoiden kädet laskeutuivat kynsikirveiden varteen.

”Voin toimittaa jaon uudelleen, ellette muuten tyydy”, Dakhol sanoi peittäen horjuvan itseluottamuksensa vakaan puheäänensä taakse parhaansa mukaan. Pelko alkoi kuitenkin tihkua esiin tämän ulkokuoren saumoista.

”Jaon teemme nyt me”, ilmoitti vartija kuin jo valmiiksi päätetyn asian.

Ympäriin pälyilevä Dakhol näki ihmishahmon, joka juoksi täyttä vauhtia pitkin rinnettä joukkoa kohti, ja sai näkemästään lisää rohkeutta.

”Puhumme asiasta uudelleen auringon laskiessa”, sanoi Dakhol palautuvan vamuutensa voimalla. ”Palatkaa töihinne!”

”Auringon laskiessa?” ilkkui yksi joukosta. ”Onpa jako valonarkaa työtä!”

”Tappakaa nuo huijarit!” huusi toinen. ”Meitä on paljon enemmän. Me pystymme siihen kyllä!”

”Tappakaa!” kuului kuorona taaempaa joukosta. Kivet kohosivat lähestyjiensä käsissä ilmaan heittovalmiiksi.

Myös henkivartijoiden aseet olivat kohotettuina, mutta eivät suinkaan joukkoa, vaan Dakholia kohti.

”Seis!” kuului kovaääninen käsky seinustan harjalta. Joukon liike pysähtyi. Katseet kääntyivät kohti Timiä, joka oli tullut paikalle ja seisoi nyt kalliolla Dakholin yläpuolella.

”Takaan teille oikeudenmukaisen jaon, jos lopetatte”, Tim lupasi.

”Se on Dakholin apuri!” kuului huuto joukosta. ”Älkää uskoko!”

”Olenko koskaan pettänyt teitä?” kysyi Tim. ”Dakholin ehdotus on hyvä. Jos odotamme auringonlaskuun, jokainen pääsee näkemään, että tavarat jaetaan oikein.”

”Miksi uskoisimme, ette petä meitä?”

”En ole koskaan tehnyt niin. Minulla ei ole tarvetta tehdä niin. Sen sijaan tahdon, että rauha säilyy, eikä aikaa ja voimia kuluteta turhaan voimiennäyttöön. Nyt teille tulee tilaisuus valvoa, että kaikki tehdään oikein.”

Joukko alkoi hajaantua jupisten. Tim laskeutui seinämän sivustalta Dakholin vierelle.

”Ymmärrätkö nyt, mitä tarkoitin?” hän sanoi Dakholille. ”Sinulla ei ole varaa toimia ilman joukkosi kunnioitusta. Pelastumisesi oli äärimmäisen täpärällä.”

”Hyvä on”, sanoi Dakhol synkeä katse alaviistoon painuneena. ”Kerro minulle, mitä pitää tehdä.”

* * *

Uudet menettelyt pantiin joukossa merkille jo heti

seuraavina päivinä.

”Onkohan Dakhol väsähtänyt?” ihmetteli yksi. ”Istuu vain talossa apurinsa kanssa.”

”Jos tuo jatkuu, tuo harvahampainen ryhtyy pian johtajaksi Dakholin tilalle.”

”Dakholin apuri on melkein puolta isompi, mutta ei yritäkään ryhtyä johtajaksi. Tilaisuuksia olisi kyllä ollut!”

”Isokokoisetkin voivat olla päästään sekaisin. Nythän se on nähty. Näitte tavaranjaon. Jouduimme vasta vaatimaan omaamme väkisin, ja nyt Dakhol jakoi kaiken vastaan sanomatta, melkein kuin antamisen halusta! Ja sitten tämä apurikin sai osansa. Paperia! Ja se oli kuulemma apurin oma tahto!”

Kuin uuden elämäntavan merkiksi Dakhol oli ehdottanut, että Tim valitsee tavaroista mieleisensä, oikeudenmukaisen osan. Tim oli valinnut kirjat, jotka eivät kiinnostaneet ketään muuta. Menneisyydessä kirjoilla oli ollut hiukan vaihtoarvoa, kun syvänteenasukkaat antoivat niitä ”neuvojamiehiksi” kutsumilleen kauppakumppaneille, mutta sittemmin kirjojen kysyntä oli laantunut ja kirjat siten käyneet täysin arvottomiksi syvänteenasukkaille.

Siitä lähtien Tim vietti luolalla paljon aikaa joka päivä. Aina luolalta palattuaan hän vietti aikaa Dakholin kanssa talossa. Iltaisin hän huolsi lääkevarastoa, arvelen, että sille voisi tulla jännittyneessä yhteisössä tarvetta milloin tahansa. Hän varasi myös hiukan aikaa yksityisoppilaalleen, jonka lukutaito alkoi olla jo varsin hyvä ja opinhalu vireillä.

Tim yritti ajoittain myös vuoroin omalla läsnäolollaan hillitä joukossa kuplivia haaveita syrjäyttää johtajansa, vuoroin rohkaista Dakholia, joka vaikeroi menetettyä arvovaltaansa ja pelkoaan joutua joukkonsa hengiltä raatelemaksi.

”Nyt sinulla on parempi tilaisuus kuin koskaan aikaisemmin”, sanoi Tim pöydän ääressä istuvalle Dakholille. ”Sinulla on nyt hallussasi kunnioituksen rakennusaineet.”

”Jos vielä hellitän otettani, minut tapetaan heti! Minulla ei ole enää edes luotettuja vartijoita.”

”Älä hellitä otettasi, vaan lujita sitä. Anna joukollesi jotakin, mitä se tarvitsee. Jotakin, mitä vain sinä voit antaa.”

”Ei minulla ole mitään annettavaa. ”Ruokansa jokainen löytää itse. Kirveitä ja veitsiäkin on jo. Tavaranjaosta en voi enää edes puhua, ja vapaudet ja oikeudet tuo joukko ottaa pian itse omiin käsiinsä.”

”Anna joukollesi sivistys”, ehdotti Tim. ”Tietoja ja taitoja. Niitä kukaan ei osaa edes itse kaivata, jollet sinä niitä tarjoa.”

”Sivistys?”

”Sinulla on luolantäysi hyviä kirjoja. Lue ne ja opeta muita.”

”Nuo ovat hengenvaarallisia tietämättöminäkin. Pitäisikö niitä vielä opettaakin?”

”Kirjoissa voi olla sellaisiakin ajatuksia, jotka tekevät kovuudesta tarpeetonta. Sen jälkeen sinun ei tarvitse enää pelätä henkesi puolesta.”

”Nämä sinun uudet tapasi vain lisäävät kurittomuutta. Yksi on jo käynyt vetämässä talon oveenkin mustia viiruja.”

”Näytäpä”, sanoi Tim kiinnostuneena. ”Minä en ole vielä nähnyt niitä.”

He astuivat ulos talosta ja sulkiivat nahkasaranoin seinään kiinnitetyn oven.

”Jos tietäisin, kuka se oli, voisin tehdä piirtelijästä varoittavan esimerkin muille. Siten ehkä osa vanhasta kuristakin palaustuisi.”

Tim tiesi heti ensi vilkaisulla, kuka oveen oli piirrtänyt. Oven poikki oli kirjoitettu hiilenpalalla arka vetoamus: ”Älä kohtele meitä kovin käsin”.

”Kyllä sinua yhä pelätään”, totesi Tim. ”Joukon vihas-takin taitaa olla yhä yli puolet pelkoa. Ei kai kukaan muuten tuollaisia kirjoittelisi?”

”Kirjoitusta se siis olikin. Onpa epäselvästi kirjoitettu. Millä tuollaisia tuherruksia voi lukeakaan.”

Tim vilkaisu kirjoitusta hämmästyneenä. Kirjoittaja ei ollut vielä luottanut kirjoitustaitoonsa ja oli tehnyt hyvin huolellista työtä. Kirjoitus oli muodoltaan hiukan säännö-

töntä, mutta moitteettoman selvää.

”Dakhol”, huoahhti Tim. ”Sinä et osaa lukea.”

Syvänteenasukas mulkaisi häntä uhmakkaasti.

”En osaakaan. Entä sitten? Ei se ole johtamista estänyt.”

”Otit kuitenkin vastaan koko joukon viestejä, joille keksit joukkosi edessä mieleisesi sisällön. Ja miksi? Sinä tunnistat kyllä lukemisen arvon. Kenties jopa kaipaat lukutaitoa.”

Tim saattoi lukea Dakholin kasvoilta, että oli jo aika alkaa punnita tälle sanottavat sanat.

”Ovessa lukee: *Älä kohtele meitä kovin käsin*”, hän jatkoi. ”Joukkosi tahtoo sinulta muutakin kuin kurinpi-toa.”

”Ja mistä minä sen kaiken muun otan?”

”Sinulla on ympärilläsi kokonainen kulttuuri, jota sinä palkenet syvänteisiin. Voimme aloittaa lukemisesta, sillä se on hyvä tapa päästä käsiksi toisten taitoihin. Minä voin opettaa sinua.

”Hyvä on”, myöntyi Dakhol. ”Aloitetaan.”

* * *

Dakholin tiedonjano, kun se oli kerran syttynyt, näytti olevan pohjaton. Tim piti huolen siitä, että tällä riitti luettavaa. Jo muutaman päivän kuluttua hän tapasi Dakholin jakamasta oppimastaan joukolleenkin.

Lukutaito ei ollut kovin yleinen syvänteenasukkaiden keskuudessa. Dakhol oli säilyttänyt yhdeksän hyönteisten tuomaa viestiä, ja vain kahdessa niistä oli kirjoitusta. Muut sisälsivät vain jonkin sovitun merkin tai piirroksen. Timin oppilaat, jo neljä luvultaan, pystyisivät pian paljon parempaan, vaikka joillakin oppilaista näytti olevan ilmeisiä, ehkä jopa synnynnäisiä oppimisvaikeuksia.

Yhteiset tavoitteet synnyttivät joukossa muutoksen, jota sekä Tim että Dakhol yhdessä hämmästelivät. Kun Dakhol näki Timin lupauksen käyvän toteen, tämä alkoi tuntea Timiä kohtaan aivan uudenlaista kunnioitusta. Samoin koko joukkokin alkoi menettää mielenkiintoaan

nahistelua kohtaan ja toimia yhdessä ilman käskyn langettamaa pakkoa. Kun Dakhol alkoi saada joukoltaan jälleen arvontaa, Tim piti huolen siitä, että sitä syntyi yhä lisää. Kun Dakhol sitten itse tuli taloon iltaisin saamaan lisää oppia, tämän harvakarvaisella naamalla karehti ennennäkemätön, seesteisen haaveellinen, kuin kaukaisuuteen tähyävä ilme.

Tim kierteli joukon keskuudessa istuttamassa kiittämisen kulttuuria, joka oli tälle entuudestaan lähes tuntematon käsite. Myönteisen palautteen voima alkoi luoda intoa ja nosti ajoittain esiin lähes hymyä muistuttavia ilmeitä.

”Huomaatko eron?” kysyi Tim Dakholilta eräänä iltana. ”Ennen jouduit uhkailemaan joukkoasi kokoon, nyt joutuisit häätämään heidät luotasi.”

”Se on ihmeellistä”, sanoi Dakhol verkkaan, talosta ulos katsellen.

”Te olette nyt oppineinta väkeä, mitä syvänteistä löytyy.”

”Muita ei ole opetettu. Ei kukaan muu tiedä, mitä etua siitä on.”

”Ja kuinka paljon parempi olisi, jos kaikki muutkin oppisivat saman kuin te.”

Varjo häilähti Dakholin ulkomuodon yli.

”Kuinka meidän sitten kävisi. Meillä ei olisi enää mitään etua...”

”Silloin ei olisi myöskään pakkoa kilpailla. Tietoa voi käyttää myös yhdessä.”

Dakholilla oli ilmeisiä vaikeuksia sovittaa erikoista näkyä ajatusmaailmaansa.

”Haluavatko ketkään muut oppia? Olisimme yhä vaarassa.”

”Teistä tuli oppijoita. Miksi ei siis muistakin? Se vaatii työtä, mutta kannattaa. Se on suorastaan välttämätöntä.”

Dakhol mietti hetken kuulemaansa.

”Sinä teit jo yhden ihmeen”, tämä sanoi lopulta. ”Ehkäpä sinä osaat sitten tehdä toisenkin.”

Tim ei osannut aavistaa, kuinka pian Dakholin joukon uudet tavat joutuisivat koetukselle. Yksi joukon tarkkailijoista juoksi Dakholin luokse pelästyneen näköisenä.

”Tänne on tulossa pahannäköistä väkeä”, vartija kertoi.

”Kuka johtaa tulijoita?” kysyi Dakhol.

”En tiedä. Johtajalla oli iso arpi poskessa.”

Dakhol synkkeni.

”Se on Meral Tuhoaja. Nyt olemme vaikeuksissa.”

Joukko oli jo havainnut tulijat ja alkoi perääntyä ylemmäksi rinteelle. Tim seisoi rinteellä tarkaten vuoroin Dakholin väkeä, vuoroin loitompana lähestyviä tulijoita. Dakholin jo aiempaa kirkasilmeisempään joukkoon verrattuna tulijat olivat kuin toisesta maailmasta, raakoja, rujoja, pahanilkisiä. Etummaisena harppoi erityisen ilkeännäköinen syvänteenasukas, vartalo kirjavanaan yhteenottojen jälkiä.

Dakholin halu paeta näkyi jo päällekin päin, mutta tämä pysytteli sinnikkäästi paikoillaan. Lopulta paikalle-tulijat pääsivät huutomatkan päähän.

”Juokse!” huusi Meral, toinen johtaja. ”Etkö voi enää peloltasi liikkua?”

Dakhol ei vastannut.

”Unohditko, että tämä on minun vuoreni?” kysyi Meral.

Dakhol vilkaisi taakseen, joukkoaan, joka epävarmana katseli tulijoita, joukon etummaisiet häntä itseään lähes anovasti.

”En aio estää tuloasi”, Dakhol vastasi Meralille myöntäen jo etukäteen selvän tappionsa, kadonnutta suuruuttaan katkerasti muistellen.

”No, niin!” huusi Meral joukolleen, joka rähähti outoon, irvokkaaseen nauruun. ”Eteenpäin! Talon otan minä. Tarkistakaa ruokavarat. Noille tuolla voitte tehdä, mitä tahdotte.”

Dakhol laahusti lyötynä pois paikalta. Tim tuli tätä

vastaan.

”Oivallista!” Tim huudahti. ”Näin kaiken.”

”Pilkkaatko sinä minua?” kysyi Dakhol jaksamatta edes raivostua.

”Tarkoitin täyttä totta. Oma väkesi kertoi juuri, kuinka helpottuneita olivat, kun välttivät taistelun.”

”Kuulit kai, kun Meral antoi luvan tehdä minun joukoilleni, mitä mieli tekee?”

”Ja kuinka moni on juuri nyt niin tekemässä? Toisena vaihtoehtona olisi ollut Meralin täysi hyökkäys. Arvaat kyllä, mitä siitä olisi seurannut.”

”Nyt olen ojentanut kokonaisen vuoren Meralille vapaasti otettavaksi. Tämän mitättömämmäksi Meral ei voi minua enää tehdäkään.”

”Sinun väkesi kunnioittaa sinua yhä.”

”Mitä sinä tahdot?” kysyi Dakhol uhkaava leimahdus silmissään. ”Vihollinenko sinut lähetti painamaan minut maahan? Jos olet pettänyt minua, raatelen sinut hengiltä omin kynsin, pieninä paloina.”

”Katso omiasi! Onko tuo vihollisen työtä?”

”Näytä, että olet oikeassa, äläkä vain puhu!”

”Se vaatii sinulta vielä yhden suuren uhrauksen, ja paljon kärsivällisyyttä. Ehkä uhraustasi helpottaa se, että näet tulokset sitä mukaa kuin ne syntyvät. Ja muista, että Meral ei ole vielä lannistanut sinua.”

”Voinko vielä ajaa Meralin alas vuorelta?”

”Et aivan. Mutta voit ehkä ottaa Meralin voiman.”

”Kuinka?”

”Se, mikä tehoisi omaan väkeesi, tehoaa myös Meralin väkeen. Ole heille ystävällinen.”

”Nuo ovat hyökkäysjoukko, eivät ystäviä. Meralilla on paljon uskollisia vartijoita ja muuta väkeä.”

”Sinä et kuitenkaan hyökännyt itse.”

”Meralilla on ylivoima.”

”Vain puolitoistakertainen, tai enintään kaksinkertainen. Entäpä, jos voimasuhde kääntyy? Jos vain muutamakin Meralin väestä tuntee myötätuntoa sinun väkeäsi kohtaan, ylivoima onkin sinulla.”

”Vain siksi, että olen ystävällinen?”

”Onko meillä mahdollisuutta yrittää mitään muuta-kaan?”

Dakhol painoi päänsä ja vaikenä hetkeksi.

”Ei meillä ole”, myönsi Dakhol lopulta. ”Meidän on pakko yrittää sinun tavallasi. Katsomme sitten, onko ystävyydestä voimaksi.”

”Sen voiman olet jo nähnyt.”

”Ja kuinka teemme Meralin joukoista ystäviämme?”

”Siihen tarvitaan mainitsemani uhraus, kaikilta omil-tasi. Anna kaikki kirveesi ja veitsesi Meralin haltuun.”

Dakhol kuunteli häntä silmät pyöreinä hämmästykses-tä.

”Antaisimmeko pois viimeisen turvamme? Kuolemme varmasti.”

”Ei Meral tuhoa sitä, minkä ymmärtää itselleen hyödylliseksi. Meidän on vain esiinnyttävä hyödyllisinä. Hyöty tosin toimii useammalla kuin yhdellä tavoin, myös sellaisin tavoin, joita Meral ei ole ehkä pannut merkille. Pidämme sinun väkesi kanssa lyhyen neuvottelun, kun Meralin huomio on muualla.”

Tim ja Dakhol lähtivät esittämään suunnitelmansa Dakholin välle, ja kun yksimielisyys oli saavutettu, Dakhol esitti Meralille muodollisen antautumisensa ja palvelulupauksensa. Aseet laskettiin Meralin eteen entistä äänekkäämmän naurunremakan säestyksellä.

”Nyt pääsemme siirtymään seuraavaan vaiheeseen”, sanoi Tim Dakholille tämän hiivittyä sivummalle perin pohjin nolattuna. ”Ensimmäinen voittosi on tässä: Meral ei enää ole vihollinen, vaan käskijä. Toinen voittomme koittaa, kun Meralista tulee meidän hyödyntäjämme, ja kolmas, kun Meral tai Meralin joukko alkaa tarvita meitä. Sillä on suunnaton jano kaikkeen hyvään, jota joku voi sille osoittaa. Ja se hyvä on sinun joukkosi kädessä.”

”Minulla ei ole muuta vaihtoehtoa kuin tehdä, mitä sanot”, vastasi Dakhol.

* * *

”Katso, mitä olet saanut aikaan!” vaikeröi Dakhol.

”Meralin väki pitää meitä alaisinaan. Me olemme alaisten alaisia. Meitä lyödään ja potkitaan. Ja meidän pitää vastata siihen palvelemalla omasta halustamme entistä paremmin? Tuomalla entistä parempia tarvikkeita? Puhumalla entistä pehmeämmin?”

”Minä tiedän”, vastasi Tim. ”Minäkin olen saanut lyönneistä osani. Sellaisia kuin Meralin joukko on, olitte tekin ennen, ja sellaisia kuin te olette nyt, tulee toisistakin. Ei meidän tarvitse ikuisuuksia kärsiä.”

”Me olemme kuolleita, ennen kuin niin tapahtuu.”

Tim käänsi hartioista Dakholin kohti joukkoa, joka istui tulen äärellä paistamassa lihaa ja käymässä keskenään syvänteenasukkaille tyypillistä kerskuvaa keskustelua.

”Tuo on seuraava voittosi. Tuolla istuu sekä sinun että Meralin väkeä, eivätkä kummatkaan näytä olevan vihoissa keskenään, eivätkä kovin paljon edes alistavan toisiansa. Asiat ovat edistyneet pitemmälle kuin ensi katsomalta näyttääkään. Tuolla näet tarpeen ja vastauksen siihen tarpeeseen.”

”Noita kiinnostaa vain syöminen ja työn teettäminen meillä.”

”Sekään ei enää pidä paikkaansa. Oletko huomannut, että vaikka meidät on häädetty ulos talosta, lukemaan oppiminen jatkuu, ja nyt joukossa on jo kuusi oppilasta Meralin puolelta.”

”Ja Meral suostuu?”

”En tiedä, tietääkö Meral. Mutta oleellista on, että nyt toisillakin on palava jano parempaan elämään.”

Vaikka Meral ei olisikaan huomannut meneillään olevia oppitunteja, muutos soturijoukon käytöksessä ei voinut jäädä Meraliltakaan huomaamatta. Lopulta tämän kärsivällisyys loppui ja tämä marssi keskelle rinteellä olevaa aukeaa.

”Dakhol, tänne!” Meral huusi niin, että kalliot kaikuivat. Kummankin joukon jäsenet keskeyttivät toimensa ja alkoivat siirtyä kohti aukeaa uteliaina näkemään, mitä oli tekeillä.

”Mene vain”, kehotti Tim Dakholia vierellään. ”Anna

periksi kaikessa, missä voit, mutta älä missään, missä tiedät olevasi oikeassa ja oikeutta puolustamassa. Se lisää arvovaltaasi, myös Meralin joukoissa.”

”Meral tappaa minut!”

”En usko. Muista, että kun puhut Meralin joukoille, puhut heille omina joukkoinasi. Henkisesti se on tulossa sellaiseksi. Sinä olet jo voittanut. Puhu niin kuin se, jolla ei ole pelättävää.”

Dakhol asteli aukealle, ponnettomasti mutta kavahtamatta. Meral mittaili eteensä asettunutta Dakholia uhkaavien katsein.

”Joukkosi häiritsee joukkoani!” ärjähti Meral. ”Tiedät kyllä, mitä siitä seuraa.”

”Mitä?” kysyi Dakhol lauhkeasti.

Meral piirsi kädellään suurieleisen kaaren kohti omia joukkojaan.

”Me käskemme, te tottelette”, muistutti Meral jyrkkään sävyyn.

”Me olemme totelleet kaiken aikaa”, vastasi Dakhol. ”Olemme tehneet kaiken, mitä käsket, ja enemmänkin. Täytämme puutteet, vastaamme tarpeisiin.”

Dakhol vilkaisi taakseen, ikään kuin kysyäkseen Timiltä, oliko toiminut oikein. Meral puolestaan synkistyi. Dakholin vastaus ei vastannut tämän odotuksia.

”Antakaa tuolle opetus!” käski Meral joukkojensa etummaisista, ei uskottuja lähimpiään, kaiketi suurentaakseen Dakholin nöyryytystä.

Muutama syvänteenasukas otti joitakin epävarmoja askelia eteenpäin, mutta saamatta varmuutta kumppaninsa tuesta nämä pysähtyivät jo kesken alkumatkan. Dakhol ei näyttänyt edes pelkäävän lähestyjiä, niin kuin asiaan olisi kuulunut.

”Jos ette tottele, henkivartijani tappavat teidät”, ilmoitti Meral pysähtyneille alaisilleen. Dakholin väki katsoi Timiä, joka odotti kaikessa rauhassa, kun Meral pohjusti omaa tappiotaan.

Meralin henkivartijat päättivät osoittaa ryhdikkyyttä ja lähtivät marssimaan kohti niskureita. Samassa Tim antoi merkin Dakholin joukoille seurata häntä. Nämä lähtivät

kävelemään Timin jäljessä kohti Meralia ymmärtämättä, mitä Tim näiltä odotti.

Henkivartijat pysähtyivät. Samon Dakholin joukko.

”Vartijasi muuttivat mielensä”, totesi juonen tavoittanut Dakhol.

”Kuollessasi voit muistella, että pyysit tätä itse!” huusi Meral raivoon pakahtumaisillaan. ”Käykää kimp-puun! Tappakaa koko joukko!”

Mitään ei tapahtunut. Kummassakin joukossa näkyi vain toisiinsa kysyvästi katsahtelevia sotureita, toisia aseet riippuen, toisia kokonaan ilman aseita.

”Tulkaa tänne”, vastasi Dakhol Meralin käskyyn. ”Täällä kukaan ei tapa ketään.”

Meralin joukosta alkoi kuulua puheensorinaa, jonka sekaan Meralin tehottomat ärjäisyt peittyivät. Yksitellen Meralin sotureita lähti kohti Dakholin joukkoa. Timin merkistä Dakholin joukko lähti yhdessä uudelleen kohti Meralia.

Meral pyörähti ympäri ja säntäsi pakoon. Pakoon lähti myös kaksi Meralin henkivartijaa, kaikki pakenijat omille tahoilleen.

Dakhol katseli hämmentyneenä omaansa nähden moninkertaista joukkoa, joka Meralin paettua oli nyt tosiasiallisesti hänen omansa.

”Kas, tässä seuraava voittosi”, onnitteli Tim Dakholia.

”Ei yhtäkään lyöntiä”, ihmetteli Dakhol. ”Ei yhtäkään kuolemaa.”

Dimal Gionin rinteelle muodostuneessa leirissä asui jo toistasataa asukasta. Silloin tällöin jostakin ilmaantui paikalle vielä muutama lisää, jotka epäluulonsa voitettuaan liittyivät joukkoon; olihan yhdyskunnassa eläminen helpompaa kuin yksin, ja vastaanottokin oli torjuvan sijasta ystävällinen. Paikalla näytti myös olevan joitakin neuvojan kaltaisia opastajia, jotka auliisti jakoivat tietoaan kaikille halukkaille. Leiriltä sai jopa hoitoa vammoihin.

Aivan kaikki eivät joukkoon sulautuneet. Jotkut olivat älykkyyttään liian epäileviäsiä, jotkut taas omasta vihas-taan liian puuduksissa vastaanottaakseen mitään uutta, jotkut yksinkertaisesti vain henkisten vammojensa murskaamia. Tim saattoi kuitenkin nähdä, että leiri oli jo saavuttanut kriittisen massan, jonka voimin sillä oli kyky kasvaa itsestään. Oli vain huolehdittava, että sen ominaisuudet eivät pääsisi rämettymään. Muutamat leirin asukkaista jopa tekivät matkoja etelään ja kaakkoon kutsuakseen muita siirtymään leirille.

Eräs epäonnekkaista tapauksista kiinnitti Timin erityistä huomiota. Se oli nuori mies, lähes poika vielä, pitkä ja komea, mutta katse kuin haudasta nostetulla kuolleella. Kesti pitkään, ennen kuin hän alkoi lainkaan puhua, ja hänen tarinansa oli sinniteltävä hänestä ulos sana sanalta.

Poika oli kotoisin palaneesta laaksosta läheltä Agankhoria. Hän oli kuulunut Gandolin johtamiin ihmisiin, jotka lähtivät etsimään uusia elämän mahdollisuuksia syvänteenasukkaiden piinaamassa maailmassa. Ensimmäistä kertaa elämässään poika oli osallisena komentajan johtamassa ryhmässä, tahtonsa tälle alistaen. Pojan isästä tuli Gandolin henkivartija, ja isä menettikin sitten henkensä syvänteenasukkaiden hyökkäyksessä. Joukko kasvoi hitaasti ja alkoi siirtyä etelään. Kun sen

turvallisuus alkoi näyttää yhä uhatummalta, alkoi syntyä erimielisyyksiä oikeista menettelytavoista, lopulta jopa oikeista tavoista johtaa. Silloin heidän luonaan alkoi käydä vieraita, joilla tekivät vaihtokauppoja suojelevia tietoja vastaan, sankareiksi julistautuneita kauppiaita, jota väittivät tiedustelijoina tietävänsä, miten syvänteenasukkaita kannatti varoa. Gandol itse katosi hyväksi ajoiksi käymään neuvotteluja, joiden tarkoitus jäi muille hämäräksi. Yöpartiot lakkautettiin, kuulemma tarpeettomiksi käyneinä.

Eräänä päivänä syvänteenasukkaat sitten iskivät keskelle joukkoa, täydellä voimalla. Arvosaaliiksi laskettu poika sidottiin puuhun, hänen äitinsä ja sisaruksensa revittiin elävältä kappaleiksi hänen silmiensä edessä. Hänet itsensä huumattiin höyryin. Kun hän sitten palasi riittäviin selväpäiseen tilaan ymmärtääseen, minne oli joutunut, hän totesi seisovansa syvänteenasukkaiden parissa katoksessa, näiden aseepäksi määrätynä. Siitä lähtien hän oli valmistanut, huoltanut ja parantanut kaikenlaisia aseita, joita syvänteenasukkaat vain keksivät hänelle tuoda. Eräessä taistelussa häntä isännöivä soturijoukko sitten murskattiin, ja hän itse jäi voittajilta huomaamatta jääneenä Dimal Gionin rinteille elämään luonnon antimilla, tylsistyneenä, vailla suunnitelmia ja aikomuksia, pelkkä nälkä ja jano kannustiminaan. Tässä tilassa hänet tuotiin leirille, ja Tim otti asiakseen tehdä hänen hyväkseen sen, minkä saattoi.

* * *

”Meidän on aika lähteä”, sanoi Tim Dakholille. ”Tämä vuorenrinne ei enää kykene ravitsemaan tällaista joukkoa, ja syötävää on vaikea hakea kauempaa.”

”Minne sitten?” ihmetteli Dakhol.

”Harmaninlaaksoon. Se on hedelmällistä seutua ja siellä on paljon helppokulkuista tilaa. Siellä saattaa myös olla vielä liikkeellä joitakin, jotka on hyvä suostutella meidän joukkoomme.”

”Aloitamme valmistelut”, päätti Dakhol luottaen

Timin arvioon.

Leirin muutkin asukkaat olivat jo panneet merkille leirin ylläpitovaikeudet, eikä heitä tarvinnut toista kertaa kehottaa liikkeellelähtöön. He keräsivät tavaransa, ja leiri järjestyi matkueeksi, joka lähti vaeltamaan kohti pohjoista. Tim oli ottanut matkavarustukseensa myös muutaman kirjan luolasta.

Tim valitsi reitin, joka veisi matkalaiset Harmaninlaaksoon mahdollisimman vähin nousuin ylempiin korkeuksiin. Hänen helpotukseensa Harmaninlaakson eteläpuoliset solat tarjosivat heille reitin, johon ei sisällynyt ylenmääräisiä kiertoteitä.

He olivat ylittäneet vasta yhden matalan harjanteen, kun he kuuluivat etuoikealla olevan rinteen liepeiltä kirkassointisen äänen. Tim tunnisti äänen heti: se oli ihmisiä kantavan linnun huuto. Hän ei vain oivaltanut, kuinka lintu suostui lähestymään suurta syvänteenasukaiden joukkoa ja vieläpä kiinnittämään sen huomion itseensä tällä tavoin.

Tim kehotti joukkoa odottamaan, mutta uteliaisuus voitti matkalaiset, ja koko joukko seurasi Timiä sivuun alkuperäiseltä reitiltä. Lintua ei tarvinnut hakea kaukaa. Se lähestyi joukkoa itse, Timin kummastukseksi ei lentäen eikä edes kävellen, vaan paremminkin hoippuen.

Kun lintu tuli lähemmäksi, Timin ei tarvinnut enää arvilla syytä sen rohkeuteen: kyseessä ei ollut mikään muu kuin hänen oma lintuystävänsä, heikkona pitkiltä etsintäretkiltään, joilla sopivaa syötävää ei juuri vastaan tullut. Lintu tuli suoraa päätä Timin luokse hieromaan kaulaansa hänen paidanrintamukseensa. Joukko katseli linnun edesottamuksia mykkänä hämmästyksestä.

”Onko tuo lintu sinun ystäväsi?” kysyi muuan etummaisista syvänteenasukkaista lopulta Timiltä.

”On hyvinkin”, vastasi Tim lintua tarkastellen. ”Sillä on nälkä. Onko kellään teistä sille sopivia hedelmiä tai siemeniä? Pähkinätkin käyvät.”

”Nämä ovat kasvaneet vuorilla”, vastasi muuan muita vartevampi ja riuskempi syvänteenasukas nyrkissään kaksi pitkänomaista, vielä melko pehmeää vaaleanvihre-

ää patukkaa. Tim otti tarjotut hedelmät kiittäen vastaan, repi niistä irti pieniä kappaleita ja syötti linnulle.

”Matka jatkuu!” huusi Dakhol joukolleen, kun lintu oli saanut hedelmät syödyksi.

”Me emme voi jättää lintua tänne”, torjui Tim. ”Sekään ei jättänyt minua.”

”Eikö se voi tulla perässämme?” ihmetteli Dakhol. ”Niinhän se on tehnyt tähänkin asti.”

”Se on matkansa heikentämä.”

Timin yksityisoppilas tuli joukosta linnun vierelle katsomaan sitä lähempää.

”Kannetaan sitä”, tämä ehdotti. ”Nostetaan se oksien varaan.”

”Erinomainen ajatus!” vastasi Tim kiittolisena syvänteenasukkaan osoittamasta myötätunnosta.

Dakhol pidatti joukkoa lähtemästä liikkeelle, kunnes oksat oli noudettu ja niistä oli kyhätty ristikko, jonka avulla neljä kantajaa saattoi kantaa lintua. Dakhol katseli hanketta kummissaan, mutta tietoisena siitä, että kyseessä oli Timin saama, ja siten epäilemättä jollakin tavoin hyvä ajatus, tämä ei esittänyt vastalauseita. Siihen asti linnut olivat olleet hänen maailmassaan pääasiassa liharuokaa tai heittoaseiden harjoitusmaaleja.

Lintu herätti ihmetystä monessa muussakin, jotka sen kantamista seurasivat. Kukaan ei kuitenkaan puuttunut asiaan eikä edes esittänyt siitä kysymyksiä.

Joukko lähti matkaan takaisin alkuperäiselle reitilleen kohti Harmaninlaaksoa.

* * *

Kun joukko saapui Harmaninlaaksoon kapean solan kautta, lintu oli jo kyllin voimissaan kävelläkseen itse, ja ristikko saatettiin hylätä. Syvänteenasukkaat mittailivat laaksoa arvioivin katsein. Laakso oli kyllin alavaa seutua käydäkseen syvänteenasukkaille asuinpaikasta paremman puutteessa, mutta luonteeltaan se kuului eri maailmaan kuin se, missä nämä olivat elämänsä eläneet.

”Tuolla edempänä on Pähkinärotko, jossa voimme

käydä keräämässä ruokavaroja”, kertoi Tim, tietämättömänä Alanin hankkeista. ”Kenties voimme jopa asettua sinne, jos se näyttää tarkoitukseen sopivalta.”

Tim laski heidän pääsevän parahiksi Pähkinärotkoon, ennen kuin joukko tarvitsisi lepoa. Aikaa jäisi jopa jäljelle, jos matkan jatkaminen osittautuisi aiheelliseksi. Joukko laskeutui Harmaninlaakson rinnettä alas ja vaelsi koilliseen harvakasvuisen metsän halki.

He eivät nähneet matkallaan ketään. Laakson eteläosien muutamat asukkaat olivat jättäneet kotinsa tai viety niistä, ja myöskään syvänteenasukkaista ei näkynyt jälkeäkään. Päivä kului joukon jatkaessa matkaansa polveilevan maaston halki ja arvioidessa vastaantulevien paikkojen soveltuvuutta leiripaikaksi. Tim johdatti joukkoa kuitenkin määrätietoisesti Pähkinärotkoa kohti.

Edempänä tasamaa kääntyi laskevaksi rinteeksi, joka suppenisi alempana Pähkinärotkon eteläiseksi sisäkäynniksi. Kun Tim joukon kärjessä ylitti rinteen harjan, häntä odotti yllätys.

Pähkinärotkon suulla oli joukko miehiä, jotka havahtuivat äkkiä huomatessaan hänet ja häntä seuraavat etummaisat syvänteenasukkaat. Miehet eivät kuitenkaan juosseet pakokauhun vallassa pakoon, vaan asettuivat selvästi ennalta määrättyihin asemiin. Miehistä muodostui kohti Pähkinärotkoa johtava suppilomainen kuja. Ällistyneenä näkemästään Tim jatkoi matkaansa rinnettä alas, kunnes hän saavutti rivistön lähimmät miehet.

”Mitä täällä on tekeillä?” hän kysyi. ”Keitä te olette?”

”Me vartioimme Pähkinärotkon kulkureittiä, jotta siellä olevat syvänteenasukkaat eivät pääsisi ulos. Entä kuka sinä olet?”

”Tim, avaruuslentäjä”, hän vastasi.

”Yksi niistä kolmesta”, valisti miehen kumppani tätä. ”Hän on Alanin ystävä.”

”Oletko siis sinäkin ajotehtävissä?” sanoi edellinen mies. ”Hienoa! Luulimme sinun jo kokonaan kadonneen. Olemme valmiina. Missä on ajoketjusi? Emme kuulleet edes merkkiä.”

Tim arvasi, että Alan oli saanut aikaan paljon asioita

hänen poissaollessaan. Hän ei tiennyt, mitä tarkkaan ottaen oli tekeillä, mutta Pähkinärotkon suulla olevat miehet olivat ilmeisen valmiina ohjaamaan sisään syvänteenasukkaita. Se sopisi oikein hyvin, sillä jos joukot saataisiin yhdistetyiksi rauhan vallitessa, tilanteesta tulisi entistä vakaampi.

”En tiedä, mitä ajoketjulla tarkoitat, mutta mukanani tulee syvänteenasukkaita, jotka ovat rauhallisella mielellä ja seuraavat johtajaansa ilman minkäänlaista ajamista”, vastasi Tim viitaten kohti Dakholia.

Muodostelmassa seisovien miesten silmät alkoivat laajeta hämmästyksessä, kun harjan takaa alkoi ilmaantua rinteelle yhä enemmän ja enemmän syvänteenasukkaita. Mykistyneinä nämä seurasivat syvänteenasukkaiden kulua Pähkinärotkoon.

”Mitä sitten tapahtuu, kun syvänteenasukkaat ovat täällä?” kysyi Tim.

”En tiedä”, vastasi lähin mies heti, kun ällistykseltään kykeni. ”Rotkossa olijat kai pidetään siellä, kunnes matka Mekhandroniin on mahdollinen. Rotkossa on syötävää ja muita elintarpeita riittämiin siihen asti. Alan osaa selittää tarkemmin.”

Yksi muita suurempi syvänteenasukas kulki muun joukon sivulla, lähes irrallaan siitä, ja tullessaan ohjausrivistön luokse erkautui joukosta vielä lisää. Ohjausrivistö tiivistäytyi nopeasti.

”Takaisin keskelle!” huusi tiivistymän keskimmainen kädet koholla.

Syvänteenasukas ei totellut, vaan otti vielä muutaman askeleen päästäkseen miesten eteen, ja seisahtui sitten siihen.

”Älä pelkää”, tämä sanoi. ”Miedän Ystävämme sanoi, että me kaikki olemme nyt ystäviä.”

Vastaus löi miehet uudelleen ällikällä. Syvänteenasukas jatkoi matkaansa muiden mukana.

Ohjausrivin miehet näyttivät vähitellen ikään kuin havahtuvan katsellessaan syvänteenasukkaiden ohikulkua. Määrätietoisuus alkoi liueta pois heidän kasvoilleen. Tilalle tuli ensin epävarmuus, sitten hämmennys, ja

monille kolmanneksi vielä korventava tuska, ennenkoke-mattomuudessaan pelottava. Katseet alkoivat painua alas, tarmo huveta.

”Te ette taida olla hyvillä mielin siitä, mitä olette tekemässä”, totesi Tim.

”Emme ole”, vastasi yksi miehistä kumppaniensakin puolesta. ”Miten voisimmekaan? Ei kukaan täällä pääse elämään niin kuin toivoisi. Meidän on kuitenkin tehtävä työmme sen hyväksi, että joskus voisimme.”

Toinen mies puki sanoiksi sen, mitä ensimmäisen huomiosta puuttui:

”Mutta miksi nuo menevät rotkoon, jos kerran ovat ystäviämme?”

”Se onkin tärkeä kysymys”, myönsi Tim. ”Mutta tämä joukko menee sinne omasta tahdostaan, joten ongelmaa ei siltä osin ole.”

Tim liittyi viimeisiin syvänteenasukkaisiin, tervehti ohjausketjun miehiä hyvästiksi ja katosi rotkoon.

* * *

”Voiko se olla *näin* helppoa?” ihmetteli Dakhol katsellen oman joukkonsa seuranylitystä Pähkinärotkossa jo olevien kanssa. Nämä seisoksivat ja istuksivat rotkon vehreällä pohjamaalla puhelemassa keskenään, ketkä aremmin, ketkä taas avoimemmin. Ketään ei ollut lyöty.

”Teitä oli yksinkertaisesti liikaa heille”, vastasi Tim. ”Ei kukaan voi nujertaa tuollaista määrää uusia ystäviä. Vihaajat ovat väsyneitä vihanpitoon ja lepäävät siitä varmasti mielellään, kun vihdoinkin saavat siihen tilaisuuden.”

Tim pani merkille, että kaikkein helpointa oli ystäväystyä syvänteenasukkaista rujoimpien ja pelottavimpien kanssa. Joukossa oli muita, vähemmän irvokkaita olentoja, joiden ylemmydentunto ei antanut periksi yhtä helposti. Kaikkein haastavin joukko olivat syvänteenasukkaisiin näiden komentajiksi liittyneet ihmiset, joita oli päätyntä muutamia ajettavien joukkoon. Nämä tuijottivat pääosin synkeinä eteensä tai omiin sisäisiin maail-

moihinsa, suostumatta juuri keskustelemaan muiden kanssa, mutta toisaalta myöskään yllyttämättä ketään riitaisuuksiinkaan.

Poikkeuksiakin oli. Yksi miehistä tuli jonkin ajan kuluttua, kuin pitkään asiaa harkittuaan, Timin seuraan kyselymään hänen vaiheistaan ja tarjosi tälle kantamuksestaan jopa siemenkasveista valmistetun litteän, kuivatun kakun syötäväksi. Tim otti sen vastaan ja sitä maistellessaan teki selkoa Dakholin joukon matkasta Pähkinärotkoon.

Sopu levisi rotkossa etelästä pohjoiseen tulijoiden myötä, ja ilmeisesti viime hetkellä, sillä yhteen ajettujen, toisilleen vihamielisten joukkojen keskuudessa olivat jo kuplimassa kohtalokkaan yhteenoton ainekset. Tim ohjasi tarkoituksellisesti tulijat paikallaolijoiden joukkoon ja johti liikehdintää kohti rotkon pohjoispäätä.

Tim ei ollut varma, mitä Alan oli rotkon ulkopuolella tekemässä ja kuinka tämä suhtautuisi hänen paikalletuloonsa syvänteenasukkaiden kanssa. Hän kuitenkin tunsi, että hänen oli yritettävä tehdä asian hyväksi jotakin. Hän ja Dakhol päättivät yhdessä, että tilanteen annettaisiin tasoittua yön yli, ja sitten he voisivat ottaa seuraavana päivänä uuden askeleen levänneen joukon kanssa.

Vankien tilapäissäilöksi Pähkinärotko oli varsin mukava, jopa kauniskin paikka. Se olisi ollut käypä pysyvä koti monellekin, jollei siihen nyt olisi liittynyt vapauden menetyksen leimaa.

Kun seuraava päivä sitten koitti ja aamuateria oli syöty, Tim asettui paikalle, josta hänen äänensä kantoi mahdollisimman hyvin, ja hän valmisteli kuulollaolijoita uuteen suunnitelmaansa. Hän oli noussut jossakin määrin huonovointisena, kuin muistumana taannoisesta hedelmäriippuvuudestaan, ja jättänyt oman aamuateriansa syömättä, mutta hänen tehtävänsä antoi hänelle tarmoa toimia. Hänen oli tarkoitus viedä joukko syvänteenasukkaita, sen verran kuin rotkon muoto salli, sen pohjoiselle sisäänkäynnille puhumaan vartijoille, ja myös Alanille sitten, kun hänet saataisiin paikalle. Hän ei ollut lainkaan vakuuttunut Alanin ratkaisusta syvänteenasukkaiden

ongelmaan, ja kirjat, jotka hän oli ottanut mukaansa Dimal Gionilta, olivat vieroittaneet häntä siitä yhä kauemmaksi.

Tim vannotti Dakholin joukkoa pysyttelemään kaiken aikaa uusien ystäviensä seurassa tasaisesti jakautuneina. Nyt heillä ei olisi varaa päästää ryhmäkuntia muodostumaan ja vanhoja kaunoja leimahtamaan uudelleen liekeihin. Pähkinärotkon aiemmat vangit eivät olleet luvanneet Timille uskollisuuttaan tai edes ystävyytään, mutta suostuivat seuraamaan tätä, koska rotkossa ei ollut mitään muutakaan, mitä tehdä.

Timin ja Dakholin olinpaikalta ei ollut pitkä matka rotkon pohjoisuulle. Kapeikkoon, samankaltaiseen kuin rotkon eteläpäässä, sulloutui sen verran syvänteenasukkaita kuin sinne tunkematta mahtui, ja Tim ja Dakhol johtivat joukkoa kapeikossa, jossa he sitten kohtasivat yllätyksen valpastuttamat vartijat.

”Sallitteko, että tulemme ulos rotkosta?” kysyi Tim vartijoilta. ”Näette varmastikin, että nämä tulijat ovat vaarattomia ja kurinalaisia.”

Tim tiesi, että vartijat kieltäytyisivät päästämästä heitä, mutta ainakin hänen pyyntönsä toimi jonkinlaisena keskustelunavauksena.

”Myös me olemme kurinalaisia”, vastasi lähin vartijoista. ”Me olemme saaneet ohjeen olla päästämättä täältä ketään ulos.”

”Luotatteko minun sanaani?” kysyi Tim.

”Me luotamme Alanin sanaan.”

”Mutta minun sanani ei ole yhtä luotettava?”

Vartija mittaili häntä katseellaan.

”Kun sinä olet näin hyvissä väleissä syvänteenasukkaiden kanssa, meidän kuuluu epäillä kaikkea, mitä sanot”, kertoi vartija. ”Olen jo itse nähnyt, että on kuin onkin ihmisiä, jotka ryhtyvät syvänteenasukkaiden seuralaisiksi.”

Torvimerkki kajahti jonkin matkan päästä, näkymättömistä. Vartijat katselivat puolelta toiselle. Nyt heidän piti olla samanaikaisesti sulkemassa sisäänkäyntiä ja ohjaamassa tulijoita siitä sisään. Alanin ohjeita

muistellen he päätyivät pitämään ensimmäistä tehtäväänsä tärkeämpänä.

Hätäntynyt lauma syvänteenasukkaita säntäsi esiin rotkoon johtavan rinteen harjan yli. Kun vastassa oli joukko vartiomiehiä, syvänteenasukkat pysähtyivät toisiinsa kompastellen. Uumoillen loppunsa lähestyvän muutamit joukosta alkoivat tapaila veitsiään. Lopulta näkyviin tuli myös Alanin ajoketju. Kun vartijat näkivät, että pakoreitti pois rotkon luota oli suljettu, he alkoivat palata siihen muodostelmaan, jossa heidän oli ollut alun pitäen määrä seistä.

Tim puolestaan huomasi tilaisuutensa koittaneen ja antoi merkin Dakholille. He lähtivät kohti ylärintettä ja siellä vauhtiaan hidastavaa Alanin ajoketjua. Paikalle ajettut syvänteenasukkaat jäivät näiden väliin tiiviinä ryhmänä, puolelta toiselle päilyllen.

Alan oli keskellä johtamaansa ajoketjua. Kun hän näki rotkosta ulos tulevat syvänteenasukkaat ja näiden edellä kulkevan miehen, hän siristeli hetken silmiään. Lopulta hänen oli uskottava, että syvänteenasukkaiden johdossa oli kuin olikin Tim, ja hänen epätoivoinen kauhistuksensa kävi ilmeiseksi kaikille katsojille.

”Teillä ei ole enää hätää!” julisti Tim paikalle ajetuille syvänteenasukkaille. ”Nämä ovat teidän ystäviänne.”

Sanat eivät juuri hälventäneet joukon epäluuloa, mutta outoudessaan ne saivat kyllä sen huomion kiinnittymään Timiin ja hänen takanaan seisoviin syvänteenasukkaisiin.

”Tim!” huusi Alan loitompaa ja lähestyi vähitellen häntä ja syvänteenasukkaita miestensä kanssa.

”Ovatko nämä viimeiset?” kysyi Tim vastaan, mutta Alan ei näyttänyt huomaavan hänen kysymystään.

”Tule tänne!” huusi Alan.

”Älä sinäkään pelkää”, vasasi Tim.

”Tule tänne, kun vielä elät!” jatkoi Alan. ”Meidän luonamme olet suojassa.”

”Tappaisitteko te minut?” kysyi Tim takanaan seisovilta syvänteenasukkailta, jotka olivat lähes kaikki Dakholin alkuperäistä joukkoa. Kieltävien huudahdusten myrsky kohosi joukosta.

”Ei minulla ole vaaraa”, tiivistä Tim joukon mielipiteen Alanille.

”Minä en tiedä, miten saavutit johtavan asemasi, mutta muista elämäsi ja ystäviäsi, ja tule tänne!”anoi Alan.

”Tämä *johtava asema*, kuten sitä kutsut, on vain yksinkertaista ystävyyttä ja luottamusta, ei sen oudompaa. Mitäpä, jos kaikki asettuisimme paikoillemme. Minulla on teille kerrottavaa.”

Alan miehineen tuli alemmaksi rinteellä. Hänen edellään olevat syvänteenasukkaat ottivat vihjeestä vaarin ja jakautuivat kahtia tehden tietä keskiketjulle, joka leikkaavan terän tavoin tunkeutui sen keskitse.

”Meidän on ensin saatava tämä joukko rotkoon”, vastusti Alan. ”Sen jälkeen meillä on yltä kyllin aikaa puhua.”

”Asiani koskee kaikkia täällä. Anna heidän kuunnella.”

Alan totesi, että Tim oli järkkymätön ja tie rotkoon tukossa. Hän saattoi vain myöntyä Timin vaatimukseen.

”Sulkekaa aukot!” käski Alan miehiään. Nämä muodostivat ehyen kaaren, josta kukaan ei pääsisi huomaamatta ulos.

Alan ja Tim seisoivat kaaren sisällä kuin neuvottelevat päälliköt. Syvänteenasukkaat seisoivat sivummalla, yhä jännittyneinä, mutta mitään tekemättä. Pähkinärotkosta tullut joukko asettui väljemmälle, mutta pysytteli Timin takana.

”Puhu siis”, kehotti Alan. ”Me kuuntelemme.”

Tim veti henkeä. Heikotuksen ja kipujen aalto tulvahti hänen lävitseen, mutta hän ei aikonut antaa periksi aamusta jatkuneelle huonovointisuudelleen.

”Hiukan sen jälkeen, kun minä ja Agril palasimme Harmaninlaakson pohjoisrinteelle, Dakhol tässä sai joukonsa kanssa minut kiinni. Nyt jälkepäin olen asiasta ainoastaan iloinen, sillä se teki mahdolliseksi sen voiton, jonka me olemme saavuttaneet. Ei *meidän* voittoamme *heistä*, vaan meidän yhteisen voittomme. Elin heidän kanssaan, kuljin heidän kanssaan, näin, miten he itse

elivät. Se on toivotonta, synkkää, tarkoituksetonta elämää, pelkkää olemassaoloa ja kamppailua siitä. Ravinto on huonoa, luonnonvarat niukkoja. Siihen he joutuvat kuitenkin tyytymään, ja syvänteisiin tottuneina he eivät kykene kovin paljon korkeammalla elämäänsään.

”Syvänteenasukkaita on ollut pitkin tunteamme historiaa, ennen vähemmän kuin nyt, ja vähemmän liikkeellä ylemmillä seuduilla. Garan Ankor, paljon kirjoittanut mies, jolla oli ilmeisen outona pakkomielteenään jatkuvasti tutkia syvänteenasukkaita, tunnettiin myös siitä, että hän oleskeli erään syvänteenasukkaiden laakson liepeillä – laakson, jonne syvänteenasukkaita oli tuotu muualta. Ei ihme, että hänet tunnettiin paremmin hänen kirjoitustensa välityksellä kuin kasvokkain tavaten. Niistä kirjoituksista ovat sukupolvet ottaneet oppia, ja niistä kirjoituksista sinäkin, Alan, ilmeisesti sait ajatuksesi siitä, kuinka pääsemme pois yhteisestä ahdingostamme. Vanhoista kirjoituksista ei kuitenkaan pidä lukea sellaisia asioita, joita niihin ei ole kirjoitettu.

”Gormenkhal oli se laakso, jonka liepeillä Garan Ankor teki työtään. Ajoiko hän syvänteenasukkaita sinne? Ajoivatko hänen aikalaisensa? Entäpä, jos syvänteenasukkaat kävelivät sinne itse? Tai jopa seurasivat johtajaansa?

”Mikä tekee syvänteenasukkaasta tappajan? Luontainen halu tappaa? Kiihkeä tarve? Voisiko heillä olla vain hätä? Ruumiillinen ja henkinen hätä? Minulla olisi, jos olisin syntynyt heidän pariinsa.”

”Miten voit olla noin varma asiasta?” tiukkasi Alan. ”Onko ylimalkaan ketään, joka olisi samaa mieltä kansasi?”

”Me olemme lukeneet samoja kirjoja”, vastasi Tim. ”Jos syvennymme lukemaamme, asia käy ennen pitkää ilmi. Sitä enemmän, mitä enemmän luemme. Vaikka kaikkea ei kirjoitettaisikaan sana sanalta luettavaksi, sanoma käy kyllä selväksi: on helpompi koota särkynyt yhdeksi kuin luoda kaksi uutta.”

”Mitä tarkoitat?”

”Me ja he, me vuorilla elävät ja syvänteenasukkaat,

olemme yhtä.”

Alan synkistyi. Hänen katseensa terävöityi.

”Nyt ei ole oikea hetki leikitellä aatteellisilla käsitteillä!” hän sanoi tuimasti. ”Syvänteenasukkaat kävelevät ja kommunikoiivat, mutta niin tekevät gorillatkin. Kummattakin ovat omalla tavallaan osoittaneet, että me emme ole sama laji, eikä meitä pidä yrittää sellaiseksi hämärtää. Se olisi meidän loppumme.”

Tim mietti hetken hiljaa ja kääntyi keskustelemaan takanaan seisovien syvänteenasukkaiden kanssa. Alanin kaarella seisovat miehet puhuivat vaimealla äänellä keskenään ihmetellen kahden avaruudesta tulleen muukalaisen outoa keskustelua.

”Onko Mandiol Kivenveistäjä joukossamme?” kysyi Tim.

”Hän on Agankhorilla”, vastasi Alan ihmetellen Timin outoa kysymystä. ”Hän tuli sinne joitakin päiviä sitten. Miten hän liittyy asiaamme?”

”Entä Maleat, Darionin äiti?”

”Maleat on lääkintäryhmässämme metsässä takanamme”, vastasi Alan jo hiukan kärsimättömästi. ”Hänen lastensa nimiä en tiedä.”

”Pyytäkää hänet tänne.”

Ennen kuin Alan ehti muotoilla vastausta Timin sanoihin, yksi hänen miehistään lähti noutamaan Maleatia Alanin lupaa odottamatta.

”Katso heitä edessäsi”, kehotti Tim Alania viitaten kohti syvänteenasukkaita. ”Panetko merkille heidän joukossaan mitään vinoumaa, mitään puutetta? Enkä tarkoita nyt ulkonäköasioita.”

”En”, vastasi Alan jäyhästi, arvioiden katseellaan, kuinka kauan rohkenisi vielä seistä rupattelemassa keskellä suurinta koskaan näkemäänsä syvänteenasukkaiden joukkoa. ”Kerro sinä, mitä tarkoitat.”

”Katso tuota joukkoa, ja kerro, montako naista näet?”

Alan katsoi ensin syvänteenasukkaita, sitten Timiä.

”Minä en erota tuosta joukosta sen paremmin miehiä kuin naisiakaan”, hän vastasi. ”Mikä on tarkoituksesi?”

”Et erota, koska siellä ei ole naisia. Heidän elinympä-

ristönsä tekee naisista lopun niin nopeasti, jo ravintoon liittyvistä syistä, että heitä ei joukossa näy. Ja jos naisia ei ole, kerrohan, kuinka he jatkavat sukuaan? Osaatko ylipäänsä kuvitella syvänteenasukasta lastenhoitajana?”

”Alligaattoritkin lisääntyvät.”

”Maleat on täällä!” kuului ilmoitus Alanin takaa. Hoikahko, jäntevä nainen asteli kaaren sisälle. Sekä Alan että Tim saattoivat havaita hänet iäkkääksi huolimatta siitä, kuinka hienovaraisesti ihmisten ikääntyminen planeetalla näkyi.

”Tunnetko minut?” kysyi Tim. ”Olen Tim, yksi avaruuslentäjistä.”

”Tunnen sinut toisten kertomuksista”, vastasi Maleat.

”Oletko Darionin äiti?”

”Olen. Darion lähti kotoani kauan sitten. Kuulin hänestä yhä harvemmin. Lopulta hän katosi kokonaan. Pelkään, että syvänteenasukkaat ottivat hänet hengiltä.”

”Valitettavasti en voi vahvistaa enkä kumota sitä, mutta ellen ole pahoin erehtynyt, tässä on eräs toinen, jonka saatat tunnistaa.”

Tim ohjasi vierelleen tulleen syvänteenasukkaan Maleatin eteen. Maleat katseli hämmentyneenä edessään odottavan näköisenä seisovaa olentoa.

”Syvänteenasukkaat vaivautuvat harvoin tuntemaan toisiaan edes nimeltä muutoin kuin alistamistarkoituksessa”, kertoi Tim kuulijoilleen. ”Joillakin heistä ei edes ole nimeä. Silloin tällöin vastaan kuitenkin sattuu muutama, jotka ovat kyllin onnekkaita ollakseen nimeltä tunnettuja, ja jotkut voivat kovasta lapsuudestaan huolimatta tuntea nimeltä jopa omat vanhempansa. Tässä on yksi heistä.”

Tim kääntyi Maleatin puoleen.

”Ankheadal, Darionin poika, sinun lapsenlapsesi”, hän esitteli syvänteenasukkaan Maleatille, ja tälle vastavuoroisesti: ”Maleat, Darionin äiti, sinun isoäitisi.”

Nämä katsoivat toisiaan, Ankheadal kummastuneen uteliaana, Maleat kiihkeän tutkivana, järkytyksestä vapisten. Maleat kohotti kätensä ja seurasi sormenpäällään sivellen tämän kasvojenpiirteitä. Hän vaipui henkeään haukkoen hitaasti polvilleen, kun hänen jalkansa lakkasi-

vat kantamasta häntä.

Alanin miehet katselivat tapahtumaa silmät tyrmistyksestä pyöreinä, kykenemättä sanomaan sanaakaan. Alan itse sai ensimmäisenä puhekykynsä takaisin.

”Nyt olet todistanut meille mahdottoman”, hän sanoi Timille verkkaan. ”Voisitko myös kertoa, kuinka mahdoton tapahtui ja ihmisestä tuli syvänteenasukas?”

”Ihmisestä ei *tullut* syvänteenasukas”, muistutti Tim. ”Nämä ovat edelleen ihmisiä. Heidän kulttuurinsa on murskautunut, heidän toivonsa kadoksissa ja heidän ruumiinsa myrkyllisen ravinnon riuduttamat. Mutta ihmisiä he ovat silti.

”Heidän kohtaloonsa ei ole yksittäistä syytä. Se on paremminkin monen tapahtuman summa, sekä historiallisen että nykypäivänä toistuvan tapahtuman.

”Nykypäiväisiin niistä kuuluu elämäntapa täällä vuorten maailmassa. Vastaava tapa, hyveistä kamppailu, on olemassa omassakin maailmassamme, mutta se kärjistyy äärimmilleen täällä, missä ihmiset ovat tiukasti sitoutuneet hyveen vaatimukseen, jopa niin tiukasti, että puutteet siinä ovat ylipääsemätön kokemus. Agril käytti puutteesta sanaa *umiat*, kuten me kaksi muistamme. Se on voima, joka ajaa ihmiset yksinäisyyteen, etsimään ja kaipaamaan menetettyä hyvettä, ja mikä tärkeämpää, pakoon vääryyden kauhukokemusta. Joitakin asioita voi paeta, mutta toiset kulkevat mukana omassa sydämessä, ja silloin pako on tuomittu epäonnistumaan.

”Jotkut löytävät toivon, jotkut eivät, kuka mistäkin syystä. Ylpeydestä? Epätoivosta? Lopulta ainoa lääke on kääntyä pois siitä, mitä ei kestä enää katsoa. Se on kuin alas pimeyteen johtava portaikko: Periksi antaminen on mukavampaa kuin vastaan ponnistelu. Uhan myötäilystä voi tulla jopa palkitsevaa, tuohan se rauhan ja turvallisuutta, toisinaan, muutamille. Sen kannoilla tulee sitten kyynisyys ja menneen elämäntavan kyseenalaistaminen, ehkä jopa syytökseksi yltyvä inhokin. Se on yleensä liikaa ihmiselle, joka on tottunut elämään vapaana pahuuden myrskyistä. Seuraavaksi tulee masennus ja tarmon katoaminen. Elantoa aletaan etsiä sieltä,

mistä sen vähimmin ponnistuksin saa, laaksoista ja muilta alavilta paikoilta.

”Kun seuraava sukupolvi sitten syntyy, se syntyy vailla sitä tukea ja kasvualustaa, joka edelliselle polvelle oli tarjolla. Syntyy uusi vertailukohta, uusi syöksy häpeään, uusi pako. Kun korkeudet on jo varattu, ainoa pakosuunta on alas, niin alas, että ravinnon joukkoon ilmaantuu jo sellaistaikin, mitä siellä ei kuuluisi olla. Ruoan myötä saatu myrkytys sitten viimeistelee tuhon ja eron edeltäjistä.

”Olin itsekkin tuon myrkytyksen uhri. Söin ja join toisten kanssa. Erityisen merkillepantava oli hedelmäpensas, joka tuntui antavan loputtomasti tarmoa kaiken uupumuksen ja kärsimyksen keskellä. Ilman vahinkoa tarmo ei kuitenkaan tullut, ja hedelmien kohtalokkaan käytön jatkumisen varmisti se, että ne aiheuttivat riippuvuutta.

”Hedelmäpensas oli elämänpensas. Huomatkaa, että sanoin: *oli*. Tuo kaikista pensaista jaloin ja terveellisin oli kurjuuden historiallinen syy. Elämänpensas vaatii ajattelevaista hoitoa kyetäkseen antamaan kaiken, mitä sillä on annettavana. Jos sitä sen sijaan ravitaan vuodesta ja vuosisadasta toiseen tuholla ja väkivallalla, se lopulta murtuu taakkansa alle ja alkaa antaa takaisin sitä, mitä sille on annettu: eläinten raatoja ja muuta saastaa. Tokihan hyönteisiä ja muita pikkueläimiä kuolee jatkuvasti pensaiden juurille, mutta elämänpensas tunnistaa sen merkin, joka jää väkivalloin kuolleen eläimen ruumiinnesteisiin. Se lienee liikaa pensaallekin. Garan Ankor ilmeisesti tiesi asiasta ja siksi elämänpensas oli hänelle niin tärkeä kasvi. Alkuperäinen elämänpensas on nyt lähes kadonnut, tuhoisan muunnoksensa syrjäyttämänä, mutta meillä on yhä toivoa saada alkuperäinen muoto palautetuksi, jos toimimme oikein ja tarkoin varjellut siemenet itävät.

”Syvänteisiin päätyneiden on aika päästä niistä ylös. Vuorilla asuvien on aika tunnustaa se puutteellisuus, jopa se pahakin, joka heissä itsessäänkin riippuu kiinni, ja jota mikään hyveen harjoitus, mikään vetäytyminen, ponnistus ja harjoituksen paljous ei tee olemattomaksi. Jos

suunnitelma säilöä tämän itsentorjunnan uhrin Mekhadndroniin olisi onnistunut, Mekhandronista olisi tullut jättiläismäinen paise, joka olisi ehyenä säilyessään salavihkaa sairastuttanut yhteiskunnan koko ruumiin ja itsestään puhjetessaan syössyt maailman täyteen hävitykseen.

”Jokainen tiesi, että näin ei voi tehdä. Jos voisi, se olisi tehty jo kauan sitten. Nytkin se onnistui vasta, kun ihmisten sisäinen vastarinta oli ensin taivutettu ahkeralla harjoittelulla sen sallimaan. Tarkoitus oli hyvä, ja joskus muuta tapaa ei jää jäljelle, mutta se käy silti luontoamme vastaan, ja tämä luontomme vastaisuus on välttämätöntä muistaa silloin, kun vielä on valinnan aika.

”Myös Garan Ankor tiesi kaiken tämän, mutta hänellä ei ollut mahdollisuutta toimia kummallakaan tavalla. Hän saattoi vain tehdä työtään syvänteiden uhrien parissa ja kirjoittaa muistiin sen, mitä tiesi tarvittavan. Hän tiesi, että hän ei voisi voittaa puolelleen kumpaakaan tahoja, mutta hän ei voinut vaieta. Niinpä hän teki kaikki taitamansa varotoimet, jotta hänen työnsä voitaisiin jonakin tulevana päivänä viedä loppuun hänen puolestaan.

”Lupaan, että sinä päivänä, jona me otamme heidät ominamme vastaan, hekin kunnioittavat meitä ominaan. Se oli hänen lupauksensa, ja nyt se voi käydä toteen, jos siihen suostumme. Se ei ole vain kielikuva tai vertauskuva. He ovat meidän omiamme, ja sellaisina heitä tulee kohdella.”

Hiljaisuutta kesti hyvän tovin. Ainoat äänet kantautuivat Pähkinärotkon sisäpuolelta, jossa liikehtivien luokse Timin ääni ei ollut kantanut. Tietoa oli kuitenkin lähdetty jo viemään myös rotkon sisälle.

”Onneksi olit heidän parissaan ja teit kaiken tämän”, myönsi Alan. ”Minä tein, minkä osasin, mutta sinä osasit paremmin.”

”Minä itse asiassa osasin hyvin vähän”, huomautti Tim. ”Minä olin pelinappula, joka putosi laudalle sille varattuun kohtaan ja kävi läpi sen, mikä oli väistämätöntä.”

Kuulemaansa sulattelevat takaa-ajajat alkoivat vähitellen hajaantua muodostelmastaan ja nämä sekä heidän ajettavansa alkoivat arasti lähestyä toisiaan. Viimeksi tulleet, jotka eivät olleet olleet osallisina Dakholin joukkojen elämään, pysyttelivät sivummalla, varuillaan, mutta tapahtumien perinpohjaisen outouden uteliaksi saamina.

Tim lysähti kivelle istumaan vatsaansa pidellen. Alan, Dakhol ja myös Timin yksityisoppilas tulivat tämän luokse.

”Mikä hätänä?” kysyi Alan.

”En tiedä”, vastasi Tim. ”Luulin tätä hedelmien vieroitusoireeksi, mutta olen ollut jo melko pitkään ilman niitä, ongelmista kärsimättä.”

Uusi sairauskohtaus lähes kellisti Timin kyljelleen.

”Voisitteko hakea minulle udunkumppaneita”, hän pyysi. ”Se on pieni, siniharmaa rohdoskukka, jossa on keltainen töyhtö keskellä.”

”Auttaako se?” kysyi Alan.

”En tiedä. Agril kertoi sen vaikutuksista immuunijärjestelmään. Se on minun ainoa arvaukseni.”

”Minä haen”, lupasi yksityisoppilas.

”Me muut viemme sinut lepäämään, vaikka Agankhorille asti. Jos löydämme Agrilin jostakin, hän osaa auttaa sinua.”

”Meidän kannattaa kokeilla ensin niitä kukkia”, huohotti Tim. ”Tämä sairaus etenee.”

Timin oppilas lähti kiireesti matkaan samalla, kun muita alkoi huolestuneina kerääntyä hänen ympärilleen. Timin kohtaus hellitti vähitellen, mutta hän tiesi, että oli vain lyhyen ajan kysymys, koska seuraava ja vakavampi seuraisi sitä.

Heidän odottaessaan Tim kohottautui jaloilleen ja lähti epävarmoin askelin rotkoon puhuakseen siellä oleville. Vaikka tungos kapeikossa oli melko tiivis, hänelle tehtiin auliisti tietä. Alan ja Dakhol seurasivat tarkkaavaisina hänen perässään.

Tim kertoi kuulijoilleen pääkohdat siitä, mitä oli kertonut rotkon ulkopuolella: vihanpito ja vankeus olivat

ohi ja kansat todettu yhdeksi kokonaisuudeksi, samaa syntyperää oleviksi. Ilmoitus käynnisti myös rotkossa puheensorinan. Rotkossa alun perin olleet suhtautuivat siihen kummastellen, jotkut piittaamattomastikin, mutta Dakholin joukko otti asiakseen huolehtia siitä, että julistus kantaisi ennen pitkää myös käytännön hedelmää.

Vähän kerrassaan joukko alkoi siirtyä ulos rotkosta, jotkut mukanaan pullea pussillinen rotkosta poimittuja ruokatarpeita. Muiden mukana tuli rotkosta myös Tim, mutta ei enää omin jaloin, vaan ystäviensä kantamana. Hänet laskettiin heinikkoon odottamaan, että paikalle saataisiin lääke liennyttämään hänen pahoinvointiaan ja kouristuskohtauksiaan.

Lopulta Timin oppilas saapui, kukat mukanaan ja jalka sidottuna.

”Uuttakaa ne”, sanoi tokkurainen Tim yrittäen saada silmänsä kohdistumaan ystäviinsä. ”Veden pitää olla kuumaa, mutta ei polttavan kuumaa.”

He ryhtyivät toimeen ja valmistivat Timille juoman niin nopeasti kuin taisivat. Dakholin kumppanit nostivat Timin istumaan ja Alan huolehti, että tämä sai juoman juoduksi astiasta.

”Vaikutus on nopea, jos sitä on”, lupasi Tim. ”Nyt vain odotamme hetken.”

Aluksi mitään ei tapahtunut, mutta kun seuraava sairauskohtaus antoi odottaa itseään yhä pitempään, ja lopulta jatkuva huonovointisuuskin alkoi hellittää, lääke oli ilmeisesti osoittanut tehonsa.

”Se oli tiukka paikka”, huohti Tim lopulta. ”Kuka tiennee kuinka vaaralliseksi tilani olisi jatkuessaan käynyt. Suuret kiitokset teille kaikille, jotka pelastitte minut!”

”Mitä jalallesi tapahtui?” kysyi Alan kukkien tuojalta. Tämä teki selkoa kohtaamisestaan Damalin ja Ekalin kanssa. Alan ja Tim olivat molemmat yhtä hyvillään kuullessaan itsestään syntyneestä sovusta kansanosien välillä.

”Ekalilta sitä saattoi ehkä odottaakin, niiltä kaikilta osin kuin häntä tunnen”, sanoi Tim. ”Hänelle täytyy

tehdä paita tai pari lisää. Häneltä loppuvat muuten hihat kesken.”

”Meidän kannattaa lähteä Agankhorille”, ehdotti Alan. ”Nämä tulevat jo toimeen keskenäänkin.”

”Tuletko sinäkin?” kysyi Tim oppilaaltaan. ”Ja kerrotko meille, mikä on nimesi? Minäkään en tiedä sitä vielä.”

”Minulla ei ole nimeä”, sanoi oppilas ujon oloisesti, katse alas luotuna.

”Haluaisitko nimen? Millaisesta nimestä pitäisit?”

”Voisitko sinä antaa minulle sellaisen? Niin siitä tulee hyvä.”

”Haluaisitko olla Aniat? Se on vanha perinnenimi ja tarkoittaa *elämä*. Voit myös olla...”

”Se on hyvä nimi”, ehätti oppilas vastaamaan. ”Sinun tultuasi minulle syntyi uusi elämä.”

”Minä en sellaista voi luoda, mutta olen onnellinen, jos tunnet sellaisen saaneesi.”

”Saanko minäkin nimen?” pyysi kuulolle tullut Dakholin joukon jäsen.

”Sinulle taitaa nyt tulla töitä”, sanoi Alan Timille myhäillen.

”Voisitko katsoa, ketkä joukostasi haluavat lähteä Agankhorille ja kestävät nousun niin korkealle?” pyysi Tim Dakholilta kääntyessään paikalletulleen puoleen.

”Teen niin”, vastasi Dakhol. ”Valmistaudumme lähtöön.”

* * *

Alan saapui Agankhorille edeltäkäsien, jättäen Timin ja Dakholin mukaansa valitsemine seuralaisineen seuraamaan häntä jäljempänä. Hän halusi valmistaa paikallaolijoita etukäteen siihen säpsähdyttävään näkyyn, että Tim saapuu paikalle syvänteenasukkaiden seurassa. Solassa oli paljon ihmisiä, ja Alan joutui antamaan ensimmäiset ennakkovaroituksensa asiasta jo solaan johtavassa katkoksesta.

Paikallaolijat katselivat mykistyneinä, kun laakson

seinämillä kiemurrellutta polkua taivaltanut joukko asteli solaan heidän keskitseen. Syvänteenasukkaat olivat jo hapenpuutteen vaivaamia, mutta periaatteesta kiinni pitävä Dakhol huuteli mahdollisimman pirteitä tervehdyksiä eri suuntiin ihmisiä sivuuttaessaan.

”Sinä onnistuit!” tervehti ulos talosta tullut Tangal paikalle saapuvaa Timiä ja myös Dakholia kumppaneineen. ”Minä jo ihmettelinkin, mitä oli tapahtunut, kun Damal kertoi auttaneensa Ekalin kanssa syvänteenasukasta. Maailma ei ole enää entisensä!”

”Huomaan, että muu perheesi on paikalla”, sanoi Tim. ”Agrilia en kuitenkaan näe täällä. Minne hän lähti?”

Tangal vakavoitui hiukan.

”Sinua etsimään, luultavasti. Hän tuli jo takaisinkin. Paluunsa jälkeen häneltä ei ole arkiaskareiden lisäksi liiennyt huomiota juuri muuhun kuin ikkunasta katseluun. Me olemme välttäneet utelemasta häneltä liikoja, mutta luulenpa, että jos käyt sisällä hänen luonaan, hän piristyy aivan uusiin voimiin.”

”Esittele sinä ihmisiä toisilleen”, pyysi Tim Alania. ”Minä käyn Agrilin luona.”

”Olin juuri ehdottamaisillani samaa”, vastasi Alan hymyillen.

Tim astui ovesta sisään. Koska Agril ei ollut ensimmäisessä huoneessa, hän jatkoi perähuoneeseen. Sieltä hän tapasikin Agrilin, isänsä kertomuksen mukaisesti syvissä mietteissä ikkunan äärestä.

”Agril!” kutsui Tim hiljaa.

Agril kääntyi. Hän tirkisteli Timiä ensin kuin nähdäkseen selvemmin ja ymmärtääkseen näkemänsä, ja sitten hänen silmänsä laajenivat äkisti.

”Sinä elät!” huudahti Agril, ponnahti pystyyn ja harpasi saman tien häntä kohti. Agril ei pysähtynyt Timin eteen, vaan jatkoi suoraan hänen luokseen ja otti tämän tiukkaan halaukseen. ”Sinä elät!” hän kuiskasi uudelleen päätä tämän olalla.

”Nyt on vironnut eloon moni muukin...”

”Älä lähde enää täältä”, pyysi Agril. ”Sinä olet jo tehnyt kaiken, minkä voimme tehdä.”

Tim irrottautui Agrilista rahtusen tavoittaakseen tämän katseen.

”Syvänteenasukkaiden vaara on nyt ohi”, hän kertoi. ”Me tiedämme nyt, että he ovat ihmisiä, vuorilta lähtöisin, kovan kohtalonsa runtelemia.”

Agril katsoi häntä kiinteästi, yrittäen järjestää päänsään ajatukset sekä Timin takaisintulosta että hänen lausumistaan sanoista.

”Meistä lähtöisin?” hän sanoi epäroivästi. ”Onko meillä nyt rauha? Miten se syntyi?”

”Tule ulos tapaamaan heitä. Dakhol voi itse kertoa sinulle.”

”Minä tulen”, lupasi Agril. ”Olen onnellinen jo siitä, että tulit elävänä takaisin.”

”Nyt hengenmenetyksen vaara on hälvennyt olemattomiin kaikilta muiltakin. Vuoret ovat myös heidän ja syvänteet meidän, eikä kenenkään niissä kulkevan tarvitse enää pelätä.”

Agril pohdiskeli hetken muistikuviansa ääressä.

”Lähtöisin meistä? Silloin monet Garan Ankorin ajatuksista ovat paljon helpompia ymmärtää. Kuinka paljon menetimmekään, kun emme heti omaksuneet hänen ajatuksiaan! Ja kuinka paljon saammekaan nyt, kun tapahtui tämä, mistä kerroit! Saan itse nähdä tämän ihmeen, ja vielä sinun kanssasi.”

”Olisin tullut jo aikaisemmin, mutta olosuhteet estivät paluuni. Se kuitenkin kannatti, ja nyt kun olen täällä, voimme lupaukseni mukaisesti palata taannoiseen ehdotukseesi Harmaninlaaksossa.”

”Sallitko, että meistä tulee mies ja vaimo?” kysyi Agril muistaen heti, mihin Tim viittasi.

”En vain salli, vaan pyydän sitä itsekin.”

Tim otaksui, että uusi, entistä lujempi halaus voitiin katsoa myöntäväksi vastaukseksi.

”Lähdemmekö nyt ulos tapaamaan muita?” hän kysyi.

”Tehdään niin”, vastasi Agril pyrkien laskeutumaan onnensa pilvistä takaisin maankamaralle. ”Haluan tavata uudet ystävämme. Haluan nähdä uuden maailmamme.”

He astuivat yhdessä ulos talosta keskelle riemuhuuto-

ja.

”Juuri noin minä arvelin siinä käyvänkin!” iloitsi Tangal nähdessään tyttärensä säteilevät kasvot. ”Tim, sinua on kaivattu!”

”Me voisimme kaikki lähteä Harmaninlaaksoon, jos pääsette”, ehdotti Tim. ”Läheskään kaikki siellä alhaalla eivät kykene nousemaan tänne ylös. Lisäksi Agrilin taidot tulevat suureen tarpeeseen ruumiin ja hengen vammojen hoitamiseksi, ja paikalle saattaa pian tulla syvänteistä lisää väkeä, jotka pitää toivottaa tervetulleeksi ja saada vapaiksi peloistaan. Se voi olla vaativaa työtä, mutta nyt lukumäärät ovat vahvasti meidän puolellamme.”

”Minä otan lääkkeitä mukaan”, lupasi Agril.

”Alan saa ehkä väen laaksoon”, ehdotti Tangal. ”Hän on tottunut ohjaamaan ihmisiä.”

”Todellinen ohjaajamme on Tim”, muistutti Alan. ”Lähden kuitenkin valmistamaan siirtymistä.”

* * *

Tapaan olisi kuulunut koota kansaa juhlimaan uutta aikaa, mutta nyt se oli pääosin tarpeetonta, kun kansa oli jo valmiiksi koolla. Tapaan olisi myös kuuluneet juhla- valmistelut, mutta vallitsevissa oloissa koollaolo kävi jo osallisten mielestä yltäkyllin riittävästä juhlasta. Dimal Harmanin monistamoon oli kuitenkin jätetty seikkaperäinen selostus siitä, mitä laaksossa oli tapahtunut, ja vaikka seudulla olisi joitakuita, jotka eivät hetimiten sanaa saisi, levittäytyisi laaksossa oleskelevan kansan maine ennen pitkää tavoittamaan heidätkin, ja mikä tärkeintä, myös asiasta vielä tietämättömät syvänteenasukkaat.

Agril jakoi mielihyvin hoitoa ja neuvoja luokseen tungeksiville syvänteenasukkaille, jotka nyt saivat sitä ensi kertaa elämässään. Nämä palasivat hänen luotaan paitsi side kädessään tai rohdospussi mukanaan, myös yksi elämänsä ensimmäisistä hymyistä kasvoillaan. Silloin heidän syntyperänsäkin alkoi näyttää sivullisten silmiin paljon ilmeisemmältä.

Ei kestänyt myöskään pitkään, ennen kuin paikalle alkoi saapua uteliaita uutistenkuulijoita lintujensa selässä varsin kaukaisiltakin seuduilta. Myös linnut itse oivalsivat nopeasti, että oli tullut aika, jona syvänteenasukkaiden vierelle voi laskeutua turvallisesti.

Yksi Timin luokse tulijoista erottui joukosta, sillä tämä kulki verkkaisin askelin, kasvot haudanvakavina, jopa katse sameana iloitsevien ihmisten keskitse.

”Tahdon, että tiedät minusta totuuden”, kertoi mies lopulta asiansa päästyään Timin eteen. ”Minä yritin ottaa sinut hengiltä.”

”Hyvin moni on yrittänyt ottaa minut hengiltä”, vastasi Tim häkeltymättä. ”Jos murehdit sitä, älä murehdi enää. Ne ajat ovat nyt menneet. Itse asiassa en edes muista, missä niin olisi tapahtunut.”

”Kakku, jonka annoin sinulle syötäväksi, oli tarkoitettu kuolemaksesi. Sen suuren rohdosannoksen piti saattaa ruumiisi sisäiseen sekasortoon. Onneksi ystäväsi saivat sinut pelastetuksi. Halusin sinut pois tieltä, pois estämästä suunnitelmiani, mutta vasta nyt tiedän, mitä olisin tullut poistaneeksi. En ole koskaan ennen tehnyt mitään sellaista, enkä ymmärrä itsekään, miten saatoin tehdä niin nytkään.”

”Älä murehdi sitä enää”, toisti Tim hymyillen. ”Se on nyt osa menneisyyttämme, eikä se sieltä enää palaa.”

”Sinäkin hoidat ihmisiä”, sanoi Agril Timille katsoen pois lähtevän, tunnontuskistaan vapautuneen miehen yhä turtuneen oloista mutta jo selvästi lientyneempää ilmettä.

”Siitä meidän työssämme on kysymys. Meillä on korjattavanamme maailmamme laajuinen, aikakausia jatkunut erehdys ja sen tuottama vahinko.”

”Ja huolehdittava, että uusia vahinkoja ei enää synny”, lisäsi Agril.

”Niitä syntyy aina joillakin tavoin. Koko luomakunta on vahingoittunut, mutta kun se saa ajan tullen oman parannuksensa, kukaan ei enää muistelee vanhoja murheita. Siihen asti meillä on täällä työtä tehtävänämme ja elämää elettävänämme.”

Agril kääntyi katsomaan syvänteenasukasta, joka tuli

hänen luokseen näyttämään muinoin ruhjoutunutta kättään. Tämän vammoja Agril ei kykenisi parantamaan, mutta hän alkoi miettiä mielessään sopivia keinoja lieennyttää sen aiheuttamia kipuja.

”Onneksi meillä on sinut”, huoautti Tim.

”Ja meillä sinut”, vastasi Agril. ”Meillä toisemme.”

* * *

”Aluksemme on ilmeisesti jäätävä tänne”, totesi Alan. Avaruuslentäjät olivat pohtineet sen palauttamista kiertoradalle, jotta Maa voisi periä sen takaisin itselleen, mutta mahdollisuudet siihen näyttivät hyvin heikoilta. Aluksen toriumreaktori ja siihen liitetty koneisto olivat luonnonaineista tiivistämiensä tarpein täyttäneet ajan kuluessa aluksen säiliöt vedyllä, hapella ja deuteriumilla, mutta lentoon päästäkseen alus tarvitsisi joko lähtötelineen tai kiitotien, eikä kumpaakaan ollut tarjolla. Ja vaikka alus jollakin keinoin saataisiin ilmaan ja avaruuteen, sen osuttaminen edes automaattiohjauksessa mahdollisesti uudelleen avattavaan aukkoon voisi osoittautua ylivoimaiseksi sikäli kuin aukkoa milloinkaan saataisiin avatuksi tai moista osattaisiin edes yrittää. Miehet täyttivät kuitenkin muodollisen velvollisuutensa ja jättivät aluksen radiomajakan toimintaan, jotta edes lyhyt sanoma pujahtaisi takaisin aluksen lähettäjiille, jos joku yrittäisi joskus haravoida heidän avaruusaluettaan uusien energialaukaisuin.

”Sen tallenteissa on vielä luettavaa”, sanoi Tim. Agril ja Mike seisoivat heidän vierellään aluksen luona katselemassa sen iltahämärää vasten piirtyvää tummaa hahmoa.

”Voisiko sitä käyttää muuhunkin?” pohdiskeli Mike.

”Valaisimen siitä saisi”, vastasi ohjaamossa istuva Alan ja kytki valonheittimen päälle. Kirkas valkoinen valovuo valaisi heidän lähiympäristönsä valoisaksi kuin päivällä. ”Moottoreille tuskin on paljoakaan käyttöä, ja niiden plasmatoimintoja en uskaltaisi edes kokeilla täällä maankamaralla.”

Ilmassa näkyi kirkas värillinen häilähdys.

”Mikä tuo oli?” kysyi Mike.

”Valo osui tähän”, vastasi Tim ja kohotti kaulassaan pitämäänsä riipusta.

”Mikä tuo sitten on. Saitko selville?”

”Nyt tiedämme, ettei se ole ainakaan Karakonin Kivi. Kuulin arvelun, että se voisi olla osa Garan Ankorin jäämistöä tai hänen antamansa lahja. Se on kulkenut perintönä usealle sukupolvelle, ennen kuin sain sen.”

Tim otti riipuksen peukalonhankaansa ja laski kämmenensä peittämään aluksen valonheittimen niin, että valo pääsi esiin vain korun läpi. Ilmoille leimahti saateenkaaren väreissä säkenöivä valomaisema.

”Sillä on tällainen erityispiirre”, Tim sanoi muille. ”Sen saattoi arvata jo, kun sitä katseli päivänvalossa.”

”Voimmeko tehdä alukselle vielä jotakin?” kysyi Mike.

”Eiköhän tässä ole kaikki”, tuumaili Alan, sammutti valon, sulki kuomun ja pudottautui maahan. ”Nyt voimme lähteä takaisin laaksoon. Huomenna meitä odottavat taas tehtävät siellä.”

He joutuivat totuttamaan silmiään uudelleen hämärään matkallaan rinnettä alas.

”Prinsessa ja puoli valtakuntaa!” huokaisi Mike Timille lähes kateellisesti, englanniksi, tavoittaakseen haluamansa sanat. ”Kyllä sinun nyt kelpaa!”

”Me olemme täällä töissä, emme hallitsemassa”, oikaisi Tim. ”Hallitusta täällä ei tarvita, ja järjestelytyöt osaavat muut paremmin kuin me, tai ainakin minä.”

”Hyvä on”, myöntyi Mike. ”Prinsessa ja puoli työkenttää. Onneksi olkoon joka tapauksessa!”

”Olen parempi lääkärinä”, vastasi Agril, samoin englanniksi. Hän saattoi seurata miesten sanailua opittuaan jo kauan aikaisemmin Timiltä joitakin aatelismaailman käsitteitä.

”Kunhan elätte onnellisina elämänne loppuun asti.”

”Nyt se on helpompaa kuin koskaan ennen”, vastasi Tim vaihtaen Agrilin äidinkieleen. ”Tästä voitosta riittää siunausta kaikille.”